

Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ
ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Το θεσμικό καθεστώς για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και τα προβλήματα εφαρμογής στο πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης»

Επιβλέπουσα: Λέκτορας Β. Καραγεώργου

ΣΙΩΤΑ ΦΩΤΕΙΝΗ, Α.Μ.1214Μ061

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Copyright © Σιώτα Φωτεινή, 2015.

Με την επιφύλαξη παντός νόμιμου δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν την χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	8
ABSTRACT	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ – ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	11
Α. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	11
Β. ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ	18
Β.1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ.....	18
Β.2. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	19
Β.3. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ÅARHUS	29
Ο πρώτος πυλώνας της Σύμβασης	31
Ο δεύτερος πυλώνας της Σύμβασης	35
Ο τρίτος πυλώνας της Σύμβασης	37
Η Επιτροπή Συμμόρφωσης.....	38
Β.4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	40
Γ. ΕΥΡΩ- ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	42
Γ.1. ΤΟ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ.....	43
Ο Κανονισμός 1049/2001.....	45
Γ.2. ΤΟ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	48
Γ.3. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ÅARHUS.....	51
Η Οδηγία 2003/4/ΕΚ	53
Ο Κανονισμός 1367/2006.....	58
Άλλες Οδηγίες που κατοχυρώνουν την ενημέρωση του κοινού	61
Γ.4. ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ.....	63
Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων	63
Το Ενιαίο Σύστημα Πληροφοριών για το Περιβάλλον.....	64
Γ.5. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	66
Δ. ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	67
Δ.1. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ	67
Ο Ν.2690/99	69
Ο Ν.3448/2006, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.4305/2014	70
Άλλοι σχετικοί νόμοι	71
Δ.2. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	72

Δ.3. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ÅARHUS	73
Ο Ν.3422/2005	76
Η ΚΥΑ Η.Π.11764/653/2006	76
Άλλες ΚΥΑ που κατοχυρώνουν την ενημέρωση του κοινού	78
Δ.4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	79
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ – Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	80
Α. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	80
Β. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	92
Οι Υποθέσεις του Συνηγού του Πολίτη	103
Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ.....	109
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	123
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	130

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Ελληνόγλωσσα

ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών όρων
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας
ΕΑΑ	Εκπαίδευση για Αειφόρο ανάπτυξη
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΠΠ	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΚΠΑΑ	Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΕΣΠΠ	Ενιαίο Σύστημα Πληροφοριών για το Περιβάλλον
ΕΥΓΕΠ	Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών
ΕΥΕΠ	Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος
ΕΥΣΠΕΔ	Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Περιβαλλοντικών Δράσεων
ΗΠΜ	Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο
ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΚΕΠ	Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΕΠΕΑ	Κέντρο Πληροφόρησης Εργαζομένων και Ανέργων
ΚΔΔ	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΠΕ	Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΠΔ	Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις
ΠΠΠΑ	Προκαταρκτικός Προσδιορισμός Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων
Σ	Σύνταγμα
ΣΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Σ-Μ	Συμβαλλόμενα Μέρη
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΥΓΑΠΕΖ	Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών
ΣυνΘΕΚ	Συνθήκη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠΕΣΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης

Ξενόγλωσσα

CSD	Commission on Sustainable Development
ECOSOC	Economic and Social Council
EIONET	European Environment Information and Observation Network
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme
EPER	European Pollutant Emission Register

E-PRTR	European Pollutant Release and Transfer Register
GEMS	Global Environmental Monitoring System
GEOSS	Global Earth Observation System of Systems
GIS	Geographic Information System
IAEA	International Atomic Energy Agency
ISO	International Organization for Standardization
MARPOL	Marine Pollution
MDGs	Millennium Development Goals
MEAs	Multinational Environmental Agreements
OSPAR	Oslo/Paris Convention (for the protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic)
POP's	Persistent Organic Pollutants
PRTp	Pollutant Release and Transfer Registers
SDGs	Sustainable Development Goals
SEIS	Shared Environmental Information System
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	United Nations Environmental Programme
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην σύγχρονη εποχή, η περιβαλλοντική πληροφορία φέρει μεγάλη κοινωνικοοικονομική και πολιτική σημαντικότητα. Οι ραγδαίες εξελίξεις στον χώρο των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας, μαζί με την ανάγκη των πολιτών να γνωρίζουν τους περιβαλλοντικούς κινδύνους που караδοκούν, λόγω της διεθνοποίησης και της αυξανόμενης έντασης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, καθιστούν απαραίτητη την κατοχύρωση και ενδυνάμωση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία ως προϋπόθεση για την συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και τον έλεγχο της διοικητικής αλλά και της ιδιωτικής δράσης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθεί η ύψιστη σημασία της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και να καταστεί επιπλέον σαφές ότι ακόμη και η ίδια η κοινωνία των πολιτών δεν έχει αξιοποιήσει επαρκώς τις δυνατότητες, στο βαθμό που έστω παρέχονται. Υπάρχει λοιπόν ένα έλλειμμα πληροφόρησης το οποίο πηγάζει τόσο από τις αρμόδιες αρχές, όσο και από την πλευρά των πολιτών και προκειμένου να αντιμετωπιστεί, θα πρέπει να οργανωθεί η κρατική δράση κατά τρόπο ώστε να παρέχεται στους πολίτες η ευχέρεια να ασκήσουν αποτελεσματικά το δικαίωμά της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία. Από την άλλη πλευρά όμως είναι σημαντικό και η κοινωνία των πολιτών να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά το δικαίωμα αυτό, προκειμένου να συμβάλλει δημιουργικά στην προστασία του περιβάλλοντος.

ABSTRACT

In the modern world, the environmental information bears wide socio-economic and political significance. Rapid development in the field of information and communication technology, along with the need for citizens to be aware of the environmental risks that lurk, due to the internationalization and the increasing intensity of environmental problems and due to rapid technological change, necessitate the consolidation and strengthening of the right to access environmental information as a precondition for participation of citizens in environmental protection and control of administrative and private action.

The purpose of this study is to highlight the paramount importance of access to environmental information and to make clear that even civil society itself has not sufficiently exploited the potentials, to the extent provided. To conclude, there is an information deficit, which stems from both public authorities and the citizens and can be addressed by organizing the administrative action, in order to give citizens the option to effectively exercise the right to be informed about environmental matters. On the other hand, however, it is also important for civil society to effectively use this right, in order to creatively contribute to the environmental protection.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην σύγχρονη εποχή, η περιβαλλοντική πληροφορία φέρει μεγάλη κοινωνικοοικονομική και πολιτική σημαντικότητα. Οι ραγδαίες εξελίξεις στον χώρο των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας, μαζί με την ανάγκη των πολιτών να γνωρίζουν τους περιβαλλοντικούς κινδύνους που караδοκούν, λόγω της διεθνοποίησης και της αυξανόμενης έντασης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, καθιστούν απαραίτητη την κατοχύρωση και ενδυνάμωση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία ως προϋπόθεση για την αφύπνιση και ευαισθητοποίηση του κοινού, την συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και τον έλεγχο της διοικητικής αλλά και της ιδιωτικής δράσης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθεί η ύψιστη σημασία της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και να καταστεί επιπλέον σαφές ότι ακόμη και η ίδια η κοινωνία των πολιτών δεν έχει αξιοποιήσει επαρκώς τις δυνατότητες, στο βαθμό που έστω παρέχονται. Υπάρχει λοιπόν ένα έλλειμμα πληροφόρησης, το οποίο πηγάζει τόσο από τις αρμόδιες αρχές, όσο και από την πλευρά των πολιτών και προκειμένου να αντιμετωπιστεί, θα πρέπει να οργανωθεί η κρατική δράση κατά τρόπο ώστε να παρέχεται στους πολίτες η ευχέρεια να ασκήσουν αποτελεσματικά το δικαίωμά της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία. Από την άλλη πλευρά όμως είναι σημαντικό και η κοινωνία των πολιτών να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά το δικαίωμα αυτό, προκειμένου να συμβάλλει δημιουργικά στην προστασία του περιβάλλοντος.

Στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται αρχικά τα οφέλη που προκύπτουν από την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία σε όλα τα επίπεδα και αναλύεται το θεσμικό καθεστώς της πρόσβασης τόσο σε διεθνές, όσο και σε ευρω-ενωσιακό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο, καθώς και η σύνδεσή του με διάφορες αρχές του δικαίου περιβάλλοντος, όπως της διαφάνειας, της ενημέρωσης και της συμμετοχής του κοινού, της πρόληψης και της προφύλαξης, της αρχής ο ρυπαίνων πληρώνει και άλλες. Επιπλέον, επιχειρείται αποτίμηση του θεσμικού αυτού πλαισίου.

Για σκοπούς πληρότητας, γίνεται μάλιστα διάκριση μεταξύ του θεσμικού καθεστώτος πρόσβασης στην πληροφορία γενικά και του καθεστώτος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία. Παρατηρούμε λοιπόν ότι το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία κατοχυρώθηκε πολύ νωρίτερα από το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, αφενός διότι το δίκαιο περιβάλλοντος είναι ένας σχετικά νέος κλάδος δικαίου, αφετέρου διότι η αναγκαιότητα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία προέκυψε σταδιακά, λόγω της διεθνοποίησης και της αυξανόμενης έντασης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων.

Σε διεθνές επίπεδο, ως πρώτος χώρος ανάπτυξης της αρχής της πληροφόρησης λοιπόν, θεωρείται η διεθνής ρύθμιση του καθεστώτος των γλυκών νερών, όπου τα κράτη της άνω ροής προκαλούν διασυνοριακούς κινδύνους για τα κράτη της κάτω ροής. Η αρχή της πληροφόρησης καθιερώνεται επίσης σε μία σειρά από διεθνή κείμενα, τόσο μαλακού όσο και σκληρού δικαίου, τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στην παρούσα εργασία.

Αλλά στο κείμενο στο οποίο έχει δοθεί η μεγαλύτερη βαρύτητα, είναι Σύμβαση που υπογράφηκε στο Åarhus της Δανίας το 1998, διότι αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό κείμενο που έχει υιοθετηθεί σε διεθνές επίπεδο, το οποίο μάλιστα συνδέει ρητά την προστασία του περιβάλλοντος με τα ανθρώπινα δικαιώματα και συμβάλλει στην προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης. Παρουσιάζονται αναλυτικά οι τρεις πυλώνες της Σύμβασης, με

έμφαση στον πρώτο πυλώνα ο οποίος αφορά στο δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, καθώς και ο καινοτόμος μηχανισμός συμμόρφωσης που η Σύμβαση αυτή διαθέτει. Επιπλέον, επιχειρείται εποικοδομητική κριτική στις διάφορες πτυχές της Σύμβασης.

Εν συνεχεία, παρουσιάζονται σε ευρω-ενωσιακό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο τα νομοθετήματα πρόσβασης τόσο στην πληροφορία γενικά όσο και στην περιβαλλοντική πληροφορία και δίνεται έμφαση στην συμμόρφωση και ενσωμάτωση της Σύμβασης Aarhus και δη του πρώτου πυλώνα, μέσα από τις αντίστοιχες Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και μέσα από τους Νόμους και τις ΚΥΑ που έχουν θεσπιστεί σε εθνικό επίπεδο, αναφορικά με την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία. Επιπλέον, καταδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος της νομολογίας των Δικαστηρίων στην ενσωμάτωση των διεθνών και ευρωπαϊκών νομοθετημάτων στην ελληνική έννομη τάξη.

Στο δεύτερο μέρος αυτής της εργασίας παρουσιάζεται η εφαρμογή της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία στο πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, ώστε να αναδειχθούν τα προβλήματα που προκύπτουν στην πράξη, τα οποία αναλύονται στην συνέχεια.

Μέσα από την ανάλυση λοιπόν αυτή, διαφαίνεται το έλλειμμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης των Ελλήνων πολιτών. Το ίδιο καταδεικνύει και η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη, από τις υποθέσεις που έχει κατά καιρούς χειριστεί κατόπιν καταγγελιών των πολιτών, στις περιπτώσεις που η Διοίκηση για διάφορους λόγους, αρνείται να χορηγήσει περιβαλλοντικές πληροφορίες στους πολίτες, προβάλλοντας εμπόδια τα οποία δεν βρίσκουν έρεισμα στον νόμο, καταστρατηγώντας με αυτόν τον τρόπο την περιβαλλοντική νομοθεσία.

Εν συνεχεία, αναζητούνται τρόποι βελτίωσης της πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία σε εθνικό επίπεδο και αναδεικνύονται τα μέσα που διαθέτουν οι πολίτες, προκειμένου να υποχρεώσουν τις διοικητικές Αρχές να συμμορφωθούν, σε περίπτωση παραβίασης του δικαιώματος αυτού.

Εν κατακλείδι, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα εργασία και αναδεικνύεται ο νευραλγικός ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών, η οποία οφείλει να επιδιώκει την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και να λειτουργεί ως μοχλός πίεσης στο Κράτος, με σκοπό να διασφαλίσει την προστασία του υπέρτατου αγαθού, το υγιές περιβάλλον και να εξασφαλίσει την αιετική διαχείρισή του, ώστε να μπορούν να το απολαμβάνουν και οι μελλοντικές γενιές.

A. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Η περιβαλλοντική ενημέρωση αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της δημοκρατίας.¹ Είναι ένα μέσο ενίσχυσης της διαφάνειας, καθώς προάγει την άμεση, συμμετοχική δημοκρατία, καθώς και την ανοιχτή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου. Συνδέεται επίσης με διάφορες γενικές αρχές του περιβαλλοντικού και διοικητικού δικαίου, όπως την αρχή της φανεράς δράσης των διοικητικών οργάνων, την αρχή της πρόληψης και την αρχή προφύλαξης. Επιπλέον, ενισχύει την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης, συμβάλλοντας στην καλή διακυβέρνηση και την περιβαλλοντική προστασία.²

Αναλυτικότερα, τα οφέλη λοιπόν που προκύπτουν από την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, είναι τα εξής:

Μέσο ελέγχου της διοικητικής δράσης

Το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία συνδέεται με την αρχή της δημοκρατίας, με την έννοια ότι μόνο οι ενημερωμένοι πολίτες μπορούν να συμβάλλουν στον έλεγχο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.³ Αποτελεί λοιπόν το δικαίωμα αυτό ένα μέσο δημοκρατικού ελέγχου της διοικητικής δράσης, κατά πόσο δηλαδή η διοίκηση τηρεί τους κανόνες που απορρέουν από τις διεθνείς ή ευρωπαϊκές συνθήκες στο εξωτερικό και κατά πόσο εφαρμόζει τους νόμους στο εσωτερικό. Συνδέεται επίσης και με την προώθηση της διαφάνειας της κρατικής και διοικητικής δράσης, η οποία συνιστά προϋπόθεση για την άσκηση ελέγχου και την λογοδοσία των διοικούντων στο πλαίσιο εφαρμογής της δημοκρατικής αρχής.⁴

Σε διεθνές επίπεδο για παράδειγμα, ο έλεγχος αυτός εξασφαλίζεται μέσω των Εκθέσεων που υποβάλλουν τα Κράτη⁵ ή μέσω της γενικής υποχρέωσης των Κρατών να παρέχουν γενικές πληροφορίες για ένα ή

¹ Βλ. Τσοκανάς Ν. «Όψεις της αστικής ευθύνης για το περιβάλλον και το διεθνές δίκαιο», Νόμος και Φύση, Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου-28, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ.210

² Βλ. Jendroska J. “Public Information and Participation in EC Environmental Law. Origins, Milestones and Trends” στο «Reflections on 30 Years of the EU Environmental Law. A high Level of protection?» Edited by Prof.Marcory R., Europa Law Publishing, Groningen 2006, σελ.64-67

³ Βλ. Karageorgou V. “National Report on Access to Environmental Information”, Greece, Avosetta Meeting 28/29-05-2015, σελ.1, διαθέσιμο στο www.avosetta.org προσπελάστηκε στις 15/11/2015

⁴ Βλ. Καραγεώργου Β. «Η Συμβολή της Απόφασης 3943/1995 του ΣτΕ στην διασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία». Εισήγηση για τον υπο δημοσίευση τιμητικό τόμο του κ.Μενουδάκου, σελ.1,2

⁵ Υπάρχουν τουλάχιστον τέσσερις τύποι παροχής πληροφοριών που χρησιμοποιούνται σε διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες: 1) Η περιοδική Έκθεση ενός διεθνούς οργανισμού στα μέρη της συνθήκης, 2) Η περιοδική Έκθεση των κρατών-μελών στα θεσμικά όργανα ή σε άλλα μέρη της Συνθήκης, 3) Η παροχή πληροφοριών μεταξύ των κρατών, στην περίπτωση της εμφάνισης μιας συγκεκριμένης εκδήλωσης ή δραστηριότητας και 4) Οι Εκθέσεις που υποβάλλονται από μη κυβερνητικούς παράγοντες σε ένα κράτος-μέλος. Οι περισσότερες διεθνείς περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) το 1982, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Υδατορέματα το 1997, η Σύμβαση της Βιέννης για την προστασία της στιβάδας του όζοντος, η Σύμβαση Κλιματικής Αλλαγής, η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, η Διεθνής Σύμβαση για την Πρόληψη Ρύπανσης από Πλοία (MARPOL) το 1973 και άλλες, προβλέπουν την απαίτηση υποβολής Εκθέσεων περισσότερο ή λιγότερο ρητά. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Sands, Ph. «Principles of International Environmental Law», Second Edition, Cambridge University Press, 2003, σελ.832 και Louka, El. «International Environmental Law-Fairness, Effectiveness and World Order», Oxford University Press, 2006 ,σελ.125

περισσότερα θέματα σε ad hoc βάση σε άλλα Κράτη, ιδιαίτερα σε επιστημονικό ή και τεχνικό επίπεδο⁶. Άλλοι τρόποι ελέγχου είναι η διαβούλευση μεταξύ των κρατών⁷, η παρακολούθηση-επιτήρηση (monitoring)⁸, καθώς και η ειδοποίηση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης⁹.

⁶ Η γενική υποχρέωση για την ανταλλαγή των πληροφοριών, περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών σε επιστημονικά, ερευνητικά και τεχνικά θέματα σε ad hoc βάση, σε άλλο κράτος και βρίσκεται σχεδόν σε κάθε διεθνή συμφωνία για το περιβάλλον. Αυτή η υποχρέωση, μπορεί να διακριθεί από τις ειδικές υποχρεώσεις για την παροχή τακτικών ή περιοδικών πληροφοριών σχετικά με συγκεκριμένα θέματα σε συγκεκριμένο οργανισμό (υποχρέωση αναφοράς), ή για την παροχή λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με την εμφάνιση ενός συγκεκριμένου γεγονότος, όπως ένα ατύχημα ή μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.830

⁷ Η διεθνής κοινότητα έχει αναγνωρίσει τη σημασία των πληροφοριών, σχετικά με δραστηριότητες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα συμφέροντα των μελών τους, σε σχέση με τους κοινούς τους φυσικούς πόρους. Συνήθως, αυτό προβλέπεται σε διεθνείς συμφωνίες οι οποίες περιλαμβάνουν, εκτός από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών, την απαίτηση συμμετοχής των Σ-Μ σε διαβούλευση, η οποία προϋποθέτει την παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών από πλευράς των Μερών. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.838

⁸ Σε διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες, η παρακολούθηση (monitoring) και η συγκέντρωση πληροφοριών, διενεργείται από τα κράτη μεμονωμένα, ή από κοινού, ή από διεθνείς οργανώσεις και μπορεί να πραγματοποιηθεί για διάφορους σκοπούς, εκ των οποίων η πιο συνηθισμένη περιλαμβάνει τη διεξαγωγή έρευνας ή τον εντοπισμό προτύπων και τάσεων που αντανakλούν την κατάσταση του περιβάλλοντος. Υπό το UNEP για παράδειγμα, λειτουργεί το Πρόγραμμα «UN System Wide-Earthwatch», ένα πρόγραμμα που αναπτύχθηκε από τη Διάσκεψη της Στοκχόλμης, για την παροχή συνεχούς αξιολόγησης του παγκόσμιου περιβάλλοντος. Το κύριο συστατικό του Προγράμματος αυτού, είναι το Παγκόσμιο Σύστημα Περιβαλλοντικής Παρακολούθησης (GEMS), το οποίο είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών δεδομένων. Το GEMS, είναι μια συλλογική προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας, για την απόκτηση, μέσω της παρακολούθησης, των δεδομένων που απαιτούνται για την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Gwynne M.D. "The Global Environment Monitoring System (GEMS) of UNEP", Substance of paper presented at the Royal Swedish Academy of Sciences, Stockholm, 26 November 1981, διαθέσιμο και στο <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=5941180#> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

και UN System – Wide Earthwatch, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/earthwatch/about/about.html>
Επίσης το Παγκόσμιο Σύστημα Συστημάτων Γεωσκόπησης (GEOSS) βοηθά τις χώρες-μέλη να ανταλλάσσουν δεδομένα από δορυφόρους, μετεωρολογικούς σταθμούς, πλωτήρες και άλλα μέσα συγκέντρωσης δεδομένων από όλο τον κόσμο. Στη συμφωνία μετέχουν οι G8, η Ευρωπαϊκή Ένωση, και κράτη από την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ασία. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Lautenbacher C. "The Global Earth Observation System of Systems: Science Serving Society" Volume 22, Issue 1, February 2006, Pages 8–11, διαθέσιμο και στο <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0265964605001220> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Υπό το UNEP λειτουργεί επίσης το Διεθνές Σύστημα Περιβαλλοντικών Πληροφοριών (INFOTERRA), ένα παγκόσμιο δίκτυο από εθνικά κέντρα πληροφόρησης για την ανταλλαγή περιβαλλοντικών πληροφοριών. Το INFOTERRA, είναι ένα συμπλήρωμα του προγράμματος Earthwatch του UNEP και ως εκ τούτου, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση των σκοπών του UNEP για την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και τη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. INFOTERRA, διαθέσιμο και στο <http://www.cedar.at/sitemap.htm?page=unep/infoterra/about.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹ Η έγκαιρη διαθεσιμότητα των πληροφοριών σχετικά με τη διαφυγή επικίνδυνων ουσιών μετά από ατύχημα ή συμβάν, που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, από ένα άλλο κράτος, ή σε περιοχές πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας, είναι αναγκαία, προκειμένου να επιτραπεί στα άλλα κράτη και τα μέλη της διεθνούς κοινότητας, να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την ελαχιστοποίηση των ζημιών. Πολλές συνθήκες περιλαμβάνουν διατάξεις υποχρέωσης παροχής πληροφοριών σε τέτοιες περιπτώσεις, όπως είναι η Σύμβαση των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1982 (UNCLOS), η Σύμβαση Βιολογικής Ποικιλότητας το 1992, ή το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για την Βιοασφάλεια το 2000. Πολύ σημαντική είναι αυτή η υποχρέωση και για την αντιμετώπιση πυρηνικών ατυχημάτων. Ειδικά μετά το ατύχημα του Τσερνόμπιλ, πολλά κράτη υποστήριξαν ότι η υποχρέωση παροχής πληροφοριών έκτακτης ανάγκης, καθίσταται επιταγή του διεθνούς δικαίου. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ. 838, 843, 845

Επίσης, ορισμένες περιβαλλοντικές Συνθήκες, όπως του Åarhus η οποία θα αναλυθεί στην συνέχεια, έχουν προβλέψει την δημιουργία Μηχανισμών Συμμόρφωσης για την τήρηση και ορθή εφαρμογή των διεθνών συμφωνιών, οι οποίοι βέβαια υποβάλλουν συστάσεις στα Κράτη-μέλη. Σε κάθε περίπτωση και επειδή η συμμετοχή του κράτους σε μια διεθνή συμφωνία είναι εθελοντική, το κράτος δεν μπορεί να εξαναγκαστεί σε συμμόρφωση, γιατί αυτό θα συνιστούσε παράβαση της εθνικής του κυριαρχίας. Ωστόσο, πέραν των συστάσεων, υπάρχουν και δικαιοδοτικοί μηχανισμοί επίλυσης διαφορών που προκύπτουν από τις διεθνείς συνθήκες, αλλά και πάλι σε αυτήν την περίπτωση η προσφυγή κάθε Κράτους είναι εθελοντική.

Πολύ σημαντική για τον έλεγχο ενός Κράτους κρίνεται και η διασυννοριακή πληροφόρηση, η οποία περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών, αναφορικά με τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο μιας δραστηριότητας στο έδαφος ενός άλλου Κράτους, ώστε να ληφθούν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης ενδεχομένων περιβαλλοντικών κινδύνων που απορρέουν από την συγκεκριμένη δραστηριότητα. Με αυτόν τον τρόπο, ενεργοποιούνται η αρχή της ευθύνης, καθώς και η αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει, αλλά πάνω απ' όλα και σε αρχικό στάδιο δύναται κάθε κράτος να προστατέψει τους πολίτες του προλαβαίνοντας την εμφάνιση μιας περιβαλλοντικής ζημιάς και δη ανεπανόρθωτης, ακόμα και στην περίπτωση που υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα. Έτσι, διαφυλάττονται επιπλέον σημαντικές και θεμελιώδεις αρχές του δικαίου περιβάλλοντος, όπως η αρχή της πρόληψης, η αρχή της προφύλαξης και η αρχή της πληροφόρησης και ενημέρωσης των πολιτών.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή της ΕΕ είναι το κατεξοχήν αρμόδιο όργανο για τον έλεγχο της ενωσιακής νομοθεσίας και προς τούτο, καταφεύγει στις πληροφορίες που οφείλουν να παρέχουν τα κράτη μέλη, μέσω των προγραμμάτων διαχείρισης που τα τελευταία είναι υποχρεωμένα να αποστέλλουν στην Επιτροπή αναφορικά με τα απόβλητα, την ατμόσφαιρα, την ποιότητα των υδάτων κ.α., ή μέσω των Εκθέσεων που υποβάλλουν αναφορικά με την πορεία εφαρμογής των ευρωπαϊκών νομοθετημάτων.¹⁰

Πράγματι, απαραίτητη προϋπόθεση για μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική ευρωπαϊκή πολιτική περιβάλλοντος αποτελεί η συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των περιβαλλοντικών δεδομένων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, κατά τρόπον ώστε να αντλούνται αντικειμενικές, αξιόπιστες και συγκρίσιμες πληροφορίες, που να επιτρέπουν στην Ένωση και τα Κράτη Μέλη να λαμβάνουν τα απαραίτητα για την προστασία μέτρα, να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους και να εξασφαλίζουν την ορθή ενημέρωση του κοινού ως προς την κατάσταση του περιβάλλοντος.¹¹

Άλλες Συνθήκες που περιλαμβάνουν διατάξεις υποχρέωσης παροχής πληροφοριών σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, είναι η Διακήρυξη του Ρίο, η Σύμβαση της Βασιλείας και η Σύμβαση των Η.Ε. για τα Υδατορέματα το 1997. Η τελευταία, προβλέπει διαδικασία λεπτομερούς κοινοποίησης. Ένα κράτος για παράδειγμα, το οποίο λαμβάνει μέτρα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν ένα κοινό υδατόρεμα, πρέπει να ειδοποιήσει το επηρεαζόμενο κράτος και να περιμένει έξι μήνες για απάντηση. Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, το κοινοποιούν κράτος δεν μπορεί να θέσει σε ισχύ οποιοδήποτε μέτρο το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει τον κοινό πόρο. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Louka, El., οπ.π. (σημ.5), σελ.123

¹⁰ Βλ. Παλαιολόγου Ν. «Θέματα προστασίας του Ελληνικού Περιβάλλοντος ενώπιον των κοινοτικών οργάνων» στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ.Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.184-185

¹¹ Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., «Βασικές θέσεις εισηγητών - Η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και η συμμετοχή πολιτών σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον στην ελληνική έννομη τάξη» Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Αθήνα, 04/06/2002, Πανεπιστήμιο Αθηνών, διαθέσιμο και στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=129&lang=1&catid=6> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η ορθή ενημέρωση σκοπό έχει είτε τη διαφύλαξη της υγείας του κοινού, είτε την παροχή δυνατότητας συμμετοχής του στη λήψη αποφάσεων ή ελέγχου αυτών των αποφάσεων.¹²

Σε εθνικό επίπεδο, ο έλεγχος αφορά στην εκτελεστική εξουσία (κυβερνητικά όργανα, δημόσια διοίκηση), κατά πόσο δηλαδή εφαρμόζουν την περιβαλλοντική νομοθεσία. Πιο συγκεκριμένα, οι πολίτες μπορούν να προσφύγουν στην Διοίκηση κατά των διοικητικών πράξεων είτε με αίτηση θεραπείας είτε μέσω της ιεραρχικής προσφυγής¹³. Επίσης, όταν ο νόμος το επιτρέπει, δύναται να ασκήσουν και ειδική διοικητική προσφυγή ή ενδικοφανή προσφυγή. Ο πολίτης επιπλέον, μπορεί να προσφύγει σε ελεγκτικά σώματα, όπως στην Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος¹⁴ και σε άλλες Αρχές. Η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ) είναι αρμόδια για τη διεξαγωγή ελέγχων για τη συμμόρφωση των έργων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με τους όρους των περιβαλλοντικών τους αδειών. Άλλες αρχές είναι ο «Συνήγορος του Πολίτη»¹⁵, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης¹⁶, καθώς και το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης¹⁷.

Προϋπόθεση για την συμμετοχή του κοινού

Η θέσπιση ενός δικαιώματος απρόσκοπτης πρόσβασης του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία, εξυπηρετεί τον στόχο της δυνατότητας τεκμηρίωσης θέσεων και επιχειρημάτων που θα παρουσιαστούν είτε κατά τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, είτε κατά την προσφυγή στη Διοίκηση ή την Δικαιοσύνη.¹⁸

¹² Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

¹³ Η έννοια της θεραπείας, αναφέρεται σε αποκατάσταση μιας αδικίας, ή σε άρση μιας παράνομης νομικής κατάστασης που προκάλεσε η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη. Με την αίτηση θεραπείας, μπορεί να γίνει επίκληση είτε λόγων νομιμότητας της προσβαλλόμενης πράξης, είτε λόγων σκοπιμότητας. Η Διοίκηση μπορεί να προβεί είτε σε ανάκληση, είτε σε τροποποίηση της διοικητικής πράξης. Εάν το αίτημα είναι η ακύρωση της διοικητικής πράξης, τότε αρμόδια καθίσταται η διοικητική αρχή η οποία προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη, η οποία προβαίνει σε έλεγχο νομιμότητας. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. WWF ΕΛΛΑΣ - ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ «Νομικός οδηγός για το περιβάλλον», Αθήνα 2009, σελ.81-82, διαθέσιμο και στο http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF%20Ellas_Nomikos_Odigos.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015, καθώς και αρ.24 του Ν.2690/99.

¹⁴ Η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.) συγκροτήθηκε με το άρθρο 9 του νόμου 2947/2001 (ΦΕΚ 228/Α/2001). Η διοικητική οργάνωση της Υπηρεσίας καθορίστηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 165/2003. Βασική της αρμοδιότητα είναι να διενεργεί ελέγχους και να διαπιστώνει αν τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι στα έργα και τις δραστηριότητες του δημοσίου, ευρύτερου δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε ολόκληρη τη χώρα. Επιπλέον συντονίζει τις ενέργειες μεταξύ κεντρικών, περιφερειακών και νομαρχιακών αρχών ελέγχου, παρέχει στο κοινό ελεύθερη πρόσβαση για την περιβαλλοντική πληροφόρηση και ενημερώνει τακτικά και συστηματικά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σχετικά με την πρόοδο που επιτυγχάνεται στον τομέα εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Οι έλεγχοι που διεξάγονται από την ΕΥΕΠ για την περιβαλλοντική συμμόρφωση, καλύπτουν όλη την ελληνική επικράτεια. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=407&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁵ Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή, η οποία συστάθηκε με τον Ν.2477/97 και λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3094/2003, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. Έργο της είναι η έρευνα ατομικών διοικητικών πράξεων ή παραλείψεων οργάνων των δημόσιων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Συνήγορος του Πολίτη, διαθέσιμο στο <http://www.synigoros.gr/?i=stp.el> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, διαθέσιμο στο <http://www.gedd.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, διαθέσιμο στο <http://www.seedd.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁸ Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

Η σωστή και έγκαιρη πληροφόρηση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή του κοινού στις περιβαλλοντικές αποφάσεις, η οποία μπορεί με την σειρά της να συμβάλλει στον έλεγχο της διοικητικής δράσης συμπληρωματικά με τους λιγοστούς πόρους που διαθέτουν τα κράτη ή οι διεθνείς ή περιφερειακοί οργανισμοί για παρακολούθηση, έλεγχο και επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Επίσης, μέσω της συμμετοχής είναι δυνατόν να εντοπιστούν πιο εύκολα αδυναμίες σχετικά με σχέδια νόμων που αφορούν στο περιβάλλον και να ελεγχθούν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων, να αυξηθεί η λογοδοσία της εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας αλλά και του ιδιωτικού τομέα και τέλος, να δημιουργηθεί το αίσθημα συμμετοχής των πολιτών στα κοινά. Τελικά, ο στόχος είναι να εξασφαλισθεί η προστασία του δικαιώματος κάθε ατόμου από τις παρούσες και μελλοντικές γενιές, να ζει σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του.¹⁹

Αυτό βεβαίως συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας των αποφάσεων, στο δημόσιο διάλογο για θέματα προστασίας περιβάλλοντος και στην πρόληψη πιθανών προβλημάτων εφαρμογής των αποφάσεων.²⁰

Ένα άλλο πλεονέκτημα της πληροφόρησης και συμμετοχής, είναι ο ρόλος που αυτή μπορεί να διαδραματίσει στην σωστή διαμόρφωση της περιβαλλοντικής πολιτικής και την προστασία της υγείας του πληθυσμού.²¹

Μέσω της συμμετοχής, διασφαλίζεται ότι το κοινό θα επηρεάσει την διαδικασία λήψης αποφάσεων, προωθώντας τα συμφέροντα όσο το δυνατόν περισσότερων ομάδων του πληθυσμού ή τουλάχιστον αυτών που επηρεάζονται άμεσα από την λήψη της απόφασης. Μέσω της συμμετοχής επίσης, μπορεί η κυβέρνηση να πληροφορηθεί αντίστοιχα και να αποκτήσει την απαραίτητη τεχνογνωσία που θα βοηθήσει τον σχεδιασμό των νομοθετημάτων. Επίσης, με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται και η συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία, αφού όλοι έχουν συμμετάσχει στην διαμόρφωσή της. Βοηθάει επίσης στη διασφάλιση ότι τα περιβαλλοντικά ζητήματα παραμένουν ψηλά στην πολιτική agenda. Η συμμετοχή είναι απαραίτητη για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, την προστασία της υγείας του πληθυσμού, την εξάλειψη της φτώχειας, την ισότητα των φύλων, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Χρειάζεται λοιπόν καλή θέληση των κρατών, πολιτική βούληση αλλά και επαγρύπνηση από την πλευρά των πολιτών, έτσι ώστε να μην αδιαφορούν για περιβαλλοντικά ζητήματα και να μην μένουν αμέτοχοι.²²

Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων²³ είναι επίσης πολύ σημαντικός στην ενημέρωση, αφύπνιση και ευαισθητοποίηση του κοινού για περιβαλλοντικά ζητήματα, ιδιαίτερα για θέματα τα οποία δεν είναι στις

¹⁹Bende Toth "Public participation and democracy in practice— Århus Convention Principles as democratic institution building in the developing world" Journal of Land Resources & environmental law (vol.30 no.2), σελ.3-4, διαθέσιμο και στο http://www.sze.hu/~smuk/WinSem2015/Greendemocracy/Toth_green%20democracy.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁰ Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

²¹Boyle A. "The Role of International Human Rights Law in the Protection of the Environment" στο «Human Rights approaches to environmental protection» edit.Alan Boyle and M.Anderson, Oxford University Press, 2008, σελ.62

²²Dellinger M. "Ten Years of the Århus Convention: How Procedural Democracy Is Paving the Way for Substantive Change in National and International Environmental Law" University of South Dakota Law School, December 15, 2011, σελ.2-5, διαθέσιμο και στο http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2004513&download=yes προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²³ Ο όρος ΜΚΟ χρησιμοποιείται για να δηλώσει ένα πλήθος οργανώσεων ιδιωτικής προέλευσης, που διαφέρουν σημαντικά, τόσο σε ότι αφορά το γεωγραφικό πεδίο δράσης, όσο και τον σκοπό και το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους. Το κοινό τους γνώρισμα είναι ότι, πρόκειται για οργανωμένες ομάδες πίεσης, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι οποίες δεν ασκούν κυβερνητικές δραστηριότητες. Ασκούν πιέσεις προκειμένου να επηρεάσουν την συμπεριφορά των κρατών, ή και των διεθνών οργανισμών. Σε εσωτερικό επίπεδο, επιδιώκουν να επηρεάσουν την στάση των κυβερνήσεων για συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ζητήματα, μέσω της έρευνας, της παροχής πληροφοριών και της κινητοποίησης της

προτεραιότητες της κυρίαρχης πολιτικής και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και αποτελούν το μέσο συμμετοχής του κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που λαμβάνονται για περιβαλλοντικά θέματα.²⁴ Ο τρόπος πληροφόρησης μπορεί να γίνεται μέσω χρήσης διαδικτύου και ηλεκτρονικών περιοδικών ή ακόμα και μέσω δικού τους οπτικοακουστικού υλικού, μέσω συναντήσεων και άλλων δρώμενων.²⁵

Αφύπνιση και ευαισθητοποίηση του κοινού

Τέλος, η πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες μπορεί να αφυπνίσει το κοινό και να φέρει σημαντικά ζητήματα στο προσκήνιο του δημοσίου διαλόγου. Ένα ενημερωμένο κοινό είναι σε θέση να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει εγκαίρως τα περιβαλλοντικά προβλήματα, προτού αυτά πάρουν ανεξέλεγκτες διαστάσεις.²⁶

Όταν ο περιβαλλοντικός κίνδυνος είναι ακόμα μικρός, η σωστή και έγκαιρη πληροφόρηση μπορεί να απαλλάξει τους πολίτες από αβάσιμους φόβους που ενδεχομένως να έχουν για διάφορα προϊόντα ή δραστηριότητες του ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο έδαφός τους ή στο έδαφος γειτονικών κρατών.²⁷ Επίσης, εάν οι πολίτες γνωρίζουν, θα είναι σε καλύτερη θέση να λαμβάνουν αποφάσεις ως καταναλωτές, επενδυτές και εκλέκτορες.²⁸

Επιπλέον, μια φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά μπορεί μόνο να αναμένεται, όταν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος και των παραγόντων της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης, ρύπανσης, υποβάθμισης, παρέχονται στη διάθεση των δυνητικά ρυπαινόντων. Έτσι, η κοινοποίηση της πληροφορίας επιδρά έμμεσα στην συμπεριφορά των επιχειρήσεων και των ιδιωτών και προκαλεί μια φιλοπεριβαλλοντική δραστηριότητα. Ο καταναλωτής προϊόντων και υπηρεσιών, εφόσον γνωρίζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις παραγωγής ενός προϊόντος ή παροχής μιας υπηρεσίας, θα κάνει και τις αντίστοιχες επιλογές. Πιθανότατα, εφόσον έχει περιβαλλοντική συνείδηση, ο καταναλωτής θα αλλάξει ενδεχομένως τις καταναλωτικές του συνήθειες και θα στραφεί προς τις πιο φιλοπεριβαλλοντικές μεθόδους ή υπηρεσίες.²⁹

Η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος κατά τις τελευταίες δεκαετίες λοιπόν, λειτουργεί ως μοχλός πίεσης προς τις επιχειρήσεις, αλλάζοντας την στάση τους και την διοικητική τους κουλτούρα, ώστε να προχωρούν εθελοντικά στην λήψη μέτρων βελτίωσης της περιβαλλοντικής τους συμπεριφοράς. Αυτό το

κοινής γνώμης. Σε διεθνές επίπεδο και ενόσω διεξάγονται οι διπλωματικές διαπραγματεύσεις, οι ΜΚΟ παρέχουν πληροφορίες, διακινούν ιδέες και κείμενα πολιτικής και παρουσιάζουν εναλλακτικές προτάσεις. Στο στάδιο της υλοποίησης των συμφωνηθέντων, παρακολουθούν την υλοποίηση και επικουρούν στο έργο αυτό τους αρμόδιους φορείς. Η επίδρασή τους μπορεί να είναι μεγάλη, ιδιαίτερα όταν δεν διακυβεύονται σημαντικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Επίσης, ασκούν πιέσεις απευθείας στις επιχειρήσεις, προκειμένου αυτές να αλλάξουν τις πρακτικές τους, μέσω της κινητοποίησης της κοινής γνώμης και της διοργάνωσης εκστρατειών διαφήμισης προϊόντων και υπηρεσιών. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Δούση Εμ. «Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση : Ρίο+20: Υποσχέσεις με αβέβαιη εφαρμογή», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014, σελ.122-132

²⁴Βλ. Δούση Εμ., οπ.π. (σημ.23), σελ.122-132

²⁵Βλ. Βαλαώρα Τ. «Ο κοινωνικός ρόλος των Μη κυβερνητικών οργανώσεων. Δράση και παραδείγματα από τον περιβαλλοντικό χώρο» στο «Η διείδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ.Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.294

²⁶Βλ. Bende Toth, οπ.π. (σημ.19), σελ.3-4

²⁷Βλ. Bende Toth, οπ.π. (σημ.19), σελ.3-4

²⁸Βλ. Γκιζάρη – Ξανθοπούλου Α., «Οι νέοι μηχανισμοί περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2003, σελ.305

²⁹ Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

πετυχαίνουν μέσω της οικολογικής σήμανσης³⁰ σε συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες και μέσω της υιοθέτησης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης (EMAS)³¹ ή μέσω της συμμετοχής τους σε εθελοντικές συμφωνίες με την κυβέρνηση για τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της λειτουργίας τους, υπό τον φόβο νέων ή σκληρότερων νομοθετικών παρεμβάσεων. Με τις ενέργειές τους αυτές, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης³². Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι πρωτοβουλίες “Global Reporting Initiative”³³ και “Global Compact”³⁴.

Ένα σχετικά νέο φαινόμενο στον τομέα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης, είναι το «πράσινο ξέπλυμα». Ο όρος χρησιμοποιείται γενικά, όταν διατίθεται περισσότερος χρόνος ή κεφάλαιο, για να διαφημιστεί η περιβαλλοντικά ευσυνείδητη λειτουργία μιας επιχείρησης παρά για την εφαρμογή της φιλοπεριβαλλοντικής της λειτουργίας. Πολλοί επιχειρηματικοί κλάδοι, βασιζόμενοι στο αυξανόμενο κοινωνικό ενδιαφέρον για το περιβάλλον, στην προσπάθειά τους να ξεπεράσουν κοινωνικές αντιδράσεις και αδιέξοδα, δεν διστάζουν να παραπλανήσουν το ενδιαφερόμενο κοινό σχετικά με τις προθέσεις τους, διαδίδοντας ψευδείς ή παραποιημένες πληροφορίες. Αυτό, απεικονίζεται συχνά με την αλλαγή του ονόματος ή του σήματος ενός προϊόντος για να αποδοθεί η αίσθηση της φύσης, όπως για παράδειγμα τοποθετώντας την εικόνα ενός δάσους

³⁰ Η νομοθεσία η οποία διέπει το Οικολογικό Σήμα είναι ο νέος Κανονισμός (ΕΚ) 66/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Βλ. αναλυτικότερα Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 66/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 σχετικά με το οικολογικό σήμα της ΕΕ (EU Ecolabel), διαθέσιμο και στο eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:027:0001:0019:EL:PDF προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Με βάση την διαδικασία αυτή, έχουν θεσπιστεί οικολογικά κριτήρια για μία σειρά προϊόντων, όπως οι οικιακές συσκευές και τα μέσα απορρύπανσης, ενώ διευρύνεται συνεχώς ο κύκλος των προϊόντων, για τα οποία θεσπίζονται τα αντίστοιχα οικολογικά κριτήρια για την απονομή του σήματος. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Καραγεώργου Β. «Ο ρόλος των εργαλείων περιβαλλοντικής πολιτικής: Από την κυριαρχία των κανονιστικών εργαλείων στην αναγκαιότητα συνδυαστικής προσέγγισης» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002. Εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2003, σελ. 142

³¹ Το EMAS βασίζεται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Ο κανονισμός τέθηκε αρχικά σε εφαρμογή το 1995 με την υιοθέτηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1836/1993. Εν συνέχεια τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 761/2001 και προσφάτως με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1221/2009, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 11-01-2010. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 σχετικά με την εκούσια συμμετοχή οργανισμών στο κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η εγκατάσταση Συστήματος οικολογικής διαχείρισης συντελεί αφενός στην τήρηση από πλευράς της επιχείρησης, μιας σειράς αρκετά διευρυμένων περιβαλλοντικών προδιαγραφών, που αφορούν μεταξύ άλλων στην διαχείριση των αποβλήτων και στην εξοικονόμηση ενέργειας, αφετέρου συμβάλλουν στην προώθηση της ανάπτυξης τεχνολογικών καινοτομιών φιλικών προς το περιβάλλον. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.30), σελ.142

³² Βλ. Σαρτζετάκης Ε. «Οικονομική μεγέθυνση, ανάπτυξη και βιώσιμη ανάπτυξη» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002. Εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2003, σελ.155-159

³³ Η πρωτοβουλία “Global Reporting Initiative”, ξεκίνησε το 1999 ως ένα πρόγραμμα εθελοντικής αξιολόγησης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων των επιχειρήσεων. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Global Reporting Initiative, διαθέσιμο στο <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁴ Η πρωτοβουλία “Global Compact”, είναι το πρόγραμμα του ΟΗΕ για την εθελοντική συμμόρφωση των επιχειρήσεων, με ορισμένες κοινωνικές και περιβαλλοντικές αρχές, όπως την προώθηση της αρχής της προφύλαξης σε περιβαλλοντικές προκλήσεις, την ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάληψη περιβαλλοντικής ευθύνης και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και διάχυσης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Global Compact, διαθέσιμο στο <https://www.unglobalcompact.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

σε μία φιάλη με επικίνδυνα χημικά. Οι περιβαλλοντολόγοι συχνά χρησιμοποιούν την έννοια «πράσινο ξέπλυμα», για να περιγράψουν πράξεις επιχειρήσεων ενέργειας που είναι συνήθως οι μεγαλύτεροι ρυπαντές.³⁵

Επίσης, μέσω της σωστής πληροφόρησης είναι δυνατόν να καμφθούν οι αντιστάσεις των τοπικών κοινωνιών, όπου λόγω της άγνοιας και των λάθος νοοτροπιών μπορούν να σταθούν εμπόδιο στην υιοθέτηση περιβαλλοντικά φιλικών πρακτικών και επενδύσεων σε μια περιοχή, όπως την εγκατάσταση μιας ανεμογεννήτριας. Με την υπεύθυνη ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού από πλευράς της πολιτείας, μπορεί λοιπόν να προωθηθεί η ορθολογική χρήση της ενέργειας και η διάδοση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ώστε να υπάρξει βιώσιμη ανάπτυξη.³⁶

Παρατηρούμε λοιπόν ότι, τα οφέλη που προκύπτουν από την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία είναι πολλά και σημαντικά. Από την άλλη, η έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας, καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτήν, κατοχυρώνονται σε διάφορα κείμενα σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, τα οποία παρουσιάζονται στην συνέχεια.

B. ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία γενικά, κατοχυρώθηκε πολύ νωρίτερα από το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, αφενός διότι το δίκαιο περιβάλλοντος είναι ένας σχετικά νέος κλάδος δικαίου, αφετέρου διότι η αναγκαιότητα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία προέκυψε σταδιακά, λόγω της διεθνοποίησης και της αυξανόμενης έντασης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, οι οποίες καθιστούν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ικανά να επιφέρουν περιβαλλοντικές βλάβες σε περιφερειακή ή και παγκόσμια κλίμακα.

B.1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ

Το δικαίωμα της πρόσβασης στην πληροφορία εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1766 στο σουηδικό Σύνταγμα και 200 χρόνια αργότερα, στον Νόμο περί Ελευθερίας της Πληροφόρησης (Freedom of Information Act) των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, ο οποίος ενέπνευσε πολλές χώρες να πράξουν το ίδιο, όπως την Αυστραλία και τον Καναδά το 1982, την Ιαπωνία το 1999 και το Ηνωμένο Βασίλειο το 2000. Πριν από τα μέσα της δεκαετίας του 90', υπήρχαν λιγότεροι από 20 νόμοι συνολικά για την πρόσβαση στην πληροφορία. Από το 2001 και έπειτα, πάνω από 50 Κράτη έχουν κατοχυρώσει το δικαίωμα αυτό στις εθνικές έννομες τάξεις τους.³⁷

Η κατοχύρωση αυτή βασίζεται στην ιδέα ότι η διοίκηση σε μια δεδομένη χώρα υποχρεούται να γνωστοποιεί στο κοινό τις πληροφορίες που κατέχει και ή / και δημιουργεί. Οι στόχοι των νόμων και των Συνθηκών αυτών είναι να αυξήσουν τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση, να προωθήσουν την καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας λήψης κυβερνητικών αποφάσεων, να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη

³⁵ Βλ. Σμπώκος Γ. «Το «πράσινο ξέπλυμα» και η περιβαλλοντική πληροφόρηση». Άρθρο στο ΠερΔικ 1/2009, σελ. 59, διαθέσιμο και στο

<https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/147/issues/528/lemmas/4697102> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁶ Βλ. Μαντέλης Α. «Ενέργεια και Βιώσιμη ανάπτυξη», στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002. Εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2003, σελ. 184

³⁷ Βλ. Holsen S. and Pasquier M. «Insight on Oversight: The Role of Information Commissioners in the Implementation of Access to Information Policies» Journal of Information Policy, Vol. 2 (2012), pp. 214-241 Published by: Penn State University Press, σελ. 216, διαθέσιμο και στο <http://www.jstor.org/stable/pdf/10.5325/jinfopoli.2.2012.0214.pdf?acceptTC=true> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική διαδικασία και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης.³⁸

Σε οικουμενικό επίπεδο, είχε υπογραφεί το 1948 η Διεθνής Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ³⁹, καθώς και η Διεθνής Διακήρυξη για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα⁴⁰ το 1966, τα οποία στο Αρ.19 προέβλεψαν το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και το δικαίωμα αναζήτησης, λήψης και μετάδοσης πληροφορίας.⁴¹

B.2. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Στο χώρο του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος, έχει αναπτυχθεί έντονος προβληματισμός για τη σκοπιμότητα θέσπισης ενός ουσιαστικού (ανθρώπινου) δικαιώματος στο περιβάλλον, με στόχο την προάσπιση και επέκταση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας που διασφαλίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ορισμένες συνταγματικές τάξεις, ιδίως στην Ευρώπη, ήδη προβλέπουν το δικαίωμα διαβίωσης σε ένα υγιές και ισορροπημένο περιβάλλον και αντίστοιχες υποχρεώσεις της Διοίκησης, αλλά και των πολιτών, με ποικίλες έννομες συνέπειες ανάλογα με τον νομικό πολιτισμό του συγκεκριμένου κράτους. Στο διεθνές επίπεδο πάντως, η κυρίαρχη άποψη υποστηρίζει ότι ένα ουσιαστικό και γενικευμένο δικαίωμα στο περιβάλλον δεν θα προσέθετε πολλά στο υπάρχον οπλοστάσιο του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος και ότι είναι πολύ πιο εποικοδομητική η ανάπτυξη ορισμένων διαδικαστικών πλευρών του, εναρμονισμένων παγκοσμίως, όπως το δικαίωμα της πληροφόρησης για περιβαλλοντικά ζητήματα.⁴²

Το δικαίωμα πληροφόρησης και ενημέρωσης για περιβαλλοντικά θέματα παρουσιάζει μια κοινωνική αναγκαιότητα στον διεθνή χώρο, με την έννοια ότι τα κράτη και οι πολίτες πρέπει να είναι ενήμεροι για δραστηριότητες σε όμορο κράτος, που υπάρχει βάσιμη πιθανότητα ότι θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον τους.⁴³ Σε μία περίοδο ειδικά που τα περιβαλλοντικά προβλήματα καθίστανται διεθνή και με αυξανόμενη ένταση, όπως είναι η κλιματική αλλαγή, το φαινόμενο του θερμοκηπίου ή η όξινη βροχή και οι τεχνολογικές εξελίξεις καθιστούν τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα ικανά να επιφέρουν περιβαλλοντικές βλάβες σε περιφερειακή ή και παγκόσμια κλίμακα, όπως για παράδειγμα η πυρηνική τεχνολογία, η διεθνής κατοχύρωση της δυνατότητας πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία καθίσταται επίκαιρη και αναγκαία.⁴⁴

Αρχικά, η πληροφόρηση μεταξύ των κρατών ήταν ανύπαρκτη, ενώ σε ένα δεύτερο στάδιο η αλληλοενημέρωση καθιερώνεται νομικά, παρουσιάζοντας όμως πρακτικά προβλήματα. Τελευταία όμως, αρχίζει να διαφαίνεται

³⁸ Βλ. Holsen S. and Pasquier M., οπ.π. (σημ.37), σελ.214,215,

³⁹ Βλ. αναλυτικότερα "The Universal Declaration of Human Rights" (UN General Assembly), διαθέσιμο και στο http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf προσπελάστηκε στις 14/1

⁴⁰ Βλ. αναλυτικότερα "International Covenant on Civil and Political Rights" (UNHR), διαθέσιμο και στο <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴¹Ebbesson J. "Participatory and Procedural Rights in Environmental Matters: State of Play" Draft Paper. Stockholm University, High Level Expert Meeting on the New Future of Human Rights and Environment: Moving the Global Agenda Forward Co-organized by UNEP and OHCHR Nairobi, 30 November-1 December 2009, σελ.13., διαθέσιμο και στο <http://www.unep.org/environmentalgovernance/Portals/8/documents/Paper%20participatory%20procedural%20rights.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴²Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

⁴³Βλ. Σαμιώτης, Γ., Τσάλτας, Γ. «Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος, Τόμος Ι, Διεθνείς Πολιτικές και Δίκαιο του Περιβάλλοντος», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1990, σελ.134

⁴⁴ Βλ. Σαμιώτης, Γ., Τσάλτας, Γ., οπ.π. (σημ.43), σελ.81-93

ένα τρίτο στάδιο, όπου η αρχή της αλληλοενημέρωσης αποκτά πιο ουσιαστικό και αναβαθμισμένο ρόλο. Ως πρώτος χώρος ανάπτυξης της αρχής της περιβαλλοντικής πληροφόρησης θεωρείται η διεθνής ρύθμιση του καθεστώτος των γλυκών νερών, όπου τα κράτη της άνω ροής προκαλούν διασυννοριακούς κινδύνους για τα κράτη της κάτω ροής. Η αρχή της πληροφόρησης καθιερώνεται επίσης, σε μία σειρά από διεθνή κείμενα, τόσο μαλακού όσο και σκληρού δικαίου.⁴⁵

Γενικότερα λοιπόν θα λέγαμε ότι, οι διεθνείς Συμβάσεις ή Διακηρύξεις περιλαμβάνουν διατάξεις για την διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών, οι οποίες χωρίζονται σε διάφορους τομείς και αφορούν την ανταλλαγή των πληροφοριών, την υποβολή εκθέσεων εκ μέρους των κρατών, την διαβούλευση μεταξύ των κρατών, την παρακολούθηση - επιτήρηση, την ειδοποίηση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, καθώς και την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού.⁴⁶ Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται μεταξύ άλλων τόσο ο έλεγχος της διοικητικής δράσης, όσο και η έγκαιρη λήψη των κατάλληλων μέτρων από πλευράς των κρατών και η αντιμετώπιση επικίνδυνων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.

Τέτοια κείμενα τα οποία περιέχουν διατάξεις αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, καθώς και την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού, ανήκουν τόσο στον χώρο του σκληρού, όσο και του μαλακού δικαίου.

Κείμενα Soft Law

Πρώτος σταθμός σε παγκόσμια κλίμακα υπήρξε η Σύνοδος του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1972 στην Στοκχόλμη⁴⁷, από την οποία υιοθετήθηκαν ορισμένες θεμελιώδεις αρχές του Δικαίου Περιβάλλοντος, ενώ δρομολογήθηκε και η διαδικασία ίδρυσης του Προγράμματος των Η.Ε. για το Περιβάλλον (UNEP)⁴⁸. Συγκεκριμένα, η Αρχή 1 της **Διακήρυξης της Στοκχόλμης** συνδέει τα περιβαλλοντικά θέματα με τα ανθρώπινα δικαιώματα και αναφέρει πως «ο άνθρωπος έχει το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας, της ισότητας και των κατάλληλων συνθηκών ζωής, σε ένα περιβάλλον ποιότητας που επιτρέπει μία αξιοπρεπή ζωή και ευημερία και ο ίδιος φέρει την υποχρέωση να προστατεύει και να βελτιώνει το περιβάλλον για τις σημερινές και μελλοντικές γενιές...». Επίσης, η Αρχή 2 κάνει έκκληση για την «ελεύθερη ροή των επικαιροποιημένων επιστημονικών πληροφοριών και τη μεταφορά εμπειριών» και οι Αρχές 20 έως 22 της εν

⁴⁵ Βλ. Σαμιώτης, Γ., Τσάλτας, Γ., οπ.π. (σημ.43), σελ.135-136

⁴⁶ Αρκετές συμβάσεις περιλαμβάνουν διατάξεις για την ευαισθητοποίηση του κοινού, την εκπαίδευση και τη δημοσιότητα. Μία από τις πρώτες, ήταν το Πρωτόκολλο του Montreal το 1987, το οποίο καλεί όλα τα μέρη να συνεργαστούν για την προώθηση της συνειδητοποίησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των εκπομπών, που καταστρέφουν την στοιβάδα του όζοντος. Το Πρωτόκολλο για την Βιοασφάλεια το 2000, απαιτεί από τα μέρη να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση του κοινού, την εκπαίδευση και συμμετοχή, σχετικά με την ασφαλή μεταφορά, το χειρισμό και τη χρήση των ζώντων τροποποιημένων οργανισμών σε σχέση με τη διατήρηση και την αειφόρο χρήση της βιολογικών ποικιλομορφίας. Τέλος, ορισμένες συνθήκες απαιτούν δημοσιότητα στοιχείων αναφορικά με τις ειδικά προστατευόμενες περιοχές, ή με τους κινδύνους που σχετίζονται με την θαλάσσια ναυσιπλοΐα, ή τις ιδιαίτερες απαιτήσεις για την πρόληψη, μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.,860-861

⁴⁷ Τα αποτελέσματα της Διάσκεψης αυτής ήταν η υιοθέτηση της πολιτικής Διακήρυξης της Στοκχόλμης και του Σχεδίου Δράσης για το Περιβάλλον. Το σχέδιο αυτό αποτελείται από 109 συστάσεις που απευθύνονται είτε στις κυβερνήσεις, είτε στους διεθνείς οργανισμούς είτε και στους δύο ταυτόχρονα.

⁴⁸ Βλ. Γρηγορίου Π., Τσάλτας Γ., Σαμιώτης Γ., «Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1993, σελ.21

λόγω Διακήρυξης προτρέπουν για επίσημη και δημόσια παροχή γνώσης σε τεχνικά δεδομένα, με σκοπό την αποφυγή διασυνωριακών ζημιών.⁴⁹

Δέκα χρόνια μετά τη Διάσκεψη της Στοκχόλμης, το 1982, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε ένα μη δεσμευτικό κείμενο, την **Παγκόσμια Χάρτα για την Φύση**.⁵⁰ Η Χάρτα χωρίζεται σε τρία τμήματα. Συγκεκριμένα, το Τμήμα III με τίτλο «Εφαρμογή», περιλαμβάνει τα Αρ.14 έως 24 σχετικά με τη διάδοση της γνώσης της φύσης, την διαμόρφωση των στρατηγικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες για τη διαβούλευση και τη συμμετοχή, την διάθεση των κεφαλαίων και διοικητικών δομών, καθώς και την επιστημονική έρευνα. Λειτουργώντας ως πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς, πολλές από τις διατάξεις του Χάρτη αντανακλώνται πλέον στις συνθήκες.⁵¹

Το 1987 η Επιτροπή Brundtland (ονομαζόμενη έτσι από την Πρόεδρο της Επιτροπής κα. Brundtland, η οποία ήταν Πρωθυπουργός της Νορβηγίας), εξέδωσε μία Έκθεση με τίτλο **"Το κοινό μας μέλλον"**, στην οποία για πρώτη φορά διατυπώθηκε ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη⁵². Η έκθεση Brundtland προσδιόρισε έξι τομείς προτεραιότητας για νομικές και θεσμικές αλλαγές⁵³, οι οποίοι μεταξύ άλλων αφορούσαν την υποστήριξη από τις κυβερνήσεις, τις περιφερειακές οργανώσεις και τους διεθνείς οργανισμούς της βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης, στο Αρ.96 της Έκθεσης αναφέρεται ότι η επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης θα εξαρτηθεί από την υποστήριξη της συμμετοχής, αλλά και την διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών σε πολίτες και Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΜΚΟ).

Το 1991 η **Στρατηγική «Caring For the Earth»**⁵⁴, έθεσε ως στόχο την δέσμευση για βιώσιμη διαβίωση. Το κείμενο ορίζει Αρχές και πρόσθετες Δράσεις για την επίτευξη της βιώσιμης διαβίωσης και προτείνει

⁴⁹ Βλ. αναλυτικότερα «Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment» (UNEP), διαθέσιμο και στο <http://www.unep.org/Documents/Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁵⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. «The United Nations World Charter for Nature» (UN General Assembly), διαθέσιμο και στο <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁵¹ Βλ. Sands, Ph., , οπ.π. (σημ.5), σελ.45,46

⁵² Βλ. αναλυτικότερα "Our Common Future - Report of the World Commission on Environment and Development" διαθέσιμο και στο <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁵³ Οι έξι τομείς προτεραιότητας αφορούσαν την υποστήριξη από τις κυβερνήσεις, τις περιφερειακές οργανώσεις και τους διεθνείς οργανισμούς της βιώσιμης ανάπτυξης, την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής παραμέτρου στους στόχους και τις δραστηριότητές τους, την βελτίωση, το συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ τους, την ενίσχυση του ρόλου των οργανισμών περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης πόρων, καθώς και την ενίσχυση του UNEP, ως την κύρια πηγή περιβαλλοντικών δεδομένων, αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων και τον κύριο παράγοντα για την αλλαγή και τη διεθνή συνεργασία. Επίσης, την επέκταση της ικανότητας της διεθνούς κοινότητας να εντοπίσει, να αξιολογήσει και να ενημερώσει για παγκόσμιους κινδύνους μη αναστρέψιμης περιβαλλοντικής ζημίας, συμπεριλαμβανομένου ενός νέου διεθνούς προγράμματος συνεργασίας μεταξύ των μη κυβερνητικών οργανισμών, επιστημονικών φορέων και των επιχειρήσεων. Τέλος, αναγνώρισε την ανάγκη να επεκτείνει τα δικαιώματα, τους ρόλους και τη συμμετοχή στην ανάπτυξη, στον σχεδιασμό, στη λήψη αποφάσεων και στην υλοποίηση του έργου των μη-κυβερνητικών οργανώσεων, της επιστημονικής κοινότητας, και της βιομηχανίας. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.49-50
Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) είναι η κορυφαία παγκόσμια περιβαλλοντική αρχή που καθορίζει την παγκόσμια περιβαλλοντική ατζέντα , προωθεί τη συνεκτική εφαρμογή της περιβαλλοντικής διάστασης της αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών και χρησιμεύει ως ένας έγκυρος διαμεσολαβητής για το παγκόσμιο περιβάλλον. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στο UNEP, διαθέσιμο στο <http://www.unep.org/about/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁵⁴Βλ.αναλυτικότερα "Caring For The Earth: A Strategy for Sustainable Living" (IUCN-UNEP-WWF), διαθέσιμο και στο <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/CFE-003.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

κατευθυντήριες γραμμές για την υλοποίησή της. Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο 17 περιλαμβάνονται συστάσεις σχετικά με την πληροφόρηση και εκπαίδευση των πολιτών για την αναγκαιότητα και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και για τις δράσεις που περιλαμβάνονται στην εν λόγω Στρατηγική.⁵⁵

Είκοσι χρόνια μετά την Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, πραγματοποιήθηκε η Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Rio De Janeiro της Βραζιλίας, το 1992, η οποία κρίθηκε πολύ σημαντική λόγω κυρίως της πολυάριθμης παρουσίας των αρχηγών κρατών ή Κυβερνήσεων του πλανήτη και της πρωτοφανούς παρουσίας των μη κυβερνητικών οργανώσεων και του επιχειρηματικού κόσμου.⁵⁶ Η Συνδιάσκεψη κατέληξε στην υιοθέτηση τριών μη-δεσμευτικών κειμένων, ήτοι την Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη,⁵⁷ τον Οδηγό 21 (Agenda 21⁵⁸) και την Δήλωση Αρχών για την Διαχείριση, Διατήρηση και Αυτοσυντηρούμενη Ανάπτυξη των Δασών όλων των τύπων, καθώς και σε δύο Συμβάσεις: την Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλομορφία και την Σύμβαση-Πλαίσιο για την αλλαγή του κλίματος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερις από τις είκοσι επτά Αρχές της **Διακήρυξης του Ρίο**, αναφέρονται στη βελτίωση της παροχής και πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Η Διακήρυξη του Ρίο ζητά την ανταλλαγή γνώσεων (πληροφοριών), την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, την ευαισθητοποίηση του κοινού, την έγκαιρη προειδοποίηση για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και την προηγούμενη και έγκαιρη κοινοποίηση ορισμένων δυνητικά επικίνδυνων δραστηριοτήτων.⁵⁹ Η Αρχή 10 της Διακήρυξης του Ρίο αναφέρει χαρακτηριστικά πως «τα περιβαλλοντικά θέματα τυγχάνουν καλύτερης διαχείρισης, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων πολιτών στο σχετικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, κάθε ιδιώτης πρέπει να έχει κατάλληλη πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, η οποία τηρείται από τις δημόσιες αρχές, περιλαμβανομένης της πληροφορίας σχετικά με επικίνδυνα υλικά και δραστηριότητες, καθώς και την ευκαιρία να συμμετάσχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Τα κράτη θα διευκολύνουν και θα ενθαρρύνουν τη δημόσια ευαισθητοποίηση και συμμετοχή, καθιστώντας ευρέως προσιτές τις πληροφορίες. Πρέπει να προβλέπεται αποτελεσματική πρόσβαση σε δικαστικές και διοικητικές διαδικασίες, μέσω ενστάσεων και αιτήσεων θεραπείας». Επίσης, η Αρχή 19 αναφέρεται στην διασυννοριακή συνεργασία, ενημέρωση και πληροφόρηση, σε Κράτη που ενδέχεται να πληγούν από δραστηριότητες οι οποίες έχουν σημαντικές αρνητικές διασυννοριακές περιβαλλοντικές συνέπειες⁶⁰. Αυτό που διακρίνει την Αρχή 10 από ήδη υπάρχοντα συμμετοχικά δικαιώματα, είναι η μεγαλύτερη ειδίκευση και στόχευση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες και η έμφαση στην συμμετοχή, ταυτόχρονα με την διαδικασία λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην πληροφορία και στην δικαιοσύνη.⁶¹ Πρόκειται για ένα σύνολο ελάχιστων εγγυήσεων που αλληλεξαρτώνται και λειτουργούν συμπληρωματικά, με την έννοια ότι αποτελούν τα μέσα με τα οποία οι ενδιαφερόμενοι πολίτες και οι ενώσεις τους μπορούν να παρακολουθήσουν, να

⁵⁵Βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.47,48

⁵⁶Βλ. Γρηγορίου Π., Τσάλτας Γρ., Σαμιώτης Γ., οπ.π. (σημ.48), σελ.43

⁵⁷Βλ. αναλυτικότερα «United Nations, Rio Declaration on Environment and Development 1992», United Nations, διαθέσιμο και στο <http://www.jus.uio.no/lm/environmental.development.rio.declaration.1992/portrait.a4.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁵⁸Βλ. αναλυτικότερα «Agenda 21» (UNCED), διαθέσιμο στο <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

⁵⁹Βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.827

⁶⁰Βλ. αναλυτικότερα «United Nations, Rio Declaration on Environment and Development 1992», οπ.π. (σημ.57)

⁶¹ Βλ. Boyle A., οπ.π. (σημ.21), σελ.61

επηρεάσουν καθοριστικά και να επιβάλλουν το σεβασμό των περιβαλλοντικών κανόνων στα πλαίσια της εθνικής έννομης τάξης.⁶²

Η **Agenda 21**⁶³ είναι ένα μη δεσμευτικό σχέδιο δράσης παγκόσμιας σύμπραξης για την αειφόρο ανάπτυξη. Είχε σχεδιαστεί ως ένα σχέδιο δράσης από και για το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, με σκοπό την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών ανησυχιών για την εκπλήρωση των βασικών αναγκών, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, καθώς και για την καλύτερη προστασία και διαχείριση των οικοσυστημάτων. Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο 40 με τίτλο «Πληροφόρηση για την λήψη αποφάσεων», αναγνωρίζεται η ανάγκη για πληροφόρηση σε όλα τα επίπεδα, από τα ανώτερα όργανα λήψεως αποφάσεων σε διεθνές επίπεδο, μέχρι τα λαϊκά στρώματα σε ατομικό επίπεδο και καλεί για την ανάπτυξη σε δύο προγραμματικούς τομείς: Την γεφύρωση του «χάσματος δεδομένων» και την βελτίωση της διάθεσης πληροφοριών.⁶⁴

Πρόβλεψη σχετικά με την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία περιλαμβάνει και η **Δήλωση Αρχών για την Διαχείριση, Διατήρηση και Αυτοσυντηρούμενη Ανάπτυξη των Δασών όλων των τύπων**, όπου στο Άρθρο 12 γίνεται λόγος για διεθνή συνεργασία αναφορικά με την επιστημονική έρευνα, τις απογραφές και τις αξιολογήσεις των δασών, καθώς και για την ενίσχυση της διεθνούς ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών για τα αποτελέσματα της δασικής διαχείρισης.⁶⁵

Η Διάσκεψη της Χιλιετίας της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2000 στην Νέα Υόρκη και οδήγησε στην υιοθέτηση των 8 Στόχων της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (Millennium Development Goals - MDGs). Οι **MDGs** περιλαμβάνουν στόχους, μεταξύ άλλων, για την προώθηση της παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη. Για κάθε έναν από τους στόχους αυτούς έχουν τεθεί διάφοροι υπο-στόχοι, με τους περισσότερους να έχουν σαν καταληκτική προθεσμία επίτευξης το 2015⁶⁶. Συγκεκριμένα, για τον Στόχο 8 με τίτλο «Προώθηση της παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη», έχει τεθεί ως ένας από τους υπο-στόχους να γίνουν προσβάσιμα τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τις νέες τεχνολογίες σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και ειδικότερα η πληροφόρηση και οι τηλεπικοινωνίες.⁶⁷

⁶² Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

⁶³ Η Ατζέντα 21 περιλαμβάνει σαράντα κεφάλαια και εκατοντάδες προγραμματικές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, στο Τμήμα IV (Κεφάλαια 33-40), προσδιορίζει τα «Μέσα υλοποίησης». Τα οκτώ κεφάλαια σε αυτό το τμήμα, προσδιορίζουν τις δράσεις που σχετίζονται με οικονομικούς πόρους και μηχανισμούς (Κεφάλαιο 33), τη μεταφορά τεχνολογίας, τη συνεργασία και την ενίσχυση των ικανοτήτων (Κεφάλαιο 34), την επιστήμη (Κεφάλαιο 35), την εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση του κοινού και την κατάρτιση (Κεφάλαιο 36), την ενίσχυση των ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες (Κεφάλαιο 37), διεθνείς θεσμικές ρυθμίσεις Κεφάλαιο 38), διεθνείς νομικές πράξεις και μηχανισμούς (Κεφάλαιο 39), καθώς και πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων (Κεφάλαιο 40). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. «Agenda 21», οπ.π. (σημ.58)

⁶⁴ Βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.59,827

⁶⁵ Βλ. Γρηγορίου Π., Τσάλτας Γρ., Σαμιώτης Γ., οπ.π. (σημ.48), σελ.198

⁶⁶ Οι υπόλοιποι στόχοι αφορούν α) την καταπολέμηση της φτώχειας και του υποσιτισμού, β) την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, γ) την ισότητα των φύλων και την ενίσχυση των γυναικών, δ) την μείωση της παιδικής θνησιμότητας, ε) την βελτίωση της υγείας παιδιών σε μικρή ηλικία, στ) την καταπολέμηση του HIV, της ελονοσίας και άλλων λοιμωδών νόσων, ζ) την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Millennium Development Goals Reports, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/reports.shtml> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁶⁷Βλ. Αναλυτικότερα στο MDG's and Beyond 2015 - Goal 8: Develop A Global Partnership For Development, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/global.shtml> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η δέσμευση για τη διασφάλιση της επάρκειας των πληροφοριών, επιβεβαιώνεται και από το Σχέδιο Εφαρμογής που υιοθετήθηκε στην Διάσκεψη Κορυφής του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.⁶⁸ Το **Σχέδιο Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ**⁶⁹ επαναβεβαίωσε τις δεσμεύσεις της Agenda 21. Το σχέδιο εφαρμογής αυτό, απαιτεί αυξημένη πρόσβαση σε πληροφορίες ή τη συλλογή και διάδοση των πληροφοριών, για ένα ευρύ φάσμα θεματικών περιοχών.⁷⁰

Το 2012 ακολούθησε η Σύνοδος Κορυφής Rio+20⁷¹, στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας, με την πολυάριθμη συμμετοχή εκπροσώπων των ΜΚΟ και άλλων ομάδων. Στο τέλος της συνόδου, υπογράφηκε από περίπου 130 αρχηγούς κρατών ένα κείμενο μη-υποχρεωτικού χαρακτήρα που ονομάστηκε **«The Future We Want»** ή αλλιώς «Το Μέλλον που θέλουμε».⁷² Επιπλέον, συζητήθηκε πρόταση για γενική υιοθέτηση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals - **SDGs**) σε συνέχεια των Στόχων της Χιλιετίας του 2000, οι οποίοι ισχύουν μέχρι το 2015, προκειμένου να υπάρχει καλύτερη παρακολούθηση της εφαρμογής των στρατηγικών για τη «βιώσιμη ανάπτυξη» είκοσι χρόνια μετά τη Διάσκεψη του 1992. Ως Στόχος 16, τίθεται η προώθηση ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών για την αειφόρο ανάπτυξη, η παροχή πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους και η οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και χωρίς αποκλεισμούς θεσμών σε όλα τα επίπεδα. Πιο συγκεκριμένα, οι υποστόχοι που τίθενται αφορούν μεταξύ άλλων, την προώθηση του κράτους δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, την δημιουργία αποτελεσματικών και διαφανών θεσμών σε όλα τα επίπεδα, την διασφάλιση συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα χωρίς αποκλεισμούς, την διεύρυνση και ενίσχυση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών στους θεσμούς της παγκόσμιας διακυβέρνησης και την διασφάλιση της πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες.⁷³

Κείμενα Hard Law

Το πρώτο ολοκληρωμένο περιβαλλοντικό νομοθέτημα παγκοσμίως για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία ήταν ο Ομοσπονδιακός Νόμος Περιβαλλοντικής Πολιτικής του 1969 στην Αμερική (National

⁶⁸Βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.827

⁶⁹Για περισσότερες πληροφορίες βλ.«Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development», διαθέσιμο και στο

http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

και «Johannesburg Declaration on Sustainable Development», διαθέσιμο και στο

<http://www.joburg.org.za/pdfs/johannesburgdeclaration.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷⁰Βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ.852

⁷¹Σκοπός της συνδιάσκεψης αυτής ήταν, η διαμόρφωση νέων πολιτικών για την προαγωγή της παγκόσμιας ευημερίας, τη μείωση της φτώχειας, την αλλαγή του κλίματος και την πρόοδο της κοινωνικής ισότητας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Στην διάσκεψη αυτή, ανανεώθηκαν οι πολιτικές δεσμεύσεις και αναπροσαρμόστηκαν οι αρχές και τα σχετικά σχέδια δράσης που είχαν συμφωνηθεί το 1992 στην Σύνοδο Κορυφής του Ρίο. Σε θεσμικό επίπεδο αναγνωρίστηκε ότι, χρειάζεται ενδυνάμωση και ολοκλήρωση των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση) σε διεθνές, περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Γεροντέλη, Α., Μιχαηλίδου, Ε., «Διάσκεψη Κορυφής Rio+20 (UNCSD) - Το μέλλον που θέλουμε (The future we want) - Μετά είκοσι έτη», Οκτώβριος 2012, διαθέσιμο στο

<http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Geronteli%20Michailidou%20-%20Rio+20.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷²Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στο «Future We Want – Outcome document» (UN Conference on Sustainable Development), διαθέσιμο και στο

<https://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷³ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. «Sustainable Development Goals», διαθέσιμο στο

<https://sustainabledevelopment.un.org/topics> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Environmental Policy Act⁷⁴). Ο νόμος αυτός διαχειρίζεται τις σημαντικές ενέργειες όλων των οργανισμών και υπηρεσιών στα πλαίσια της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και απαιτεί μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) για οποιαδήποτε κυβερνητική δράση η οποία θα έχει πιθανές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον. Η Πράξη αυτή παρέχει επίσης πρόσβαση στις πληροφορίες που δημιουργούνται μέσα από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των κυβερνητικών οργάνων για περιβαλλοντικά θέματα.⁷⁵

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980, πολυάριθμες συνθήκες προώθησαν την δημόσια εκπαίδευση, καθώς και την ανταλλαγή περιβαλλοντικών πληροφοριών και διαβουλεύσεων μεταξύ των κρατών. Το ατύχημα Σεβέζο⁷⁶ το 1976 και το ατύχημα στο Τσερνόμπιλ⁷⁷ το 1986, εστίασαν την προσοχή στην ανάγκη να βελτιωθεί η παροχή πληροφοριών σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Μέχρι το 1992, πολλές συνθήκες περιλάμβαναν ουσιαστικές υποχρεώσεις σχετικά με τις πληροφορίες και δημιουργούσαν μια θετική υποχρέωση των μερών για την παροχή πληροφοριών στο κοινό: Ιδιαίτερα αξιοσημείωτες είναι η **Σύμβαση για την έγκαιρη γνωστοποίηση σε περίπτωση πυρηνικού ατυχήματος του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας**⁷⁸ (ΙΑΕΑ) το 1986, η **Σύμβαση της Βασιλείας** για τον έλεγχο της διασυννοριακής διακίνησης επικίνδυνων αποβλήτων και της διάθεσής τους⁷⁹ το 1989, καθώς και η Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τις διασυννοριακές επιπτώσεις των βιομηχανικών ατυχημάτων (**Σύμβαση Ελσίνκι**)⁸⁰ το 1992. Επίσης, η αρχική αλλά και η αναθεωρημένη έκδοση της **Σύμβασης της Βαρκελώνης** το 1976 και το 1995 αντίστοιχα, προέβλεψαν στο αναθεωρημένο Αρ.16⁸¹ την παροχή από τις αρμόδιες αρχές στο κοινό, κατάλληλης πρόσβασης στην

⁷⁴ Βλ. αναλυτικότερα «The NEPA Statute», διαθέσιμο και στο https://ceq.doe.gov/laws_and_executive_orders/the_nepa_statute.html προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷⁵ Cramer B. «The human right to information, the environment and information about the environment: from the universal declaration to the Århus convention» Communication Law and Policy, 73-103 Published online: 29 Dec 2008, σελ.90-91, διαθέσιμο και στο

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10811680802577707> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷⁶ Στις 10 Ιουλίου 1976 σημειώθηκε στη Βόρειο Ιταλία και μάλιστα στη μικρή πόλη Seveso μαζική διαρροή διοξίνης από το εργοστάσιο παραγωγής τριχλωροφαινόλης της εταιρείας ICMESA ελβετικών συμφερόντων ύστερα από βλάβη σε δικλίδα ασφαλείας. Η τριχλωροφαινόλη χρησιμοποιείται στην κατασκευή αντισηπτικών σαπουνιών και αποσμητικών και η διοξίνη αποτελεί διάμεσο προϊόν και όχι τελική μορφή σύνθεσης στην παραγωγή. Υπολογίζεται ότι η έκλυση του τοξικού νέφους από το ατύχημα στον αέρα αφορούσε 35 kg σχεδόν καθαρής διοξίνης που ρύπανε έκταση 15 τετραγωνικών χιλιομέτρων με 37.000 κατοίκους. Ολόκληρη η περιοχή εκκενώθηκε αμέσως και το Seveso έμοιαζε με νεκρή πολιτεία. Πηγή: Καθημερινή - 17/06/2001, διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/94173/article/epikairothta/kosmos/sevezo-h-kolash-engine-25-xronwn> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷⁷ Το ατύχημα στον πυρηνικό σταθμό του Τσερνόμπιλ το 1986, ήταν το πιο σοβαρό στην ιστορία της βιομηχανίας πυρηνικής ενέργειας, προκαλώντας μια τεράστια απελευθέρωση των ραδιονουκλιδίων σε μεγάλες περιοχές της Λευκορωσίας, της Ουκρανίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Chernobyl Nuclear Accident, διαθέσιμο στο <https://www.iaea.org/newscenter/focus/chernobyl> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷⁸ Βλ. αναλυτικότερα “Convention on Early Notification of a Nuclear Accident” (ΙΑΕΑ), διαθέσιμο και στο <https://www.iaea.org/sites/default/files/infocirc335.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁷⁹ Βλ. αναλυτικότερα “Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal” (UNEP), διαθέσιμο και στο www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/text/BaselConventionText-e.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁸⁰ Βλ. αναλυτικότερα «Convention On The Transboundary Effects Of Industrial Accidents» (UNECE), διαθέσιμο και στο <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2006/teia/Convention%20E%20no%20annex%20I.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁸¹ Βλ. Ραυτόπουλος Ε., «Το νέο καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την προστασία του περιβάλλοντος της Μεσογείου. Το πρόβλημα και τα κείμενα της ελληνικής μετάφρασης» Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ.61

πληροφόρηση σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, τις περιβαλλοντικές ζημιές ή την απειλή αυτών⁸². Επιπλέον, προαπαιτείται και διακρατική συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων Αρχών, προκειμένου να εκτιμηθεί η περιβαλλοντική ζημιά, γεγονός που προϋποθέτει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Κρατών.⁸³

Εστιάζοντας στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η Σύμβαση του 1991 για την Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο (**Σύμβαση Espoo**⁸⁴) υποχρεώνει επίσης τα Σ-Μ να παρέχουν πρόσβαση σε ορισμένες πληροφορίες. Σύμφωνα με το Αρ.3 της Σύμβασης, τα συμβαλλόμενα μέρη εξασφαλίζουν ότι το κοινό το οποίο ενδέχεται να επηρεάζεται από συγκεκριμένες δραστηριότητες ενημερώνεται και παρέχεται η δυνατότητα σε αυτό να διατυπώσει τις παρατηρήσεις και αντιρρήσεις του σχετικά με την προτεινόμενη δραστηριότητα. Η τεκμηρίωση της Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με τις σχετικές πληροφορίες θα πρέπει να διανέμονται στο κοινό για σχολιασμό και οι παρατηρήσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την τελική απόφαση για την προτεινόμενη δραστηριότητα.⁸⁵

Η **Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλομορφία**⁸⁶ είναι το πλέον σύγχρονο διεθνές κείμενο παγκόσμιας εμβέλειας για την προστασία του συνόλου των ειδών και των οικοτόπων της άγριας ζωής. Η περιβαλλοντική πληροφόρηση και η βελτίωση της ευαισθητοποίησης του κοινού αντικατοπτρίζεται στα άρθρα 12 και 13 της Σύμβασης. Ως μέσα για την προώθηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τη βιολογική ποικιλομορφία η σύμβαση ονομάζει, ιδίως, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς και τα προγράμματα για την επιστημονική έρευνα και εκπαίδευση. Η συμμετοχή του κοινού αντικατοπτρίζεται εμμέσως στο Άρθρο 8 της Σύμβασης.⁸⁷ Το Άρθρο 14 αναφέρεται στο θέμα της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για προτεινόμενα έργα, τα οποία είναι πιθανό να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις επί της βιολογικής ποικιλομορφίας, με την δυνατότητα συμμετοχής των πολιτών και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών σε διεθνές κυρίως επίπεδο, επί της βιοποικιλότητας. Για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών στην βιοποικιλότητα καθιερώνεται για τα Σ-Μ η πληροφόρηση, η αλληλεγγύη, η συνεργασία αλλά και η ευθύνη αποζημίωσης, ως βασικοί άξονες διακρατικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Επίσης, στο Άρθρο 17 αναφέρεται η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Σ-Μ, σχετικά με την διατήρηση και την αυτοσυντηρούμενη χρήση της βιολογικής ποικιλομορφίας.⁸⁸

⁸² Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά την αναθεωρημένη Σύμβαση της Βαρκελώνης και τα Πρωτόκολλα βλ. Ραυτόπουλος Ε., «Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή Plus Ultra» Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006

⁸³ Βλ. Τσοκανάς Ν., οπ.π. (σημ.1), σελ.216

⁸⁴ Βλ. αναλυτικότερα "Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context - Espoo Convention" (UNECE), διαθέσιμο και στο

www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/Espoo_Convention_authentic_ENG.pdf

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁸⁵ Βλ. Ebbesson J., οπ.π. (σημ.41), σελ.14

⁸⁶ Βλ. αναλυτικότερα "Convention on Biological Diversity" (UNEP), διαθέσιμο και στο:

<https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁸⁷ Βλ. United Nations Environmental Programme, «Training Manual on International Environmental Law», UNDP, 2006 σελ.82, διαθέσιμο και στο:

http://www.unep.org/environmentalgovernance/Portals/8/documents/training_Manual.pdf

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁸⁸ Βλ. Γρηγορίου Π., Τσάλτας Γρ., Σαμιώτης Γ., οπ.π. (σημ.48), σελ.143,150-151,212

Επίσης, η **Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βορειοανατολικού Ατλαντικού (OSPAR)**⁸⁹ το 1992 και η **Συνθήκη του Λουγκάνο**⁹⁰ του Συμβουλίου της Ευρώπης "για την αστική ευθύνη για ζημιές που προέρχονται από δραστηριότητες επικίνδυνες για το περιβάλλον" το 1993, ήταν η πρώτη ομάδα των μέσων που επεξεργάστηκαν λεπτομερώς την εφαρμογή του δικαιώματος των προσώπων να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον.

Αναφορικά με την **Σύμβαση - Πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή**⁹¹, τα κράτη αναλαμβάνουν να ενημερώνουν και να καταρτίζουν την κοινή γνώμη σχετικά με την εξέλιξη των τεχνικών, κοινωνικο-οικονομικών και νομικών συνιστωσών του αντικειμένου της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, στο Αρ.6 της Σύμβασης γίνεται λόγος για την εκπαίδευση, επιμόρφωση και ενημέρωση του κοινού για την αλλαγή του κλίματος.⁹² Η Σύμβαση αυτή δεν δημιουργεί δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στην πληροφόρηση, αν και απαιτεί πληροφορίες που ανακοινώθηκαν από τα μέρη να γίνουν «διαθέσιμες στο κοινό» κατά την στιγμή που υποβάλλονται στη διάσκεψη των μερών. Η διάδοση της πληροφορίας θα υπόκειται σε περιορισμούς για λόγους εμπιστευτικότητας, σύμφωνα με κριτήρια που καθορίζονται από τη διάσκεψη των μερών.⁹³

Η **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της Ερημοποίησης (UNCCD)**⁹⁴, το 1994, προϋποθέτει στο Αρ.10 την λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της απερίημωσης και την άμβλυνση των επιπτώσεων της ξηρασίας, τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την προαγωγή των πολιτικών και την ενίσχυση των θεσμικών πλαισίων τα οποία προάγουν την συνεργασία, καθώς και την διευκόλυνση της πρόσβασης των τοπικών πληθυσμών στην κατάλληλη πληροφορία και τεχνολογία .

Η **Σύμβαση του Ρότερνταμ** σχετικά με το διεθνές εμπόριο των επικίνδυνων χημικών προϊόντων (Αρ.14)⁹⁵ το 1998, το **Πρωτόκολλο του Κιότο**⁹⁶ το 1997 (Αρ.7,8), το **Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για την Βιοασφάλεια**⁹⁷ το 2000 (Αρ.8), καθώς και η **Σύμβαση της Στοκχόλμης για τους έμμονους οργανικούς ρύπους** (Persistent Organic

⁸⁹Βλ. αναλυτικότερα "Convention For The Protection Of The Marine Environment Of The North-East Atlantic" (OSPAR Convention), διαθέσιμο και στο www.ospar.org/site/assets/files/1290/ospar_convention_e_updated_text_in_2007_no_revs.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹⁰Βλ. αναλυτικότερα «Convention on Civil Liability for Damage resulting from Activities Dangerous to the Environment» (Council of Europe), διαθέσιμο και στο rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007c079 προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹¹Βλ. αναλυτικότερα "United Nations Framework Convention on Climate Change" (UNFCCC), διαθέσιμο και στο https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹²Βλ. Γρηγορίου Π. , Τσάλτας Γρ., Σαμιώτης Γ., οπ.π. (σημ.48), σελ.169,243

⁹³Βλ. Sands, Ph., οπ.π. (σημ.5), σελ. 853

⁹⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. «United Nations Convention To Combat Desertification» (UNCCD), διαθέσιμο και στο <http://www.unccd.int/lists/sitedocumentlibrary/conventiontext/conv-eng.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹⁵Βλ. αναλυτικότερα "Rotterdam Convention On The Prior Informed Consent Procedure For Certain Hazardous Chemicals And Pesticides In International Trade" (UNEP), διαθέσιμο και στο https://www.unido.org/fileadmin/user_media/services/environmental_management/guddis/legal_frameworks/rotterdam_convention.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹⁶Βλ.αναλυτικότερα "Kyoto Protocol To The United Nations Framework Convention On Climate Change" (UNFCCC), διαθέσιμο στο www.kyotoprotocol.com/resource/kpeng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹⁷Βλ.αναλυτικότερα "Cartagena Protocol On Biosafety" (UNEP), διαθέσιμο και στο <https://bch.cbd.int/database/attachment/?id=10694> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Pollutants - POPs⁹⁸) το 2001 (Αρ.10), περιλαμβάνουν δεσμεύσεις για την πρόσβαση και την ανταλλαγή των πληροφοριών, καθώς και για την εξασφάλιση κατάλληλης ροής πληροφοριών.

Αλλά ίσως το πιο σημαντικό κείμενο που έχει υιοθετηθεί σε διεθνές επίπεδο, το οποίο μάλιστα συνδέει ρητά την προστασία του περιβάλλοντος με τα ανθρώπινα δικαιώματα και συμβάλλει στην προώθηση της ορθής διακυβέρνησης, είναι **Σύμβαση που υπογράφηκε στο Åarhus της Δανίας** το 1998 και για την οποία γίνεται λόγος στην επόμενη ενότητα.

Η άσκηση βέβαια του δικαιώματος πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, γεγονός που αντανακλά την απροθυμία από την πλευρά των κρατών, να επιτρέψουν ένα απεριόριστο δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφόρηση, επειδή οι πληροφορίες αυτές θα μπορούσαν να έχουν εμπορική αξία ή διότι τα κράτη μπορούν να ασκούν επικίνδυνες δραστηριότητες και η ανακάλυψη αυτή από άλλα κράτη θα μπορούσε να προκαλέσει αξιώσεις κρατικής ευθύνης ή υποχρέωσης. Άλλες φορές, μερικές δραστηριότητες των κρατών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων που βρίσκονται στο έδαφός τους μπορεί να αποτελούν εμπορικά απόρρητα, η αποκάλυψη των οποίων θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο το συγκριτικό πλεονέκτημα των κρατών. Σε άλλες περιπτώσεις, η αποκάλυψη ενός περιβαλλοντικού ατυχήματος θα μπορούσε επηρεάσει αρνητικά τη φήμη των κρατών. Για όλους αυτούς τους λόγους, φαίνεται ότι τα κράτη έχουν ένα έμφυτο ενδιαφέρον να κρύβουν και όχι να αποκαλύπτουν πληροφορίες. Αυτό απεικονίστηκε στο παρελθόν από την Σύμβαση για την έγκαιρη γνωστοποίηση σε περίπτωση πυρηνικού ατυχήματος της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) το 1986, η οποία υιοθετήθηκε αμέσως μετά το ατύχημα του Τσερνόμπιλ και δεν μπόρεσε να παράσχει στους πολίτες κάθε δικαίωμα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Άλλες βέβαια συνθήκες, όπως η Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τις διασυννοριακές επιπτώσεις των βιομηχανικών ατυχημάτων (Σύμβαση Ελσίνκι) το 1992, δημιουργεί μια θετική υποχρέωση των μερών για την παροχή πληροφοριών στο κοινό. Υπάρχουν φορές βέβαια που τα κράτη μπορούν να είναι πιο πρόθυμα να αποκαλύψουν πληροφορίες, για παράδειγμα σε περιπτώσεις συνεργασίας ή όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην φήμη τους ή όταν οι πληροφορίες ίσως βοηθήσουν να δημιουργηθούν συμμαχίες εναντίον ενός τρίτου κράτους.⁹⁹

Ένα άλλο ζήτημα που προκύπτει είναι ότι, ακόμα και τα μέσα με τα οποία παρέχεται η παροχή πληροφοριών εκ μέρους των Κρατών, όπως για παράδειγμα η υποβολή εκθέσεων, μπορεί να είναι προβληματική διότι δεν δίνουν την πραγματική εικόνα, ούτε προβλέπεται η ύπαρξη ανεξάρτητων αξιολογητών που θα εξετάζουν τις εκθέσεις που παρέχονται από τα κράτη και θα ανακαλύπτουν πιθανές αποκλίσεις. Επίσης, οι περισσότερες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων δεν προσδιορίζουν το περιεχόμενο των εκθέσεων αυτών και αδυνατούν να προσφέρουν μια ενιαία μορφή υποβολής τους.¹⁰⁰

Από την άλλη πλευρά, σημαντική καινοτομία σε διεθνές επίπεδο αναφορικά με την διευκόλυνση της πρόσβασης του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, αποτελεί η InforMEA, μια ηλεκτρονική πλατφόρμα η οποία έχει δημιουργηθεί από την πρωτοβουλία Πληροφόρηση και Διαχείριση γνώσης των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών (MEAs) με την υποστήριξη της UNEP, στην οποία προβάλλονται όλες οι

⁹⁸ Βλ. αναλυτικότερα “Stockholm Convention On Persistent Organic Pollutants” (UNEP), διαθέσιμο και στο chm.pops.int/portals/0/download.aspx?d=unep-pops-cop-convtext-2009.en.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁹⁹ Βλ. Louka, ΕΙ., οπ.π. (σημ.5), σελ.120

¹⁰⁰ Βλ. Louka, ΕΙ., οπ.π. (σημ.5), σελ.126

πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες, οι αποφάσεις, οι συναντήσεις και οι εκθέσεις των κρατών μελών, καθώς και τα εθνικά εστιακά σημεία.¹⁰¹

B.3. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ÅARHUS

Χρησιμοποιώντας ως πηγή έμπνευσης την Αρχή 10 της Διακήρυξη του Ρίο, συνήλθε το 1995 στην Σόφια, με πρωτοβουλία και στο πλαίσιο της κίνησης «Περιβάλλον για την Ευρώπη»¹⁰² της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη του Ο.Η.Ε. (UNECE¹⁰³), το 3ο Συνέδριο Υπουργών Περιβάλλοντος, με τη συμμετοχή 50 χωρών και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το Συνέδριο υιοθέτησε τρεις βασικές περιβαλλοντικές αρχές που σχετίζονταν με την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, τη δημόσια συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, καθώς και την δυνατότητα πρόσβασης στην δικαιοσύνη.¹⁰⁴ Στο πνεύμα των αρχών αυτού του συνεδρίου, υιοθετήθηκε το 1998 στο Åarhus της Δανίας, η Συνθήκη για την πρόσβαση στην πληροφόρηση, την συμμετοχή του κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.¹⁰⁵ Η διαδικασία αυτή χαιρετίστηκε από μέρος της διεθνούς κοινότητας, καθώς και από τον πρώην Γ.Γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, για την δυνατότητα που παρέχει στην πρόοδο της συμμετοχικής δημοκρατίας και στην ανάπτυξη των συμμετοχικών δικαιωμάτων των πολιτών.¹⁰⁶ Η Σύμβαση έχει ιδιαίτερη σημασία για την ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής προστασίας, την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την περαιτέρω εμβάθυνση των δημοκρατικών διαδικασιών.¹⁰⁷

Σήμερα, η Σύμβαση Åarhus η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 30 Οκτωβρίου 2001, έχει επικυρωθεί από 47 κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση.¹⁰⁸ Η σημασία της είναι μεγάλη και για τον εκδημοκρατισμό των πρώην Κομμουνιστικών χωρών που επίσης την επικύρωσαν. Μάλιστα, ήταν οι επικυρώσεις αυτών των χωρών, της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας, οι οποίες έθεσαν σε ισχύ την Συνθήκη.¹⁰⁹ Οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, παρότι είναι πλήρη μέλη της UNECE, δεν συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις της Συνθήκης και παρέμειναν εκτός του δικαιοδοτικού πλαισίου της Σύμβασης. Άλλα σημαντικά Κράτη που δεν την υπέγραψαν, είναι η Ρωσία και η Τουρκία.¹¹⁰ Επιπλέον, στο χρονικό διάστημα μεταξύ της υπογραφής της Σύμβασης το 1998, την έναρξη ισχύος της το 2001 και της πρώτης συνεδρίασης των

¹⁰¹Για περισσότερες πληροφορίες βλ. InforMEA, διαθέσιμο στο <http://www.informea.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁰²Μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη, το 1991, η UNECE κίνησε τη διαδικασία «Περιβάλλον για την Ευρώπη», για την προώθηση της πανευρωπαϊκής περιβαλλοντικής συνεργασίας.

¹⁰³Για περισσότερες πληροφορίες βλ. UNECE, διαθέσιμο στο <http://www.unece.org/info/ece-homepage.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁰⁴Σιούτη Γλ., «Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011 σελ.238

¹⁰⁵Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision Making and Access to Justice in Environmental Matters, Åarhus, Denmark, 25 June 1998 (UNECE), διαθέσιμο και στο <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁰⁶Βλ. Τσοκανάς Ν., οπ.π. (σημ.1), σελ.221

¹⁰⁷Λιάσκα Α. «Δέκα χρόνια μετά τη Σύμβαση του Άαρχους» Άρθρο στο ΠερΔικ 2/2008, σελ.232, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/137/issues/488/lemmas/4641010> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁰⁸Βλ. αναλυτικότερα από ποια κράτη έχει επικυρωθεί η Σύμβαση Åarhus στο: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&lang=en προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁰⁹ Βλ. Wates J. "The Future of the Aarhus Convention" in "The Aarhus Convention at Ten-Interactions and Tensions between Conventional International Law and EU Environmental Law", edit. by Pallemarts M., Europa Law Publishing, 2011, σελ.385

¹¹⁰ Βλ. Pallemarts M., Introduction at "The Aarhus Convention at Ten-Interactions and Tensions between Conventional International Law and EU Environmental Law", edit. by Pallemarts M., Europa Law Publishing, 2011, σελ.3

συμβαλλομένων μερών το 2002, ένα μεγάλο μέρος των προπαρασκευαστικών εργασιών πραγματοποιήθηκαν υπό την αιγίδα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη (UNECE) των Ηνωμένων Εθνών στη Γενεύη, για το σχεδιασμό των απαραίτητων μέτρων για την ομαλή λειτουργία της εν λόγω Σύμβασης.¹¹¹

Σκοπός της Σύμβασης, όπως αναφέρεται και στο Άρθρο 1, είναι να συμβάλει στην προστασία του δικαιώματος κάθε ατόμου, από τις παρούσες μέχρι και τις μελλοντικές γενεές, ώστε το τελευταίο να ζει σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του. Αυτό θα επιτευχθεί με τη συμμόρφωση και εφαρμογή από τα συμβαλλόμενα μέρη των τριών πυλώνων που προβλέπονται στη Σύμβαση. Συγκεκριμένα, ο πρώτος πυλώνας αναφέρεται στην πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, ο δεύτερος στην συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα και ο τρίτος πυλώνας, στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε περίπτωση παραβίασης των δύο παραπάνω δικαιωμάτων. Αποβλέπει λοιπόν η Σύμβαση στην πλήρη εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών στην διαδικασία λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων καθώς και στην διαμόρφωση περιβαλλοντικής πολιτικής, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο την δημοκρατική φύση και νομιμότητα αυτής της διαδικασίας και δημιουργώντας ένα αίσθημα ευθύνης στον πολίτη, αναφορικά με την περιβαλλοντική προστασία.¹¹²

Οι διατάξεις του Αρ.2 της Σύμβασης, περιλαμβάνουν κάποιους ορισμούς για την καλύτερη κατανόηση της Συνθήκης. Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.2 του Αρ.2 της Σύμβασης, ως «**Δημόσια Αρχή**» ορίζεται: (α) η Κυβέρνηση σε εθνικό, περιφερειακό ή άλλο επίπεδο, (β) τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που εκτελούν δημόσιο διοικητικό λειτουργήμα δυνάμει του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων ειδικών καθηκόντων, δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών σε σχέση με το περιβάλλον, (γ) οποιοδήποτε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο έχει δημόσιες αρμοδιότητες ή ασκεί δημόσιο λειτουργήμα ή παρέχει δημόσιες υπηρεσίες σε σχέση με το περιβάλλον, υπό τον έλεγχο φορέα ή ατόμου που εμπίπτει στις ανωτέρω περιπτώσεις (α) ή (β) και (δ) τα θεσμικά όργανα οποιουδήποτε περιφερειακού οργανισμού οικονομικής ολοκλήρωσης που μνημονεύεται στο άρθρο 17, ο οποίος είναι Μέρος της παρούσας Σύμβασης. Ο παρών ορισμός δεν περιλαμβάνει φορείς ή θεσμικά όργανα που ενεργούν υπό δικαστική ή νομοθετική ιδιότητα.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την παρ.3 του Αρ.2 της Σύμβασης, με τον όρο «**Περιβαλλοντικές πληροφορίες**» νοείται κάθε πληροφορία υπό γραπτή, παραστατική, προφορική, ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη υλική μορφή σχετικά με: (α) την κατάσταση στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως είναι ο αέρας και η ατμόσφαιρα, τα ύδατα, το έδαφος, η γη, το τοπίο και οι φυσικές τοποθεσίες, η βιοποικιλότητα και οι συνιστώσες της, συμπεριλαμβανομένων των γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, καθώς και την αλληλοδιάδραση μεταξύ των στοιχείων αυτών, (β) παράγοντες, όπως ουσίες, ενέργεια, θόρυβος και ακτινοβολία και δραστηριότητες ή μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων, περιβαλλοντικών συμφωνιών, πολιτικών, νομοθεσίας, σχεδίων και προγραμμάτων, που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ανωτέρω στοιχείου (α), καθώς και αναλύσεις κόστους-ωφελείας και άλλες οικονομικές αναλύσεις και υποθέσεις που χρησιμοποιούνται στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον (γ) την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, των συνθηκών της ανθρώπινης ζωής, των πολιτιστικών

¹¹¹ Βλ. Kravchenko S. "The Århus Convention and Innovations in Compliance with Multilateral Environmental Agreements" University of Oregon Colorado Journal of International Environmental Law and Policy, Vol. 18, No. 1, 2007, σελ. 8, διαθέσιμο και στο http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1076746&download=yes προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹¹² Βλ. Pallemmaerts M., οπ.π. (σημ.110), σελ.3,4

χώρων και των κτιριακών κατασκευών, στον βαθμό που επηρεάζονται ή μπορεί να επηρεασθούν από την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος ή, μέσω των στοιχείων αυτών, από τους παράγοντες, δραστηριότητες ή μέτρα που αναφέρονται στο ανωτέρω στοιχείο (β)¹¹³. Σημαντικό επίτευγμα λοιπόν θεωρείται η συμπερίληψη των γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στην έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας.¹¹⁴

Τέλος, στο ίδιο Άρθρο γίνεται και διάκριση μεταξύ κοινού και ενδιαφερόμενου κοινού. Σύμφωνα λοιπόν με τις διατάξεις της παρ.4, **«κοινό»** είναι ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οι οργανισμοί ή οι ομάδες τους. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.5, το **«ενδιαφερόμενο κοινό»**, είναι το κοινό που επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από τη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, ή έχει συμφέρον από αυτές για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, καθώς και οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία και πληρούν οποιεσδήποτε προϋποθέσεις κατά το εθνικό δίκαιο.¹¹⁵

Η Σύμβαση Aarhus καταγράφει στα πρώτα άρθρα τους στόχους και τις γενικές αρχές που την διέπουν. Οι γενικές διατάξεις του Άρθρου 3, καταγράφουν τις προϋποθέσεις για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, οι οποίοι εξειδικεύονται στα επόμενα άρθρα και συμπεριλαμβάνουν την απαίτηση εκπαίδευσης των δημοσίων υπαλλήλων προκειμένου να συνδράμουν στην πραγμάτωση των δικαιωμάτων που ορίζει η Σύμβαση ή την υποχρέωση ευαισθητοποίησης του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα. Επίσης, καθίσταται σημαντικός ο ρόλος των Ενώσεων και ομάδων που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία, καθώς και η αναγνώριση και η υποστήριξή τους.¹¹⁶

Ο πρώτος πυλώνας της Σύμβασης

Ο πρώτος πυλώνας αφορά την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες και αναλύεται στα Άρθρα 4 και 5 της Σύμβασης. Στα Άρθρα αυτά, προστατεύεται τόσο η πληροφόρηση κατόπιν αίτησης των ενδιαφερόμενων πολιτών, όσο και η ενεργή και συστηματική διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών από τις κρατικές αρχές, χωρίς οποιαδήποτε ενέργεια του ενδιαφερόμενου.¹¹⁷ Το δικαίωμα αυτό γίνεται αντιληπτό, ως αναγκαία και ικανή προϋπόθεση για την άσκηση των δύο άλλων δικαιωμάτων που απορρέουν από τις διατάξεις της Σύμβασης, ήτοι την συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στην δικαιοσύνη.¹¹⁸

Αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, σημαντικό είναι ότι η εν λόγω Σύμβαση το ενισχύει, αποσυνδέοντας το δικαίωμα αυτό από την υποχρέωση απόδειξης εξειδικευμένου ενδιαφέροντος ή δήλωσης ειδικής αιτιολογίας και αναγνωρίζοντας ρητά την δυνατότητα πρόσβασης σε διοικητική ή δικαστική προστασία, σε περίπτωση που το δικαίωμα αυτό παραβιασθεί. Επίσης, η θέσπιση

¹¹³ Βλ. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision Making and Access to Justice in Environmental Matters, οπ.π. (σημ.105), Άρθρο 2

¹¹⁴ Wates J., οπ.π. (σημ.109), σελ.386

¹¹⁵ Βλ. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision Making and Access to Justice in Environmental Matters, οπ.π. (σημ.105), Άρθρο 2 παρ. 4 και 5

¹¹⁶ Βλ. Γαβουνέλη Μ. «Περιβαλλοντικά δικαιώματα των πολιτών: Το παράδειγμα της Σύμβασης του Άρχους» στο «Η προστασία του περιβάλλοντος στο δίκαιο και στην πράξη», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008 σελ.131

¹¹⁷ Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.104), σελ.172

¹¹⁸ Βλ. Γαβουνέλη Μ., οπ.π. (σημ.116), σελ.132

δεσμευτικής υποχρέωσης των κρατών να παράσχουν περιβαλλοντικές πληροφορίες, ενισχύει την διαφάνεια και αντικειμενικότητα κατά την λήψη αποφάσεων στον περιβαλλοντικό τομέα.¹¹⁹

Πιο συγκεκριμένα, στο Άρθρο 4 αναφέρεται ότι κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι οι δημόσιες αρχές, ανταποκρινόμενες σε **αίτημα για περιβαλλοντικές πληροφορίες**, διαθέτουν τις εν λόγω πληροφορίες στο κοινό εντός του πλαισίου της εθνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων, εφόσον ζητούνται, αντιγράφων των πραγματικών εγγράφων που περιέχουν ή περιλαμβάνουν τις πληροφορίες αυτές: (α) χωρίς να πρέπει να δηλωθεί η ύπαρξη συμφέροντος και (β) υπό την ζητούμενη μορφή, εκτός εάν: (i) είναι εύλογο να τις διαθέτει η δημόσια αρχή υπό άλλη μορφή, περίπτωση στην οποία πρέπει να δικαιολογείται η διάθεσή τους υπό αυτή τη μορφή ή (ii) οι πληροφορίες είναι ήδη διαθέσιμες για το κοινό υπό άλλη μορφή. Οι πληροφορίες θα πρέπει να διατίθενται το συντομότερο δυνατόν και το αργότερο εντός ενός μήνα από την υποβολή του αιτήματος, εκτός εάν ο όγκος και το σύνθετο των πληροφοριών δικαιολογούν παράταση αυτού του χρονικού διαστήματος έως δύο μήνες από την υποβολή του αιτήματος. Κάθε φορά πάντως, ο αιτών πρέπει να ενημερώνεται για τυχόν παράταση και για τον λόγο αυτής της παράτασης.

Η μορφή της πληροφορίας παίζει πολύ σημαντικό ρόλο γιατί μπορεί να δημιουργεί οφέλη και στην δημόσια αρχή και στον αιτούντα, όπως για παράδειγμα ταχύτερη διαδικασία παροχής πληροφοριών, λιγότερο δαπανηρή ή προσαρμοζόμενη σε άτομα με ειδικές ανάγκες.¹²⁰

Οι διατάξεις της παρ.3 και 4 του Άρθρου 4 θεσπίζουν ορισμένες **εξαιρέσεις** από το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, στις περιπτώσεις όπου α) η δημόσια αρχή, στην οποία απευθύνεται το αίτημα, δεν διαθέτει τις ζητούμενες περιβαλλοντικές πληροφορίες, β) το αίτημα είναι καταφανώς αδικαιολόγητο ή διατυπωμένο με υπέρ το δέον γενικό τρόπο ή γ) το αίτημα αφορά υλικό υπό ολοκλήρωση ή αφορά εσωτερικές επικοινωνίες δημοσίων αρχών. Πέρα όμως από αυτές τις τρεις βασικές εξαιρέσεις, αίτημα για περιβαλλοντικές πληροφορίες δύναται να απορρίπτεται, σύμφωνα με την παρ.4 του ίδιου Άρθρου, εάν η κοινολόγηση θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις: (α) Στον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εργασιών των Δημοσίων Αρχών, σε περίπτωση που ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρας προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, (β) στις διεθνείς σχέσεις, στην εθνική άμυνα ή στη δημόσια ασφάλεια, (γ) στην πορεία της δικαιοσύνης, στη δυνατότητα ενός ατόμου να τυγχάνει δίκαιης κρίσης ή στη δυνατότητα μιας Δημόσιας Αρχής να διεξάγει έρευνα ποινικού ή πειθαρχικού χαρακτήρα, (δ) στον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών και βιομηχανικών πληροφοριών, σε περίπτωση που ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρας προστατεύεται βάσει του νόμου, προκειμένου να προστατεύεται νόμιμο οικονομικό συμφέρον. Εντός του πλαισίου αυτού, κοινολογούνται πληροφορίες σχετικά με εκπομπές οι οποίες είναι σημαντικές για την προστασία του περιβάλλοντος (ε) σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας (στ) στον εμπιστευτικό χαρακτήρα προσωπικών δεδομένων ή/και φακέλων που σχετίζονται με φυσικό πρόσωπο, σε περίπτωση που το εν λόγω πρόσωπο δεν έχει συγκατατεθεί στην κοινολόγηση των πληροφοριών στο κοινό, σε περίπτωση που ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρας προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο (ζ) στα συμφέροντα τρίτου Μέρους, το οποίο έχει παράσχει τις ζητούμενες πληροφορίες, χωρίς το εν λόγω Μέρος να υπέχει νομική υποχρέωση ή να είναι δυνατόν να υποχρεωθεί νομικά να το πράξει και σε περίπτωση που το εν λόγω Μέρος

¹¹⁹ Βλ. Κυριτσάκη Ι. «Το δικαίωμα στο περιβάλλον υπό το πρίσμα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 2010, σελ.39,41,43,44

¹²⁰ Βλ. UNECE “The Aarhus Convention: An implementation Guide”(second edition) Published: June 2014,σελ.80, διαθέσιμο και στο

http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_Implementation_Guide_interactive_eng.pdf

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

δεν συγκατατίθεται στην ανακοίνωση του υλικού ή (η) στο περιβάλλον το οποίο αφορούν οι πληροφορίες, όπως οι χώροι αναπαραγωγής σπανίων ειδών.

Σε κάθε περίπτωση, οι προαναφερόμενοι λόγοι απόρριψης θα πρέπει να ερμηνεύονται υπό στενή έννοια, λαμβανομένου υπόψη του δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετείται κάθε φορά από την δημοσιοποίηση των σχετικών πληροφοριών και το κατά πόσον οι ζητούμενες πληροφορίες σχετίζονται με εκπομπές στο περιβάλλον. Η απόρριψη του αιτήματος πρέπει να είναι έγγραφη, εάν το αίτημα ήταν έγγραφο ή εάν ζητηθεί από τον αιτούντα, να γίνεται το αργότερο εντός μηνός από την υποβολή του αιτήματος (εκτός εάν το σύνθετο των πληροφοριών δικαιολογεί παράταση αυτού του χρονικού διαστήματος έως δύο μήνες από την υποβολή του αιτήματος) και πρέπει να αναφέρει τους λόγους απόρριψης και να δίνει επίσης πληροφορίες για την πρόσβαση στη διαδικασία επανεξέτασης, η οποία προβλέπεται στο άρθρο περί πρόσβασης στη δικαιοσύνη (άρθρο 9). Σε περίπτωση που μία Αρχή δεν διαθέτει της αιτούμενες περιβαλλοντικές πληροφορίες, οφείλει να διαβιβάσει το αίτημα στην αρμόδια Αρχή το ταχύτερο δυνατό και να ενημερώσει τον αιτούντα. Τέλος, η δημόσια Αρχή δύναται να επιβάλει τέλος για την παροχή πληροφοριών, το οποίο όμως δεν υπερβαίνει ένα εύλογο ποσό.

Στο Άρθρο 5 της Σύμβασης αναλύεται η συλλογή και διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών, η υποχρέωση δηλαδή των αρμόδιων αρχών να καθιερώσουν υποχρεωτικά συστήματα ούτως ώστε να υπάρχει επαρκής ροή κρίσιμων περιβαλλοντικών πληροφοριών και να διευκολύνουν το κοινό στην αναζήτηση τους. Ειδικότερα, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι α) οι δημόσιες αρχές τους κατέχουν και προσαρμόζουν στα νέα δεδομένα περιβαλλοντικές πληροφορίες που είναι σχετικές με το λειτούργημα τους β) καθιερώνονται υποχρεωτικά συστήματα ούτως ώστε να υπάρχει κατάλληλη ροή πληροφοριών προς τις δημόσιες αρχές σχετικά με προτεινόμενες και υφιστάμενες δραστηριότητες οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά το περιβάλλον και γ) σε περίπτωση επικείμενης απειλής για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, είτε προκαλείται από ανθρώπινες δραστηριότητες, είτε οφείλεται σε φυσικά αίτια, διαβιβάζονται αμέσως στο κοινό που ενδέχεται να επηρεασθεί όλες οι πληροφορίες τις οποίες διαθέτει μια δημόσια αρχή και οι οποίες θα μπορούσαν να επιτρέψουν στο κοινό να λάβει μέτρα για την πρόληψη ή την άμβλυνση της ζημίας. Επίσης, κάθε δημόσια αρχή οφείλει να διαθέτει περιβαλλοντικές πληροφορίες στο κοινό κατά διαφανή τρόπο και ότι οι εν λόγω περιβαλλοντικές πληροφορίες είναι πράγματι ευπρόσιτες, μεταξύ άλλων, με την: (α) παροχή επαρκών πληροφοριών στο κοινό σχετικά με τον τύπο και την έκταση των περιβαλλοντικών πληροφοριών τις οποίες κατέχουν οι σχετικές Δημόσιες Αρχές, τους βασικούς όρους και προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι διαθέσιμες και προσιτές οι πληροφορίες αυτές, καθώς και σχετικά με τη διαδικασία με την οποία μπορούν να λαμβάνονται, (β) καθιέρωση και διατήρηση (i) καταλόγων, μητρώων ή φακέλων προσιτών στο κοινό (ii) απαίτησης να υποστηρίζουν οι υπάλληλοι το κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε πληροφορίες και (iii) την επισήμανση σημείων επαφής, (γ) παροχή πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες τις οποίες περιέχουν κατάλογοι, μητρώα ή φάκελοι, ατελώς. Σύμφωνα με την παρ.3 του ίδιου άρθρου, κάθε Μέρος εξασφαλίζει την προοδευτική διάθεση περιβαλλοντικών πληροφοριών, όπως Εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, νομοθετικά κείμενα, πολιτικές, Σχέδια και Προγράμματα για το περιβάλλον ή σχετικά με αυτό, καθώς και περιβαλλοντικές συμφωνίες.

Σύμφωνα επίσης με την παρ.4 του ίδιου Άρθρου, προβλέπεται η υποχρέωση των Κρατών υποβολής και **δημοσιοποίησης Εθνικών Εκθέσεων** σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, σε τακτά χρονικά διαστήματα (ανά τρία ή τέσσερα έτη).

Σημαντική είναι και η **ενθάρρυνση από τα Μέρη των οικονομικών παραγόντων**, των οποίων οι δραστηριότητες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να ενημερώνουν τακτικά το κοινό σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και προϊόντων τους, όπου ενδείκνυται, στο πλαίσιο εθελοντικών συστημάτων οικολογικού σήματος ή οικολογικού ελέγχου ή με άλλα μέσα. Επίσης, σημαντική είναι και η ενθάρρυνση ανάπτυξης μηχανισμών, με σκοπό να εξασφαλιστεί ότι διατίθενται στο κοινό επαρκείς πληροφορίες για προϊόντα, ούτως ώστε οι καταναλωτές να είναι σε θέση να κάνουν περιβαλλοντικές επιλογές εν γνώσει του θέματος.¹²¹

Η υποχρέωση λοιπόν αυτή που αναφέρεται στο συγκεκριμένο Άρθρο, προϋποθέτει από την πλευρά του Κράτους σοβαρή τεχνολογική υποδομή, με αντίστοιχη απαίτηση να υποστηρίζουν οι υπάλληλοι το κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Επίσης, η υποχρέωση από πλευράς των κρατών συστήματος καταλόγων ή Μητρώων ρύπανσης, αποτέλεσε την νομική βάση για την υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου για τα Μητρώα Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων¹²² που υιοθετήθηκε το 2003, ως παγκόσμια σύμβαση.¹²³

Με σκοπό την καλύτερη προώθηση και εφαρμογή των επιταγών της Σύμβασης, τα Συμβαλλόμενα Μέρη συνέστησαν επιμέρους όργανα. Με βάση το Άρθρο 5 της Σύμβασης λοιπόν, δημιουργήθηκε η Task Force Electronic Information Tools, της οποίας σκοπός είναι η προώθηση των αρχών της Σύμβασης διά της διαδικτυακής επικοινωνίας και της ηλεκτρονικής πληροφορίας, η οποία μετονομάστηκε κατά την τέταρτη σύνοδο Κορυφής των Μερών σε **Task Force on Access to Information**, επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της. Μέσα από την Απόφαση IV / 1.184, η Συνέλευση των Σ-Μ ζήτησε από την Task Force on Access to Information να αναλάβει μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα καθήκοντα, με την επιφύλαξη της διαθεσιμότητας των πόρων: (α) Να προωθήσει την ανταλλαγή των προκλήσεων και των ορθών πρακτικών σχετικά με την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα προϊόντα και την προώθηση της προσβασιμότητας των περιβαλλοντικών πληροφοριών που τηρούνται από τον ιδιωτικό τομέα, (β) να προσδιορίσει τα εμπόδια και τις λύσεις όσον αφορά την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, (γ) να προσδιορίσει τις περιφερειακές και υπο-περιφερειακές προτεραιότητες που χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης (δ) να συνεχίσει να παρακολουθεί και να υποστηρίζει την εφαρμογή των συστάσεων της Σύμβασης για την αποτελεσματικότερη χρήση των ηλεκτρονικών εργαλείων πληροφόρησης με σκοπό την

¹²¹Οι χώρες έχουν αναπτύξει διάφορους μηχανισμούς για να διασφαλιστεί ότι η παροχή επαρκούς πληροφόρησης για τα προϊόντα είναι διαθέσιμες στο κοινό. Οι μηχανισμοί αυτοί περιλαμβάνουν τόσο εθελοντικούς όσο και ρυθμιστικούς μηχανισμούς, όπως προειδοποιητικές για την υγεία ετικέτες, οδηγίες χρήσης, κατηγοριοποίηση των προϊόντων, π.χ. ως «βιολογικά», «πράσινα» ή «ανακυκλώσιμα», διάθεση κατόπιν αιτήματος λεπτομερέστερων πληροφοριών για το προϊόν από τους παραγωγούς, καθώς και Μητρώα ενημέρωσης των καταναλωτών.

¹²²Το «Πρωτόκολλο για τα Μητρώα Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων» (Kiev Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers – PRTR), υπογράφηκε στο Κίεβο το 2003 και τέθηκε σε ισχύ στις 8 Οκτωβρίου του 2009. Είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο επί του συγκεκριμένου θέματος με στόχο τη δημιουργία ενός μητρώου για την καταγραφή της δραστηριότητας των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Στην ουσία, σε αυτό το μητρώο καταγράφονται οι εκπομπές στον αέρα και στο νερό καθώς και οι χημικές ουσίες και οι ρύποι που παράγονται από τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις και άλλες πηγές προκειμένου να διευκολύνεται η απόδοση ευθυνών σε αυτές και να καθίστανται προσβάσιμες στο κοινό πληροφορίες για την περιβαλλοντική ρύπανση. Το πρωτόκολλο αναμένεται να ασκήσει σημαντική πίεση προς τα κάτω για τα επίπεδα ρύπανσης, καθώς καμία εταιρεία δεν θα θελήσει να επισημανθεί ως μία από τους μεγαλύτερους ρυπαίνοντες. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Kiev Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers (PRTR), διαθέσιμο στο http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/prtr/Protocol%20texts/PRTR_Protocol_e.pdf

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹²³Βλ. Γαβουνέλη Μ., οπ.π. (σημ.116), σελ.134-135

πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και να προωθήσει πρότυπα για την παροχή της πρόσβασης του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις των χρηστών από διάφορες γεωγραφικές περιοχές, (ε) να συνεχίσει να παρακολουθεί τις τεχνικές εξελίξεις και, ενδεχομένως, να συμβάλει σε άλλες πρωτοβουλίες που αφορούν την ηλεκτρονική πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού ηλεκτρονικά στη λήψη αποφάσεων και την ηλεκτρονική πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα και τέλος, (στ) να συνεχίσει να συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη του Åarhus Clearinghouse for Environmental Democracy και το PRTR.net.¹²⁴

Μαζί με το **Åarhus Clearinghouse for Environmental Democracy**, αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την προώθηση και την εφαρμογή της Σύμβασης.¹²⁵ Πιο συγκεκριμένα, το Åarhus Clearinghouse for Environmental Democracy, όπως και η Task Force, ιδρύθηκαν από την Απόφαση II/3, η οποία εκδόθηκε κατά τη Συνάντηση των Συμβαλλομένων Μερών της Σύμβασης στην Αλμάτου στο Καζακστάν το Μάιο 2005 και προέβλεψε τον ορισμό εθνικών συνδέσμων σε κάθε Κράτος Μέλος της Σύμβασης, επιδιώκοντας με αυτόν τον τρόπο την αμεσότερη επικοινωνία και επομένως, την ταχύτερη διάχυση των πληροφοριών προς όφελος των αρχών της Σύμβασης. Ειδικότερα, σκοπός του μηχανισμού αυτού είναι η συλλογή, διάδοση και ανταλλαγή πληροφοριών, αναφορικά με τους νόμους και τις πρακτικές σχετικά με τα δικαιώματα που απορρέουν και από τους τρεις πυλώνες της Σύμβασης, για την ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή αυτής.¹²⁶

Επίσης, από το 2002, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) σε στενή συνεργασία με τη γραμματεία της Σύμβασης του Åarhus, έχει υποστηρίξει τη δημιουργία **Κέντρων Åarhus** και Δημοσίων Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής Ασίας, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της περιοχής του Καυκάσου¹²⁷. Με την πάροδο του χρόνου, τα Κέντρα έχουν γίνει σημαντικά εργαλεία για την προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και χώροι μέσα από τους οποίους οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι και εκπρόσωποι των ΜΚΟ μπορούν να συναντηθούν για να συζητήσουν και να επιλύσουν τα θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την περιβαλλοντική ασφάλεια. Τα Κέντρα προωθούν την εφαρμογή της Σύμβασης του Åarhus σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, βοηθώντας τις κυβερνήσεις να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη Σύμβαση, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή των πολιτών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων για το περιβάλλον.¹²⁸

Ο δεύτερος πυλώνας της Σύμβασης

Ο δεύτερος πυλώνας εξασφαλίζει τη συμμετοχή του κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα και αναλύεται στα Άρθρα 6 έως 8 της Σύμβασης Åarhus. Ο πυλώνας αυτός, στηρίζεται για την αποτελεσματικότητά του κυρίως στον πρώτο πυλώνα της Σύμβασης. Πρέπει να διασφαλίζεται λοιπόν

¹²⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. και UNECE, οπ.π. (σημ.120), σελ.79

¹²⁵βλ. Λιάσκα Α., οπ.π. (σημ.107)

¹²⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. και Åarhus Clearinghouse for Environmental Democracy, διαθέσιμο στο <http://aarhusclearinghouse.unece.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹²⁷Μέχρι τον Απρίλιο του 2014, τα Κέντρα Åarhus και τα Δημόσια Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, έχουν ιδρυθεί σε 13 χώρες (Αλβανία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Γεωργία, Καζακστάν, Κιργιστάν, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Σερβία, Τατζικιστάν και Τουρκμενιστάν). βλ. UNECE, οπ.π. (σημ.120), σελ.64

¹²⁸βλ. UNECE, οπ.π. (σημ.120), σελ.64

ότι το κοινό είναι ενημερωμένο, ώστε να μπορεί να συμμετέχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και επιπλέον, η συμμετοχή αυτή του κοινού διασφαλίζεται μέσω της δυνατότητας πρόσβασης στην δικαιοσύνη.¹²⁹

Πιο συγκεκριμένα, το Άρθρο 6 αναφέρεται στη συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις που αφορούν ειδικές δραστηριότητες¹³⁰, το Άρθρο 7 στην συμμετοχή του κοινού στην προετοιμασία περιβαλλοντικών σχεδίων, προγραμμάτων και πολιτικών και το Άρθρο 8 στην συμμετοχή του κοινού στην προετοιμασία νόμων, κανονισμών και δεσμευτικών κανόνων δικαίου.¹³¹

Η υλοποίηση λοιπόν του **δικαιώματος συμμετοχής του κοινού σε αποφάσεις που αφορούν ειδικές δραστηριότητες** θα επιτευχθεί, σύμφωνα με το Άρθρο 6, μέσω της γνωστοποίησης στο κοινό των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, με σκοπό να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της κατασκευής του έργου στο περιβάλλον. Έτσι, το ενδιαφερόμενο κοινό πρέπει να ενημερώνεται είτε με δημόσια ανακοίνωση είτε μεμονωμένα σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας λήψεως περιβαλλοντικών αποφάσεων, κατά κατάλληλο, έγκαιρο και αποτελεσματικό τρόπο, μεταξύ άλλων, σχετικά με α) την προτεινόμενη δραστηριότητα για την οποία θα ληφθεί απόφαση, β) τον χαρακτήρα των πιθανών αποφάσεων ή του σχεδίου απόφασης, καθώς και γ) τη δημόσια αρχή που είναι υπεύθυνη για τη λήψη της απόφασης. Πέρα όμως από αυτά, θα πρέπει να υπάρχει ενημέρωση όταν αυτό καθίσταται δυνατό και για τα διαδικαστικά θέματα της προβλεπόμενης διαδικασίας, δηλαδή για την έναρξη της διαδικασίας, τις ευκαιρίες συμμετοχής του κοινού, το χρόνο και το χώρο που θα πραγματοποιηθούν οι δημόσιες ακροάσεις και άλλα, τα οποία αναφέρονται στην παράγραφο 2 του Άρθρου 6.

Στη συνέχεια, στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου αναφέρεται πως οι διαδικασίες συμμετοχής του κοινού θα πρέπει να πραγματοποιούνται εντός εύλογων χρονοδιαγραμμάτων για τις διάφορες φάσεις, έτσι ώστε να προσφέρεται επαρκής χρόνος για την ενημέρωση του κοινού και για την προπαρασκευή και πραγματική συμμετοχή του κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο είναι η παράγραφος 6 του άρθρου 6, όπου τονίζεται πως τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες αρχές παρέχουν στο ενδιαφερόμενο κοινό κατόπιν αιτήσεως, πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη λήψη αποφάσεων μόλις αυτές καθίστανται διαθέσιμες, κάνοντας έτσι σύνδεση με τον πρώτο πυλώνα.

Τέλος, σημαντικό είναι να αναφερθούν οι παράγραφοι 8 και 9 του ίδιου άρθρου, όπου αναφέρεται πως κάθε μέρος θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι στην απόφαση λαμβάνεται δεόντως υπόψη η συμμετοχή του κοινού και ότι κάθε μέρος, αφού ληφθεί η απόφαση από τη δημόσια αρχή, ενημερώνει αμέσως το κοινό για την τελική απόφαση αναφέροντας τους λόγους και το σκεπτικό επί των οποίων βασίστηκε η απόφαση.

Το Άρθρο 7 που ακολουθεί, αναφέρεται στη **συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή σχεδίων, προγραμμάτων και πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον**. Συγκεκριμένα, κάθε συμβαλλόμενο μέρος θα πρέπει να διασφαλίζει τη συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή σχεδίων και προγραμμάτων σχετικά με το περιβάλλον εντός διαφανούς και δικαίου πλαισίου και κατόπιν παροχής των αναγκαίων πληροφοριών στο κοινό. Το άρθρο αυτό συμπληρώνεται από τις παραγράφους 3, 4 και 8 του άρθρου 6, τα οποία αναφέρονται

¹²⁹Βλ. UNECE, οπ.π. (σημ.120)

¹³⁰Οι ειδικές δραστηριότητες απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης. Οι διατάξεις του Άρθρου 6 εφαρμόζονται όμως και για προτεινόμενες δραστηριότητες που δεν απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι αλλά οι οποίες δύνανται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

¹³¹Βλ. Λιάσκα Α., οπ.π. (σημ.107)

στην ανάγκη ύπαρξης εύλογων χρονοδιαγραμμάτων, πρώιμης συμμετοχής του κοινού στις διαδικασίες και πραγματικού σεβασμού της συμμετοχής του κοινού.

Τέλος, ο δεύτερος πυλώνας ολοκληρώνεται με το Άρθρο 8, το οποίο αναφέρεται στη **συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή εκτελεστικών κανονισμών ή/και νομικών δεσμευτικών κανονιστικών πράξεων γενικής εφαρμογής**, που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, αναφέρεται πως για το σκοπό αυτό, πρέπει να λαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα: α) πρέπει να καθορίζονται επαρκή χρονοδιαγράμματα για πραγματική συμμετοχή του κοινού, β) πρέπει να δημοσιεύονται ή να τίθενται με άλλον τρόπο στη διάθεση του κοινού σχέδια κανόνων και γ) πρέπει να δίνεται η ευκαιρία στο κοινό να διατυπώνει σχόλια, άμεσα ή μέσω αντιπροσωπευτικών συμβουλευτικών φορέων. Όσον αφορά το αποτέλεσμα της συμμετοχής του κοινού, αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερο, άρα και σε αυτή την περίπτωση, οι υποχρεώσεις προς τις δημόσιες αρχές είναι λιγότερο αυστηρές, χωρίς βέβαια αυτό να αναιρεί τη σημαντικότητα του άρθρου.

Αναφορικά με τον δεύτερο πυλώνα, η πρόβλεψη της συμμετοχής του κοινού κατά την λήψη αποφάσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα κρίνεται ως ιδιαίτερα θετική, διότι συμβάλλει στην υλοποίηση της αρχής της δημοκρατίας και δη της άμεσης. Επιπροσθέτως, επιβάλλει στα κράτη την αποδοχή της ύπαρξης και λειτουργίας των ΜΚΟ.¹³²

Ο τρίτος πυλώνας της Σύμβασης

Ο τρίτος πυλώνας αναλύεται στο Άρθρο 9 της Σύμβασης και είναι αυτός που διασφαλίζει το **δικαίωμα πρόσβασης στην δικαιοσύνη**, σε περίπτωση που τα δύο προηγούμενα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1, του Άρθρου 9 της Σύμβασης, οποιοδήποτε άτομο θεωρεί ότι το αίτημα του για πληροφορίες κατά το Άρθρο 4 έχει αγνοηθεί, απορριφθεί αδίκως είτε εν μέρει, είτε εξολοκλήρου, έχει απαντηθεί ανεπαρκώς ή κατά τα άλλα δεν έχει αντιμετωπισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου, διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται δια νόμου.

Στις περιστάσεις λοιπόν που ένα μέρος προβλέπει τη συγκεκριμένη επανεξέταση από δικαστήριο, εξασφαλίζει ότι το εν λόγω άτομο διαθέτει επίσης πρόσβαση σε ταχεία διαδικασία που καθορίζεται δια νόμου, για την οποία δεν καταβάλλονται τέλη ή δεν είναι δαπανηρή για αναθεώρηση από άλλη δημόσια αρχή. Οι τελικές αποφάσεις είναι δεσμευτικές για τη δημόσια αρχή η οποία κατέχει τις πληροφορίες ενώ η αιτιολόγηση είναι έγγραφη, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που η πρόσβαση σε πληροφορίες απορρίπτεται κατά την παρούσα παράγραφο.

Η ανωτέρω διαδικασία προβλέπεται σύμφωνα με την παρ.2 του Άρθρου 9 της Σύμβασης και για το ενδιαφερόμενο κοινό το οποίο έχει επαρκές συμφέρον ή ισχυρίζεται προσβολή δικαιώματος, σε περίπτωση που η διοικητική δικονομία ενός μέρους το απαιτεί ως προϋπόθεση και αφορά το δικαίωμα προσβολής της ουσιαστικής και τυπικής νομιμότητας οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 και άλλων διατάξεων της Σύμβασης. Το Άρθρο 9 κάνει ειδική αναφορά σε αυτό το σημείο στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, καθότι προβλέπει ότι και αυτές διαθέτουν έννομο συμφέρον

¹³² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision Making and Access to Justice in Environmental Matters, οπ.π. (σημ.105)

προσφυγής στην Δικαιοσύνη, εφόσον έχουν συσταθεί νόμιμα και πληρούν τις απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παρ.5, ήτοι την προώθηση της περιβαλλοντικής προστασίας και την πλήρωση οποιωνδήποτε προϋποθέσεων κατά το εθνικό δίκαιο. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν αποκλείουν την δυνατότητα προκαταρκτικής διαδικασίας επανεξέτασης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν επηρεάζουν την απαίτηση να εξαντληθούν οι διαδικασίες διοικητικής επανεξέτασης πριν από την προσφυγή σε διαδικασίες δικαστικής επανεξέτασης, όπου υφίσταται η εν λόγω απαίτηση βάσει του εθνικού δικαίου.

Η πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του εν λόγω Άρθρου, εξασφαλίζεται στο κοινό, ακόμα για προσβολή πράξεων ή παραλείψεων από ιδιώτες και δημόσιες αρχές που συνιστούν παράβαση εθνικού δικαίου σχετικά με το περιβάλλον.

Στην παράγραφο 4 του ίδιου Άρθρου, αναφέρεται ότι οι διαδικασίες θα πρέπει να προβλέπουν κατάλληλη και αποτελεσματική επανόρθωση, συμπεριλαμβανομένων και των προσωρινών μέτρων και να είναι αμερόληπτες, δίκαιες, έγκαιρες και μη απαγορευτικά δαπανηρές. Επίσης, σημαντικό είναι οι δικαστικές αποφάσεις να δίδονται εγγράφως και να εξασφαλίζεται η πρόσβαση του κοινού στις αποφάσεις αυτές. Τέλος, κάθε μέρος, προκειμένου να προάγει την αποτελεσματικότητα των ανωτέρω διαδικασιών, θα πρέπει να πληροφορεί το κοινό σχετικά με την δυνατότητα πρόσβασης σε διαδικασίες διοικητικής και δικαστικής επανεξέτασης και να μελετά μηχανισμούς αρωγής για άρση ή μείωση οικονομικών και άλλων εμποδίων στην δικαιοσύνη.

Η κατοχύρωση του δικαιώματος προσφυγής στην δικαιοσύνη κρίνεται εξαιρετικά σημαντική, διότι εγγυάται την εφαρμογή του ουσιαστικού δικαιώματος στο περιβάλλον, περιορίζοντας τις αυθαιρεσίες των κρατικών οργάνων¹³³.

Η Επιτροπή Συμμόρφωσης

Σύμφωνα με το Αρ.15 της Σύμβασης, προβλέπεται επίσης η δημιουργία της Επιτροπής Συμμόρφωσης, ενός καινοτόμου μηχανισμού ελέγχου εφαρμογής της Σύμβασης, ανοιχτό στο ευρύ κοινό. Ο μηχανισμός συμμόρφωσης μπορεί να ενεργοποιηθεί με τέσσερις τρόπους: 1) ένα Μέρος μπορεί να κάνει αίτηση συμμόρφωσης για άλλο Μέρος, 2) ένα Μέρος μπορεί να κάνει αίτηση για τη δική του συμμόρφωση, 3) η Γραμματεία μπορεί να υποβάλει προσφυγή στην Επιτροπή εάν έρθει σε επαφή με ένα κράτος και διαπιστώσει μη συμμόρφωση και 4) οι ίδιοι οι πολίτες μπορούν να προβούν σε ανακοινώσεις σχετικά με τη συμμόρφωση ενός Μέρους απέναντι στη Σύμβαση. Επιπλέον, σημαντική εξέλιξη από το έτος 2011 είναι ότι η Επιτροπή μπορεί από μόνη της να εξετάζει ζητήματα συμμόρφωσης με δική της πρωτοβουλία, να κάνει συστάσεις, να προετοιμάζει εκθέσεις σχετικά με την τήρηση ή την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης κατόπιν αιτήματος της Συνόδου των Μερών και να παρακολουθεί, να αξιολογεί και να διευκολύνει την εφαρμογή και τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 2, της Σύμβασης.¹³⁴ Σημαντική τέλος είναι και η δυνατότητα που δίνεται στους ΜΚΟ, να προτείνουν υποψηφίους για εκλογή, ως μέλη της Επιτροπής αυτής.¹³⁵

Η υπογραφή της Σύμβασης Aarhus ήταν καθοριστική και μεγάλης σημασίας, καθώς η Σύμβαση συνδέει ρητά την προστασία του περιβάλλοντος με τα ανθρώπινα δικαιώματα και συμβάλλει στην προώθηση της χρηστής

¹³³ Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.39,41,43,44

¹³⁴ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. σχετικά στην Επίσημη ιστοσελίδα της Οικονομικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Ευρώπη, στο <http://www.unece.org/env/pp/ccbackground.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹³⁵ Wates J., οπ.π. (σημ.109), σελ.388

διακυβέρνησης.¹³⁶ Αποτελεί λοιπόν την πλέον εξειδικευμένη εφαρμογή της Αρχής 10 της Διακήρυξης του Ρίο, διασυνδέοντας την προστασία του περιβάλλοντος με την κυβερνητική λογοδοτική ευθύνη και διαφάνεια.¹³⁷ Είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής προστασίας, την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την περαιτέρω εμβάθυνση των δημοκρατικών διαδικασιών και αποτελεί την πρώτη πολυεθνική περιβαλλοντική Σύμβαση που επικεντρώνεται αποκλειστικά στις υποχρεώσεις των κρατών προς τους πολίτες και τις ΜΚΟ και δεν επικεντρώνεται μόνο σε δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι των Μερών.¹³⁸ Επίσης, προάγει την αρχή της μη διάκρισης, αφού η πρόσβαση στις πληροφορίες, η συμμετοχή στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και η πρόσβαση στην δικαιοσύνη, αφορά όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, ανεξαρτήτου εθνικότητας ή τόπου διαμονής.¹³⁹

Πολύ σημαντικό επίσης κρίνεται και το γεγονός ότι η Σύμβαση μπορεί πολύ εύκολα να μετατραπεί σε συμβατικό κείμενο παγκόσμιου χαρακτήρα, καθώς είναι προσβάσιμο από κάθε κράτος μέλος των Ηνωμένων Εθνών, εφόσον συναινέσει προς τούτο η Σύνοδος των Μερών. Κατορθώνει επίσης να επεκτείνει την εφαρμογή της και σε δραστηριότητες που έχουν ήδη αναληφθεί, πριν αυτή τεθεί σε ισχύ.¹⁴⁰

Από την άλλη πλευρά βέβαια η Σύμβαση του Åarhus έχει επικριθεί, επειδή αναφέρεται με μία γενική και αόριστη διάταξη, στο δικαίωμα κάθε ατόμου να ζει σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του. Στην πραγματικότητα, ο σκοπός της Σύμβασης του Åarhus είναι απλώς να συμβάλει στην προστασία του δικαιώματος αυτού. Παρά το γεγονός ότι η Σύμβαση αναγνωρίζει το δικαίωμα να ζει κανείς σε ένα επαρκώς υγιές περιβάλλον, το πράττει χωρίς να εντοπίζει και να αναφέρει την πηγή του δικαιώματος αυτού στο διεθνές ή ευρωπαϊκό δίκαιο. Για παράδειγμα, ο οδηγός εφαρμογής για τη Σύμβαση υποστηρίζει ότι «η σύμβαση είναι η σαφέστερη δήλωση μέχρι σήμερα σε επίπεδο διεθνούς δικαίου προς την κατεύθυνση ενός ανθρώπινου δικαιώματος στο περιβάλλον», αλλά δεν αναφέρει ρητά ότι αυτό το δικαίωμα υφίσταται, ούτε αναφέρει τις διεθνείς συνθήκες ή άλλα κείμενα όπου αυτό κατοχυρώνεται. Έτσι, καθίσταται η Σύμβαση αναποτελεσματική στο να οδηγήσει σε ουσιαστικές αλλαγές, οι οποίες θα έχουν ως στόχο την κατοχύρωση αυτού του δικαιώματος.¹⁴¹

Επίσης, η έννοια της διαφάνειας στην Σύμβαση του Åarhus έχει διαμορφωθεί κυρίως στην βάση της φιλελεύθερης αντίληψης της αγοράς, σύμφωνα με την οποία η υποχρέωση δημοσιότητας των πληροφοριών αφορά άμεσα τις δημόσιες αρχές και μόνο έμμεσα επηρεάζουν τους ιδιωτικούς φορείς, όταν δηλαδή αυτοί ασκούν δραστηριότητες που επηρεάζουν το περιβάλλον. Είναι εμφανές ότι οι διατάξεις του Αρ.5 παρ.6 και 8, σχετικά με την παροχή πληροφοριών που αφορούν το περιβαλλοντικό αντίκτυπο των ιδιωτικών φορέων, έχει

¹³⁶ Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.39,41,43,44

¹³⁷ Βλ. Ραυτόπουλος Ε. «Όψεις της διαδρομής του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος από την Στοκχόλμη στο Γιοχάνεσμπουργκ (1972-2002)» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002.Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003 σελ.84

¹³⁸ Βλ. Λιάσκα Α «Η Επιτροπή Συμμόρφωσης στο πλαίσιο της Σύμβασης του Άαρχους» Άρθρο στο ΠερΔικ Τεύχος 4/2011, σελ.608, διαθέσιμο στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/209/issues/1037/lemmas/4794416?searchid=92300> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹³⁹ Βλ. United Nations Economic Commission For Europe «Quick guide to the Åarhus Convention. Protecting your environment. The power is in your hands. Quick guide to the Åarhus Convention. Geneva 2014, σελ.8, διαθέσιμο και στο www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_brochure_Protecting_your_environment_eng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁴⁰ Βλ. Γαβουνέλη Μ., οπ.π. (σημ.116), σελ.128,132,138

¹⁴¹Βλ. Dellinger Μ., οπ.π. (σημ.22), σελ. 23

διατυπωθεί κατά τρόπο μη-υποχρεωτικό. Με αυτόν τον τρόπο, αποδυναμώνεται το δικαίωμα πρόσβασης και ενημέρωσης των πολιτών. Από την άλλη πλευρά βέβαια, η υποχρέωση των Μερών να δημιουργήσουν μητρώα έκλυσης και μεταφοράς ρύπων, όπως αναφέρεται στο Πρωτόκολλο του Κιέβου, θεωρείται ως ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.¹⁴²

Ένα άλλο πρόβλημα είναι η διακριτική ευχέρεια που παρέχεται στα κράτη να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν τους τρεις πυλώνες της Σύμβασης. Για παράδειγμα, οι υποχρεώσεις που προκύπτουν από τα Άρθρα 4 και 5 της Σύμβασης εφαρμόζονται στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας, δίνοντας στα συμβαλλόμενα μέρη την δυνατότητα να αρνηθούν την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία για λόγους εθνικής άμυνας και ασφάλειας, εμπορικού απορρήτου κ.α., γεγονός που μπορεί να υπονομεύσει την λειτουργία της Συνθήκης.¹⁴³

Ένας άλλος σημαντικός περιορισμός σχετικά με την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, είναι ότι συχνά οι πληροφορίες αυτές, ειδικά στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, παρουσιάζονται με τεχνικό και εξειδικευμένο τρόπο που μόνο ένας ειδικός θα μπορούσε να καταλάβει.¹⁴⁴ Το γεγονός αυτό υπονομεύει το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, καθώς προϋποθέτει υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο δεν διαθέτουν όλοι οι πολίτες.

Εν κατακλείδι θα λέγαμε ότι παρά τα προαναφερόμενα προβλήματα και παρά το γεγονός ότι υπάρχει έλλειμμα μηχανισμού συμμόρφωσης, μιας και η Επιτροπή Συμμόρφωσης μπορεί να διατυπώνει μόνο συστάσεις στα Σ-Μ, η υιοθέτηση και επικύρωσή της Σύμβασης από τα Σ-Μ είναι μια μορφή πολιτικής, αν όχι νομικής δέσμευσης, περί ουσιαστικής συμμετοχής του κοινού στα περιβαλλοντικά προβλήματα.¹⁴⁵

B.4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι σε διεθνές πλαίσιο κυριαρχεί η άποψη ότι η ανάπτυξη ορισμένων διαδικαστικών δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα στην περιβαλλοντική πληροφορία, είναι πολύ πιο εποικοδομητική απ' ό,τι η θέσπιση ενός δικαιώματος στο περιβάλλον. Επίσης, λόγω της φύσεως των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και των νέων τεχνολογικών εξελίξεων, η διεθνής κατοχύρωση της δυνατότητας πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία καθίσταται επίκαιρη και αναγκαία. Για τον λόγο αυτό, έχουν υπογραφεί διεθνή κείμενα τα οποία ανήκουν τόσο στο επίπεδο του μαλακού, όσο και του σκληρού δικαίου, τα οποία κατοχυρώνουν την πρόσβαση στις πληροφορίες και δη τις περιβαλλοντικές.

Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται μεταξύ άλλων, τόσο ο έλεγχος της διοικητικής δράσης, όσο και η έγκαιρη λήψη των κατάλληλων μέτρων από πλευράς των κρατών και η αντιμετώπιση επικίνδυνων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.

Παρόλα αυτά, συχνά υπάρχει απροθυμία των κρατών για την ανταλλαγή πληροφοριών για λόγους εμπορικού απόρρητου ή επειδή τα κράτη μπορεί να ασκούν επικίνδυνες δραστηριότητες τις οποίες θα ήθελαν να

¹⁴² Βλ. Mason M. "Information Disclosure and Environmental Rights: The Åarhus Convention" Research Articles Global Environmental Politics 10:3, Massachusetts Institute of Technology, August 2010, σελ. 24, διαθέσιμο και στο http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/GLEP_a_00012 προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁴³ Βλ. Mason M., οπ.π. (σημ.142), σελ.11,15

¹⁴⁴ Βλ. Lee M. and Abbot C. "The Usual Suspects? Public Participation under the Åarhus Convention" The Modern Law Review, Vol. 66, No. 1 (Jan., 2003), pp. 80-108 Published by: on behalf of the Wiley Modern Law Review σελ. 9, διαθέσιμο και στο <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2230.6601004/pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁴⁵ Βλ. Lee M. and Abbot C., οπ.π. (σημ.144), σελ.107

κρατήσουν μυστικές ή επειδή η αποκάλυψη ενός περιβαλλοντικού ατυχήματος θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την φήμη τους. Υπάρχουν και φορές βέβαια που τα κράτη μπορούν να είναι πιο πρόθυμα να αποκαλύψουν πληροφορίες, όπως για παράδειγμα σε περιπτώσεις συνεργασίας ή όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην φήμη τους ή όταν οι πληροφορίες ίσως βοηθήσουν να δημιουργηθούν συμμαχίες εναντίον ενός τρίτου κράτους.

Η υπογραφή της Σύμβασης Aarhus ήταν καθοριστική και μεγάλης σημασίας, καθώς η Σύμβαση συνδέει ρητά την προστασία του περιβάλλοντος με τα ανθρώπινα δικαιώματα και συμβάλλει στην προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης.¹⁴⁶ Χρησιμοποιώντας ως πηγή έμπνευσης την Αρχή 10 της Διακήρυξης του Ρίο, διασυνδέει την προστασία του περιβάλλοντος με την κυβερνητική λογοδοτική ευθύνη και διαφάνεια. Είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι επικεντρώνεται αποκλειστικά στις υποχρεώσεις των κρατών προς τους πολίτες και τις ΜΚΟ και όχι μόνο σε δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι των μερών, προάγει αρχή της μη διάκρισης και μπορεί πολύ εύκολα να μετατραπεί σε συμβατικό κείμενο παγκόσμιου χαρακτήρα, καθώς είναι προσβάσιμο από κάθε κράτος μέλος των Ηνωμένων Εθνών, εφόσον συναινέσει προς τούτο η Σύνοδος των Μερών. Επίσης, ενισχύει το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, αποσυνδέοντάς το από την υποχρέωση απόδειξης έννομου συμφέροντος και αναγνωρίζοντας ρητά την δυνατότητα πρόσβασης σε διοικητική ή δικαστική προστασία, σε περίπτωση που το δικαίωμα αυτό παραβιασθεί. Προβλέπει επίσης την δημιουργία της Επιτροπής Συμμόρφωσης, ένα καινοτόμο μηχανισμό ελέγχου εφαρμογής της Σύμβασης, ανοιχτό στο ευρύ κοινό. Τέλος, προάγει την άμεση δημοκρατία διότι προβλέπει την συμμετοχή του κοινού κατά την λήψη αποφάσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Επιπροσθέτως, επιβάλλει στα κράτη την αποδοχή της ύπαρξης και λειτουργίας των ΜΚΟ.

Παρότι λοιπόν η Σύμβαση του Aarhus έχει επικριθεί για πολλούς λόγους, όπως, μεταξύ άλλων, ότι αναφέρεται αόριστα και όχι άμεσα στο δικαίωμα στο περιβάλλον, ότι έχει διαμορφωθεί κυρίως στην βάση της φιλελεύθερης αντίληψης της αγοράς, ότι παρέχεται διακριτική ευχέρεια στα κράτη να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν τους τρεις πυλώνες της Σύμβασης ή ότι υπάρχει έλλειμμα μηχανισμού συμμόρφωσης, εν τούτοις θα λέγαμε ότι η υιοθέτηση και επικύρωσή της Σύμβασης από τα Σ-Μ είναι μια μορφή πολιτικής, αν όχι νομικής δέσμευσης, περί ουσιαστικής συμμετοχής του κοινού στα περιβαλλοντικά προβλήματα.

¹⁴⁶ Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.39,41,43,44

Γ. ΕΥΡΩ- ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι ιδρυτικές Συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν περιλάμβαναν διατάξεις σχετικά με την προστασία του Περιβάλλοντος, καθότι αποκλειστικός στόχος ήταν η δημιουργία κοινής αγοράς. Με την πάροδο των ετών ωστόσο, κατέστη σαφές ότι υπάρχει σύνδεση της περιβαλλοντικής προστασίας με τις οικονομικές επιδιώξεις των Κρατών. Ειδικότερα, οι πρώτες νομοθετικές ρυθμίσεις, περιλάμβαναν διατάξεις οι οποίες απέβλεπαν κυρίως στην εξάλειψη των εμποδίων που προκαλούσαν τα διαφοροποιημένα εθνικά μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος στην ελεύθερη αγορά και στον ελεύθερο ανταγωνισμό.¹⁴⁷

Έτσι λοιπόν, το 1986, με την **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη** (ΕΕΠ) και σύμφωνα με τα Αρ.130Π, 130Ρ και 130Σ, καθορίστηκαν οι στόχοι, οι όροι και οι προϋποθέσεις άσκησης της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Επίσης, με την ΕΕΠ εισήχθησαν και κάποιες θεμελιώδεις περιβαλλοντικές αρχές, όπως η αρχή της ενσωμάτωσης¹⁴⁸, η αρχή της επικουρικότητας¹⁴⁹, καθώς και η αρχή της πρόληψης. Η αρχή της πρόληψης μάλιστα, αποτέλεσε το κεντρικό θέμα του Τρίτου Περιβαλλοντικού Προγράμματος Δράσης και υπογραμμίζει την ανάγκη δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος σε ένα πρώιμο στάδιο, απαιτώντας τη λήψη μέτρων, προκειμένου να αποφευχθεί η βλάβη.¹⁵⁰

Η **Συνθήκη του Μάαστριχτ** ενίσχυσε τις ανωτέρω περιβαλλοντικές αρχές, καθώς και την περιβαλλοντική προστασία, εντάσσοντάς την στους σκοπούς της Κοινότητας στα Αρ.2 και 3, θεσπίζοντας επιπλέον στο Άρθρο 130Ρ παρ. 2 (αρ. 174 παρ. 2 ΣυνΘΕΚ) και την αρχή της προφύλαξης. Σε αντίθεση με την αρχή της πρόληψης, η οποία επιβάλλει τη λήψη προληπτικών μέτρων εάν είναι αποδεδειγμένο ότι μια συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι επιβλαβής για το περιβάλλον, η αρχή της προφύλαξης επιβάλλει τη λήψη τέτοιων μέτρων (θετικών ή αρνητικών), αρκεί να υπάρχει υπόνοια ή διαίσθηση ότι μια δραστηριότητα μπορεί να δημιουργήσει κινδύνους στο περιβάλλον. Αρκούν δηλαδή οι ενδείξεις ή οι υπόνοιες για δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή στην δημόσια υγεία, που θεμελιώνονται με βάση τα μέχρι μια δεδομένη στιγμή επιστημονικά δεδομένα (έστω κι αν αυτά δεν έχουν επιβεβαιωθεί ή διαψευσθεί), για να ληφθούν τα πρόσφορα μέτρα.¹⁵¹

Η **Συνθήκη του Άμστερνταμ** επέφερε ουσιώδεις τροποποιήσεις ως προς την γενικότερη αναγνώριση της αξίας της προστασίας του περιβάλλοντος ως αυτοτελούς έννομου αγαθού και αποτύπωσε την απαίτηση για υψηλό

¹⁴⁷ Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.45

¹⁴⁸ Σύμφωνα με την αρχή της ενσωμάτωσης, η πολιτική της Κοινότητας πρέπει να διαμορφώνεται σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς της, μετά από συνεκτίμηση των απαιτήσεων της προστασίας του περιβάλλοντος.

¹⁴⁹ Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η Κοινότητα δρα στον τομέα του περιβάλλοντος, εφόσον οι στόχοι προστασίας του περιβάλλοντος που αναφέρονται στην Συνθήκη, μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο, παρά σε επίπεδο των επιμέρους κρατών-μελών.

¹⁵⁰ Βλ. Σιούτη Γλ. «Η εξέλιξη στο ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος στους τομείς της περιβαλλοντικής προστασίας και της περιβαλλοντικής πληροφόρησης», Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Ιανουάριος 2010 διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=4048&lang=1&catid=2> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁵¹ Η αρχή αυτή, την οποία συναντάμε άτυπα σε αμερικανικούς νόμους της δεκαετίας του '70, θεωρητικοποιήθηκε στην Γερμανία και διατυπώθηκε για πρώτη φορά ρητά σε διεθνές επίπεδο το 1972 στη τελική δήλωση της διάσκεψης της Στοκχόλμης, στη συνέχεια το 1987 σε μια υπουργική δήλωση στα πλαίσια του ΟΟΣΑ και έκτοτε, σε πολλά κείμενα του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος, μεταξύ των οποίων και στη Διακήρυξη του Ρίο (Αρχή 15). Στο κοινοτικό δίκαιο περιβάλλοντος, εισήχθη με την Συνθήκη του Μάαστριχτ, ενώ πολλές παράγωγες κοινοτικές ρυθμίσεις σχετικά με τις επικίνδυνες ουσίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον, εκφράζουν την ανησυχία να προληφθούν προκαταβολικά οι κίνδυνοι. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Νικολόπουλος Τ. «Οι αρχές του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος», Άρθρο στο Νόμος και Φύση Νοέμβριος 2000, διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=34&lang=1&catid=1> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας. Η **Συνθήκη της Νίκαιας** εισήγαγε καινοτομίες διαδικαστικού χαρακτήρα, όπως την δυνατότητα ανάπτυξης ενισχυμένων συνεργασιών των κρατών μελών στον τομέα του περιβάλλοντος. Τέλος, η **Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ**¹⁵², στο Αρ.191, απαριθμεί τους στόχους της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, οι οποίοι συνίστανται στην διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, στην προστασία της υγείας του ανθρώπου, στην συνετή και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, στην προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων και ιδίως, στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.¹⁵³

Γ.1. ΤΟ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ

Η προσβασιμότητα στα έγγραφα, ο ανοιχτός χαρακτήρας λειτουργίας των θεσμών και η ύπαρξη όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρων σχέσεων μεταξύ κρατών και ευρω-ενωσιακών οργάνων, μέσω της ύπαρξης σαφών και προβλέψιμων νομικών κανόνων που θα επιτρέπουν την δυνατότητα να διαπιστώνεται κατά πόσο τα κράτη εκπληρώνουν τις νομικές τους υποχρεώσεις, συγκροτούν τα βασικά στοιχεία της έννοιας της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη.¹⁵⁴

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συζήτηση για ενίσχυση της διαφάνειας έγινε αισθητή λίγο πριν την υιοθέτηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Συγκεκριμένα, υπήρξε σχετική Δήλωση, η οποία επισυνάφθηκε στην Τελική Πράξη της Συνθήκης αυτής, μαζί με την θέσπιση του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή για τον έλεγχο της κακοδιοίκησης των οργάνων της Ένωσης.¹⁵⁵

Ένα χρόνο μετά την Συνθήκη του Μάαστριχτ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, εξέδωσαν Κοινή Διακήρυξη σχετικά με την δημοκρατία, την διαφάνεια και την επικουρικότητα, η οποία επανεπιβεβαίωσε την προσήλωση της Ένωσης στην αρχή της διαφάνειας. Η πιο σημαντική από τις πρωτοβουλίες που είχαν αναληφθεί ήταν η υιοθέτηση από την Επιτροπή και το Συμβούλιο ενός Κώδικα για την πρόσβαση στα έγγραφα.¹⁵⁶

Το επόμενο σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της διαφάνειας πραγματοποιήθηκε με την υιοθέτηση της Συνθήκης του Άμστερνταμ και την θέσπιση του Αρ.255 παρ.1 της Συνθήκης (νυν Αρ.15 ΣΛΕΕ), με το οποίο κατοχυρώθηκε και συντακτικά το ατομικό δικαίωμα των πολιτών για πρόσβαση στις πληροφορίες, τις οποίες κατέχουν τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δικαίωμα αυτό επίσης αποκτά πιο σαφή περιεχόμενο στον **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων**¹⁵⁷, ο οποίος διακηρύχθηκε το 2000 στην Νίκαια¹⁵⁸ και ο οποίος κατέστη

¹⁵² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την ΕΕ και της Συνθήκης για την λειτουργία της ΕΕ– Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C115, της 9^{ης} Μαΐου 2008, διαθέσιμο και στο

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=ELhttp://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_el.pdf

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁵³ Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.46-54

¹⁵⁴ Βλ. Καραγεώργου Β. «Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη -Όψεις μιας αναδυόμενης νομικής αρχής», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 2013, σελ.26

¹⁵⁵Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.154), σελ.19-20

¹⁵⁶Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.154), σελ.21

¹⁵⁷ Ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, συντίθεται από ένα γραπτό κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων, που προέρχονται από διάφορες άλλες πηγές, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων των Ανθρώπων (ΕΣΔΑ) του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα δίκαια των κρατών-μελών και η νομολογία του Κοινοτικού Δικαστηρίου και ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών της Ένωσης με τους φορείς της ευρωπαϊκής εξουσίας. Η εκπόνηση του κειμένου αυτού, υλοποιήθηκε τελικά κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στην Νίκαια το 2000. Για μακρό χρονικό διάστημα, ο Χάρτης

νομικά δεσμευτικός μετά την θέση σε ισχύ της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης της Λισσαβόνας, καθώς παρότι δεν ενσωματώθηκε στο κυρίως σώμα των Συνθηκών¹⁵⁹, εντούτοις αναγνωρίζεται η νομική δεσμευτικότητά του και η συνακόλουθη νομική του ισοδυναμία με τις Συνθήκες. Συγκεκριμένα, το Αρ.11 του Χάρτη αναφέρεται στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης και στο Αρ.41 ρυθμίζονται δικαιώματα χρηστής διοίκησης, όπως αυτό της προηγούμενης ακρόασης, της πρόσβασης στα σχετικά με την υπόθεση έγγραφα, καθώς και της υποχρέωσης της διοίκησης να αιτιολογεί τις διοικητικές πράξεις. Περαιτέρω, στο Αρ.42 της Χάρτας, θεσπίζεται το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής και του Συμβουλίου, ενώ στο Αρ.43 κατοχυρώνεται το δικαίωμα των Ευρωπαίων πολιτών να προσφεύγουν στον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή¹⁶⁰, για να καταγγείλουν περιπτώσεις κακοδιοίκησης από την πλευρά των κοινοτικών οργάνων.¹⁶¹ Το κοινό στο οποίο απευθύνεται ο Διαμεσολαβητής δεν περιλαμβάνει μόνο ευρωπαίους πολίτες, αλλά και ΜΚΟ, επιχειρήσεις, ενώσεις και άλλες οργανώσεις.¹⁶² Η σημασία της θέσπισης του οργάνου αυτού είναι μεγάλη, καθώς ενισχύει την διαφάνεια στον τρόπο λειτουργίας των οργάνων της Ένωσης.¹⁶³ Περαιτέρω, στο Αρ.47 του Χάρτη, κατοχυρώνεται το δικαίωμα πρόσβασης στην δικαιοσύνη και αμερόληπτου δικαστηρίου.

Άμεσες και έμμεσες αναφορές για την ενίσχυση της διαφανούς λειτουργίας των ευρωπαϊκών θεσμών, εμπεριείχε και η **Διακήρυξη του Λάακεν**. Σημαντικά επίσης βήματα έγιναν και στο πλαίσιο της υιοθέτησης του Σχεδίου της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης, στο οποίο εμπεριέχονταν ειδική διάταξη, η οποία ρύθμιζε το ζήτημα της διαφάνειας των εργασιών των θεσμικών και λοιπών οργάνων της Ένωσης. Η μεταρρυθμιστική συνθήκη της Λισσαβόνας υιοθέτησε σημαντικό μέρος των ρυθμίσεων του Σχεδίου της συνταγματικής συνθήκης, διασφαλίζοντας τον ανοικτό τρόπο της λειτουργίας των θεσμών και την πρόσβαση του ευρωπαίου πολίτη στα έγγραφα των κοινοτικών οργάνων. Πιο συγκεκριμένα, στην παρ.1 του Άρθρου 15 ΣΛΕΕ, προβλέπεται ότι όλα τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμοί της Ένωσης οφείλουν να διεξάγουν τις εργασίες τους όσο το δυνατόν πιο ανοικτά, προκειμένου να προωθήσουν την χρηστή διακυβέρνηση και την συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών. Στην παρ.2 ορίζεται ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνεδριάζει δημόσια, όπως άλλωστε και το Συμβούλιο, όταν συζητά και ψηφίζει επί σχεδίων νομοθετικών πράξεων και στην παρ.3, θεσπίζεται το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα. Η καινοτομία αυτής της διάταξης, σε σχέση με το

στερούνταν νομικής ισχύος, διότι αποτελούσε απλώς αντικείμενο πανηγυρικής διακήρυξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Με βάση την αναθεωρημένη ΣΕΕ, ο Χάρτης καθίσταται δεσμευτικός για τα κράτη-μέλη, με εξαίρεση το Ην.Βασίλειο και την Πολωνία, που προσδιόρισαν μέσω πρόσθετου Πρωτοκόλλου το εύρος εφαρμογής του Χάρτη στις έννομες τάξεις τους. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.34-35.

Αναλυτικά ο Χάρτης, διαθέσιμο και στο http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Αναλυτικά η ΕΣΔΑ, διαθέσιμο και στο http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁵⁸ Βλ. Λαζαράκος Γ. «Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία : ανοιχτή διοίκηση και κοινωνία της πληροφορίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2006, σελ.31

¹⁵⁹ Όπως είχε προβλεφθεί σύμφωνα με την παρ.1 του Αρ.6 της αναθεωρημένης Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

¹⁶⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, διαθέσιμο στο <http://www.ombudsman.europa.eu/el/home.faces> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁶¹ Βλ. Καραγεώργου Β. «Η διοικητική διαδικασία υπό την επίδραση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 2005, σελ.34

¹⁶² Βλ. Έκθεση του Διαμεσολαβητή «Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής και τα δικαιώματα των πολιτών», Ιούλιος 2011 διαθέσιμο και στο http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/ombudsman/syntheseanalysis_el.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁶³ Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.154), σελ.20

προγενέστερο Αρ.255 ΣυνθΕΚ, είναι ότι καθιερώνεται η πρόσβαση στα έγγραφα όλων των θεσμικών οργάνων και όχι μόνο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Φορείς του δικαιώματος πρόσβασης είναι όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες, αλλά και όσα φυσικά ή νομικά πρόσωπα έχουν την έδρα τους στην Ένωση. Επίσης, προχωράει ακόμη ένα βήμα πιο πέρα και θεσπίζει το δικαίωμα της ενεργητικής πληροφόρησης γι' αυτήν την κατηγορία εγγράφων, χωρίς να χρειάζεται η υποβολή σχετικής αίτησης από τον ενδιαφερόμενο πολίτη¹⁶⁴.

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι το Αρ.15 ΣΛΕΕ, καθώς και οι διατάξεις του Αρ.1 παρ.2 και 10 παρ.3 εδ.2 της αναθεωρημένης ΣΕΕ για την λήψη αποφάσεων με όσο το δυνατόν πιο ανοικτό τρόπο και όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες, μαζί με τις ρυθμίσεις του Αρ.11 παρ.2 και 3 της αναθεωρημένης ΣΕΕ για την διοργάνωση ενός ανοικτού και διαφανούς διαλόγου των θεσμικών οργάνων με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις αλλά και την κοινωνία των πολιτών, καθώς και την υποχρέωση της Επιτροπής για διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, συγκροτούν ένα κανονιστικό πλαίσιο, από το οποίο προκύπτει ο αλληλένδετος χαρακτήρας του δικαιώματος πρόσβασης των πολιτών στα έγγραφα των οργάνων και των Οργανισμών της Ένωσης, με τον ανοικτό τρόπο λειτουργίας των ενωσιακών οργάνων, ως πτυχή της διαφάνειας.¹⁶⁵

Εν συνεχεία, ανάλογες επιρροές προήλθαν και από κείμενα του λεγόμενου «μαλακού δικαίου», ως μια απάντηση των ευρωπαϊκών οργάνων και κυρίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στις κατηγορίες από μέρους του επιστημονικού χώρου αλλά και της κοινωνίας των πολιτών, περί έλλειψης δημοκρατικής νομιμοποίησης των οργάνων της Ένωσης και διαφάνειας στον τρόπο λειτουργίας τους και στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τέτοια κείμενα ήταν ο **Κώδικας Καλής Διοικητικής Πρακτικής**, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2001, καθώς και η **Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση**¹⁶⁶.

Καθοριστική επίσης, ήταν και η συμβολή των ενωσιακών Δικαστηρίων, καθώς τα εν λόγω όργανα ερμήνευσαν με ευρύ τρόπο τις σχετικές διατάξεις για την πρόσβαση στα έγγραφα.¹⁶⁷

Ο Κανονισμός 1049/2001

Ο Κανονισμός 1049/2001¹⁶⁸ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, εξειδικεύει την διάταξη του Αρ.255 παρ.1 ΣΕΚ (νυν Αρ.15 ΣΛΕΕ) και έχει συνταχθεί με βάση την προϋπάρχουσα νομοθεσία και εμπειρία των Σκανδιναβικών κρατών.¹⁶⁹ Σύμφωνα με το Αρ.2 του εν λόγω Κανονισμού, το πεδίο εφαρμογής καλύπτει κάθε πολίτη της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την έδρα του σε ένα κράτος μέλος.

¹⁶⁴Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.154), σελ.24-25,85,176-179

¹⁶⁵Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.154), σελ.184

¹⁶⁶Βλ. αναλυτικότερα Λευκή Βίβλος για την διακυβέρνηση, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=URISERV:l10109&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁶⁷Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.154) , σελ.22

¹⁶⁸ Βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, διαθέσιμο και στο http://www.europarl.europa.eu/RegData/PDF/r1049_el.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁶⁹Βλ. Διαμαντούρος Ν. «Το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010, σελ.205

Επίσης, στην παρ.6 του ίδιου άρθρου αναφέρεται ότι, οι διεθνείς ρυθμίσεις (πχ Σύμβαση Aarhus) κατισχύουν των διατάξεων του εν λόγω Κανονισμού.¹⁷⁰

Σύμφωνα με την παρ.3 του ίδιου άρθρου, το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα θα πρέπει να χορηγείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή και το Συμβούλιο, όχι μόνο για τα έγγραφα που συντάσσονται από αυτά τα όργανα, αλλά και για αυτά που συντάσσονται από τρίτους.¹⁷¹ Σε κάθε περίπτωση όμως, τα κοινοτικά όργανα οφείλουν να διαβουλεύονται με τρίτους, εφόσον αυτοί είναι οι συντάκτες των εγγράφων που έχουν στην κατοχή τους, προκειμένου να παράσχουν πρόσβαση σε αυτά. Το γεγονός αυτό, δίνει διακριτική ευχέρεια στον συντάκτη του εγγράφου να αρνηθεί την πρόσβαση στην συγκεκριμένη πληροφορία, αναιρώντας το ίδιο το πνεύμα του Κανονισμού και περιορίζοντας το πεδίο εφαρμογής του.¹⁷²

Στο Αρ.4 του εν λόγω Κανονισμού, αναφέρονται αναλυτικά τόσο οι απόλυτες όσο και οι δυνητικές εξαιρέσεις από το δικαίωμα πρόσβασης.¹⁷³ Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι εξαιρέσεις αυτές, όπως για λόγους προστασίας της δημοσιονομικής, νομισματικής και οικονομικής πολιτικής της Ένωσης, είναι ευρύτερες από τις εξαιρέσεις που θεσπίζονται με την Σύμβαση Aarhus και δεν συμβαδίζουν με το πνεύμα αυτής.¹⁷⁴

Σύμφωνα με το Αρ.2 παρ.2 του Κανονισμού, εναπόκειται στα όργανα της Ένωσης να διευρύνουν την δυνατότητα πρόσβασης και σε άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, πέραν εκείνων που προβλέπονται στο Αρ.2 παρ.1 αυτού, με ειδική ρύθμιση στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας τους. Επίσης, η πρόσβαση στα έγγραφα δεν προϋποθέτει την τεκμηρίωση ύπαρξης έννομου συμφέροντος από την πλευρά του αιτούντα.¹⁷⁵

Ένα πρώτο βήμα στην κατεύθυνση βελτίωσης της πρόσβασης στα έγγραφα του Συμβουλίου, έγινε με την δημιουργία ενός ηλεκτρονικού μητρώου των εγγράφων του Συμβουλίου, το οποίο επιτρέπει την πρόσβαση σε ένα αρκετά μεγάλο αριθμό εγγράφων, προκειμένου ο πολίτης να λάβει γνώση. Παρόλα αυτά, το ηλεκτρονικό μητρώο δεν είναι εύχρηστο και καθιστά επίσης δύσκολη την πρόσβαση σε έγγραφα που χαρακτηρίζονται ως εμπιστευτικά ή ευαίσθητα. Επίσης, η πρόσβαση στις νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής είναι αρκετά εύκολη, καθώς δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού πρώτα εγκριθούν από το Κολλέγιο των Επιτρόπων. Τα κείμενα αυτά είναι επίσης διαθέσιμα στο ηλεκτρονικό Μητρώο εγγράφων της

¹⁷⁰ Βλ. Αρ.2 παρ.6 Κανονισμού 1049/2001, σύμφωνα με το οποίο, ο παρών κανονισμός δεν θίγει τα δικαιώματα πρόσβασης του κοινού σε έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή των θεσμικών οργάνων τα οποία ενδεχομένως απορρέουν από πράξεις διεθνούς δικαίου ή από πράξεις που θεσπίζονται από τα θεσμικά όργανα προς εφαρμογή τους. Αυτή η διάταξη συμβαδίζει με την νομολογία του Δικαστηρίου ΕΕ, Υπόθεση IATA and ELFAA (C-344/08 [2006] E.C.R.I-403 παρ.35, σύμφωνα με την οποία, οι συμφωνίες που θεσπίζονται σύμφωνα με το Αρ.216 ΣΛΕΕ, είναι δεσμευτικές για τα όργανα της ΕΕ και τα κράτη-μέλη και κατισχύουν του παράγωγου ενωσιακού δικαίου. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. και Krämer L., "EU Environmental Law" Seventh Edition, Sweet and Maxwell, London 2012, σελ. 139

¹⁷¹ Σύμφωνα με το Αρ.3 στοιχ.β του Κανονισμού 1049/2001, ως τρίτος νοείται «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή οντότητα εκτός του αρμόδιου θεσμικού οργάνου, περιλαμβανομένων των κρατών-μελών, άλλων κοινοτικών ή εξωκοινοτικών θεσμών και φορέων και των τρίτων κρατών»

¹⁷² Βλ. Λαζαράκος Γ., οπ.π. (σημ.158), σελ.32,33,36

¹⁷³ Δυνητικές εξαιρέσεις που θέτει ο Κανονισμός, είναι για λόγους προστασίας δημοσίου συμφέροντος, για την προστασία εμπορικών συμφερόντων, για έγγραφα που περιέχουν απόψεις για εσωτερική χρήση, ως μέρος συζητήσεων και προκαταρκτικών διαβουλεύσεων εντός του σχετικού θεσμικού οργάνου και άλλες απόλυτες εξαιρέσεις, σχετικά με προστασία της άμυνας ή δημόσιας ασφάλειας, της δημοσιονομικής νομισματικής ή οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας και της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου (πχ δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας). Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/200, οπ.π. (σημ.168), Αρ.4

¹⁷⁴ Βλ. Krämer L., οπ.π. (σημ.170), σελ. 139

¹⁷⁵ Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.154), σελ.187

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο έχει συγκροτηθεί στο πλαίσιο του Κανονισμού 1049/2001/ΕΚ, αν και η πρόσβαση στα έγγραφα μέσω του ηλεκτρονικού αυτού Μητρώου δεν είναι άμεση, καθώς ο πολίτης θα πρέπει να αποστείλει σχετική ηλεκτρονική φόρμα συμπληρωμένη και στην συνέχεια να λάβει απάντηση για την δυνατότητα πρόσβασης.¹⁷⁶ Επίσης, η Επιτροπή, επικαλούμενη το σύνθετο του όλου εγχειρήματος, δεν διαθέτει ένα ενιαίο μητρώο εγγράφων αλλά περισσότερα, δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών.¹⁷⁷

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι ο Κανονισμός έχει συμβάλει στην προώθηση της διαφάνειας, καθώς η υποβολή αιτημάτων κυρίως από μη κυβερνητικές Οργανώσεις για την χορήγηση εγγράφων, συνιστά μια πολύ θετική εξέλιξη για την ενίσχυση της δημοκρατικής συμμετοχής των πολιτών. Ωστόσο, είναι σημαντικό επίσης να επαναπροσδιορισθεί κάποια στιγμή το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού, ώστε να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του διάφορα έγγραφα, τα οποία αφορούν για παράδειγμα την εφαρμογή της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της χρήσης των διατάξεων του Κανονισμού για σκοπούς διαφορετικούς από αυτούς για τους οποίους θεσπίστηκε. Επίσης, σημαντικό είναι να επιτυγχάνεται ο βέλτιστος δυνατός βαθμός διαφάνειας και όχι ο μέγιστος δυνατός βαθμός διαφάνειας, έτσι ώστε να μην οδηγεί σε αποδυνάμωση της δυνατότητας των ενωσιακών οργάνων να λαμβάνουν αποτελεσματικά τις αποφάσεις τους χωρίς αυτολογοκρισία και με διασφάλιση της ελεύθερης έκφρασης των απόψεών τους.¹⁷⁸ Τέλος, το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, δηλαδή το δικαίωμα στην διαφάνεια, συνυπάρχει με το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα το οποίο διέπει ο Κανονισμός 45/2001¹⁷⁹ και σε περίπτωση σύγκρουσής τους, θα πρέπει να γίνεται στάθμιση των δύο αυτών δικαιωμάτων από την Διοίκηση πριν λάβει τελική απόφαση.¹⁸⁰

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για την Διαφάνεια και προκειμένου να εναρμονιστεί με την Σύμβαση Aarhus, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλλε μια πρόταση για αναθεώρηση του Κανονισμού 1049/2001, η οποία δημιούργησε σφοδρές αντιδράσεις, που προκλήθηκαν από την πλευρά κυρίως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά και ορισμένων κρατών μελών, εξαιτίας κυρίως του περιεχομένου των ρυθμίσεων αυτών.¹⁸¹ Προσπάθειες για την επίτευξη συμφωνίας έγιναν και επί Δανικής και επί Κυπριακής προεδρίας, αλλά οι θέσεις των κρατών μελών παρέμειναν αγεφύρωτες σε μια σειρά από ευαίσθητα ζητήματα, όπως μεταξύ άλλων ο

¹⁷⁶Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.154), σελ.92-93,125-126

¹⁷⁷Βλ. Διαμαντούρος Ν., οπ.π. (σημ.169), σελ.207-208

¹⁷⁸Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.154), σελ.288-289

¹⁷⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0045:el:HTML> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁸⁰Βλ. Διαμαντούρος Ν., οπ.π. (σημ.169), σελ.209

¹⁸¹Ειδικότερα, τα βασικά σημεία της πρότασης της Επιτροπής, τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο έντονης συζήτησης, αφορούσαν 1) τον σχετικό ορισμό της έννοιας του εγγράφου, επί τη βάση του οποίου περιορίζεται σημαντικά ο αριθμός των εγγράφων στα οποία επιτρέπεται η πρόσβαση, 2) τη γενική υπερίσχυση των ειδικών ρυθμίσεων της ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, έναντι των γενικών ρυθμίσεων του Κανονισμού 1049/2001, 3) την καθολική εξαίρεση από την πρόσβαση, όλων των νομικών γνωμοδοτήσεων που συντάσσουν οι νομικές υπηρεσίες των ενωσιακών οργάνων, καθώς και 4) την διεύρυνση της δυνατότητας των κρατών –μελών να αρνηθούν την πρόσβαση στα έγγραφα που προέρχονται από αυτά, τα οποία όμως δεν αφορούν νομοθετικές διαδικασίες ή την έκδοση μη νομοθετικών πράξεων γενικής εφαρμογής για την χορήγηση των οποίων αρμόδια να αποφασίζουν είναι τα ενωσιακά όργανα, καθώς μπορεί να γίνει επίκληση κάποιας ρύθμισης είτε του ενωσιακού, είτε του εθνικού τους δικαίου. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.154), σελ.290-296

προσδιορισμός της έννοιας του εγγράφου, η εξαίρεση από το πεδίο του Κανονισμού ολόκληρων κατηγοριών εγγράφων, η σχέση μεταξύ του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα και του αντιστοιχού της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, καθώς και το εύρος της δυνατότητας εναντίωσης των κρατών μελών στην δημοσιοποίηση εγγράφων που προέρχονται από αυτά.¹⁸²

Γ.2. ΤΟ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Αναφορικά με την δυνατότητα πρόσβασης των ευρωπαίων πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, είχε αρχίσει να εμφανίζεται από το 1980 και μετά στο κοινοτικό δίκαιο και συγκεκριμένα σε Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με περιορισμένο και εξειδικευμένο πεδίο εφαρμογής, αλλά και στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον, η υποχρέωση ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού σε σχέση με υφιστάμενες ή και με σχεδιαζόμενες δραστηριότητες που μπορεί να έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι διατάξεις του Αρ.8 της **Οδηγίας 82/501/ΕΟΚ**¹⁸³ «για τον κίνδυνο ατυχημάτων μεγάλης έκτασης» (Οδηγία Seveso) και οι διατάξεις του Αρ.9 της **Οδηγίας 84/360/ΕΟΚ**¹⁸⁴ «για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από βιομηχανικές εγκαταστάσεις».¹⁸⁵

Αλλά το πρώτο βασικό νομοθετικό κείμενο το οποίο περιελάμβανε διατάξεις σχετικά με την πληροφόρηση των πολιτών, καθώς και την συμμετοχή τους στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, ήταν η **Οδηγία 85/337/ΕΟΚ**¹⁸⁶ για την εκτίμηση επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον¹⁸⁷. Ειδικότερα, η Οδηγία αυτή, της οποίας πηγή έμπνευσης αποτέλεσε ο πρώτος νόμος για την προστασία του Περιβάλλοντος των ΗΠΑ (Environmental Protection Act), εγγυούταν τα παραπάνω δικαιώματα κατά την λήψη αποφάσεων για

¹⁸²Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.154), σελ.290,298

¹⁸³Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 82/501/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 1982, περί του κινδύνου ατυχημάτων μεγάλης εκτάσεως τον οποίον περικλείουν ορισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31982L0501&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁸⁴Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 84/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1984 σχετικά με την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από βιομηχανικές εγκαταστάσεις, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0360:EL:HTML> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁸⁵Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.104), σελ.235

¹⁸⁶Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1985 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, διαθέσιμο και στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31985L0337&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η Οδηγία αυτή τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2003/35/ΕΚ

¹⁸⁷ Ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2 και 3 της Οδηγίας: «Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε να τίθεται στην διάθεση του κοινού κάθε αίτηση άδειας καθώς και οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται σύμφωνα με το άρθρο 5, δηλαδή επί σχεδίων εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και σε εύλογο χρονικό διάστημα, προκειμένου το ενδιαφερόμενο κοινό να έχει την ευκαιρία να διατυπώσει γνώμη πριν από τη χορήγηση της άδειας. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται αυτή η πληροφόρηση και η διαβούλευση ορίζεται από τα κράτη μέλη, που μπορούν, ιδίως, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σχετικών σχεδίων ή τοποθεσιών να ορίζουν ποιο είναι το ενδιαφερόμενο κοινό, να διευκρινίζουν τα μέρη όπου μπορεί κανείς να συμβουλευτεί τις πληροφορίες, να περιγράφουν λεπτομερώς τον τρόπο ενημέρωσης του κοινού, π.χ. με τοιχοκόλληση σε ορισμένη ακτίνα, δημοσίευση στις τοπικές εφημερίδες, οργάνωση εκθέσεων με σχεδιαγράμματα, σχέδια, πίνακες, γραφικές παραστάσεις και προπλάσματα, να καθορίζουν πως ακριβώς πρέπει να ζητηθεί η γνώμη του κοινού, π.χ. με γραπτές προτάσεις και με δημοσκοπήσεις και να ορίζουν κατάλληλες προθεσμίες για τα διάφορα στάδια της διαδικασίας ώστε να είναι δυνατό να λαμβάνεται απόφαση μέσα σε εύλογες προθεσμίες». Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, οπ.π. (σημ. 186), Αρ.5 παρ.3

την περιβαλλοντική αδειοδότηση συγκεκριμένων έργων ή δραστηριοτήτων, τα οποία είχαν άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις στους ενδιαφερόμενους πολίτες.¹⁸⁸

Παραδείγματα άλλων Κοινοτικών Οδηγιών που προέβλεπαν την υποχρέωση ενημέρωσης του κοινού με πρωτοβουλία των αρμοδίων αρχών για περιβαλλοντικά θέματα, είναι η **Οδηγία 90/219/ΕΟΚ**¹⁸⁹ για την περιορισμένη χρήση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, η **Οδηγία 92/72/ΕΟΚ**¹⁹⁰ σχετικά με την ατμοσφαιρική ρύπανση από το όζον, η **Οδηγία 96/82/ΕΚ**¹⁹¹ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες, η **Οδηγία 96/61/ΕΚ**¹⁹² σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (Αρ.15), καθώς και **Οδηγία 96/62/ΕΚ**¹⁹³ σχετικά με την εκτίμηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος.

Αναμφίβολα όμως, το πιο σημαντικό βήμα και η πρώτη ουσιαστική νομοθετική προσέγγιση, προς την κατεύθυνση της κατοχύρωσης του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Δικαίου, έγινε με την **Οδηγία 90/313/ΕΟΚ**¹⁹⁴, διότι μέχρι τότε, μόνο αποσπασματικά είχε προβλεφθεί η δυνατότητα των πολιτών να αποκτήσουν πρόσβαση σε στοιχεία που αφορούν στο περιβάλλον¹⁹⁵.

Υπό την σκιά της καταστροφής του Τσερνόμπιλ, η οποία αποκάλυψε πολυάριθμα ελλείμματα πληροφόρησης στην Δυτική Ευρώπη, αλλά και του διαλόγου που είχε εκείνη την εποχή ανοιχτεί στην Μ.Βρετανία για περισσότερη διαφάνεια στους κόλπους της αγγλικής δημόσιας διοίκησης, τέθηκε ως στόχος στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα στο Τέταρτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον,¹⁹⁶ η κατοχύρωση ενός

¹⁸⁸Βλ. Καραγεώργου Β. οπ.π. (σημ. 161), σελ.122

¹⁸⁹Βλ.αναλυτικότερα Council Directive 90/219/EEC of 23 April 1990 on the contained use of genetically modified micro-organisms, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31990L0219&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁹⁰Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 92/72/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 1992, σχετικά με την ατμοσφαιρική ρύπανση από το όζον, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0072&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁹¹Η Οδηγία αυτή καταργήθηκε με την Οδηγία 2012/18/ΕΕ. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2012/18/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Ιουλίου 2012 για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες και για την τροποποίηση και στη συνέχεια την κατάργηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0018&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁹² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0061:el:HTML> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁹³Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 96/62/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 1996 για την εκτίμηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31996L0062&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁹⁴Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 7^{ης} Ιουνίου 1990 σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος, διαθέσιμο και στο:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31990L0313&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η εν λόγω Οδηγία καταργήθηκε, με την Οδηγία 2003/4/ΕΚ

¹⁹⁵Βλ. Γεραπετρίτης Γ., «Το δικαίωμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης: Σύγχρονες τάσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη», Άρθρο στο ΠερΔικ 2/2000, σελ.172, διαθέσιμο και στο

<https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/21/issues/43/lemmas/222025> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

¹⁹⁶ Όλα τα Περιβαλλοντικά Προγράμματα Δράσης (1973,1977,1983) και πιο συγκεκριμένα το Τέταρτο Πρόγραμμα Δράσης του 1987, περιέλαβαν κατευθυντήριες αρχές για την επινόηση τρόπων βελτίωσης της πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες που τηρούνται από τις περιβαλλοντικές αρχές, με σκοπό τη βελτίωση της περιβαλλοντικής προστασίας.

δικαιώματος πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, που οδήγησε στην ψήφιση της συγκεκριμένης Οδηγίας, της οποίας πηγή έμπνευσης αποτέλεσε το αντίστοιχο νομοθέτημα των Ηνωμένων Πολιτειών (Freedom of Environmental Information Act).¹⁹⁷ Η Οδηγία βέβαια αυτή άργησε να εφαρμοστεί από τα περισσότερα κράτη μέλη της Κοινότητας.¹⁹⁸

Σκοπός της εν λόγω Οδηγίας σύμφωνα με το Αρ.1 είναι, αφενός να εξασφαλισθεί η ελεύθερη πρόσβαση σε πληροφορίες για το περιβάλλον τις οποίες διαθέτουν οι δημόσιες αρχές, καθώς και η ελεύθερη διάδοση των πληροφοριών αυτών και αφετέρου, να οριστούν οι βασικοί όροι και προϋποθέσεις παροχής των πληροφοριών αυτών. Η εν λόγω Οδηγία κατέγραψε έναν ευρύ ορισμό για το περιβάλλον και τις σχετικές πληροφορίες.¹⁹⁹ Δεν περιλαμβάνει όμως ο ορισμός αυτός τις πληροφορίες που αφορούν το πολιτιστικό περιβάλλον, παρά μόνο το φυσικό.²⁰⁰

Σημαντικό είναι επίσης ότι σύμφωνα με το Αρ.3, το δικαίωμα πληροφόρησης θα πρέπει να διασφαλίζεται κατόπιν αιτήσεως, σε κάθε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, χωρίς να απαιτούνται αποδείξεις περί του νόμιμου συμφέροντός του. Η πληροφορία θα πρέπει να δίνεται εντός δύο μηνών από την υποβολή της αίτησης. Στην παρ.2 του ίδιου άρθρου, ορίσθηκαν επίσης και οι περιπτώσεις κατά τις οποίες μπορούσε να περιορίζεται η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, όπως για λόγους προστασίας των διεθνών σχέσεων της χώρας, για λόγους δημόσιας ασφάλειας, προσωπικών δεδομένων, βιομηχανικού απορρήτου κλπ ή λόγω προφανώς άσχετων με την υπόθεση πληροφοριών. Επίσης, σύμφωνα με το Αρ.5, τα Κράτη Μέλη δύναται να απαιτούν την καταβολή τέλους για τη χορήγηση πληροφοριών, το οποίο, όμως δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα λογικό ποσό. Το Αρ.7 ρυθμίζει την πληροφόρηση που οφείλει να παρέχει από μόνο του το κράτος για την κατάσταση του περιβάλλοντος, μέσω για παράδειγμα περιοδικών δημοσιεύσεων πληροφοριακών εκθέσεων.²⁰¹ Τέλος, η διάταξη του άρθρου 4 της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ, προέβλεπε την δυνατότητα προσφυγής στην δικαιοσύνη σε περιπτώσεις καταπάτησης των δικαιωμάτων ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού σε θέματα περιβάλλοντος.²⁰²

Η εν λόγω Οδηγία αποτέλεσε ένα πρωτοποριακό κείμενο για την εποχή του, δεδομένου ότι κατά το χρονικό σημείο της θέσπισής του δεν είχε καν υπογραφεί η Σύμβαση Aarhus, με συνέπεια να θεωρείται και ως πηγή έμπνευσης για τις σχετικές διατάξεις της.²⁰³

¹⁹⁷Βλ. Λαζαράκος Γ., οπ.π. (σημ.158), σελ.24

¹⁹⁸ Βλ. Douglas –Scott S. “Environmental Rights in the European Union-Participatory Democracy or Democratic Deficit?” στο «Human Rights approaches to environmental protection» edit.Alan Boyle and M.Anderson, Oxford University Press, 2008, σελ.117

¹⁹⁹Σύμφωνα με το Αρ.2 της Οδηγίας, «πληροφορία σχετική με το περιβάλλον» είναι κάθε διαθέσιμο στοιχείο υπό γραπτή, οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή, για την κατάσταση των υδάτων, του αέρος, του εδάφους, της πανίδας, της χλωρίδας και των φυσικών χώρων, καθώς και για δραστηριότητες συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων που προκαλούν ενόχληση, όπως ο θόρυβος ή μέτρα που επηρεάζουν ή δύναται να επηρεάσουν δυσμενώς τα ανωτέρω και για δραστηριότητες ή μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία των ανωτέρω, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων και των προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος». Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 90/313/ΕΟΚ, οπ.π. (σημ.194), Αρ.2

²⁰⁰Σιούτη Γλ. «Το δικαίωμα πληροφόρησης των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος» στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.201

²⁰¹Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.104), σελ.235

²⁰²Βλ. Τσοκανάς Ν., οπ.π. (σημ.1), σελ.217

²⁰³Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.4), σελ.3

Από τα τέλη της δεκαετίας του 90', ως συνέπεια της επιρροής που άσκησαν και οι εξελίξεις στο διεθνές πεδίο με την υπογραφή της Διακήρυξης του Ρίο , της Agenda 21, καθώς και της Σύμβασης του Århus, η πλειοψηφία των νομοθετημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνουν διατάξεις πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και την συμμετοχή του κοινού. Ως χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αναφέρονται η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα (Οδηγία 2000/60²⁰⁴) και η Οδηγία 2001/42²⁰⁵ για την Στρατηγική Εκτίμηση Σχεδίων και Προγραμμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα, περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την πληροφόρηση του κοινού αναφορικά με τα σχέδια διαχείρισης, που αποτελούν το βασικότερο εργαλείο για την διατήρηση της ποιότητας των υδάτων.²⁰⁶

Οι εν λόγω ρυθμίσεις δύναται να συμβάλλουν στην περιφρούρηση του δικαιώματος πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, αλλά και συμμετοχής του κοινού στην λήψη αποφάσεων αναφορικά με ζητήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα.²⁰⁷

Γ.3. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ÅRHS

Σε Κοινοτικό επίπεδο, η Σύμβαση Århus, η οποία είχε υπογραφεί από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα Κράτη μέλη της το 1998, επικυρώθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την Απόφαση 2005/370/ΕΚ²⁰⁸ του Συμβουλίου της 17ης Φεβρουαρίου 2005, με σκοπό την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος (Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος Ε.Ε. - Δεκέμβριος 2004). Κατά έναν ειρωνικό τρόπο, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, τα οποία παρουσιάζονται ως πρωταθλητές της περιβαλλοντικής δημοκρατίας στα διεθνή fora, αποτελούσαν την μειοψηφία των συμβαλλομένων μερών στην Συνθήκη, μέχρι την διεύρυνση της ΕΕ το 2004.²⁰⁹

Η ΕΕ έχει εναρμονιστεί με την Σύμβαση, τόσο σε θεσμικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Όπως προαναφέρθηκε, η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ ενέπνευσε τους συντάκτες της Σύμβασης του Århus αναφορικά με την περιβαλλοντική προστασία.²¹⁰

²⁰⁴Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000 για την θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, διαθέσιμο και στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=F1AF2ARLHmo%3d&tabid=248&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁰⁵Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, διαθέσιμο και στο https://www.espa.gr/el/Documents/Sea_Directive.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η Οδηγία αυτή συνεχίζει και διευρύνει το κανονιστικό μοντέλο της Οδηγίας 85/337/ΕΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, το Αρ.6 παρ.4 της Οδηγίας, προβλέπει ότι τα κράτη-μέλη θα πρέπει να ορίσουν την έννοια του κοινού, που θα έχει πρόσβαση στα σχέδια ή τα προγράμματα και θα συμμετέχει στις διαδικασίες διαβούλευσης.

²⁰⁶Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.161), σελ.124

²⁰⁷Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.139-140

²⁰⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου της 17ης Φεβρουαρίου 2005 για σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005D0370&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁰⁹ Βλ. Pallemarts M., οπ.π. (σημ.110), σελ.5

²¹⁰Βλ. Kremlis G, «The Aarhus Convention and its implementation in the European Community». Seventh International Conference on Environmental Compliance and Enforcement, σελ.141-143, διαθέσιμο και στο http://www.inece.org/conference/7/vol1/22_Kremlis.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Αναφορικά με τον πρώτο πυλώνα, δηλαδή την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία, θεσπίστηκε η **Οδηγία 2003/4/ΕΚ**²¹¹ για την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία, η οποία κατάργησε την Οδηγία 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

Αναφορικά με τον δεύτερο πυλώνα, σχετικά με την ενημέρωση του κοινού και την συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού σε αποφάσεις για έργα τα οποία πιθανόν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και σχετικά με την υποχρέωση διασυννοριακής πληροφόρησης σε περίπτωση που ένα έργο ή μια δραστηριότητα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο έδαφος ενός άλλου κράτους-μέλους, θεσπίστηκε η **Οδηγία 2003/35/ΕΚ**²¹², η οποία τροποποίησε την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ. Κατόπιν, η Οδηγία αυτή κωδικοποιήθηκε με την **Οδηγία 2011/92/ΕΕ**²¹³, η οποία τροποποιήθηκε με την **Οδηγία 2014/52/ΕΕ**²¹⁴. Η συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, κατοχυρώθηκε επίσης στο Αρ.2 της Οδηγίας 2003/35/ΕΚ.

Αναφορικά με τον τρίτο πυλώνα, δηλαδή την πρόσβαση στην δικαιοσύνη, οι προβλέψεις της παρ.1 του Αρ.9 της Σύμβασης Aarhus αναφορικά με την πρόσβαση του κοινού στην δικαιοσύνη σε περίπτωση άρνησης χορήγησης πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, κατοχυρώνονται στις διατάξεις του Αρ.6 της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ και οι προβλέψεις της παρ.2 του Αρ.9 της Σύμβασης αναφορικά με το δικαίωμα σε διοικητική ή δικαστική προστασία του ενδιαφερόμενου κοινού, κατοχυρώνονται στις διατάξεις του Αρ.4 παρ.4 της Οδηγίας 2003/35/ΕΚ, όπου το Αρ.15α περί πρόσβασης στην δικαιοσύνη (κωδικοποιημένο Αρ.11 Οδηγίας 2011/92/ΕΕ), παρεμβάλλεται στην Οδηγία 96/61/ΕΚ. Αναφορές επίσης υπήρχαν και στην πρόταση Οδηγίας 2003/624 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με την πρόσβαση στην δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, η οποία τελικά αποσύρθηκε ως μη επίκαιρη.²¹⁵

²¹¹Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0004&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²¹²Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των Οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, διαθέσιμο και στο

http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:4a80a6c9-cdb3-4e27-a721-d5df1a0535bc.0003.02/DOC_1&format=PDF προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²¹³Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (κωδικοποιημένο κείμενο) Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0092&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²¹⁴Βλ. αναλυτικότερα Οδηγία 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2011/92/ΕΕ σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, διαθέσιμο και στο

eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0052&from=EL προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²¹⁵Βλ. αναλυτικότερα Πρόταση - Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα COM(2003) 624 τελικό, διαθέσιμο και στο

<http://users.uoa.gr/~gdellis/D-PerivallonDikastikiProstasia/Protasi%20Odigias%20gia%20prosvasi%20sti%20dikaiosyni.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Η εν λόγω πρόταση, αποσύρθηκε ως μη επίκαιρη. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Απόσυρση προτάσεων της επιτροπής οι οποίες δεν είναι πλέον επίκαιρες (2014/C 153/03), διαθέσιμο στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0521%2801%29&from=EL>

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επίσης εξέδωσε τον **Κανονισμό 1367/2006**²¹⁶ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της σύμβασης του Århus, σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Η Οδηγία 2003/4/ΕΚ

Η Οδηγία 2003/4 αντικατέστησε την Οδηγία 90/313, από 14.2.2005, με σκοπό αφενός να καταστεί αυτή συνεκτική με τη Σύμβαση Århus, αφετέρου προκειμένου να αναπτυχθεί, να συνεχιστεί και να διευρυνθεί η υπάρχουσα πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, η οποία κατέχεται από τις δημόσιες αρχές ή για λογαριασμό τους και να καθορίσει τους βασικούς όρους και προϋποθέσεις, καθώς και τις πρακτικές ρυθμίσεις άσκησης του δικαιώματος αυτού, προκειμένου να επιτυγχάνεται η ευρύτερη δυνατή συστηματική διάθεση και διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών. Σημαντικό είναι ότι, αυτή η Οδηγία δεν περιορίζεται μόνο στο να εφαρμόσει την Σύμβαση Århus, αλλά προχωράει και κάποια βήματα παραπέρα.²¹⁷

Στόχοι της νέας Οδηγίας, όπως ορίζονται στο Αρ.1 αυτής, είναι να κατοχυρώσει το δικαίωμα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατέχονται από και για τις δημόσιες αρχές και να δώσει ώθηση στην χρήση νέων τεχνολογιών, ώστε να διασφαλίσει την διάθεση και διάδοσή τους στο κοινό. Το δικαίωμα αυτό, διασφαλίζεται για οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο και όχι μόνο για τους πολίτες και κατοίκους της ΕΕ, όπως προέβλεπε ο Κανονισμός 1049/2001.

Επίσης, στο Αρ.2 διευκρινίζεται και διευρύνεται ο **ορισμός της περιβαλλοντικής πληροφορίας**, περιλαμβάνοντας οποιαδήποτε μορφή πληροφορίας, σχετικά με την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως ο αέρας, η ατμόσφαιρα, το νερό, το έδαφος κ.α., τους παράγοντες όπως ουσίες, ενέργεια, θόρυβος, τα μέτρα (συμπεριλαμβανομένων και των διοικητικών), όπως πολιτικές, νομοθεσία, σχέδια, προγράμματα, τις περιβαλλοντικές συμφωνίες ή τις δραστηριότητες που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν το περιβάλλον, τις εκθέσεις εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τις αναλύσεις κόστους-οφέλους, καθώς και άλλες οικονομικές αναλύσεις και την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, τη μόλυνση της τροφικής αλυσίδας, τις συνθήκες της ανθρώπινης διαβίωσης, καθώς και τους πολιτιστικούς χώρους και τις κτιριακές εγκαταστάσεις. Σημαντικό είναι ότι ο ορισμός της περιβαλλοντικής πληροφορίας περιλαμβάνει στην Οδηγία αυτή και την βιοποικιλότητα και τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. Τα πυρηνικά στοιχεία δεν αναφέρονται ρητά, με την εξαίρεση των ραδιενεργών στοιχείων, παρόλα αυτά, εφόσον αναφέρεται η ενέργεια, η πρόσβαση στην πληροφορία σχετικά με την πυρηνική ενέργεια, συμπεριλαμβανομένων των αδειών, προγραμμάτων κλπ., καλύπτονται από την εν λόγω Οδηγία.²¹⁸

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1367/ 2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6^{ης} Σεπτεμβρίου 2006 για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της σύμβασης του Århus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1367&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²¹⁷Βλ. Jendroska J., οπ.π. (σημ.2), σελ.73

²¹⁸Βλ. Krämer L., οπ.π. (σημ.170), σελ. 135

Επίσης, στην Υπόθεση C-266/09, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα υπολείμματα των φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην τροφική αλυσίδα, επίσης εμπίπτουν στον ορισμό της περιβαλλοντικής πληροφορίας.²¹⁹

Στο ίδιο άρθρο, ο **ορισμός των δημοσίων αρχών** έχει επίσης επεκταθεί, ώστε να καλύπτει την Κυβέρνηση ή άλλη δημόσια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, ανεξαρτήτως του αν οι αρχές αυτές διαθέτουν ή όχι ειδικές αρμοδιότητες για το περιβάλλον, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο εκτελεί δημόσια διοικητικά καθήκοντα δυνάμει του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων ειδικών αρμοδιοτήτων, δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών που σχετίζονται με το περιβάλλον και οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο ασκεί καθήκοντα ή αρμοδιότητες δημόσιας αρχής ή παρέχει δημόσιες υπηρεσίες σχετικές με το περιβάλλον υπό τον έλεγχο κάποιου δημόσιου φορέα ή προσώπου που ασκεί διοικητικά καθήκοντα, όπως δημόσια ερευνητικά ινστιτούτα ή οργανισμούς.²²⁰ Το αντικείμενο αυτής της νέας Οδηγίας είναι, όπως δηλώνεται, όχι μόνο να εξασφαλίσει την ελευθερία της πρόσβασης, αλλά και να εγγυηθεί το δικαίωμα της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία που τηρείται από, αλλά επίσης και για τις δημόσιες αρχές.²²¹ Αυτό το δικαίωμα ασκείται από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, χωρίς αυτό να αποδείξει ή ακόμη και να επικαλεστεί οποιοδήποτε συμφέρον.²²² Το άρθρο αυτό επίσης, αναφέρεται στην πληροφορία που οι δημόσιες αρχές ήδη κατέχουν και δεν δημιουργεί αξίωση για τις ίδιες να συγκεντρώνουν όλο και περισσότερες πληροφορίες.²²³

Πρόκειται αναμφίβολα για ένα διευρυμένο ορισμό της δημόσιας αρχής, που αντικατοπτρίζει την υιοθέτηση του λειτουργικού κριτηρίου σε σχέση με τον ορισμό των αρμοδίων Υπηρεσιών, προκειμένου να διασφαλιστεί η όσο το δυνατόν ευρύτερη πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι εμπίπτουν στην έννοια της «δημόσιας αρχής» νομικά πρόσωπα και εν προκειμένω ιδιωτικές εταιρείες ύδρευσης, στις οποίες έχουν ανατεθεί «δημόσια καθήκοντα», ήτοι η παροχή σχετικών Υπηρεσιών ύδρευσης, στο βαθμό που δεν καθορίζουν αυτοτελώς τις υπηρεσίες τις οποίες παρέχουν, αλλά αντιθέτως, τελούν υπό την εποπτεία μιας δημόσιας αρχής κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, στοιχεία α' ή β' της εν λόγω Οδηγίας, η οποία είναι σε θέση να επηρεάζει αποφασιστικά τη δράση των εν λόγω επιχειρήσεων στον τομέα του περιβάλλοντος. Συνακόλουθα, εξαιτίας της αναγνώρισής τους ως «δημοσίων αρχών» κατά την έννοια της Οδηγίας 2003/04/ΕΚ, οι εν λόγω ιδιωτικές εταιρείες ύδρευσης υποχρεούνται, σύμφωνα με το Δικαστήριο και στο πλαίσιο άσκησης της δραστηριότητάς τους αυτής, να παράσχουν πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατέχουν.²²⁴

²¹⁹ Jan H. Jans, Hans H. B. Vedder «European Environmental Law: After Lisbon», Europa Law Publishing, 4rd edition, 2012, σελ.369

²²⁰Βλ. Κουτούπα - Ρεγκάκου Ε. «Δίκαιο του περιβάλλοντος - Γενικό μέρος - Ειδικό μέρος: Φύση και βιοποικιλότητα, ατμόσφαιρα και κλίμα, ύδατα, απόβλητα, βιοτεχνολογία», Εκδ. Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα 2008, σελ.86

²²¹Ετσι λοιπόν, σύμφωνα με την παρ.3 του Αρ.2 της Οδηγίας 2003/4, «Πληροφορίες που κατέχει δημόσια αρχή» είναι οι περιβαλλοντικές πληροφορίες που βρίσκονται στην κατοχή της, οι οποίες προέρχονται ή λαμβάνονται από την εν λόγω αρχή, ενώ σύμφωνα με την παρ.4 του ίδιου άρθρου, «Πληροφορίες που κατέχονται για λογαριασμό δημόσιας αρχής» περιλαμβάνουν περιβαλλοντικές πληροφορίες, οι οποίες βρίσκονται στην υλική κατοχή φυσικού ή νομικού προσώπου για λογαριασμό της δημόσιας αρχής. Αν για παράδειγμα, το υπουργείο Περιβάλλοντος συντάξει μια μελέτη σχετικά με την εφαρμογή του νόμου για τη διαχείριση των δασών, το γεγονός ότι κατέχει την πληροφορία αυτή ένας τρίτος φορέας ή πρόσωπο, δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να ζητηθεί από αυτόν.

²²²Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.150)

²²³Βλ. Krämer L., οπ.π. (σημ.170), σελ. 135

²²⁴Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.4), σελ.4, η οποία παραπέμπει στην ΔΕΕ C-279/2012, Υπόθεση Fish Legal (and another) v The Information Commissioner, United Utilities, Yorkshire Water and Southern Water, Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013

Το Αρ.3 ρυθμίζει τις περιπτώσεις πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, **κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου**, χωρίς να απαιτούνται αποδείξεις περί του νόμιμου συμφέροντός του και εντός συγκεκριμένων προθεσμιών. Σύμφωνα με την παρ.2 του ίδιου άρθρου, με την επιφύλαξη του άρθρου 4 και λαμβάνοντας υπόψη τυχόν προθεσμίες τις οποίες θέτει ο αιτών, οι περιβαλλοντικές πληροφορίες παρέχονται στον αιτούντα α) το ταχύτερο δυνατόν ή το αργότερο εντός ενός μηνός από την ημερομηνία παραλαβής της σχετικής αίτησης από την δημόσια αρχή που αναφέρεται στην παρ. 1 ή β) εντός δύο μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης από την δημόσια αρχή εάν, λόγω του όγκου και της πολυπλοκότητας των αιτουμένων πληροφοριών, δεν μπορεί να τηρηθεί η αναφερόμενη στο στοιχείο α) προθεσμία του ενός μηνός. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο αιτών ενημερώνεται το ταχύτερο δυνατόν και οπωσδήποτε πριν από τη λήξη της προθεσμίας του ενός μηνός, για οποιαδήποτε τυχόν παράταση καθώς και για τους λόγους που την υπαγορεύουν. Σύμφωνα με την παρ.3, εάν μια αίτηση διατυπώνεται με τρόπο υπερβολικά αόριστο, η δημόσια αρχή ζητά από τον αιτούντα το συντομότερο δυνατό να διευκρινίσει την αίτηση, παρέχοντας την συνδρομή της προς τούτο. Σύμφωνα με την παρ.4, εάν ο αιτών ζητεί από την δημόσια αρχή περιβαλλοντικές πληροφορίες υπό συγκεκριμένη μορφή, η δημόσια αρχή δύναται να απορρίψει το αίτημά του, εφόσον είναι ήδη προσιτές στο κοινό υπό άλλη μορφή ή κρίνεται εύκολο για την δημόσια αρχή να παράσχει τις πληροφορίες υπό άλλη μορφή. Σύμφωνα επίσης με την παρ.5 του εν λόγω άρθρου, τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα, για την διευκόλυνση και αποτελεσματική πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες κατόπιν αιτήσεως, ιδίως με την εξασφάλιση ότι οι υπάλληλοι υποστηρίζουν το κοινό στην αναζήτηση πρόσβασης σε πληροφορίες και ότι οι κατάλογοι των δημόσιων αρχών είναι προσιτοί στο κοινό και καθορίζονται πρακτικές ρυθμίσεις, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία μπορεί να ασκείται αποτελεσματικά.²²⁵

Στο Αρ.4 προβλέπονται και εξειδικεύονται οι **εξαιρέσεις**, περιπτώσεις δηλαδή όπου τα κράτη μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του αιτήματος πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες όταν οι πληροφορίες δεν κατέχονται από την δημόσια αυτή αρχή, οπότε σε αυτήν την περίπτωση η δημόσια αρχή διαβιβάζει το ταχύτερο δυνατό το αίτημα αρμοδίως, όταν το αίτημα είναι προφανώς παράλογο, όταν διατυπώνεται κατά τρόπο υπερβολικά αόριστο, όταν αφορά ημιτελές υλικό ή ημιτελή έγγραφα, ή όταν αφορά εσωτερικές επικοινωνίες.

Ο κατάλογος των εξαιρέσεων έχει διευρυνθεί σε σχέση με την Οδηγία 90/313²²⁶. Σύμφωνα λοιπόν με την παρ.2 του εν λόγω άρθρου, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν την απόρριψη αιτήσεων περιβαλλοντικών πληροφοριών εάν η δημοσιοποίηση των πληροφοριών αυτών θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά: α) τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των διαδικασιών των δημόσιων αρχών, εφόσον ο εμπιστευτικός αυτός χαρακτήρας προβλέπεται από τη νομοθεσία, β) τις διεθνείς σχέσεις, τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική άμυνα, γ) τη λειτουργία της δικαιοσύνης, την δυνατότητα κάθε προσώπου για δίκαιη δίκη ή τη δυνατότητα μιας δημόσιας αρχής να διεξαγάγει έρευνα ποινικού ή πειθαρχικού χαρακτήρα, δ) τον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών ή βιομηχανικών πληροφοριών, όταν η εθνική ή κοινοτική νομοθεσία προβλέπει αυτόν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα, προκειμένου να προστατευθεί θεμιτό οικονομικό συμφέρον, συμπεριλαμβανομένου του δημόσιου συμφέροντος για την τήρηση του εμπιστευτικού χαρακτήρα των στατιστικών στοιχείων και του φορολογικού απορρήτου, ε) τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, στ) τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των προσωπικών δεδομένων ή/και αρχείων που αφορούν φυσικό πρόσωπο όταν το εν λόγω πρόσωπο δεν έχει συναινέσει στην

²²⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2003/4/ΕΚ, οπ.π. (σημ.211), Αρ.3 παρ.5

²²⁶ Βλ. Krämer L., οπ.π. (σημ.170), σελ.136

δημοσιοποίηση των πληροφοριών, εφόσον προβλέπεται ο εμπιστευτικός χαρακτήρας από εθνική ή κοινοτική νομοθεσία, ζ) τα συμφέροντα προστασίας οιοδήποτε προσώπου το οποίο έχει δώσει τις αιτούμενες πληροφορίες εθελουσίως χωρίς να του επιβάλλεται ή να είναι δυνατό να του επιβληθεί νομική υποχρέωση, εκτός εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο έχει συναινέσει στην δημοσιοποίηση των εν λόγω πληροφοριών, η) την προστασία του περιβάλλοντος στο οποίο αναφέρονται οι ως άνω πληροφορίες, όπως ο εντοπισμός σπάνιων ειδών.²²⁷

Σε κάθε περίπτωση και σύμφωνα με την ίδια παράγραφο, η γνωστοποίηση της άρνησης πρέπει να αναφέρει τους λόγους, γραπτά ή ηλεκτρονικά, μέσα σε δύο μήνες από την παραλαβή της αίτησης και να ενημερώνει τον διοικούμενο σχετικά με την δυνατότητα δικαστικής προσφυγής κατά της απόρριψης αυτής. Σημαντική καινοτομία είναι ότι οι προβλεπόμενοι λόγοι άρνησης πρέπει να ερμηνεύονται συστατικά και τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, λαμβανομένου υπόψη δηλαδή σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετείται με την παροχή πληροφοριών και το συμφέρον που εξυπηρετείται με την άρνηση παροχής των πληροφοριών αυτών. Η δημοσιοποίηση δηλαδή των πληροφοριών πρέπει να είναι ο κανόνας και η δυνατότητα απόρριψης πρέπει να επιφυλάσσεται σε συγκεκριμένες και σαφώς καθοριζόμενες περιπτώσεις.²²⁸ Σε κάθε περίπτωση βέβαια, η Οδηγία δεν παρέχει αποτελεσματική προστασία σε οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο θεωρεί ότι οι δημόσιες αρχές έχουν λειτουργήσει καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς τους αυτής.²²⁹

Σύμφωνα με το Αρ.5, η πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, οι οποίες περιλαμβάνονται σε καταλόγους των δημοσίων αρχών καθώς και σε μητρώα, είναι δωρεάν, όπως επίσης και η επιτόπια εξέταση αιτούμενων πληροφοριών, παρόλα αυτά, οι δημόσιες αρχές δύναται να **επιβάλλουν τέλη** για την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών, τα οποία δεν υπερβαίνουν ένα εύλογο ποσό και τα οποία οφείλουν να κοινοποιούν στους αιτούντες.²³⁰

Στο Αρ.6 παρ.1 της εν λόγω Οδηγίας, προβλέπεται η διασφάλιση από την πλευρά του κράτους του δικαιώματος του αιτούντος, ο οποίος θεωρεί ότι η αίτησή του για παροχή πληροφοριών αγνοήθηκε, απορρίφθηκε αδικαιολόγητα (πλήρως ή εν μέρει), απαντήθηκε πλημμελώς ή δεν αντιμετωπίσθηκε σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της Οδηγίας, να **ασκήσει προσφυγή** για την επανεξέταση πράξεων ή παραλείψεων της οικείας δημόσιας αρχής, από την ίδια ή άλλη δημόσια αρχή ή για διοικητική επανεξέταση από ανεξάρτητη και αμερόληπτη νομίμως συσταθείσα αρχή, με ταχύρρυθμες διαδικασίες, ατελώς ή με χαμηλό κόστος. Να σημειωθεί βέβαια ότι μέχρι στιγμής κανένα κράτος μέλος δεν έχει συγκροτήσει κάποιο τέτοιο όργανο.²³¹ Σύμφωνα με την παρ.2, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο αιτών έχει δικαίωμα να ασκεί προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης ανεξάρτητης και αμερόληπτης νομίμως συσταθείσας αρχής, στο πλαίσιο της οποίας μπορούν να επανεξετάζονται οι πράξεις ή παραλείψεις της οικείας δημόσιας αρχής και της οποίας οι αποφάσεις μπορεί να γίνουν τελεσίδικες. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να εξασφαλίζουν ότι οι τρίτοι, οι οποίοι ενοχοποιούνται από τη δημοσιοποίηση πληροφοριών, έχουν επίσης δικαίωμα προσφυγής στη

²²⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2003/4/ΕΚ, οπ.π. (σημ.211), Αρ.4 παρ.2

²²⁸βλ. Κουτούπα-Ρεγκάκου Ε., οπ.π. (σημ.220), σελ.86

²²⁹ βλ. Jan H. Jans, Hans H. B. Vedder , οπ.π. (σημ.219), σελ.371

²³⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2003/4/ΕΚ, οπ.π. (σημ.211), Αρ.5

²³¹βλ. Καραγεώργου Β. «Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα υπό το πρίσμα της επιρροής της Σύμβασης Άρχους και της πρόσφατης νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Άρθρο στο ΠερΔικ 2/2013, σελ.201, διαθέσιμο και στο

<https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/266/issues/1158/lemmas/4872695> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

δικαιοσύνη²³². Ορίζεται δε στην παρ.3 ότι οι τελεσίδικες αποφάσεις των οργάνων που έχουν αρμοδιότητα επανεξέτασης των απορριπτικών αποφάσεων για την πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία, είναι δεσμευτικές για τη διοίκηση.

Έμφαση επίσης δίνεται στη **διάδοση της περιβαλλοντικής πληροφορίας** χωρίς την προηγούμενη υποβολή αίτησης από τον ιδιώτη. Σύμφωνα με το Αρ.7 λοιπόν της Οδηγίας, τα κράτη μέλη πρέπει να εγγυώνται ότι οι δημόσιες αρχές οφείλουν να διαδώσουν στο κοινό συγκεκριμένους τύπους περιβαλλοντικής πληροφορίας της αρμοδιότητάς τους, την οποία κατέχουν ή που κατέχεται για λογαριασμό τους, ιδιαίτερα με μέσα τηλεπικοινωνίας και με το διαδίκτυο, όπου αυτό είναι διαθέσιμο. Για τον σκοπό αυτό παρέχεται μία λίστα πληροφοριών οι οποίες πρέπει να παρέχονται, όπως κείμενα διεθνών συνθηκών ή κείμενα της κοινοτικής, εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής νομοθεσίας που αφορούν στο περιβάλλον, πολιτικές, σχέδια και προγράμματα που συνδέονται με το περιβάλλον, εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος κα. Ανάμεσα σε αυτές, υπάρχουν περιβαλλοντικές πληροφορίες οι οποίες δεν περιέχονταν στην Σύμβαση Aarhus, όπως εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αξιολογήσεων κινδύνου κ.α.²³³ Επίσης, πρέπει να εγγυηθούν ότι η περιβαλλοντική πληροφορία, κατάλληλα επικαιροποιημένη, καθίσταται διαθέσιμη προοδευτικά σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, οι οποίες είναι εύκολα προσβάσιμες στο κοινό μέσω δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων.

Στη βάση αυτής της Οδηγίας περί ενεργητικής διάδοσης της πληροφορίας από πλευράς των κρατών και προκειμένου να εφαρμοστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση το Πρωτόκολλο της UNECE για τα Μητρώα Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων, δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων-E MEMP (European Pollutant Release and Transfer Register-E PRTR²³⁴), το οποίο θεσπίστηκε με τον Κανονισμό 166/2006/ΕΚ²³⁵.

²³² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2003/4/ΕΚ, οπ.π. (σημ.211), Αρ.6

²³³ Βλ. A report by FERN: «Accessing environmental information in and from the European Community- A practical guide to your right to know », November 2007, διαθέσιμο και στο <http://www.ucastverejnosti.cz/dokumenty/fernanalyza.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²³⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. European Pollutant Release and Transfer Register-E PRTR, διαθέσιμο στο <http://prtr.ec.europa.eu/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Το Πρωτόκολλο άρχισε να ισχύει στις 8 Οκτωβρίου 2009. Ο εν λόγω Κανονισμός ορίζει ελάχιστα επίπεδα δραστηριότητας και ρύπανσης, πάνω από τα οποία πρέπει να υποβάλλονται στοιχεία από τις επιμέρους βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Το μητρώο αυτό, διαδέχτηκε το ευρωπαϊκό μητρώο ρυπογόνων εκπομπών (EPER), το οποίο στόχευε στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μητρώου το οποίο θα περιέχει συγκρίσιμα δεδομένα για τις απορρίψεις (εκπομπές) από συγκεκριμένες μονάδες παραγωγής που εκτελούν μια από τις δραστηριότητες που καλύπτονται από την Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (Οδηγία IPPC,1996). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Έγγραφο καθοδήγησης για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού μητρώου ρυπογόνων εκπομπών (EPER) Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Νοέμβριος 2000, διαθέσιμο στο

http://www2.unitar.org/cwm/publications/cbl/prtr/pdf/cat3/eper_gr.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Το ευρωπαϊκό μητρώο ρυπογόνων εκπομπών, κάλυπτε 50 ρύπους της ατμόσφαιρας και των υδάτων που παράγονται από βιομηχανικές εγκαταστάσεις μεγάλου και μεσαίου μεγέθους. Τα δεδομένα που περιλάμβανε το μητρώο προέρχονταν από εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και η πρόσβαση του κοινού στο EPER εξασφαλιζόταν μέσω του Διαδικτύου. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ευρωπαϊκό Μητρώο Ρυπογόνων Εκπομπών (EPER), διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-1618_el.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²³⁵ Βλ. αναλυτικότερα Κανονισμός 166/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Ιανουαρίου 2006 για τη σύσταση ευρωπαϊκού μητρώου έκλυσης και μεταφοράς ρύπων και για την τροποποίηση των οδηγιών 91/689/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:033:0001:0017:EL:PDF> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Τέλος, στο Αρ.8 αναφέρεται η υποχρέωση των κρατών μελών να εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, ότι οι πληροφορίες που συλλέγονται από τα ίδια ή για λογαριασμό τους είναι ενημερωμένες, ακριβείς και συγκρίσιμες.

Η Οδηγία 2003/4/ΕΚ λοιπόν, παρέχει ένα ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών πληροφοριών το οποίο οφείλει να είναι διαθέσιμο στο κοινό, αλλά δεν περιέχει διατάξεις σχετικά με το πόσο καταληπτή πρέπει να είναι η παρεχόμενη πληροφορία. Είναι εμφανές ότι συχνά, οι περιβαλλοντικές πληροφορίες περιέχουν τεχνικούς όρους και από αυτήν την άποψη, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι όλοι έχουν την δυνατότητα και τις απαραίτητες γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να πληροφορούνται κατάλληλα και επαρκώς.²³⁶ Επιπλέον, πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ δεν έχουν πλήρως αποδεχτεί την διάταξη σχετικά με την μη υποχρέωση ύπαρξης έννομου συμφέροντος από πλευράς του πολίτη για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία. Σε άλλα κράτη-μέλη, όπως στην Γερμανία, χρεώνονται υπερβολικά υψηλά τέλη για την πρόσβαση σε αυτήν. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, τα κράτη επικαλούνται το εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο, ενώ η απειλή της τρομοκρατίας αποτελεί μια πολύ καλή δικαιολογία για τις δημόσιες αρχές να αρνηθούν την πρόσβαση σε στοιχεία που σχετίζονται με βιομηχανικές εκπομπές και άλλες παρόμοιες πληροφορίες. Τέλος, οι πολίτες σπάνια προσφεύγουν δικαστικά προκειμένου να διεκδικήσουν και να προστατέψουν αυτό το δικαίωμά τους.²³⁷

Ο Κανονισμός 1367/2006

Η Οδηγία 2003/4, έχει εφαρμογή στα κράτη-μέλη της ΕΕ, αλλά όχι στα ευρωπαϊκά όργανα και τους θεσμούς. Προκειμένου λοιπόν να εναρμονιστεί η ΕΕ με την Σύμβαση Åarhus, θέσπισε τον Κανονισμό 1367/2006, ο οποίος εφαρμόστηκε μέσω των δύο αποφάσεων της Επιτροπής, 2008/50/ΕΚ και 2008/401/ΕΚ Ευρατόμ.²³⁸

Ο Κανονισμός 1367/2006, σύμφωνα με το Αρ.1, αποσκοπεί να συμβάλει στην εφαρμογή των προβλέψεων της Σύμβασης του Åarhus στα όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ, εκτός του Δικαστηρίου, μέσω της εξασφάλισης του δικαιώματος πρόσβασης του κοινού στις περιβαλλοντικές πληροφορίες που προέρχονται από τα όργανα αυτά και βρίσκονται στην κατοχή τους, μέσω της εξασφάλισης της προοδευτικής διάθεσης των πληροφοριών αυτών στο κοινό προβλέποντας την συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντικά σχέδια και προγράμματα και επιτρέποντας την πρόσβαση στην δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα σε κοινοτικό επίπεδο.²³⁹ Επίσης, αναγνωρίστηκε και η πρόσβαση των περιβαλλοντικών ΜΚΟ στο Δικαστήριο της ΕΕ, εφόσον πληρούν ορισμένα κριτήρια.²⁴⁰

²³⁶Βλ. A report by FERN, οπ.π. (σημ.233)

²³⁷ Βλ. Krämer L., οπ.π. (σημ.170), σελ.136

²³⁸Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Απόφαση της Επιτροπής 2008/50/ΕΚ της 13ης Δεκεμβρίου 2007 για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη σύμβαση του Åarhus όσον αφορά τις αιτήσεις εσωτερικής επανεξέτασης διοικητικών πράξεων, διαθέσιμο και στο

eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0050&from=EN προσπελάστηκε στις 14/11/2015

και Απόφαση 2008/401/ΕΚ, Ευρατόμ της Επιτροπής της 30ής Απριλίου 2008, για την τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού της όσον αφορά τις λεπτομερείς διατάξεις εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας τις διατάξεις της σύμβασης του Åarhus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, διαθέσιμο και στο

eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0401&from=EL προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²³⁹Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κανονισμός 1367/ 2006, οπ.π. (σημ.216), Αρ.1

²⁴⁰Βλ. Τσοκανάς Ν., οπ.π. (σημ.1), σελ.220

Σύμφωνα με το Αρ.3, ο Κανονισμός 1049/2001 ισχύει για οιαδήποτε αίτηση πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες τις οποίες έχουν στην κατοχή τους όργανα και οργανισμοί της Κοινότητας, άνευ διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, εθνικότητας ή τόπου διανομής του αιτούντος και στην περίπτωση νομικού προσώπου, άνευ διακρίσεων ως προς τον τόπο της καταστατικής έδρας του ή του πραγματικού κέντρου των δραστηριοτήτων του.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.4, τα όργανα και οι οργανισμοί της Κοινότητας οργανώνουν τις περιβαλλοντικές πληροφορίες που είναι σχετικές με τις λειτουργίες τους και τις οποίες έχουν στην κατοχή τους, με στόχο την ενεργό και συστηματική διάδοσή τους στο κοινό, ιδίως μέσω τηλεπικοινωνίας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή/και άλλης ηλεκτρονικής τεχνολογίας. Εισάγουν προοδευτικά τις περιβαλλοντικές αυτές πληροφορίες σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, που είναι ευπρόσιτες στο κοινό μέσω των δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων. Προς τον σκοπό αυτό, καταχωρίζουν τις περιβαλλοντικές πληροφορίες που έχουν στην κατοχή τους σε βάσεις δεδομένων²⁴¹ και τις εφοδιάζουν με βοηθήματα αναζήτησης και άλλες μορφές λογισμικού, με στόχο να βοηθήσουν το κοινό να εντοπίσει τις πληροφορίες που ζητεί. Σύμφωνα με την παρ.2 του ίδιου άρθρου, οι προς διάθεση και διάδοση περιβαλλοντικές πληροφορίες επικαιροποιούνται καταλλήλως και σύμφωνα με το Αρ.5 οφείλουν να είναι ακριβείς και συγκρίσιμες.

Ο εν λόγω Κανονισμός δίνει μεγάλη σημασία στην διαφάνεια, αναφορικά με την διάθεση των νομοθετικών κειμένων, παρά οποιουδήποτε άλλου εγγράφου.²⁴² Στην πράξη, το κοινό μπορεί να έχει πρόσβαση στην κοινοτική νομοθεσία είτε σε σχέδια και προγράμματα που αφορούν το περιβάλλον είτε στις εκθέσεις προόδου, καθώς και στην νομολογία των Δικαστηρίων Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών, μέσω μιας βάσης δεδομένων η οποία είναι μεταφρασμένη σε 24 γλώσσες, όπως είναι το Eur-Lex²⁴³, η θυρίδα Europa²⁴⁴ ή το E-Justice Portal²⁴⁵.

Σύμφωνα με το Αρ.6, εκτός από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4 του Κανονισμού 1049/2001, τα όργανα και οι οργανισμοί της Κοινότητας μπορούν να αρνούνται την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές

²⁴¹Σύμφωνα με την παρ.2, Αρ.4 του Κανονισμού 1367/2006, οι βάσεις δεδομένων ή τα μητρώα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: α) κείμενα διεθνών συνθηκών, συμβάσεων ή συμφωνιών, και κείμενα της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον ή για συναφή θέματα, καθώς και πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων για το περιβάλλον β) εκθέσεις προόδου ως προς την εφαρμογή των θεμάτων που αναφέρονται στο στοιχείο α), εφόσον έχουν εκπονηθεί από τα όργανα ή τους οργανισμούς της Κοινότητας, ή βρίσκονται στην κατοχή τους, υπό ηλεκτρονική μορφή γ) τα βήματα που έχουν γίνει στο πλαίσιο διαδικασιών επί παραβάσει του κοινοτικού δικαίου από το στάδιο της αιτιολογημένης γνώμης σύμφωνα με το άρθρο 226 παράγραφος 1 της συνθήκης δ) εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 4 ε) δεδομένα ή συνόψεις δεδομένων από την παρακολούθηση δραστηριοτήτων που επηρεάζουν, ή ενδέχεται να επηρεάσουν, το περιβάλλον άδειες με ουσιαστικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και περιβαλλοντικές συμφωνίες ή αναφορά για το πού μπορούν να αναζητηθούν ή οι εν λόγω πληροφορίες ή που υπάρχει πρόσβαση σ' αυτές ζ) μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αξιολόγηση κινδύνου σχετικά με στοιχεία του περιβάλλοντος ή αναφορά για το πού μπορούν να αναζητηθούν οι εν λόγω πληροφορίες ή που υπάρχει πρόσβαση σ' αυτές.

²⁴²Βλ. Berthier A. & Prof. Krämer L. "The Aarhus Convention: Implementation and compliance in EU law" The European Union Aarhus Centre, διαθέσιμο και στο <http://www.clientearth.org/reports/20141028-the-aarhus-convention-implementation-and-compliance-in-EU-law.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁴³Βλ. αναλυτικότερα Eur-Lex, διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁴⁴Βλ. αναλυτικότερα Επίσημος Ιστότοπος της ΕΕ, διαθέσιμο στο http://europa.eu/index_el.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁴⁵Βλ. αναλυτικότερα E-Justice Portal, διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/portal/index_en.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015

πληροφορίες όταν η δημοσιοποίηση των πληροφοριών θα είχε αρνητικές συνέπειες στην προστασία του περιβάλλοντος το οποίο αφορούν οι πληροφορίες, όπως για παράδειγμα πληροφορίες σχετικά με τους χώρους αναπαραγωγής σπανίων ειδών.

Σύμφωνα με το Αρ.7, εάν όργανο ή οργανισμός της Κοινότητας λάβει αίτηση πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και εφόσον οι πληροφορίες αυτές δεν ευρίσκονται στην κατοχή του εν λόγω οργάνου ή οργανισμού της Κοινότητας, ενημερώνει το ταχύτερο δυνατόν και το αργότερο εντός 15 εργάσιμων ημερών τον αιτούντα σχετικά με το όργανο ή οργανισμό της Κοινότητας ή τη δημόσια αρχή κατά την έννοια της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ, όπου θεωρεί ότι είναι δυνατό να υποβληθεί αίτηση για τις αιτούμενες πληροφορίες ή διαβιβάζει την αίτηση στο οικείο όργανο ή οργανισμό της Κοινότητας ή την οικεία δημόσια αρχή και ενημερώνει αναλόγως τον αιτούντα.

Το Αρ.8 προάγει την συνεργασία, καθώς σε περίπτωση άμεσης απειλής για την υγεία του ανθρώπου, τη ζωή ή το περιβάλλον που οφείλεται σε ανθρώπινες δραστηριότητες ή φυσικά αίτια, τα όργανα και οι οργανισμοί της Κοινότητας, κατόπιν αιτήσεως των δημόσιων αρχών κατά την έννοια της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ, συνεργάζονται και επικουρούν τις εν λόγω δημόσιες αρχές ώστε αυτές να μπορούν να διαδίδουν αμέσως και χωρίς καθυστέρηση στο κοινό που μπορεί να πληγεί, όλες τις περιβαλλοντικές πληροφορίες που θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να του επιτρέψουν να λάβει μέτρα για την πρόληψη ή τον περιορισμό των επιβλαβών συνεπειών της εκάστοτε απειλής, στο βαθμό που οι πληροφορίες αυτές βρίσκονται στην κατοχή οργάνων και οργανισμών της Κοινότητας ή/και των εν λόγω δημόσιων αρχών ή διατηρούνται για λογαριασμό τους.

Επίσης, στο Αρ.9, προάγεται η συμμετοχή του κοινού κατά την προετοιμασία, την τροποποίηση ή την αναθεώρηση σχεδίων ή προγραμμάτων που σχετίζονται με το περιβάλλον. Όταν λοιπόν η Επιτροπή επεξεργάζεται τέτοιο σχέδιο ή πρόγραμμα, το οποίο υποβάλλεται προς λήψη απόφασης στα υπόλοιπα όργανα ή οργανισμούς της Κοινότητας, τα όργανα και οι οργανισμοί της Κοινότητας μεριμνούν για την ενημέρωση του κοινού που επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί ή έχει συμφέροντα από το συγκεκριμένο σχέδιο ή πρόγραμμα είτε με δημόσιες ανακοινώσεις είτε με άλλα πρόσφορα μέσα, όπως ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, εφόσον υπάρχουν, σχετικά με α) το σχέδιο πρότασης, εφόσον υπάρχει β) τις περιβαλλοντικές πληροφορίες ή εκτιμήσεις σχετικά με το υπό επεξεργασία σχέδιο ή πρόγραμμα, εφόσον υπάρχουν και γ) τις πρακτικές ρυθμίσεις συμμετοχής, προκειμένου να υποβάλλουν παρατηρήσεις. Ο δικτυακός τόπος «Your Voice in Europe»²⁴⁶ είναι μια πλατφόρμα δημοσίου διαλόγου και ανταλλαγής απόψεων κατά την προετοιμασία, την τροποποίηση ή την αναθεώρηση σχεδίων ή προγραμμάτων ή της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με το Αρ.10, μία μη κυβερνητική οργάνωση, εφόσον πληροί μια σειρά προϋποθέσεων οι οποίες απαριθμούνται στο Αρ.11 του Κανονισμού²⁴⁷, δικαιούται να υποβάλει αίτηση εσωτερικής επανεξέτασης²⁴⁸ από

²⁴⁶Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Your Voice in Europe, διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁴⁷Σύμφωνα με το Αρ.11, μια μη κυβερνητική οργάνωση δικαιούται να υποβάλει αίτηση εσωτερικής επανεξέτασης, σύμφωνα με το άρθρο 10, εφόσον: α) είναι ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή την πρακτική κράτους μέλους β) έχει διατυπώσει ως πρωταρχικό στόχο την προαγωγή της προστασίας του περιβάλλοντος στο πλαίσιο του περιβαλλοντικού δικαίου γ) υφίσταται επί χρονικό διάστημα άνω της διετίας και επιδιώκει ενεργά τον στόχο του στοιχείου β) και δ) το θέμα, για το οποίο υποβάλλεται η αίτηση εσωτερικής επανεξέτασης, καλύπτεται από τον στόχο και τις δραστηριότητές της.

²⁴⁸Σύμφωνα με το Αρ.10, η αίτηση αυτή πρέπει να υποβάλλεται γραπτώς και εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τις έξι εβδομάδες μετά την έκδοση, κοινοποίηση ή δημοσίευση της διοικητικής πράξης, ή, σε περίπτωση προβαλλόμενης

το όργανο ή τον οργανισμό της Κοινότητας που εξέδωσε την διοικητική πράξη δυνάμει του δικαίου του περιβάλλοντος ή σε περίπτωση προβαλλόμενης διοικητικής παράλειψης, σε περίπτωση που παρέλειψε να την εκδώσει, ενώ θα έπρεπε.²⁴⁹ Κατά της αίτησης αυτής, το Αρ.12 εξασφαλίζει στην ΜΚΟ την δυνατότητα προσφυγής σε δικαστήριο, σύμφωνα με την διαδικασία που προβλέπει το Αρ.263 ΣΛΕΕ, στην περίπτωση που το όργανο ή ο οργανισμός της Κοινότητας παραλείψει να ενεργήσει σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του Κανονισμού.

Στην πράξη, πολλές αιτήσεις πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία έχουν απορριφθεί από την Επιτροπή, κυρίως επειδή οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί ή για λόγους εμπορικού απορρήτου. Αξιοσημείωτο είναι επίσης και το γεγονός ότι η τροπολογία που είχε προτείνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την συμπερίληψη στην έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας των θεμάτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη, απορρίφθηκε από την Επιτροπή, επειδή η τελευταία θεώρησε ότι η βιώσιμη ανάπτυξη δεν συμπεριλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του Åarhus και δεν συμβαδίζει με το Αρ.174 της Συνθήκης ΕΕ, το οποίο αφορά θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής.²⁵⁰

Άλλες Οδηγίες που κατοχυρώνουν την ενημέρωση του κοινού

Η ενημέρωση του κοινού, κατοχυρώνεται και μέσα από τις Οδηγίες που θεσπίστηκαν για την προσαρμογή του νομοθετικού πλαισίου της ΕΕ με τον δεύτερο πυλώνα της Σύμβασης Åarhus.

Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Αρ.2 παρ.2 της Οδηγίας 2003/35/ΕΚ, προκειμένου να διασφαλιστεί από τα κράτη μέλη ότι παρέχεται έγκαιρα και πραγματικά στο κοινό η δυνατότητα να συμμετέχει στην προετοιμασία και τροποποίηση ή αναθεώρηση των σχεδίων ή των προγραμμάτων που προβλέπονται στο Παράρτημα Ι της εν λόγω Οδηγίας²⁵¹, θα πρέπει **να διασφαλίζεται η ενημέρωση του κοινού** είτε με ανακοινώσεις είτε με άλλα πρόσφορα μέσα, όπως τα ηλεκτρονικά μέσα, όπου αυτά είναι διαθέσιμα, για κάθε πρόταση που αφορά τέτοια σχέδια ή προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με το δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και σχετικά με την αρμόδια αρχή στην οποία πρέπει να υποβάλλονται οι παρατηρήσεις ή οι ερωτήσεις, προκειμένου αυτό να διατυπώνει παρατηρήσεις και γνώμες πριν από τη λήψη

παράλειψης, εντός έξι εβδομάδων μετά την ημερομηνία κατά την οποία έπρεπε να είχε εκδοθεί η διοικητική πράξη. Στην αίτηση αναφέρονται οι λόγοι της επανεξέτασης. Το όργανο ή ο οργανισμός της Κοινότητας που εξέδωσε την διοικητική πράξη ή παρέλειψε να την εκδώσει, εξετάζει την αίτηση, εκτός εάν αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και εκθέτει τους λόγους του σε γραπτή απάντηση, το ταχύτερο δυνατόν και το αργότερο δώδεκα εβδομάδες μετά την παραλαβή της αίτησης. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το όργανο ή ο οργανισμός της Κοινότητας δεν είναι σε θέση, παρά τη δέουσα επιμέλεια που κατέβαλε, να απαντήσει άμεσα και εντός προθεσμιών, ενημερώνει τη μη κυβερνητική οργάνωση που υπέβαλε την αίτηση, το ταχύτερο δυνατό και το αργότερο εντός της προθεσμίας που αναφέρεται στην εν λόγω παράγραφο, σχετικά με τους λόγους για τους οποίους παρέλειψε να ενεργήσει καθώς και για το πότε προτίθεται να το πράξει. Σε κάθε περίπτωση, το όργανο ή ο οργανισμός της Κοινότητας ενεργεί εντός προθεσμίας δεκαοκτώ εβδομάδων από την παραλαβή της αίτησης.

²⁴⁹Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την διαδικασία εσωτερικής επανεξέτασης, βλ. Απόφαση της Επιτροπής 2008/50/ΕΚ, ο.π. (σημ.238)

²⁵⁰ Βλ. Krämer L., ο.π. (σημ.170), σελ. 138-139

²⁵¹Το Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2003/35/ΕΚ, περιλαμβάνει σχέδια ή προγράμματα σχετικά με στέρεα απόβλητα, με ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές που περιέχουν ορισμένες επικίνδυνες ουσίες, με την προστασία των υδάτων από την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης, με τα επικίνδυνα απόβλητα, με τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας, καθώς και με την εκτίμηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με την παρ.4 του Αρ.2 της εν λόγω Οδηγίας, Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται σε σχέδια και προγράμματα που σχεδιάστηκαν προκειμένου να εξυπηρετούν σκοπούς μόνο εθνικής άμυνας ή εφαρμόστηκαν σε περίπτωση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.

των αποφάσεων επί των σχεδίων και προγραμμάτων (αρχή της έγκαιρης εκτίμησης²⁵²), οι οποίες λαμβάνονται δεόντως υπόψη. Τέλος, η αρμόδια αρχή καταβάλλει εύλογες προσπάθειες για να ενημερώσει το κοινό σχετικά με τις αποφάσεις που ελήφθησαν και τους λόγους και τις εκτιμήσεις επί των οποίων βασίστηκαν οι εν λόγω αποφάσεις.

Επιπλέον, προκειμένου να διασφαλιστεί η ενημέρωση του κοινού και η συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού σε αποφάσεις για έργα τα οποία πιθανόν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/92/ΕΚ η οποία τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2014/52/ΕΕ, τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλισθεί ότι πριν χορηγηθεί η άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον²⁵³ λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεως τους, υπόκεινται σε παροχή άδειας και εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.²⁵⁴ Σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 6 της εν λόγω Οδηγίας, **το κοινό ενημερώνεται έγκαιρα και σε συγκεκριμένη προθεσμία²⁵⁵**, μέσω διαδικτύου και με δημόσιες ανακοινώσεις ή με άλλα πρόσφορα μέσα, σε αρχικό στάδιο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, για διάφορα θέματα όπως την αίτηση, το γεγονός ότι το έργο υπόκειται σε διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, λεπτομέρειες σχετικά με τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για τη λήψη της απόφασης, τις αρχές από τις οποίες μπορούν να παρασχεθούν σχετικές πληροφορίες, τις αρχές προς τις οποίες μπορούν να υποβληθούν παρατηρήσεις ή ερωτήματα καθώς και λεπτομέρειες του χρονοδιαγράμματος για τη διαβίβαση των παρατηρήσεων ή των ερωτημάτων.

Τέλος, το Άρθρο 7 της εν λόγω Οδηγίας, ρυθμίζει την υποχρέωση της διασυννοριακής πληροφόρησης και διαβούλευσης, όταν ένα κράτος μέλος γνωρίζει ότι ένα έργο ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ενός άλλου κράτους μέλους. Σε αυτήν την περίπτωση, το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου

²⁵²Σύμφωνα με την αρχή αυτή, επιβάλλεται στον κύριο του έργου η υποχρέωση έγκαιρης παροχής των απαραίτητων πληροφοριών, για το έργο που προτίθεται να υλοποιήσει, έτσι ώστε να μην λαμβάνονται επιζήμιες για το περιβάλλον αποφάσεις λόγω πλημμελούς πληροφόρησης. Βλ. Κουτούπα-Ρεγκάκου Ε., οπ.π. (σημ.220), σελ.93

²⁵³Σύμφωνα με την παρ.3 του Αρ.1 της Οδηγίας 2011/92/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν, κατά περίπτωση εάν αυτό προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, να μην εφαρμόζουν την παρούσα οδηγία για έργα ή τμήματα έργων, που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς άμυνας ή έργα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών πολιτικής προστασίας, εφόσον κρίνουν ότι η εφαρμογή της οδηγίας θα έχει δυσμενή επίπτωση στους σκοπούς αυτούς.

²⁵⁴Αυτά τα έργα ορίζονται στο άρθρο 4 της Οδηγίας 2011/92/ΕΕ και χωρίζονται σε έργα τα οποία απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι (πχ. διυλιστήρια αργού πετρελαίου, θερμοηλεκτρικοί σταθμοί, πυρηνικοί σταθμοί και άλλα έργα βαριάς βιομηχανίας), τα οποία υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και σε έργα τα οποία απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙ (πχ εντατική ιχθυοτροφία, έργα αγροτικού αναδασμού, γεωτρήσεις μεγάλου βάθους κ.α.), όπου τα κράτη-μέλη αποφασίζουν κατά πόσο το έργο θα υποβληθεί σε εκτίμηση.

²⁵⁵ Οι ίδιες διαδικασίες πληροφόρησης προβλέπονται και για το ενδιαφερόμενο κοινό, σύμφωνα με την παρ.3 του ίδιου άρθρου. Το ενδιαφερόμενο κοινό, έχει και την δυνατότητα να συμμετάσχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων κατά την διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και να διατυπώνει παρατηρήσεις και γνώμες. Ο τρόπος πληροφόρησης του κοινού και ο τρόπος διαβούλευσης με το ενδιαφερόμενο κοινό, καθορίζονται από τα κράτη μέλη. Επίσης, Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.11, το δικαίωμα σε διοικητική ή δικαστική προστασία, προβλέπεται για το ενδιαφερόμενο κοινό το οποίο έχει επαρκές συμφέρον, ή εναλλακτικά που υποστηρίζει ότι επέρχεται προσβολή δικαιώματος, εάν αυτό απαιτείται ως προϋπόθεση από το διοικητικό δικονομικό δίκαιο ενός κράτους μέλους, προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις της παρούσας Οδηγίας περί συμμετοχής του κοινού. Σύμφωνα με την παρ.3 του εν λόγω άρθρου, τα κράτη μέλη καθορίζουν τι αποτελεί επαρκές συμφέρον και τι προσβολή δικαιώματος, με σταθερό γνώμονα να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Προς τούτο, το συμφέρον κάθε μη κυβερνητικής οργάνωσης η οποία προάγει την προστασία του περιβάλλοντος και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται από την οικεία εθνική νομοθεσία, θεωρείται επαρκές για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου.

πρόκειται να εκτελεστεί το έργο, **διαβιβάζει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος το ταχύτερο δυνατό πληροφορίες** μεταξύ άλλων, σχετικά με την περιγραφή του έργου, σχετικά με τις ενδεχόμενες διασυννοριακές επιπτώσεις του, καθώς και σχετικά με τη φύση της απόφασης που ενδέχεται να ληφθεί και παρέχει στο άλλο κράτος μέλος εύλογη προθεσμία, προκειμένου να δηλώσει αν επιθυμεί να συμμετάσχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον. Εάν το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος επιθυμεί να συμμετάσχει, του παρέχονται οι κατάλληλες πληροφορίες.

Γ.4. ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Απαραίτητη προϋπόθεση για μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική κοινοτική πολιτική περιβάλλοντος αποτελεί η συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των περιβαλλοντικών δεδομένων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, κατά τρόπον ώστε να αντλούνται αντικειμενικές, αξιόπιστες και συγκρίσιμες πληροφορίες, που να επιτρέπουν στην ΕΕ και τα Κράτη Μέλη να λαμβάνουν τα απαραίτητα για την προστασία μέτρα, να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους και να εξασφαλίζουν την ορθή ενημέρωση του κοινού ως προς την κατάσταση του περιβάλλοντος.²⁵⁶

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων

Με τον Κανονισμό 1210/90²⁵⁷ του Συμβουλίου, ιδρύθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ)²⁵⁸, καθώς και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον (ΕΔΠΠ). Ο Κανονισμός αυτός τροποποιήθηκε επανειλημμένα και τελικά κωδικοποιήθηκε με τον Κανονισμό 401/2009.²⁵⁹

Ο ΕΟΠ είναι οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος άρχισε να λειτουργεί ουσιαστικά το 1994.²⁶⁰ Αποστολή του είναι η παροχή αξιόπιστων και ανεξάρτητων πληροφοριών για το περιβάλλον. Είναι υπεύθυνος επίσης για την ανάπτυξη του δικτύου και το συντονισμό των δραστηριοτήτων του. Μέσω του ΕΔΠΠ, ο ΕΟΠ συλλέγει περιβαλλοντικές πληροφορίες από τις επιμέρους χώρες με επικέντρωση στην παροχή έγκαιρων, εθνικά επικυρωμένων, υψηλής ποιότητας δεδομένων. Αυτή η γνώση διατίθεται ευρέως μέσω της ιστοθέσης του ΕΟΠ και συνιστά τη βάση θεματικών και ολοκληρωμένων περιβαλλοντικών αξιολογήσεων. Οι πληροφορίες αυτές χρησιμεύουν για την στήριξη των διαδικασιών διαχείρισης του περιβάλλοντος, της χάραξης και της

²⁵⁶Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

²⁵⁷ Βλ. αναλυτικότερα Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1210/90 του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1990 για την ίδρυση του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος και του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31990R1210&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁵⁸Ο ΕΟΠ έχει νομική προσωπικότητα και διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ). Το ΔΣ του Οργανισμού αποτελείται από τον Πρόεδρο, έναν αντιπρόσωπο κάθε κράτους μέλους, δύο μέλη που διορίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δύο μέλη που εκπροσωπούν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ως Παρατηρητής ορίζεται ο πρόεδρος της επιστημονικής επιτροπής. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος - ποιοι είμαστε, τι κάνουμε, πώς το κάνουμε Brochure No 2/2015, διαθέσιμο και στο [http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environment.nsf/4EE38EE104D5AA21C225798F00275EE0/\\$file/EEA.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environment.nsf/4EE38EE104D5AA21C225798F00275EE0/$file/EEA.pdf) προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁵⁹Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κανονισμός 401/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 για τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L 126 της 21^{ης} Μαΐου 2009, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0401&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁶⁰Το προσωπικό του ΕΟΠ προέρχεται από τις 32 χώρες μέλη του και εργάζεται κυρίως στην έδρα του Οργανισμού, στην Κοπεγχάγη. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, οπ.π. (σημ.258)

αξιολόγησης περιβαλλοντικών πολιτικών, καθώς και για τη συμμετοχή των πολιτών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.²⁶¹

Το ΕΔΠΠ είναι ένα δίκτυο εταίρων που αποτελείται από τον ΕΟΠ, τις χώρες μέλη και τις συνεργαζόμενες χώρες.²⁶² Καλύπτει επί του παρόντος έξι ευρωπαϊκά θεματικά κέντρα στους εξής τομείς: αέρας και μεταβολή του κλίματος, βιοποικιλότητα, επιπτώσεις της μεταβολής του κλίματος, τρωτότητα και προσαρμογή, ύδατα, χρήση γης και χωρικές πληροφορίες, καθώς και ανάλυση και βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή.²⁶³ Μέσω του ΕΔΠΠ, ο ΕΟΠ συλλέγει περιβαλλοντικές πληροφορίες από τις επιμέρους χώρες, με επικέντρωση στην παροχή έγκαιρων, εθνικά επικυρωμένων, υψηλής ποιότητας δεδομένων. Αυτή η γνώση διατίθεται ευρέως μέσω της ιστοθέσης του ΕΟΠ και συνιστά τη βάση θεματικών και ολοκληρωμένων περιβαλλοντικών αξιολογήσεων.²⁶⁴

Στόχος τους είναι η παροχή τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στα κράτη-μέλη, αντικειμενικών, αξιόπιστων και ανεξάρτητων πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οποίες αφενός θα επιτρέπουν την λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και αφετέρου θα εξασφαλίζουν την ορθή ενημέρωση του κοινού για την κατάστασή του.²⁶⁵ Τα περιβαλλοντικά δεδομένα θα μπορούν να δημοσιεύονται, με την επιφύλαξη των κανόνων της Επιτροπής και των κρατών-μελών, σχετικά με την διάδοση πληροφοριών και ιδίως όσων έχουν εμπιστευτικό χαρακτήρα.²⁶⁶ Τα δύο αυτά όργανα έχουν την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την διάχυση της πληροφόρησης και την δημοσίευση πενταετών εκθέσεων περιβαλλοντικής κατάστασης, θεματικών και τεχνικών εκθέσεων, να υποβάλουν σύντομες ενημερώσεις, καθώς και εκδόσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, κ.α.²⁶⁷

Το Ενιαίο Σύστημα Πληροφοριών για το Περιβάλλον

Με βάση τις εμπειρίες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πληροφοριών και Παρατηρήσεων για το Περιβάλλον, γεννήθηκε η ιδέα του Ενιαίου Συστήματος Πληροφοριών για το Περιβάλλον (Shared Environmental Information System -SEIS). Τον Φεβρουάριο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγήθηκε την καθιέρωση του ευρωπαϊκού Ενιαίου Συστήματος Πληροφοριών για το Περιβάλλον. Το SEIS είναι μια πρωτοβουλία συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΕΟΠ και των εταίρων του ΕΔΠΠ. Το Ενιαίο Σύστημα Πληροφοριών για το Περιβάλλον, στοχεύει στην συγκέντρωση των υφιστάμενων ροών δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με τις περιβαλλοντικές πολιτικές και την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ και στην εύκολη πρόσβαση των φορέων

²⁶¹Για τον σκοπό αυτό, ο Οργανισμός συνεργάζεται στενά με τα Εθνικά Εστιακά Σημεία, που συνήθως είναι οι εθνικές υπηρεσίες περιβάλλοντος ή τα υπουργεία περιβάλλοντος στις χώρες μέλη. Τα εθνικά εστιακά σημεία είναι υπεύθυνα για τον συντονισμό των δικτύων των εθνικών κέντρων αναφοράς, μέσω των οποίων έρχονται σε επαφή περίπου 1000 εμπειρογνώμονες από περισσότερους από 350 εθνικούς οργανισμούς και άλλους φορείς που διαχειρίζονται περιβαλλοντικές πληροφορίες. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος «Το ΕΔΠΠ συνδέει - Κοινοποίηση περιβαλλοντικών πληροφοριών στην Ευρώπη» Brochure No 1/2012, διαθέσιμο και στο www.eea.europa.eu/el/publications/to-edppp-sundeei/at_download/file προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁶²Συνεργαζόμενες χώρες είναι οι έξι χώρες των δυτικών Βαλκανίων: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μαυροβούνιο, Σερβία, καθώς και το Κοσσυφοπέδιο βάσει του ψηφίσματος 1244/99 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

²⁶³Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων για το Περιβάλλον, βλ. ΕΔΠΠ, διαθέσιμο στο <http://www.eea.europa.eu/el/about-us/countries-and-eionet> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁶⁴Βλ. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, οπ.π. (σημ.261)

²⁶⁵Βλ. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, οπ.π. (σημ.261)

²⁶⁶Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.200), σελ.204

²⁶⁷Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος βλ. <http://www.eea.europa.eu/el> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

χάραξης πολιτικής και των πολιτών σε αυτές. Πρόκειται για ένα δίκτυο παροχών πληροφοριών του δημόσιου τομέα, που μέσω διαδικτύου μοιράζονται περιβαλλοντικά δεδομένα και πληροφορίες.²⁶⁸ Αποσκοπεί στην περαιτέρω βελτίωση της συλλογής, ανταλλαγής και χρήσης περιβαλλοντικών δεδομένων και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ευρώπη και στη δημιουργία ενός αποκεντρωμένου, αλλά ολοκληρωμένου διαλειτουργικού ευρωπαϊκού συστήματος περιβαλλοντικών πληροφοριών, απλουστεύοντας και εκσυγχρονίζοντας τα υφιστάμενα συστήματα και τις διαδικασίες. Τα συστήματα περιβαλλοντικών πληροφοριών χρησιμοποιήθηκαν αποτελεσματικά για την υποστήριξη της υποβολής Εκθέσεων εκ μέρους των κρατών μελών, σχετικά με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Κοινότητας.

Το SEIS συνεισφέρει στην αποφυγή της άσκοπης επανάληψης υποβολής στοιχείων, στην απλούστευση των δεδομένων, στην αποτελεσματικότερη αξιοποίησή τους, στην ουσιαστική μείωση του κόστους πρόσβασης για τους χρήστες, στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας και στην ενίσχυση των δικαιωμάτων των Ευρωπαίων πολιτών, καθώς τους παρέχει έγκαιρα αξιόπιστες πληροφορίες.²⁶⁹

Ειδικότερα ο ρόλος του ΕΟΠ και του EIONET είναι σημαντικός, διότι πρέπει να συνεργάζονται για να προωθήσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του συστήματος αυτού. Άλλες πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί και συμβάλλουν στην εφαρμογή του SEIS σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι το Σύστημα Πληροφοριών για το Νερό στην Ευρώπη (WISE)²⁷⁰, η Οδηγία 2007/2/EK για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρώπη (INSPIRE)²⁷¹, η πρωτοβουλία για το Παγκόσμιο Σύστημα Περιβαλλοντικής Παρακολούθησης και το Παγκόσμιο Σύστημα Συστημάτων Γεωσκόπησης ²⁷², το ευρωπαϊκό δίκτυο θαλάσσιων παρατηρήσεων και δεδομένων²⁷³, καθώς και διάφορες δραστηριότητες ερευνητικού και μη χαρακτήρα που χρηματοδοτούνται από την Επιτροπή²⁷⁴.

²⁶⁸Βλ. Τσάλτας, Γ., Πλατιάς, Χ., «Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον, Ανατομία μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής», Εκδ.Σιδέρη, Αθήνα 2010, σελ.158

²⁶⁹Βλ. αναλυτικότερα Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, της 1ης Φεβρουαρίου 2008, «Η πορεία προς το Ενιαίο Σύστημα Πληροφοριών για το Περιβάλλον», διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0046&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁷⁰Αρχικά είχε σχεδιαστεί ως εργαλείο υποβολής δεδομένων με βάση την Οδηγία - Πλαίσιο για το νερό και το οποίο έχει πλέον διευρυνθεί, ώστε μέχρι το 2010 να ενσωματώσει τις ροές των δεδομένων από σειρά υφιστάμενων και επικείμενων Οδηγιών σχετικά με το νερό, καθώς και τα αντίστοιχα στατιστικά δεδομένα για το νερό. Βλ. αναλυτικότερα Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, οπ.π. (σημ.269)

²⁷¹Η συγκεκριμένη Οδηγία εκδόθηκε το Μάρτιο του 2007 και περιέχει διατάξεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της προσβασιμότητας και της διαλειτουργικότητας των χωρικών δεδομένων. Βλ. αναλυτικότερα Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, οπ.π. (σημ.269)

²⁷² Βλ. αναλυτικότερα Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, οπ.π. (σημ.269), καθώς και Παγκόσμιο Σύστημα Συστημάτων Γεωσκόπησης, οπ.π. (σημ.8)

²⁷³Στο πλαίσιο της ναυτιλιακής πολιτικής της Ε.Ε., θα συγκροτηθεί ευρωπαϊκό δίκτυο θαλάσσιων παρατηρήσεων και δεδομένων, το οποίο θα εξασφαλίσει κοινή πύλη πρόσβασης των ερευνητών και των φορέων παροχής υπηρεσιών σε υψηλής ποιότητας θαλάσσια δεδομένα βιολογικού, φυσικού, χημικού και βιολογικού χαρακτήρα, καθώς και σε στοιχεία για τις ανθρώπινες δραστηριότητες που έχουν αντίκτυπο στις θάλασσες και τους ωκεανούς. Βλ. αναλυτικότερα Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, οπ.π. (σημ.269)

²⁷⁴Αυτές εστιάζονται στα ανοιχτά καταναμεμένα συστήματα για τη διαχείριση του Περιβάλλοντος και περιλαμβάνουν τα ερευνητικά προγράμματα πλαίσια, τα eTEN και eContent και, πρόσφατα, το πρόγραμμα CIP για την υποστήριξη της πολιτικής.Βλ. αναλυτικότερα Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, οπ.π. (σημ.269)

Μετά την ανακοίνωση της Επιτροπής για το ΕΣΠΠ που εγκρίθηκε το 2008 , το SEIS Implementation Outlook²⁷⁵ έχει ως στόχο τον εντοπισμό τυχόν τρεχουσών αδυναμιών όσον αφορά στην ποιότητα και στη ροή των περιβαλλοντικών δεδομένων και πληροφοριών και την επίτευξη ενός αποτελεσματικού και χρήσιμου Ενιαίου Συστήματος Πληροφοριών για το Περιβάλλον. Συγκεκριμένα, ο στόχος είναι να προωθήσει βελτιώσεις στον εξορθολογισμό των απαιτήσεων πληροφόρησης της ΕΕ κατά την παρακολούθηση των πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, στην πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και στη συμμετοχή του κοινού στη συλλογή και τη διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών.²⁷⁶

Γ.5. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ-ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Παρατηρούμε λοιπόν ότι αρχικά, η δυνατότητα των πολιτών να αποκτήσουν πρόσβαση σε στοιχεία που αφορούν στο περιβάλλον, είχε προβλεφθεί στα πλαίσια της ενωσιακής έννομης τάξης αποσπασματικά.

Οι πρωτοβουλίες αυτές, είχαν ως στόχο να συμβάλλουν στην περιφρούρηση του δικαιώματος πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, στην συμμετοχή του κοινού στην λήψη αποφάσεων αναφορικά με ζητήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών αλλά και στον έλεγχο της κρατικής δράσης.

Η υπογραφή της Σύμβασης Aarhus επιτάχυνε στην Ευρωπαϊκή Ένωση την διαδικασία παρασκευής νομοθετικών πράξεων, οι οποίες είχαν ως σκοπό να ενισχύσουν το δικαίωμα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, καθώς και την συμμετοχή του κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα.

Η επιρροή της Σύμβασης είναι τόσο μεγάλη, που η ΕΕ θέσπισε νομοθετήματα, προκειμένου να εφαρμόσει τους πυλώνες της Σύμβασης ακόμα και στα όργανά της, βελτιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την αλληλεπίδραση με τους πολίτες της Ένωσης και ενισχύοντας την διαφάνεια στον τρόπο λειτουργίας τους.

Επιπλέον και προκειμένου να βελτιώσει την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, η ΕΕ ανέλαβε και άλλες πρωτοβουλίες, όπως την ίδρυση του ΕΟΠ, του ΕΔΠΠ, καθώς και του SEIS, με στόχο την παροχή τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στα κράτη-μέλη, αντικειμενικών, αξιόπιστων και ανεξάρτητων πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οποίες αφενός θα επιτρέπουν την λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και αφετέρου θα εξασφαλίζουν την ορθή ενημέρωση του κοινού για την κατάστασή του.

Έτσι, το πρόβλημα δημοκρατικού ελλείμματος για το οποίο ανά καιρούς έχει κατηγορηθεί η Ένωση, φαίνεται, έστω και σε τυπικό επίπεδο, να αντιμετωπίζεται. Μένει να αποδειχθεί και επί της ουσίας κατά πόσο αυτά τα νομοθετήματα που έχουν θεσπιστεί, μπορούν στην πράξη να συμβάλλουν στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού, να προάγουν τον ρόλο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ενισχύοντας την συμμετοχή τους στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, να ενισχύσουν την φωνή των πολιτών, να ενισχύσουν τον έλεγχο και την λογοδοσία των ενωσιακών οργάνων και να κατευθύνουν τις πολιτικές της Ένωσης προς όφελος των πολιτών, οι οποίοι δικαιούνται να ζουν σε ένα υγιές και αρμονικό περιβάλλον.

²⁷⁵Βλ. αναλυτικότερα Commission Staff working document EU Shared Environmental Information System Implementation Outlook Brussels, 25.1.2013 SWD(2013) 18 final, διαθέσιμο και στο

ec.europa.eu/environment/archives/seis/pdf/seis_implementation_en.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁷⁶Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Shared Environmental Information System, διαθέσιμο στο

<http://ec.europa.eu/environment/archives/seis/index.htm> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Δ. ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το ελληνικό Σύνταγμα θεωρείται πρωτοποριακό ως προς τις εγγυήσεις που παρέχει, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος.²⁷⁷ Με την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, το δικαίωμα στο περιβάλλον κατοχυρώθηκε στο Αρ.24 παρ.1 του Συντάγματος και είναι συγχρόνως δικαίωμα ατομικό, κοινωνικό και πολιτικό. Ως ατομικό δικαίωμα, συνίσταται στην αποχή από πλευράς του κράτους από κάθε μέτρο ή ενέργεια που προσβάλλει ή περιορίζει την προστασία του περιβάλλοντος. Ως κοινωνικό δικαίωμα, επιβάλλει στο κράτος θετικές ενέργειες, την λήψη μέτρων δηλαδή που συμβάλλουν στην προστασία του. Τέλος, ως συλλογικό δικαίωμα²⁷⁸ έχει έντονα συμμετοχικό, άρα και πολιτικό χαρακτήρα και συνίσταται ιδίως στο δικαίωμα συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν στο περιβάλλον. Προκειμένου λοιπόν οι πολίτες να μπορέσουν να συμμετάσχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν στο περιβάλλον, είναι σημαντικό να ενημερώνονται για όλα τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Η ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών, αποτελεί υποχρέωση της Διοίκησης και είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αρχή της πρόληψης.²⁷⁹

Επίσης, ο Ν.1650/1986²⁸⁰, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, αποτελεί βασικό νομοθέτημα για την προστασία του περιβάλλοντος στην ελληνική έννομη τάξη, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι ο άνθρωπος ζει σε ένα υψηλής ποιότητας επίπεδο, μέσα στο οποίο θα προστατεύεται η υγεία του και θα ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Δ.1. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ

Εκτός από την θεμελίωσή του στο Αρ.24 παρ.1 Σ²⁸¹, το δικαίωμα πληροφόρησης κατοχυρώνεται και στο Αρ.10 παρ.3 Σ²⁸², καθώς και στο Αρ.5Α παρ.1 Σ και δευτερευόντως στην παρ.2 του ίδιου Άρθρου²⁸³. Έτσι, επιβάλλεται

²⁷⁷Βλ. Κυριτσάκη Ι., οπ.π. (σημ.119), σελ.15

²⁷⁸Βλ. Αρ.24 παρ.3 Σ σύμφωνα με το οποίο «Για να αναγνωριστεί μία περιοχή ως οικιστική και για να ενεργοποιηθεί πολεοδομικά, οι ιδιοκτησίες που περιλαμβάνονται σε αυτή συμμετέχουν υποχρεωτικά, χωρίς αποζημίωση από τον οικείο φορέα, στη διάθεση των εκτάσεων που είναι απαραίτητες για να δημιουργηθούν δρόμοι, πλατείες και χώροι για κοινωφελείς γενικά χρήσεις και σκοπούς, καθώς και στις δαπάνες για την εκτέλεση των βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων, όπως νόμος ορίζει»

²⁷⁹Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.104), σελ.227-228

²⁸⁰Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν.1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α'/15-16.10.1986) «Για την προστασία του περιβάλλοντος», διαθέσιμο και στο <http://politics.wwf.gr/images/stories/political/nomothesia/n1650-1986.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁸¹Σύμφωνα με το Αρ.24 παρ.1 Σ «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα, στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον».

²⁸²Σύμφωνα με την παρ.1 Αρ.10 Σ «Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον, που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με το νόμο. Σύμφωνα με την παρ.2 «Μόνο μετά την κοινοποίηση της τελικής απόφασης της αρχής στην οποία απευθύνεται η αναφορά, και με την άδειά της, επιτρέπεται η δίωξη εκείνου που την υπέβαλε για παραβάσεις που τυχόν υπάρχουν σ' αυτή». Σύμφωνα με την παρ.3 «Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει».

κατά τρόπο γενικό, ώστε η άσκησή του να μην εξαρτάται από νομοθετική παρέμβαση. Επίσης, το δικαίωμα πρόσβασης, ως ειδικότερη πτυχή της πληροφόρησης, κατοχυρώνεται στην αναθεωρημένη διάταξη της παρ.1 του Αρ.25 Σ²⁸⁴. Επιπλέον, το δικαίωμα αυτό στηρίζεται στην αρχή της φανεράς δράσης των διοικητικών οργάνων, η οποία θεμελιώνεται στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και στην αρχή του κράτους δικαίου.²⁸⁵

Αρχικά, το δικαίωμα της πληροφόρησης δεν προβλέπονταν ρητά στην ισχύουσα νομοθεσία, εκτός από τη ρύθμιση για την δημοσιοποίηση των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, η οποία προβλεπόταν στον Ν.1650/86²⁸⁶, ο οποίος αποτελούσε μια πρώτη εφαρμογή της Οδηγίας 85/337. Ως εκ τούτου, το δικαίωμα αυτό ικανοποιούνταν μόνο από τις διατάξεις του Ν.1599/86²⁸⁷ και του Ν.1943/91²⁸⁸, που αφορούσαν γενικά την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα. Η καινοτομία του Ν.1599/1986, ήταν ότι επέτρεπε σε κάθε πολίτη, ακόμα και στους αλλοδαπούς, να λαμβάνουν γνώση των διοικητικών εγγράφων που προέρχονταν από δημόσια όργανα, χωρίς την απόδειξη έννομου συμφέροντος. Στην συνέχεια, ο Ν.1943/1991 προέβλεψε στο Αρ.5 για τις δημόσιες υπηρεσίες, τα ΝΠΔΔ και τους λοιπούς φορείς του δημόσιου τομέα, την υποχρέωση οριστικής απάντησης των αιτημάτων των πολιτών και διεκπεραίωσης των υποθέσεων τους μέσα σε προθεσμία εξήντα ημερών, καθώς και δικαίωμα αποζημίωσης στις περιπτώσεις υπέρβασης των προθεσμιών αυτών.²⁸⁹ Κατόπιν, ο Ν.2690/99 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας», αποτέλεσε μια προσπάθεια κωδικοποίησης των διοικητικών διαδικασιών, όπου συμπεριέλαβε και το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στα διοικητικά έγγραφα.

²⁸³Το Αρ.5Α προστέθηκε με την συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Σύμφωνα με την παρ.1 του Αρ.5^Α Σ «Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο, μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. Σύμφωνα με την παρ.2 «Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19».

²⁸⁴Σύμφωνα με την παρ.1 του Αρ.25 Σ «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας»

²⁸⁵Βλ. Σιούτη Γλ., οπ.π. (σημ.104), σελ.229

²⁸⁶Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν.1650/1986, οπ.π. (σημ.280)

²⁸⁷Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.16 το Ν.1599/86, αναγνωρίζονταν σε κάθε πολίτη το δικαίωμα να ζητά και να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε διοικητικού εγγράφου και όχι μόνο για αυτά για τα οποία θεμελιώνει έννομο συμφέρον. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν.1599/86 «Σχέσεις Κράτους-Πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο και στο http://www.syros.aegean.gr/users/tsp/yd/n_1599.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁸⁸Σύμφωνα με το Αρ.6 του Ν.1943/1991, προβλέφθηκε για πρώτη φορά η υποχρέωση των αρμόδιων φορέων του δημοσίου τομέα να δίδουν στη δημοσιότητα στοιχεία των ενεργειών τους, οι οποίοι αφορούν συγκεκριμένους τομείς παροχής υπηρεσιών όπως πχ οι οικοδομικές άδειες, διαδικασία αυθαίρετων κατασκευών, στεγαστικά δάνεια, ηλεκτροδότηση κ.α. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν.1943/1991 «Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμιση του προσωπικού της και άλλες συναφείς διατάξεις», διαθέσιμο και στο

http://www.et.gr/docs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wGV00BSic6eqXdtvSoClrL8J6SqidSFK_HtlI9LGdkF53UIxsx942CdyqxSQYNuqAGCF0ifB9HI6qSYtMQEkEHLwnFqmgJSA5WIsIuV-nRwO1oKqSe4BIOTSpEWYhszF8P8UqWb_zFijHGIPtIq3UgDnbavM56FSAPD6fTyM5iJfFDquW_iYupw

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁸⁹Βλ. Ανδρική Κ. «Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα. Οριοθέτηση του Δικαιώματος», στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010, σελ. 21

Σύμφωνα με το Αρ.5 του **Ν.2690/99 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας»²⁹⁰**, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το Αρ.1 του ΠΔ 28/2015, κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. Αναφορικά με την πρόσβαση στα ιδιωτικά έγγραφα, απαιτείται η συνδρομή ειδικού έννομου συμφέροντος και γραπτή αίτηση από την πλευρά του αιτούντα. Επίσης, τα έγγραφα θα πρέπει να είναι σχετικά με την υπόθεση του αιτούντα.

Σύμφωνα με την παρ.3 του ίδιου άρθρου, θεσπίζονται τόσο απόλυτες, όσο και δυνητικές εξαιρέσεις του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.²⁹¹

Σύμφωνα με την παρ.4, το δικαίωμα αυτό ασκείται με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, ή με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για το σκοπό αυτόν. Επίσης, θεσπίζεται και προθεσμία 20 ημερών, προκειμένου να ικανοποιηθεί ή να απορρίψει η Διοίκηση το αίτημα του πολίτη.

Τέλος, στο Αρ.18 του ΚΔΔ, επαναλαμβάνεται ο συνταγματικός κανόνας για δημοσίευση των κανονιστικών πράξεων, η οποία συνιστά συστατικό τύπο της πράξης, καθώς και για την δημοσίευση των ατομικών διοικητικών πράξεων, όταν απαιτείται από σχετική νομοθετική διάταξη.

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι ο ΚΔΔ είχε περιορισμένη συνεισφορά στην συστηματοποίηση των αρχών που διέπουν την διοικητική διαδικασία, με βάση τις αντίστοιχες για την εποχή εξελίξεις στον χώρο του ευρωπαϊκού δικαίου, καθώς δεν κατοχυρώνεται η αρχή της διαφάνειας. Άλλο παράδειγμα με το οποίο καταδεικνύεται η έλλειψη συμπόρευσης του Κώδικα με τις σύγχρονες τάσεις από τον χώρο του ευρωπαϊκού δικαίου, καθώς και την τεχνολογική ανάπτυξη, είναι η μη ενσωμάτωση διατάξεων αναφορικά με την χρήση των νέων τεχνολογιών για την επεξεργασία και την μεταφορά της πληροφορίας. Σε κάθε περίπτωση όμως, δεν παύει να αποτελεί ένα αρχικό νομοθετικό πλαίσιο συστηματοποίησης και κωδικοποίησης βασικών ρυθμίσεων και ένα πρώτο θετικό βήμα στην ενδυνάμωση βασικών εγγυήσεων του Κράτους Δικαίου προς όφελος του πολίτη.²⁹²

²⁹⁰Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Αρ.1 του ΠΔ 28/2015 (ΦΕΚ 34 Α'/23-3-2015) "Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία", διαθέσιμο και στο

http://www.ydmed.gov.gr/wp-content/uploads/20150323_opengov_kwdikas_fek34A.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁹¹ Απόλυτες εξαιρέσεις θεσπίζονται σε περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβλάπτεται απόρρητο, το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος (διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης), αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού, είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιαστικά την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών, ή στρατιωτικών αρχών, σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης, ή για προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Βλ. Π.Δ. 28/2015, οπ.π. (σημ.290), Αρ.1

²⁹²Βλ. Καραγεώργου Β, οπ.π. (σημ.161), σελ.54-56

Λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων και σε εναρμόνιση με την Οδηγία 2003/98/ΕΚ, η οποία τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2013/37/ΕΕ²⁹³, εκδόθηκε ο **Ν.3448/2006**²⁹⁴ για την «περεταίρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα», ο οποίος τροποποιήθηκε με το Ν.3613/2007 και το **Ν. 4305/2014**²⁹⁵ και κατόπιν, κωδικοποιήθηκαν τα άρθρα 1 έως και 13, με το **ΠΔ 28/2015**. Ο Νόμος αυτός, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, κατατείνει στην δημιουργία μιας αγοράς πληροφοριών που θα βασίζεται στις πληροφορίες του δημόσιου τομέα για εμπορική ή μη χρήση²⁹⁶, καθώς και στην ηλεκτρονική ψηφιοποίηση των εγγράφων. Η ρύθμιση του ζητήματος της περαιτέρω χρήσης της δημόσιας πληροφορίας, προέκυψε από το γεγονός ότι ο δημόσιος τομέας κατέχει πληροφορίες σε πολλά επίπεδα δραστηριότητας, που συνιστούν ένα μεγάλο και αξιοποιήσιμο οικονομικό αγαθό, καθώς και από την παράλληλη αναγκαιότητα να ρυθμίζεται η πρόσβαση σε αυτό το αγαθό κατά τρόπο ώστε να μην υπάρχουν διακρίσεις και ανισότητες.²⁹⁷

Το Αρ.3 του Ν.3448/2006, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, εισάγει μια σειρά από εξαιρέσεις, περιπτώσεις δηλαδή όπου η Διοίκηση μπορεί να αρνηθεί την περεταίρω χρήση πληροφοριών για λόγους εθνικής ασφάλειας, εθνικής άμυνας και δημόσιας τάξης. Προστατεύεται επίσης το στατιστικό, εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο, καθώς και τα δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας τρίτων, τηρούμενων των διατάξεων του Αρ.27 παρ.3 του ΠΔ 28/2015²⁹⁸ (ενσωμάτωση των σχετικών διατάξεων του

²⁹³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Οδηγία 2003/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Νοεμβρίου 2003 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L 345/90, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0090:0096:EL:PDF> προσπελάστηκε στις 14/11/2015 καθώς και Οδηγία 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για την τροποποίηση της Οδηγίας 2003/98/ΕΚ σχετικά με την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0037&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁹⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν.3448/2006 (ΦΕΚ 57/Α/15.3.2006) «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», διαθέσιμο και στο

http://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3448_15_03_06.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁹⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν.4305/2014 «Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα, τροποποίηση του ν. 3448/2006 (Α' 57), προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας, ρυθμίσεις θεμάτων Εισαγωγικού Διαγωνισμού Ε.Σ.Δ.Α.Α. και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο και στο https://www.mou.gr/elibrary/N4305_fek237_31102014.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

²⁹⁶ Ως εμπορικός σκοπός νοείται η εμπορική αξιοποίηση των πληροφοριών από τις επιχειρήσεις παροχής πληροφοριακών υπηρεσιών και συνδέεται με την ηλεκτρονική διάθεση των πληροφοριών και την ψηφιακή συλλογή και μετάδοση της πληροφορίας. Από την άλλη, ένα παράδειγμα μη εμπορικού σκοπού είναι η ενημέρωση από μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλους φορείς που δεν δραστηριοποιούνται με κερδοσκοπικές βλέψεις. Βλ. Σωτηρόπουλος Β., «Περαιτέρω χρήση πληροφοριών του Δημόσιου Τομέα- Ερμηνεία Ν.3448/2006» Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007, σελ.32-34

²⁹⁷ Ρακιντζής Λ. «Περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα» στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010, σελ.167

²⁹⁸ Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να ενημερώνει το υποκείμενο για την κοινοποίηση των προσωπικών δεδομένων σε τρίτο πρόσωπο και δεν απαιτεί την συναίνεσή του για την κοινοποίηση αυτών των δεδομένων, ενώ δίνει στο υποκείμενο το δικαίωμα να υποβάλλει τις αντιρρήσεις του σχετικά με την κοινοποίηση των δεδομένων αυτών. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.25 του ΠΔ 28/2015, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση και υπό προϋποθέσεις η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου, ύστερα από άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

N.2472/97²⁹⁹ όπως τροποποιήθηκε και ισχύει), περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, του Ν.2121/93 περί «Πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, του Ν.2239/94³⁰⁰ «περί σημάτων», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, καθώς και του Ν.1733/87 «περί Μεταφοράς τεχνολογίας, εφευρέσεων, τεχνολογικής καινοτομίας και σύστασης Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας». Μάλιστα, επειδή στην ελληνική έννομη τάξη δεν υπάρχει ορισμός για το επαγγελματικό και βιομηχανικό απόρρητο, επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια της διοίκησης να αποφασίσει αν η κοινοποιούμενη πληροφορία αποτελεί επαγγελματικό ή βιομηχανικό απόρρητο και να σταθμίσει κάθε φορά το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την κοινοποίηση της πληροφορίας αυτής.³⁰¹

Επίσης, σύμφωνα με το Αρ.6 του Ν.3448/2006, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, οι φορείς του δημόσιου τομέα διαθέτουν τα έγγραφα, τις πληροφορίες και τα δεδομένα τους σε οποιαδήποτε προϋπάρχουσα μορφή ή γλώσσα και εφόσον είναι δυνατόν, σε ανοικτό και μηχαναγνώσιμο μορφότυπο μαζί με τα με τα δεδομένα τους, στο διαδικτυακό τόπο ή την ιστοσελίδα του αρμόδιου φορέα. Αυτό δεν καθίσταται υποχρεωτικό για την Διοίκηση όταν η μορφοποίηση απαιτεί δυσανάλογη προσπάθεια, σύμφωνα με την παρ.2 του ίδιου Άρθρου. Τέλος, σύμφωνα με το Αρ.10 παρ.5, ο έλεγχος των υποχρεώσεων του παρόντος νόμου επαφίεται στο Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

Άλλοι σχετικοί νόμοι

Παρόμοια υποχρέωση δημοσίευσης νομοθετημάτων και πράξεων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθώς και η δωρεάν διάθεσή τους σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου, προκύπτει από τις διατάξεις του Ν. 3469/2006.³⁰² Εξάλλου, σύμφωνα με τον Ν.3861/2010³⁰³ «Ανάρτηση πράξεων στο Διαδίκτυο -«Πρόγραμμα Διαύγεια», όπως συμπληρώθηκε και ισχύει³⁰⁴, τα νομοθετήματα και οι πράξεις αναρτώνται στο διαδίκτυο για την διασφάλιση ευρύτατης δημοσιότητά τους.

Η πρόσβαση στα έγγραφα αφορά και τα ηλεκτρονικά έγγραφα και μπορεί να ασκηθεί και με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) κατά τα οριζόμενα, ειδικότερα, στον ν. 3979/2011³⁰⁵ «για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και άλλες διατάξεις».

Με το Π.Δ.28/2015, όπως προαναφέρθηκε, κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο όλες οι προαναφερόμενες διατάξεις περί πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.

²⁹⁹Ο Ν.2472/97 τροποποιήθηκε αλλεπάλληλα και κατόπιν, κωδικοποιήθηκαν τα Άρθρα 42 έως και 45 με το ΠΔ 28/2015

³⁰⁰Ο Ν.2239/94, τροποποιήθηκε με τον Ν.4072/2012

³⁰¹ Βλ. Karageorgou V., οπ.π. (σημ.3), σελ.6

³⁰²Το Αρ.15 παρ.5 έως 8 του Ν.3469/2006 κωδικοποιήθηκε με το ΠΔ 28/2015

³⁰³Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ν 3861/2010 (ΦΕΚ 112/Α/13.7.2010)«Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο και στο

<https://et.diavgeia.gov.gr/legislationdocs/%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%99%CE%91/%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%99/%CE%9D.%203861-2010%20-%20%CE%95%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7%20%CE%88%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁰⁴Τα άρθρα 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10Α και 10Β του Ν.3861/2010, όπως συμπληρώθηκαν με τα άρθρα 15 και 16 Ν. 4305/2014, κωδικοποιήθηκαν στο Αρ.31 του ΠΔ 28/2015

³⁰⁵Τα Αρ.9 και 25 του Ν.3979/2011, κωδικοποιήθηκαν στο Αρ.2 και Αρ.4 αντίστοιχα του ΠΔ 28/2015

Η ευρεία δημοσιότητα και η πρόσβαση στην πληροφορία που εξασφαλίζουν τα νέα μέσα διαδικτυακής επικοινωνίας, διασφαλίζουν τη διαφάνεια της κρατικής δράσεως και κατ' αποτέλεσμα, την υπευθυνότητα, την ευθύνη και τη λογοδοσία από την πλευρά των φορέων ασκήσεως της δημόσιας εξουσίας. Επίσης, ενισχύονται οι πραγματικές δυνατότητες των πολιτών να απολαύσουν και να ασκήσουν τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματά τους: πρωτίστως το δικαίωμα πληροφόρησης, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 5Α παρ. 1 του Συντάγματος και συνακόλουθα, τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα που συναρτώνται με ή και εξαρτώνται από την πληροφόρηση αυτή, όπως το δικαίωμα αναπτύξεως της προσωπικότητας, της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή (άρθρο 5 παρ. 1 Σ.), αλλά και το δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας (άρθρο 5Α παρ. 2 Σ.).³⁰⁶

Δ.2. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Το ελληνικό Σύνταγμα δεν περιλαμβάνει διατάξεις για την κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Αντ' αυτού, το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται μέσα από τις διατάξεις του Αρ.10 παρ.3 Σ και του Αρ.5Α Σ.³⁰⁷

Η Ελλάδα, μαζί με την Γαλλία και την Ιρλανδία, είναι από τις λίγες Ευρωπαϊκές χώρες που διέθεταν νομικά κείμενα σχετικά με τις ΜΠΕ πριν από την έκδοση της Οδηγίας 85/337/ΕΚ. Τέτοιο κείμενο στην Ελλάδα ήταν το ΠΔ 1180/81, το οποίο προέβλεπε διαδικασία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από την χορήγηση άδειας σε ορισμένες κατηγορίες βιομηχανικών μονάδων.

Ακολούθησε ο Ν.1650/86, ο οποίος, όπως προαναφέρθηκε, αποτελούσε μια πρώτη εφαρμογή της Οδηγίας 85/337/ΕΚ και ο οποίος περιλάμβανε ρυθμίσεις για την δημοσιοποίηση των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Στην Κ.Υ.Α. 75308/5512/1990 των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Εθνικής Οικονομίας, ρυθμίζονταν ειδικά τα ζητήματα δημοσιοποίησης των ΜΠΕ που υποβάλλονται για έγκριση των περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με το αρ.5 παρ.2 του Ν.1650/86, για έργα και δραστηριότητες που σύμφωνα με αυτόν τον νόμο ενδέχεται να είναι επικίνδυνα για το περιβάλλον.³⁰⁸

Αργότερα, εκδόθηκε η **ΚΥΑ 77921/1440/1995**³⁰⁹ περί ελεύθερης πρόσβασης του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον, προκειμένου να ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ, η οποία ρύθμιζε συνολικά το ζήτημα περιβαλλοντικής πληροφόρησης. Παρότι η ΚΥΑ αυτή εκδόθηκε δύο χρόνια μετά την λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της στην ελληνική έννομη τάξη, θα λέγαμε ότι η Ευρωπαϊκή νομοθεσία διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη και διαμόρφωση του σχετικού

³⁰⁶Βλ. Αλεξανδροπούλου Δ., «Η δημοσιότητα των ατομικών διοικητικών πράξεων και το Διαδίκτυο» Άρθρο στο ΠερΔικ 1/2013, σελ. 10, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/51/volumes/260/issues/1110/lemmas/4867070?searchid=92299> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁰⁷ Βλ. Jendroska J., οπ.π.(σημ.2), σελ.1

³⁰⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κ.Υ.Α. 75308/5512/1990 «Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των Έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του Άρθρου 5 του Ν.1650/86», διαθέσιμο και στο http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/691-90.1111227152669.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁰⁹Βλ. αναλυτικότερα ΚΥΑ 77921/1440/1995 «Ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον» (ΦΕΚ Β' 327), διαθέσιμο και στο https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A5%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%91%CF%80%CF%8C%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B7_77921/1440/1995 προσπελάστηκε στις 14/11/2015

νομοθετικού πλαισίου σε εθνικό επίπεδο. Σημαντικός ήταν και ο ρόλος της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου στην πρωτοποριακή Απόφαση 3943/1995, αναγνώρισε την αρχή του άμεσου αποτελέσματος (direct effect)³¹⁰ των διατάξεων της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ στην ελληνική έννομη τάξη, χωρίς να απαιτείται προηγούμενη νομοθετική ρύθμιση.³¹¹ Η Απόφαση αυτή συνέβαλε καθοριστικά τόσο στην αντιμετώπιση των «ελλειμμάτων» του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, δεδομένου ότι αποτέλεσε μια βασική κινητήρια δύναμη για την ορθή ενσωμάτωση των διατάξεων του ευρω-ενωσιακού δικαίου και την «υπέρβαση» της αποσπασματικότητας των σχετικών ρυθμίσεων, όσο και στην θέσπιση ορίων ή ακόμη και στην ματαίωση σχεδιαζόμενων δραστηριοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν ανεπανόρθωτη βλάβη στο φυσικό περιβάλλον.³¹²

Δ.3. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ÅARHUS

Η Σύμβαση του Åarhus κυρώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον **N. 3422/2005** (ΦΕΚ Α' 303 13.12.2005)³¹³ «Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα».

Αναφορικά με τον πρώτο πυλώνα, δηλαδή την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία, θεσπίστηκε η **ΚΥΑ Η.Π.11764/653/2006** (ΦΕΚ Β' 327)³¹⁴ «Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ, για την

³¹⁰ Η νομολογιακώς διαμορφωθείσα αρχή του άμεσου αποτελέσματος στο ευρω-ενωσιακό δίκαιο, θεμελιώθηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο της Απόφασης του ΔΕΚ στην γνωστή υπόθεση Van Gend en Loos της 5ης Φεβρουαρίου 1963. Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο αναφέρει ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο δε δημιουργεί μόνο υποχρεώσεις στις χώρες της ΕΕ, αλλά και δικαιώματα για τους ιδιώτες. Έτσι, οι ιδιώτες μπορούν να προβάλλουν αυτά τα δικαιώματα και να επικαλούνται άμεσα ευρωπαϊκούς κανόνες ενώπιον των εθνικών και ευρωπαϊκών δικαστηρίων. Επομένως, δεν είναι απαραίτητο η χώρα της ΕΕ να έχει περιλάβει τον εν λόγω ευρωπαϊκό κανόνα στην εσωτερική του έννομη τάξη. Αυτό ισχύει τόσο για το πρωτογενές, όσο και για το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Αναφορικά με τους Κανονισμούς, το άρθρο 288 ΣΛΕΕ ουσιαστικά, αναφέρει ότι οι Κανονισμοί είναι άμεσα εφαρμόσιμοι στις χώρες της ΕΕ. Το Δικαστήριο αναφέρει στην απόφαση Politi της 14ης Δεκεμβρίου 1971 ότι πρόκειται για πλήρες άμεσο αποτέλεσμα. Αναφορικά με τις Οδηγίες, το Δικαστήριο τους αναγνωρίζει, σε ορισμένες περιπτώσεις, άμεσο αποτέλεσμα, προκειμένου να προστατεύσει τα δικαιώματα των ιδιωτών. Έτσι, το Δικαστήριο αναφέρει στη νομολογία του ότι μία Οδηγία είχε άμεσο αποτέλεσμα όταν οι διατάξεις της είναι χωρίς αιρέσεις και επαρκώς σαφείς και συγκεκριμένες και όταν η χώρα της ΕΕ δεν έχει μεταφέρει την Οδηγία εντός της προθεσμίας (απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 1974, Van Duyn). Ωστόσο, το άμεσο αποτέλεσμα μπορεί να έχει μόνο κάθετο χαρακτήρα: οι χώρες της ΕΕ οφείλουν να εφαρμόζουν Οδηγίες, όμως μια χώρα της ΕΕ δεν μπορεί να επικαλεστεί Οδηγία κατά προσώπου (απόφαση της 5ης Απριλίου 1979, Ratti). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Το άμεσο αποτέλεσμα του ευρωπαϊκού δικαίου, διαθέσιμο στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=URISERV:l14547&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015.

³¹¹ Βλ. Karageorgou V., οπ.π. (σημ.3) σελ.2-3. Επίσης, για περισσότερες πληροφορίες, βλ. και Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.4), σελ.7-14

³¹² Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.4), σελ.13-14

³¹³ Βλ. αναλυτικότερα Ν.3422/2005 (ΦΕΚ 303 Α'/13.12.2005) «Κύρωση της Σύμβασης του Åarhus για την πρόσβαση σε πληροφορίες, την συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα», διαθέσιμο και στο

http://mio-ecsde.org/epeaek09/basic_docs/AARHUS%20CONVENTION%20RATIF%20LAW%28FEK%29.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³¹⁴ Βλ. αναλυτικότερα ΚΥΑ 11764/653/2006 (ΦΕΚ Β' 327) για την « Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ «για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ» του Συμβουλίου.- Αντικατάσταση της υπ αριθ. 77921/1440/95 κοινής υπουργικής απόφασης (795/Β), διαθέσιμο και στο http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/b327_06.1144056313149.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 90/313/ ΕΟΚ του Συμβουλίου και την αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 77921/1440/1995 υπουργικής απόφασης (Β' 795)». Η εν λόγω ΚΥΑ κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ.28/2015, στα Αρ.42 έως 49. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η ΚΥΑ αυτή, ενσωματώθηκε με καθυστέρηση στην ελληνική έννομη τάξη.³¹⁵

Αναφορικά με τον δεύτερο πυλώνα, σχετικά με την ενημέρωση του κοινού και την συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού σε αποφάσεις για έργα τα οποία πιθανόν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και σχετικά με την υποχρέωση διασυννοριακής πληροφόρησης σε περίπτωση που ένα έργο ή μια δραστηριότητα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο έδαφος ενός άλλου κράτους-μέλους, θεσπίστηκε η **ΚΥΑ Η.Π. 37111/20121/2003** (ΦΕΚ Β' 1391)³¹⁶ περί καθορισμού του τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του αρθ. 5 του Ν. 1650/86, όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθ. 3 του Ν. 3010/02. Επίσης, σε εφαρμογή του Ν.4014/2011³¹⁷, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει και πιο συγκεκριμένα του Αρ.19 παρ.9³¹⁸, εκδόθηκε μεταξύ άλλων, η **ΚΥΑ οικ.1649/45/14.1.2014** (ΦΕΚ Β' 45/15.1.2014)³¹⁹, αναφορικά με την εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης

³¹⁵ Βλ. Jendroska J., οπ.π. (σημ.2), σελ.3

³¹⁶Βλ. αναλυτικότερα Κ.Υ.Α. Η.Π. 37111/20121/2003 - Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του αρθ. 5 του ν. 1650/86 όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθ. 3 του ν. 3010/02, διαθέσιμο και στο www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/b1391_2003.1122370966271.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³¹⁷ Προκειμένου να επαναρυθμιστεί ο τρόπος περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, καθώς και το σύστημα περιβαλλοντικών ελέγχων και με στόχο να υπάρξει ουσιαστική προστασία του περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη μείωση του απαιτούμενου χρόνου της διαδικασίας και του αριθμού των έργων που απαιτούν περιβαλλοντική αδειοδότηση, ώστε να προσεγγιστεί ο μέσος όρος της ΕΕ και να καταπολεμηθεί η αυθαίρετη δόμηση, εκδόθηκε ο Ν. 4014/2011 περί Περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων, σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑ. Βλ. αναλυτικότερα αιτιολογική έκθεση Ν.4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑ», διαθέσιμο και στο www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-areta-eis-ekthesi.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

και Ν.4014/2011, διαθέσιμο και στο

www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Y1xOrJ90MSE%3d&tabid=506&language=el-GR προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³¹⁸Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.19 παρ.9 του Ν.4014/2011, Με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Εσωτερικών, που εκδίδεται εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος, εξειδικεύονται περαιτέρω η διαδικασία γνωμοδοτήσεων και ο τρόπος ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού στη δημόσια διαβούλευση, κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων του παρόντος, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Ειδικότερα, με την εν λόγω απόφαση δύναται να καθορίζονται τα ακόλουθα: α) Οι φορείς που γνωμοδοτούν στα πλαίσια της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ανά υποκατηγορία και είδος έργου ή δραστηριότητας και βάσει των ειδικότερων συνθηκών τους, καθώς και ανάλογα με την, κατά περίπτωση, υποχρέωση ή μη λήψης γνωμοδότησης β) Το αντικείμενο της γνωμοδότησης ανά φορέα και η φύση της γνώμης που παρέχεται γ) Ο τρόπος διαχείρισης των γνωμοδοτήσεων και σχολίων της διαβούλευσης του κοινού από την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή δ) Τα περιεχόμενα και οι ειδικότερες προδιαγραφές τυχών ανακοινώσεων στον τύπο, κατά τη διαδικασία διαβούλευσης ε) Η διαδικασία και ο τρόπος συμμετοχής στη διαβούλευση κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή Συμβαλλόμενων Κρατών σε διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες, εφόσον το έργο ή η δραστηριότητα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις διασυννοριακού χαρακτήρα.

³¹⁹Βλ. αναλυτικότερα ΚΥΑ οικ.1649/45/14.01.2014 «Εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α' της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και

του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, με την οποία καταργήθηκε η ΚΥΑ 37111/20121/2003.

Αναφορικά με τον τρίτο πυλώνα, δηλαδή την πρόσβαση στην δικαιοσύνη, οι προβλέψεις της παρ.1 του Αρ.9 της Σύμβασης Aarhus κατοχυρώνονται στις διατάξεις του Αρ.6 της ΚΥΑ Η.Π.11764/653/2006, για την πρόσβαση του κοινού στην δικαιοσύνη σε περίπτωση άρνησης χορήγησης πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία. Επίσης, θεσπίστηκε η **ΚΥΑ 9269/470/2007**³²⁰ (ΦΕΚ 286 Β'/02.03.2007), η οποία ενσωμάτωσε τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ.7) και 4 (παρ.4) της Οδηγίας 2003/35/ΕΚ, όσον αφορά στα μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.³²¹

Κλιματικής Αλλαγής υπ' αριθμ. 1958/2012 (ΦΕΚ Α' 21), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 19 παράγραφος 9 του ν. 4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας», διαθέσιμο και στο www.e-forosimv.gr/docs/fek_45_2014.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³²⁰Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ΚΥΑ 9269/470/2007 «Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3010/2002» (Β' 1391) και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της οδηγίας 2003/35/ΕΚ «σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΟΚ του Συμβουλίου», διαθέσιμο και στο www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/286b_07.1173953316183.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³²¹ Σύμφωνα με το Αρ.3 της εν λόγω ΚΥΑ, κάθε ενδιαφερόμενος (κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο αποτελεί μέρος του ενδιαφερόμενου κοινού σύμφωνα με τους ορισμούς του Αρ.2 της εν λόγω ΚΥΑ) για την αποκατάσταση της ηθικής ή υλικής βλάβης των εννόμων συμφερόντων του δικαιούται να προσβάλλει τις πράξεις ή παραλείψεις της Διοίκησης που έχουν σχέση με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων. Το δικαίωμα αυτό παρέχεται τόσο στα πλαίσια διοικητικού ελέγχου όσο και στα πλαίσια δικαστικής προστασίας. Το δικαίωμα διοικητικού ελέγχου ασκείται α) με αίτηση θεραπείας προς το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 24 του ν. 2690/1999, με την οποία ο ενδιαφερόμενος ζητά την ανάκληση ή την τροποποίηση πράξης της Διοίκησης, για θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων ή β) με ειδική διοικητική προσφυγή ενώπιον του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία ασκείται μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την έκδοση της ως άνω Πράξης ή από την ημερομηνία παρέλευσης των προβλεπόμενων στις ανωτέρω διατάξεις σχετικών προθεσμιών ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού (στην περίπτωση που υπάρχει παράλειψη της διοίκησης), με την οποία ο ενδιαφερόμενος ζητά την ακύρωση ή την τροποποίηση πράξης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, για θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων. Η Διοίκηση εξετάζει τη νομιμότητα της Πράξης και αποφασίζει για την ακύρωση εν όλω ή εν μέρει της Πράξης ή για την απόρριψη της προσφυγής. Η απόφαση επί της ειδικής διοικητικής προσφυγής γνωστοποιείται στον προσφεύγοντα μέσα σε προθεσμία 45 ημερών από την άσκηση της. Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας ασκείται α) με αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου, σύμφωνα με τις περί αστικής ευθύνης διατάξεις, ή β) με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά πράξεως ή παραλείψεως της Διοίκησης, είτε έχει ασκηθεί είτε όχι αίτηση θεραπείας ή κατά της απόφασης του ΥΠΕΝ επί της ειδικής διοικητικής προσφυγής. Η αίτηση ακύρωσης είναι το ένδικο βοήθημα που ασκείται στο ΣτΕ, ή στο διοικητικό δικαστήριο, με το οποίο επιδιώκεται η παροχή δικαστικής προστασίας με την εξαφάνιση μιας διοικητικής πράξης, για ορισμένους λόγους που ανάγονται στην εξωτερική ή εσωτερική νομιμότητά της. Αίτημα του ένδικου βοηθήματος είναι αποκλειστικά και μόνο η ακύρωση της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης ή παράλειψης. Για να είναι παραδεκτή η αίτηση ακύρωσης θα πρέπει να υπάρχει προσωπικό, άμεσο και ενεστώδες έννομο συμφέρον του αιτούντος (Αρ.95 παρ.1 Σ). Η νομολογία του ΣτΕ έχει δεχτεί μια διευρυμένη έννοια του έννομου συμφέροντος στα θέματα του περιβάλλοντος και ειδικότερα, η διεύρυνση του κύκλου προσώπων αφορά σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς, κατοίκους και δημότες της περιοχής του προβλήματος, ακόμα και σε κατοίκους μιας ευρύτερης περιοχής για θέματα οικολογικής ισορροπίας και ποιότητας ζωής. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. WWF ΕΛΛΑΣ - ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ, σπ.π. (σημ.13), σελ.108

Η Σύμβαση του Aarhus κυρώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον Ν. 3422/2005 «Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα».

Ο στόχος που θέτει η Σύμβαση επαναλαμβάνεται και στον παρόντα νόμο, ο οποίος είναι να συμβάλει στην προστασία του δικαιώματος κάθε ατόμου από τις παρούσες και μελλοντικές γενεές, να ζει σε περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του. Προς τον σκοπό αυτό, κάθε Μέρος εξασφαλίζει τα δικαιώματα της πρόσβασης σε πληροφορίες, της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης.

Η Σύμβαση του Aarhus μεταφέρεται αυτούσια στον παρόντα νόμο. Ως εκ τούτου, επαναλαμβάνει ο νόμος τους ορισμούς της Σύμβασης αναφορικά με τις δημόσιες αρχές, τις περιβαλλοντικές πληροφορίες, το κοινό, καθώς και το ενδιαφερόμενο κοινό. Επίσης και σύμφωνα με το Αρ.3, κάθε μέρος εξασφαλίζει ότι, μεταξύ άλλων, οι υπάλληλοι και οι αρχές συνδράμουν και παρέχουν οδηγίες στο κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε πληροφορίες, με τη διευκόλυνση της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και κατά την επιδίωξη πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Επίσης, προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού για αυτά τα θέματα.

Τέλος, στα Αρ.4-9 του παρόντα νόμου, μεταφέρονται αυτούσια τα αντίστοιχα άρθρα της Σύμβασης αναφορικά με τους τρεις πυλώνες.

Η ΚΥΑ Η.Π.11764/653/2006

Αναφορικά με τον πρώτο πυλώνα, δηλαδή την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία, η ελληνική πολιτεία εξέδωσε την ΚΥΑ Η.Π.11764/653/2006, η οποία, όπως προαναφέραμε, κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ.28/2015, στα Αρ.42 έως 49.

Με την παροχή στον πολίτη της πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία, εκφράζεται η βούληση του κοινού νομοθέτη, αφενός να κατοχυρώσει την αρχή της φανεράς δράσης της Διοίκησης και αφετέρου, να αναπροσδιορίσει τις σχέσεις του κράτους με τον πολίτη, επί την βάση σαφών και φιλικών προς αυτών κανόνων δικαίου.³²²

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Οδηγία 2003/4/ΕΚ μεταφέρθηκε σχεδόν αυτούσια στην εν λόγω κοινή υπουργική απόφαση, όπως αυτούσιος μεταφέρθηκε και ο ορισμός περί περιβαλλοντικής πληροφορίας. Παρ'όλα αυτά, το Π.Δ. 28/2015, στο Αρ.44 παρ.3 (Αρ.3 παρ.2 της ΚΥΑ), θεσπίζει αυστηρότερη προθεσμία 20 ημερών για την υποχρέωση ανταπόκρισης των δημοσίων αρχών στα αιτήματα πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, αλλά θεσπίζονται και εξαιρέσεις από την υποχρέωση αυτή σε περίπτωση ανωτέρας βίας ή στην περίπτωση που ο αιτών επικαλείται την συνδρομή γεγονότων γνωστών στην δημόσια αρχή. Είναι χαρακτηριστικό ότι η διάταξη αυτή θέτει ζητήματα συμβατότητας με την Οδηγία 2003/4/ΕΚ, καθότι εξαιρέσεις

³²²Βλ. Λαζαράκος Γ., οπ.π. (σημ.158), σελ.65

από την προβλεπόμενη προθεσμία δεν συμβαδίζουν με το πνεύμα της εν λόγω Οδηγίας και μπορούν να δημιουργήσουν ασάφειες σχετικά με την εφαρμογή της.³²³

Αναλυτικότερες είναι οι προβλέψεις σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε διοικητική ή δικαστική προστασία, όπου σύμφωνα με το Αρ.47 του Π.Δ.28/2015 (Αρ.6 της εν λόγω ΚΥΑ), σε περίπτωση που ο αιτών θεωρεί ότι η δημόσια αρχή α) αγνόησε την αίτησή του για παροχή πληροφοριών, λόγω παρέλευσης των προθεσμιών της παραγράφου 3 του άρθρου 44 (έμμεση απόρριψη) ή β) απέρριψε την αίτησή του αδικαιολόγητα (πλήρως ή εν μέρει) ή γ) απάντησε πλημμελώς ή δ) δεν αντιμετώπισε το αίτημά του σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44, δικαιούται να ασκήσει:

1) Το δικαίωμα αποζημίωσης, λόγω υπέρβασης των προθεσμιών που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 44 (έμμεση απόρριψη), ενώπιον των κατά νόμο αρμόδιων οργάνων.

2) Αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου, σύμφωνα με τις περί αστικής ευθύνης διατάξεις³²⁴. Το δικαίωμα αυτό έχουν και οι τρίτοι οι οποίοι ενδεχομένως ζημιώνονται από τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών.

3) Ενδικοφανή προσφυγή³²⁵ ενώπιον των κατά νόμο αρμόδιων οργάνων, για την τροποποίηση ή επανεξέταση των πράξεων ή παραλείψεων της δημόσιας αρχής, η οποία ασκείται μέσα σε προθεσμία τριάντα ημερών από την κοινοποίηση στον αιτούντα της απάντησης της δημόσιας αρχής.

Επίσης, σύμφωνα με την παρ.3 του ίδιου Άρθρου, η απόφαση του αρμόδιου οργάνου επί της ενδικοφανούς προσφυγής, γνωστοποιείται στον προσφεύγοντα μέσα σε προθεσμία 45 ημερών από την άσκησή της και το κατά νόμο αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης ή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης μπορεί να ζητά τη γνώμη της αρμόδιας κατά περίπτωση Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, επί θεμάτων ουσίας της ενδικοφανούς προσφυγής, πριν από την έκδοση απόφασης.

³²³ Βλ. Jendroska J., οπ.π. (σημ.2), σελ. 5

³²⁴ Η αποστέρηση χρήσης των κοινών σε όλους (ατμοσφαιρικός αέρας, θάλασσα) και κοινόχρηστων πραγμάτων (αιγιαλοί, δημόσια ύδατα), συνιστά προσβολή του δικαιώματος χρήσης των κοινών και κοινόχρηστων πραγμάτων, εξουσία που απορρέει από το ευρύτερο δικαίωμα της προσωπικότητας. Σύμφωνα με το Αρ.57 του Αστικού Κώδικα, όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του, έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Το δικαστήριο, με την απόφασή του, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί (Αρ.59 ΑΚ). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. WWF ΕΛΛΑΣ - ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ, οπ.π. (σημ.13), σελ. 103

³²⁵ Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.25 του Ν.2690/99, όπου προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, ο ενδιαφερόμενος για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από διοικητική πράξη, μπορεί με προσφυγή του, η οποία ασκείται ενώπιον του προβλεπόμενου από τις διατάξεις αυτές διοικητικού οργάνου και μέσα στην οριζόμενη από τις ίδιες προθεσμία, να ζητήσει κατά περίπτωση, την ακύρωση ή την τροποποίηση της πράξης. Το διοικητικό όργανο, ανάλογα με την πρόβλεψη των σχετικών διατάξεων, είτε εξετάζει μόνο τη νομιμότητα της πράξης, οπότε και μπορεί να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να απορρίψει την προσφυγή (ειδική διοικητική προσφυγή), είτε εξετάζει τόσο τη νομιμότητα της πράξης όσο και την ουσία της υπόθεσης, οπότε και μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να τροποποιήσει την πράξη ή να απορρίψει την προσφυγή (ενδικοφανής προσφυγή). Το αρμόδιο όργανο οφείλει να γνωστοποιήσει στον προσφεύγοντα την απόφασή του μέσα στην προθεσμία που τυχόν τάσσουν οι σχετικές διατάξεις, αλλιώς, στην περίπτωση μεν της ειδικής προσφυγής, το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες, στην περίπτωση δε της ενδικοφανούς προσφυγής, το αργότερο μέσα σε τρεις (3) μήνες.

Σύμφωνα με την παρ.4, οι αποφάσεις του αρμόδιου οργάνου επί των ενδικοφανών προσφυγών, κοινοποιούνται στην αρμόδια Υπηρεσία για Διεθνή και Ευρωπαϊκά θέματα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Η παρ.5 αναφέρει ότι, κατά της απόφασης του αρμόδιου οργάνου επί της ενδικοφανούς προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή ουσίας ενώπιον του αρμόδιου Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου. Αν παρέλθει άπρακτη η ανωτέρω προθεσμία των 45 ημερών, η προσφυγή ουσίας ενώπιον του αρμόδιου Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου ασκείται κατά της τεκμαιρόμενης, από την πάροδο της ως άνω προθεσμίας, απόρριψης της ενδικοφανούς προσφυγής.

Τέλος, στην παρ.6 υπενθυμίζεται ότι οι αποφάσεις των Δικαστηρίων είναι δεσμευτικές για τη δημόσια αρχή που κατέχει την πληροφορία.

Αναφορικά με την υποχρέωση διάδοσης των περιβαλλοντικών πληροφοριών, αυτή θεσπίζεται στο Αρ.7 της εν λόγω ΚΥΑ (Άρθρο 48 Π.Δ.28/2015) και μάλιστα στην παρ.7, καθίσταται η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος αρμόδια, για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

Τέλος, σύμφωνα με το Αρ.8 παρ.3 (Άρθρο 49 Π.Δ.28/2015), οι δημόσιες αρχές πρέπει να εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, ότι οι πληροφορίες που συλλέγονται από τις ίδιες ή για λογαριασμό τους είναι ενημερωμένες, ακριβείς και συγκρίσιμες. Οι αρμόδιες Υπηρεσίες Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, γνωμοδοτούν επί ερωτημάτων που τους θέτουν άλλες δημόσιες αρχές, σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου και εν γένει, επί θεμάτων εφαρμογής του παρόντος Άρθρου.

Άλλες ΚΥΑ που κατοχυρώνουν την ενημέρωση του κοινού

Η ενημέρωση του κοινού κατοχυρώνεται και μέσα από τις ΚΥΑ που θεσπίστηκαν για την προσαρμογή του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου με τον δεύτερο πυλώνα της Σύμβασης Aarhus.

Για παράδειγμα, η περιβαλλοντική πληροφορία στην ΚΥΑ οικ.1649/45/14.1.2014, είναι σχετική με οποιαδήποτε πληροφορία ή στοιχείο που αφορά στην περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων. Η εν λόγω ΚΥΑ λοιπόν, προβλέπει την **διαδικασία δημοσιοποίησης και διαβούλευσης** του φακέλου Προκαταρκτικού Προσδιορισμού Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων (ΠΠΠΑ), της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, καθώς και την διαδικασία δημοσιοποίησης φακέλου ανανέωσης ή τροποποίησης της Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ), μέσω του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου (ΗΠΜ).³²⁶

³²⁶ Αναφορικά με την Διαδικασία Δημοσιοποίησης και Διαβούλευσης ΜΠΕ, όπως προβλέπεται στο Αρ.5 και εφόσον ο φάκελος ΜΠΕ κριθεί πλήρης, η αρμόδια περιβαλλοντική αρχή καθιστά διαθέσιμο το φάκελο στους γνωμοδοτούντες φορείς και προσκαλεί αυτούς να γνωμοδοτήσουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Η πρόσκληση αυτή αναρτάται στο ΗΠΜ. Όλες οι απαιτούμενες γνωμοδοτήσεις από τις αρμόδιες αρχές θα πρέπει να υποβάλλονται ηλεκτρονικά μέσω του ΗΠΜ, εκτός αν οι απαιτούμενες γνωμοδοτήσεις έχουν ήδη συγκεντρωθεί με επιμέλεια του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας. Για την έναρξη επίσης της δημόσιας διαβούλευσης, καλούνται τα Περιφερειακά συμβούλια να δημοσιοποιήσουν με κάθε πρόσφορο τρόπο και μέσα σε συγκεκριμένες προθεσμίες, πληροφορίες σχετικά με το έργο ή την δραστηριότητα, καθώς και για την διαδικασία διαβούλευσης, οι οποίες αναφέροντα αναλυτικά στο παρόν άρθρο και καλείται το κοινό να ενημερωθεί και το ενδιαφερόμενο κοινό να εκφράσει τις απόψεις του. Η παραπάνω ανακοίνωση/πρόσκληση αναρτάται στο ΗΠΜ μετά τη λειτουργία του, με ευθύνη του Περιφερειακού Συμβουλίου. Μετά την διαδικασία διαβούλευσης, η οικεία Περιφέρεια οφείλει εντός των νόμιμων προθεσμιών, να διαβιβάσει στην αρμόδια περιβαλλοντική αρχή φάκελο, αναφορικά με τις γνωμοδοτήσεις των αρμοδίων αρχών, καθώς και τις συγκεντρωθείσες

Ανάλογα προβλέπεται και η υποχρέωση της αρμόδιας περιβαλλοντικής αρχής περί διασυννοριακής πληροφόρησης, αναφορικά με τα έργα και τις δραστηριότητες διασυννοριακού χαρακτήρα.

Δ.4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι στην ελληνική έννομη τάξη, υπάρχει πολυνομία αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης και συμμετοχής του κοινού στα περιβαλλοντικά ζητήματα, γεγονός το οποίο μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση και τελικά έλλειμμα ενημέρωσης στον πολίτη, καθότι ο τελευταίος δεν έχει την δυνατότητα να παρακολουθεί τις εξελίξεις διαρκώς, έτσι ώστε τελικά να δυσχεραίνεται η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Επίσης, το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, ενσωματώνει τις Διεθνείς Συμβάσεις και τις Οδηγίες ή τους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχεδόν αυτούσιους, χωρίς να προβλέπει επιπλέον ρυθμίσεις, η πιο αυστηρά μέτρα, ή μέτρα προσαρμοσμένα στα ελληνικά δεδομένα, που θα μπορούσαν να ενισχύσουν το δικαίωμα πρόσβασης.

Σημαντική παράλειψη αποτελεί και το γεγονός ότι, στην ελληνική έννομη τάξη δεν υπάρχει νομοθεσία που να διευκολύνει την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία στα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Πέρα από την κατοχύρωση της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία βέβαια, υπήρξαν νομοθετικές ρυθμίσεις στην ελληνική έννομη τάξη, όπως ο Ν.1650/86, οι οποίες θεωρήθηκαν καινοτόμες για τα δεδομένα της εποχής, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος ως δικαίωμα ατομικό, κοινωνικό αλλά και συμμετοχικό. Ακόμη και το ελληνικό Σύνταγμα θεωρείται πρωτοποριακό, ως προς τις εγγυήσεις που παρέχει αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος.

Η υπογραφή της Σύμβασης του Aarhus από την Ελλάδα επίσης, σηματοδότησε μια νέα εποχή στην περιβαλλοντική πληροφορία και ρύθμισε το θέμα συνολικά, διότι μέχρι τότε μόνο αποσπασματικά προβλεπόταν η δυνατότητα των πολιτών να έχουν πρόσβαση σε περιβαλλοντικά δεδομένα, όπως για παράδειγμα επί Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Δυστυχώς όμως στην Ελλάδα, η εφαρμογή της νομοθεσίας περί πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες χωλαίνει και σε αυτό συντελούν πολλοί λόγοι, που άπτονται της έλλειψης διοικητικού προσωπικού, της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης του κοινού, καθώς και άλλοι, που θα αναλυθούν στο δεύτερο κεφάλαιο.

έγγραφες απόψεις του ενδιαφερόμενου κοινού. Σύμφωνα με το Αρ.6, οι ίδιες διαδικασίες δημοσιοποίησης στο πλαίσιο ενημέρωσης του κοινού, ισχύουν και για τον φάκελο ανανέωσης ή τροποποίησης ΑΕΠΟ μετά την έναρξη της πλήρους λειτουργίας του, μέσω του αρμόδιου Περιφερειακού Συμβουλίου, το οποίο είναι υποχρεωμένο να δημοσιεύει κάθε πληροφορία σχετικά με την Απόφαση αυτή.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ – Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Α. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η υπογραφή και κύρωση της Σύμβασης του Aarhus από την Ελλάδα σηματοδότησε μια νέα εποχή στην περιβαλλοντική πληροφορία και ρύθμισε το θέμα της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία συνολικά, διότι μέχρι τότε, μόνο αποσπασματικά προβλεπόταν η δυνατότητα των πολιτών να έχουν πρόσβαση σε περιβαλλοντικά δεδομένα. Η ενσωμάτωση της Σύμβασης στην ελληνική έννομη τάξη πραγματοποιήθηκε με τον Ν.3422/2005 και έκτοτε, πολλές ενέργειες έχουν γίνει από πλευράς της ελληνικής πολιτείας για την εφαρμογή του.

Μέτρα διευκόλυνσης της πρόσβασης των πολιτών σε περιβαλλοντικές πληροφορίες

Αρκετά βήματα έχουν γίνει στην Ελλάδα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι υπάλληλοι και οι αρχές συνδράμουν και παρέχουν οδηγίες στο κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε πληροφορίες. Καταρχήν, με τον Ν.3013/2001, ιδρύθηκαν από το πρώην Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (νυν Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης – Υ.Π.Ε.Σ.Δ.Α.) τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ), τα οποία συνδράμουν αποτελεσματικά τους πολίτες στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση και στην πρόσβαση στην πληροφόρηση και τα έγγραφα. Επίσης, τα ΚΕΠ διαθέτουν καταλόγους με τις δημόσιες αρχές, οι οποίοι είναι διαθέσιμοι και στον δικτυακό τους τόπο. Στον δικτυακό τόπο των ΚΕΠ βρίσκονται αναρτημένα επίσης και εγχειρίδια, όπως ο «Οδηγός του Πολίτη», ο «Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς» και τα «Δικαιώματα των πολιτών και των επιχειρήσεων στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες», με την επιδίωξη να ενημερωθεί το κοινό για τα δικαιώματά του. Επιπλέον, η διαδικτυακή πύλη «Ερμής» προσφέρει τη δυνατότητα να υποβάλει κανείς σχόλια και ηλεκτρονικές αιτήσεις σχετικά με ένα μεγάλο αριθμό διοικητικών εγγράφων, προχωρώντας έτσι ένα ουσιαστικό βήμα προς την εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα. Μέσα στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας λειτουργεί επίσης ένα ΚΕΠ, το οποίο δίνει πληροφορίες για τις αρμόδιες διευθύνσεις του Υπουργείου σε θέματα περιβάλλοντος.³²⁷

Το τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών (1500) είναι επίσης ένα σημαντικό βήμα προς την πληροφόρηση των πολιτών. Σύμφωνα με την εθνική Έκθεση Εφαρμογής της Σύμβασης Aarhus για το έτος 2013, η πλειοψηφία των Αρχών ανέφερε ότι οι υπάλληλοι απαντούν στα αιτήματα των πολιτών ή των ΜΚΟ σχετικά με περιβαλλοντική πληροφορία είτε τηλεφωνικά είτε προσωπικά, σε καθημερινή βάση. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, οι τηλεφωνικές επικοινωνίες μαγνητοφωνούνται, προκειμένου να απαντηθούν σε εύλογο χρόνο.

Επίσης, το πρώην Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (νυν Υ.Π.Ε.Σ.Δ.Α.) προχώρησε στην έκδοση της εφημερίδας «Δημοσιογραφικά», η οποία επίσης είναι αναρτημένη στον επίσημο

³²⁷ Βλ. ΥΠΕΚΑ «Σύμβαση Άρχους-Εθνική Έκθεση Εφαρμογής της Ελλάδας 2013», διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=hu8BaSezzzM%3D&tabid=467&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου, καθώς και στην διαδικτυακή πύλη «Ερμής», παρέχοντας στους πολίτες πληροφόρηση για σημαντικά θέματα της Δημόσιας Διοίκησης.³²⁸

Στο πλαίσιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, έχει ιδρυθεί από τη Συντονιστική Μονάδα του Επιχειρησιακού Προγράμματος για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΠΠΕΡΑΑ), ένα ειδικό γραφείο βοήθειας, που αποτελείται από υπαλλήλους, ορισμένους ειδικά για την ενημέρωση και βοήθεια του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα. Επίσης, σύμφωνα με το Π.Δ. 148/2009³²⁹ για την περιβαλλοντική ευθύνη, έχει ιδρυθεί το Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών (ΣΥΓΑΠΕΖ) της Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας³³⁰, το οποίο δέχεται και ερευνά καταγγελίες σχετικά με περιβαλλοντικά ατυχήματα και ζημιές.

Η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Περιβαλλοντικών Δράσεων (ΕΥΣΠΕΔ)³³¹ ιδρύθηκε με το Νόμο 3614/2007 (ΦΕΚ Α'267) και αποσκοπεί στη συγκέντρωση και διάχυση της περιβαλλοντικής πληροφορίας στο κοινό σχετικά με προγράμματα και δράσεις, καθώς και στη στήριξη του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στη δημόσια διαβούλευση για θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της. Παρακολουθεί την επίτευξη των στόχων, των υποχρεώσεων και των προτεραιοτήτων που τίθενται στην εθνική και ενωσιακή νομοθεσία σχετικά με το περιβάλλον και διατυπώνει σχετικές προτάσεις και εισηγήσεις στους αρμόδιους, κατά περίπτωση. Επίσης, συνεργάζεται με την Εθνική Αρχή Συντονισμού, τις Διαχειριστικές Αρχές όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, τις Ενδιάμεσες Διαχειριστικές Αρχές των Περιφερειών και τις Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και τις λοιπές υπηρεσίες και φορείς που έχουν αρμοδιότητες στα θέματα περιβάλλοντος, για κάθε συναφές προς τις αρμοδιότητες της θέμα. Προτεραιότητα στη συνεργασία αυτή έχουν τα θέματα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, ενημέρωσης και δημοσιότητας, σε σχέση με τα συγχρηματοδοτούμενα και μη προγράμματα, τα οποία χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους στον τομέα του περιβάλλοντος³³².

³²⁸Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³²⁹Το Π.Δ. 148/2009, εκδόθηκε σε εναρμόνιση με την Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ για την περιβαλλοντική ευθύνη σχετικά με την πρόληψη και αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας.

³³⁰Η Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Ε.Γ.Ε.Π.Ε.) συστήθηκε με το Ν. 3818/2010 (ΦΕΚ 17/Α/2010) για την «Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων του Νομού Αττικής, σύσταση της Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας και λοιπές διατάξεις», ως ενιαίος διοικητικός τομέας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με αρμοδιότητα την επίβλεψη, το συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής και ενεργειακής πολιτικής της χώρας σε όλα τα επίπεδα διοίκησης. Ειδικότερα σε θέματα περιβάλλοντος, η Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης έχει ως βασικό σκοπό, την εφαρμογή, για πρώτη φορά στη χώρα, της νομοθεσίας για την Περιβαλλοντική Ευθύνη, με σκοπό την πρόληψη και αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημιάς (ΠΔ 148/2009), μέσω της συγκρότησης ενός αυτοτελούς Συντονιστικού Γραφείου Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών, που θα συντονίζεται με αντίστοιχα Γραφεία που θα συγκροτηθούν στις Περιφέρειες της χώρας. Στην Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας υπάγονται επίσης οι εξής υπηρεσίες: Η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.), η Ειδική Υπηρεσία Κατεδαφίσεων, η οποία συστάθηκε με το άρθρο 7 του Ν. 3818/2010 και η οποία υπάγεται απευθείας στο Γενικό Επιθεωρητή Περιβάλλοντος ως τμήμα της Ε.Υ.Ε.Π., η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Ενέργειας (ΕΥΕΠΕΝ), καθώς και η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Δόμησης, που προβλέπεται στο αρθ.16 του ν. 4030/2011.

Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=348> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³³¹Η λειτουργία αυτής της Ειδικής Υπηρεσίας, ρυθμίζεται με την ΚΥΑ 19883/2008 (ΦΕΚ Β'1957) όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 15078/2012 (ΦΕΚ Β'980). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ΕΥΣΔΕΠ, διαθέσιμο στο <http://www.eysped.gr/el/Pages/Default.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³³²Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ΚΥΑ 15078/2012 (ΦΕΚ Β'980), διαθέσιμο και στο http://www.mou.gr/elibrary/KYA15078_FEK980_29032012.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Τέλος, η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ) και οι άλλες αρμόδιες υπηρεσίες παρέχουν κατόπιν αιτήσεως, τα έγγραφα που αφορούν φακέλους εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων και στρατηγικών εκτιμήσεων επιπτώσεων που υποβάλλονται σε αυτές, εφόσον έχει αρχίσει η διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης. Τα αποτελέσματα των ελέγχων της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, καθώς και οι περιοδικές Εκθέσεις, αναρτώνται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Επίσης, οι Επιθεωρητές απαντούν σε καθημερινή βάση σε προφορικές ή γραπτές αιτήσεις των πολιτών, σχετικά με τα θέματα αρμοδιότητάς τους.³³³

Κατοχή και διάθεση περιβαλλοντικών πληροφοριών από τις δημόσιες αρχές στο κοινό κατά διαφανή και ευπρόσιτο τρόπο, καθώς και σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2014, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, αναφορικά με τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, το ποσοστό χρησιμοποίησης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι πολύ υψηλό στην Ελλάδα (47%), μαζί με χώρες όπως η Μάλτα (53%), η Λετονία (53%), η Ολλανδία (53%), η Εσθονία (52%) και άλλες χώρες, όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα 3 του Παραρτήματος. Προκύπτει έτσι η υποχρέωση των δημοσίων αρχών να κατέχουν και να διαθέτουν στο κοινό περιβαλλοντικές πληροφορίες που είναι σχετικές με το λειτούργημά τους, καθώς και σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας για παράδειγμα συλλέγει και ενημερώνει στοιχεία, τα οποία είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του, για την παρακολούθηση δεικτών ποιότητας της ατμόσφαιρας, την παρακολούθηση της ποιότητας και της ποσότητας του νερού και της οικολογικής κατάστασης, την παρακολούθηση δεικτών αερίων εκπομπών (κυρίως βιομηχανικών), τα προγράμματα παρακολούθησης καύσης και καυσίμων, τους κατάλογος τοπικών αρχών που ασχολούνται με την διαχείριση και την παρακολούθηση θορύβου, την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών ελέγχων, το Μητρώο εμπορίας αερίων ρύπων, καθώς και τις ουσίες που καταστρέφουν το όζον. Ειδικότερα, όσον αφορά στην ποιότητα του αέρα στην πόλη των Αθηνών, ένα σύστημα σε απευθείας σύνδεση παρέχει τακτικά πληροφόρηση στην μέτρηση μιας σειράς ρύπων, καθώς και όσων υπερβαίνουν βασικά όρια, όπως επίσης και ενδεχόμενα μέτρα που πρόκειται να ανακοινωθούν. Η δημόσια πληροφορία γίνεται διαθέσιμη σε καθημερινή βάση με μαγνητοφωνημένο τηλεφωνικό μήνυμα ή μέσω διαδικτύου στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου, στα ελληνικά και αγγλικά, με αναλυτική περιγραφή της κατάστασης της ποιότητας του αέρα, ανώτατες και κατώτατες τιμές ρύπων για την ίδια και την προηγούμενη μέρα, με αναλυτική παρουσίαση της υπέρβασης των τιμών του όζοντος και μέσω τρίμηνων και ετήσιων εκθέσεων.³³⁴

Ο Ν.3937/2011 (ΦΕΚ Α'60/2011) για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας προβλέπει τη δημιουργία ειδικής ιστοσελίδας του Υπουργείου, στην οποία πρέπει να αναρτάται κάθε πληροφορία σχετική με τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές. Επίσης, το Υπουργείο συνεισφέρει τακτικά ροές δεδομένων προτεραιότητας στο Ευρωπαϊκό Περιβαλλοντικό Δίκτυο Πληροφόρησης και Παρατήρησης, συνεργαζόμενο στενά με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία για τους περιβαλλοντικούς δείκτες, η οποία συνεργάζεται με την Eurostat και τις Εθνικές Στατιστικές Αρχές άλλων χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.³³⁵

³³³Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³³⁴Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³³⁵Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

Συνεπώς και προκειμένου να παρέχονται οι απαραίτητες περιβαλλοντικές πληροφορίες, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει εγκαταστήσει σχετικές βάσεις δεδομένων και μητρώα, καθώς και πληροφορίες για σχετικές δραστηριότητες, σχέδια, μέτρα, θεσμικές δομές κλπ. Μέρος αυτών, αναρτάται στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου. Ο τελικός στόχος είναι, σταδιακά να περιλαμβάνονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες και τα δεδομένα. Οι βάσεις αυτές είναι, όπως προαναφέρθηκαν, η Εθνική Τράπεζα Υδρολογικών και Μετεωρολογικών Πληροφοριών³³⁶, το Εθνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο, μια ειδική ιστοσελίδα στο πλαίσιο της εφαρμογής της εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών και άλλων αποβλήτων³³⁷(N.2939/2001), το Åarhus ClearingHouse Mechanism, η συμμετοχή στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, όπου παρέχονται στοιχεία σχετικά με το επίπεδο του όζοντος στην Αθήνα, καθώς και το ClearingHouse Mechanism για τη Βιοποικιλότητα, που φέρνει κοντά αυτούς αναζητούν και αυτούς παρέχουν περιβαλλοντική πληροφορία και συμβάλλει στη διάθεση της περιβαλλοντικής πληροφορίας και των ροών δεδομένων στο κοινό. Επίσης, στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει σχεδιαστεί ειδικός ιστότοπος από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων, ο οποίος λειτουργεί ως τόπος ενεργούς πληροφόρησης και συζήτησης επί των δράσεων που στηρίζουν την εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για τα Νερά και περιλαμβάνει εθνικές εκθέσεις, καθώς και κάθε άλλο σχετικό έγγραφο ή πληροφορία (πχ χάρτες δεδομένων).³³⁸

Το Εθνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 135259/2012. Είναι ένας οριζόντιος μηχανισμός για τη συλλογή και διάχυση δεδομένων, διαμέσου διαδικτύου ή ενδοδικτύου, σχετικά με τους κύριους περιβαλλοντικούς τομείς (αέρα, νερό, φύση, απόβλητα, εκπομπές και νομοθεσία). Περιλαμβάνει ένα εθνικό αποθετήριο περιβαλλοντικών δεδομένων και έναν μηχανισμό ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ σχετικών περιβαλλοντικών διοικητικών υπηρεσιών, καθώς και παροχής δεδομένων στο κοινό.³³⁹ Η θεσμοθέτηση ενός θεματικού δικτύου για τον Τομέα του Περιβάλλοντος διευκολύνει τη συνεχή ανταλλαγή εμπειρίας και πληροφόρησης μεταξύ των φορέων επιχειρησιακού προγραμματισμού και άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής. Επιπλέον, συμβάλλει στην καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της γνώσης όλων των συναρμόδιων φορέων και την υποστήριξη της δημόσιας διαβούλευσης, που προηγείται κάθε προγραμματικής ή θεσμικής πρωτοβουλίας, στο χώρο των δημόσιων πολιτικών που αφορούν στο Περιβάλλον.³⁴⁰

³³⁶Ο ιστοχώρος αυτός δίνει πρόσβαση σε υδρολογικά, μετεωρολογικά, υδρογεωλογικά και γεωγραφικά δεδομένα στην Ελλάδα, τα οποία προέρχονται από φορείς όπως το ΥΠΕΧΩΔΕ, η ΔΕΗ, η ΕΜΥ, το Υπ. Γεωργίας και το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών. Παράλληλα, προσφέρει ελεύθερα, μια σειρά από προχωρημένα μαθηματικά μοντέλα και εφαρμογές λογισμικού, για την αναζήτηση και επεξεργασία των παραπάνω πληροφοριών. Πρόκειται για μια κατανεμημένη βάση δεδομένων και ένα δίκτυο ευρείας ζώνης, για ανταλλαγή και διάχυση υδρολογικής και μετεωρολογικής πληροφορίας που παρέχεται από σχετικούς οργανισμούς που ανήκουν στο δίκτυο. Στην Τράπεζα περιλαμβάνονται δεδομένα που έχουν μετρηθεί τα τελευταία 100 χρόνια, τα οποία συλλέγονται και επεξεργάζονται με τη χρήση των πιο σύγχρονων μεθόδων της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Εθνική Τράπεζα Πληροφοριών Υδρολογικής και Μετεωρολογικής Πληροφορίας, διαθέσιμο στο www.hydroscope.gr προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³³⁷Η ιστοσελίδα αυτή υπάρχει ως σύνδεσμος στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΝ και παρέχει πληροφορία σε σχέση με την εναλλακτική διαχείριση (αποκατάσταση και ανακύκλωση) των αποβλήτων συσκευασιών, οριακές τιμές Εκπομπών, μεταχειρισμένα λάστιχα, χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια, απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, μπαταρίες και συσσωρευτές και απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Εναλλακτική Διαχείριση Συσκευών και άλλων Προϊόντων, διαθέσιμο στο <http://anakyklosi.ypeka.gr/general/general.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³³⁸Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³³⁹Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁴⁰Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Εθνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο, διαθέσιμο στο

Επίσης, έχει ιδρυθεί το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος ή Ηλεκτρονικό Περιβάλλον (e-ΠΕΡ), το οποίο είναι ένα ολοκληρωμένο διαδικτυακό πληροφοριακό σύστημα που περιλαμβάνει διαδικασίες και εργαλεία για τη συγκέντρωση, διαχείριση και διάθεση στοιχείων, καθώς και για την ανταλλαγή πληροφοριών για το περιβάλλον. Βασικοί σκοποί είναι η στήριξη της εθνικής πολιτικής περιβάλλοντος με αξιόπιστα στοιχεία σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, η ενημέρωση των πολιτών και των ενδιαφερομένων φορέων, καθώς και η διάθεση των στοιχείων για την εκπλήρωση των Ευρωπαϊκών και διεθνών υποχρεώσεων της χώρας. Παράγοντες δημιουργίας του είναι οι εξελίξεις και οι απαιτήσεις στον περιβαλλοντικό τομέα, η εξέλιξη της πληροφορικής και των τεχνολογιών επικοινωνίας, οι απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παροχή στοιχείων, οι ειδικότερες υποχρεώσεις απέναντι στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, καθώς και οι εθνικές ανάγκες για πολιτική περιβάλλοντος βασισμένη σε αξιόπιστα στοιχεία και συμπεράσματα.³⁴¹

Άλλες πηγές δεδομένων αποτελούν το Μητρώο της Υπηρεσίας Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας³⁴², το οποίο εκδίδεται από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και στο οποίο περιλαμβάνεται κάθε απόφαση για άδεια παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, το Geodata.gov.gr, το οποίο είναι μια πρωτοβουλία που διευκολύνει την ανοιχτή πρόσβαση στα γεωχωρικά δεδομένα της Ελληνικής Κυβέρνησης και επιτρέπει στον χρήστη να ψάξει και να κατεβάσει στατιστική και γεωγραφική πληροφορία, καθώς και το Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια³⁴³.

Επιπλέον, στην επίσημη ιστοσελίδα www.epper.gr δημοσιεύονται τα Επιχειρησιακά προγράμματα για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη. Επίσης, μέσω του Προγράμματος «Διαύγεια» ενδυναμώνεται η διαφάνεια, με την ανάρτηση στο διαδίκτυο όλων των αποφάσεων και πράξεων της Διοίκησης.

<http://www.eysped.gr/el/Pages/epedi.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁴¹Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.e-per.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁴²Η Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε., έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες: α) την ενημέρωση και πληροφόρηση των επενδυτών για το θεσμικό, νομοθετικό, φορολογικό και χρηματοοικονομικό πλαίσιο των επενδύσεων σε έργα Α.Π.Ε., καθώς και για τις ενέργειες που απαιτούνται για την αδειοδότηση των έργων αυτών και την ένταξή τους σε υφιστάμενα επενδυτικά προγράμματα ή σχεδιασμούς β) την προσφορά υπηρεσιών «μιας στάσης» για την αδειοδότηση έργων ΑΠΕ σε όσους επενδυτές το επιθυμούν γ) την διατύπωση προτάσεων και λύσεων, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διοικητικών δυσχερειών και προβλημάτων, τα οποία προκύπτουν κατά την αδειοδοτική ή άλλη συναφή διαδικασία που αφορά σε έργα Α.Π.Ε. δ) την επεξεργασία σχεδίων γενικών οδηγιών, εγκυκλίων και αποφάσεων, για τη διευκόλυνση της αδειοδότησης των έργων Α.Π.Ε. ε) την υποβολή ερωτήσεων προς τις λοιπές Υπηρεσίες που εμπλέκονται στην αδειοδοτική διαδικασία έργων Α.Π.Ε., σε σχέση με την πορεία και την εξέλιξη της αδειοδότησης των έργων. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για Έργα ΑΠΕ, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=546>. προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Ειδικότερα για τα Μητρώα αδειών βλ. Μητρώα αδειών-Πίνακες, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=701&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁴³Το Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αναπτύχθηκε από το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Το σύστημα περιλαμβάνει αποτελέσματα των έργων για την εκτίμηση του δυναμικού των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, τα οποία υλοποιήθηκαν από το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ), στο πλαίσιο έργων του δεύτερου και του τρίτου κοινοτικού πλαισίου στήριξης. Η ενημέρωσή του συστήματος πραγματοποιείται με ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και μέσω τεχνικής υποστήριξης από το ΚΑΠΕ. Σκοπός του συστήματος είναι, η ανάπτυξη υποδομής για την δημιουργία υπηρεσιών Παροχής Ενεργειακών Πληροφοριών στο κοινό, καθώς και υπολογιστικού εργαλείου για την υποστήριξη λήψης αποφάσεων σε θέματα Ενεργειακής Πολιτικής και Σχεδιασμού. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια, διαθέσιμο στο <http://195.251.42.2/cgi-bin/nisehist.sh> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Σημαντική καινοτομία αποτελεί και η πρόσφατη δημιουργία του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου. Βασικός στόχος της εφαρμογής του ΗΠΜ είναι η βελτιστοποίηση των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης, με τη μετατροπή της υφιστάμενης αδειοδοτικής κατάστασης σε μία πλήρως ηλεκτρονική πλατφόρμα διεκπεραίωσης και ροής εργασιών. Με το Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο καθίσταται δυνατή η ηλεκτρονική υποβολή και διεκπεραίωση Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για έργα και δραστηριότητες κατηγορίας Α1 και Α2, καθώς και η παρακολούθηση της διαδικασίας έκδοσης, ανανέωσης ή τροποποίησης των Αποφάσεων Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων και των Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (ΠΠΔ), στα πλαίσια της εφαρμογής του Ν. 4014/2011.³⁴⁴

Τέλος, εκθέσεις για την κατάσταση του Περιβάλλοντος συντάσσονται από το Εθνικό Κέντρο Αειφόρου Ανάπτυξης, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Επίσης, η Ελλάδα συμβάλλει στην ετοιμασία της Έκθεσης για την κατάσταση του Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), που εκδίδεται κάθε 5 χρόνια. Οι Εκθέσεις αυτές της χώρας μας, αναφορικά με την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από Οδηγίες και διάφορες διεθνείς συμβάσεις, αναρτώνται τακτικά στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στον Κόμβο Aarhus.³⁴⁵

Επίσης, εκδίδεται τακτικά Ετήσια Έκθεση για την ποιότητα των επιφανειακών νερών, καθώς και ετήσια Έκθεση για την ποιότητα των νερών κολύμβησης της Ελλάδας και λειτουργούν σχετικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την ποιότητα των επιφανειακών νερών της χώρας, καθώς και για την ποιότητα των νερών κολύμβησης.³⁴⁶

Προοδευτική καθιέρωση ενός συνεπούς συστήματος καταλόγων ή μητρώων ρύπανσης εθνικής κλίμακας, σε μια διαρθρωμένη, μηχανογραφημένη και προσιτή στο κοινό βάση δεδομένων

Αναφορικά με την προοδευτική καθιέρωση ενός συνεπούς συστήματος καταλόγων ή μητρώων ρύπανσης εθνικής κλίμακας, σε μια διαρθρωμένη, μηχανογραφημένη και προσιτή στο κοινό βάση δεδομένων, το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) σε συνεργασία με το Γραφείο Εμπορίας Εκπομπών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχουν δημιουργήσει και διατηρούν μητρώο, όσον αφορά στην κατοχή, στη μεταφορά και στην ακύρωση δικαιωμάτων εμπορίας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου³⁴⁷. Το μητρώο είναι διαθέσιμο στους χρήστες μόνο ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας: <http://ec.europa.eu/environment/ets/account.do>. Πληροφορίες επίσης παρέχονται στο κοινό στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/environment/ets/account.do> και την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.³⁴⁸

³⁴⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο, διαθέσιμο στο <http://eprm.ypeka.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁴⁵ Βλ. ΥΠΕΚΑ, ο.π. (σημ.327)

³⁴⁶ Βλ. Καλογρήου - Τσαχάλη Α. «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές», παρέμβαση στο Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών –σελ.48, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁴⁷ Βλ. ΚΥΑ 54409/2632/27-12-2004 (ΦΕΚ Β/1931) για την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2003/87/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2004/101/ΕΚ

³⁴⁸ Οι απογραφές των Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ετήσιες) παρέχουν πληροφόρηση για τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και άλλων αερίων από την παραγωγή ενέργειας και τις μεταφορές, τις βιομηχανικές διεργασίες, τους διαλύτες και άλλα προϊόντα, τη γεωργία, τα απόβλητα, και την αλλαγή χρήσης γης και δασικής έκτασης. Η απογραφή,

Οι σημαντικότερες βιομηχανίες στην Ελλάδα παρακολουθούν συνεχώς τις βασικές εκπομπές ρύπων, με στόχο την ενίσχυση των σχετικών εθνικών απογραφών, βάσει του Ευρωπαϊκού Μητρώου Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων.

Αντιμετώπιση επικείμενης απειλής για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον

Σε περίπτωση τυχόν επικείμενης απειλής για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον οι δράσεις που έχουν αναληφθεί είναι οι εξής: Σε περίπτωση περιστατικού αέριας ρύπανσης, η πληροφορία, καθώς και η εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων, θα είναι διαθέσιμα σε μια ώρα από το διαδίκτυο, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Επίσης, σύμφωνα με το Ν.3199/2003, οι περιφερειακές διευθύνσεις νερών είναι οι αρμόδιες αρχές για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για το μετριασμό των πλημμυρών στις λεκάνες απορροής ποταμών. Διάφορα επιχειρησιακά κέντρα είναι αρμόδια για την πρόγνωση και έγκαιρη προειδοποίηση. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν παραδοσιακά όργανα μέτρησης, ραντάρ και αριθμητικές προβλέψεις καιρού, την διακρίβωση και χαρτογράφηση περιοχών υψηλού κινδύνου μέσω της Εθνικής Τράπεζας Υδρολογικών και Μετεωρολογικών Πληροφοριών, την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού και αξιόπιστου συστήματος έγκαιρης πρόγνωσης και προειδοποίησης που στηρίζεται σε μετεωρολογική πληροφορία προκειμένου να ενημερώνει στο ανάλογο επίπεδο, τις αρμόδιες για τις πλημμύρες αρχές και πολίτες σε απειλούμενες περιοχές, ένα εθνικό σχέδιο εκτάκτου ανάγκης για πολιτική προστασία (ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ) που καλύπτει τη διαχείριση καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης κατά τη διάρκεια και μετά από περιστατικά πλημμυρών, καθώς και την λήψη μέτρων που συνδέονται με τη δημόσια πληροφορία και την ευαισθητοποίηση. Επίσης, σε περιπτώσεις απειλής της δημόσιας υγείας σχετικά με τα προϊόντα αλιείας, για τα οποία η αρμόδια αρχή είναι ενήμερη, όλες οι αρμόδιες σε περιφερειακό επίπεδο υπηρεσίες ενημερώνονται γραπτά.³⁴⁹

Μέτρα προώθησης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού

Σχετικά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού, η Ελλάδα συμμετέχει σε ικανοποιητικό επίπεδο στις διαδικασίες της UNECE και της UNESCO, στο πλαίσιο των δράσεων για την περιβαλλοντική εκπαίδευση (ΠΕ) και την εκπαίδευση για Αειφόρο ανάπτυξη (ΕΑΑ) και συγκεκριμένα, οφείλει να διασφαλίσει ότι υπάρχει σε κάθε σχολείο ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την Αειφόρο ανάπτυξη μέχρι το 2015 και ότι προωθείται η εισαγωγή της ΕΑΑ στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.³⁵⁰

Σημαντικός είναι και ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων στην προώθηση σχετικών Προγραμμάτων Δράσης, μέσω των οποίων υλοποιούνται χιλιάδες προγράμματα εκπαίδευσης για την υγεία και το περιβάλλον σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Επίσης, προωθείται και η εκπαίδευση των δασκάλων στα 46 Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του εν λόγω Υπουργείου, ώστε να εφαρμόσουν με τη σειρά τους σχετικά προγράμματα ΕΑΑ στα σχολεία τους. Επίσης, μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, το οποίο χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, το Ταμείο Συνοχής και τους εθνικούς πόρους, έχουν εγκριθεί προγράμματα που επικεντρώνονται στην ενδυνάμωση της ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της συμμετοχής του κοινού, σε αποφασιστικά όργανα

περιγράφει τις μεθόδους για τον υπολογισμό των εκπομπών, πρόσφατα στοιχεία δραστηριότητας και χρησιμοποιούμενους συντελεστές εκπομπών, όπως επίσης εκτίμηση της αβεβαιότητας στον υπολογισμό των εκπομπών.

³⁴⁹Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁵⁰Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

προστατευόμενων περιοχών. Τα προγράμματα αυτά, διεξάγονται από τους ΜΚΟ, ενώ η κύρια ομάδα στόχος είναι, οι τοπικές κοινωνίες και τα διοικητικά όργανα.³⁵¹

Σε μερικά ελληνικά Πανεπιστήμια επίσης, υπάρχουν Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών με αντικείμενο το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη, προσφέροντας με αυτόν τον τρόπο πολύτιμη γνώση αλλά και ευαισθητοποίηση στους σπουδαστές, αναφορικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Σεμινάρια σχετικά με το νομοθετικό πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία διεξάγει και το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝ.ΕΠ.),³⁵² ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, το οποίο διοργανώνει σεμινάρια για δημοσίους υπαλλήλους, καθώς και η Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, της οποίας αποστολή είναι η δημιουργία ενός σώματος εξειδικευμένων στελεχών με άρτια κατάρτιση και σύγχρονη διοικητική αντίληψη, που προορίζονται για τη στελέχωση των υπηρεσιών της κεντρικής διοίκησης, της κρατικής περιφερειακής διοίκησης και της αυτοδιοίκησης.³⁵³

Σε εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) έχει ιδρυθεί η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας³⁵⁴, η οποία έχει την αρμοδιότητα κατάρτισης των προγραμμάτων προστασίας και διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας και του συντονισμού των υπηρεσιών και κρατικών φορέων για κάθε ζήτημα που αφορά στην προστασία και διαχείριση των υδάτων. Η Ειδική Γραμματεία έχει αναλάβει την εγκατάσταση και λειτουργία σχετικού δικτυακού τόπου, την μετάφραση των κατευθυντήριων εγγράφων σχετικά με την Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά, την εκπαίδευση του προσωπικού των αρμόδιων αρχών, καθώς και την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού.

Πολλοί Φορείς Διαχείρισης Ειδικά Προστατευόμενων Περιοχών³⁵⁵ τόνισαν ότι, εκτός από την ανταπόκριση τους στα αιτήματα των ενδιαφερόμενων πολιτών, οργανώνουν εργαστήρια που κάνουν γνωστές τις βασικές περιβαλλοντικές αρχές σε μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, καθώς και στην κοινωνία πολιτών και τους δίνουν με αυτόν τον τρόπο την ευκαιρία να ενημερωθούν για την τρέχουσα κατάσταση στα περιβαλλοντικά θέματα, αποσκοπώντας στην ευαισθητοποίηση του κοινού και την προαγωγή της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς.

Τέλος, η Διεύθυνση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος³⁵⁶ του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, η οποία είναι αρμόδια για την εποπτεία, την παρακολούθηση και τον συντονισμό των Λιμενικών

³⁵¹Βλ. ΥΠΕΚΑ, ο.π. (σημ.327)

³⁵²Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Επιμόρφωση στο ΙΝΕΠ, διαθέσιμο στο <http://www.ekdd.gr/ekdda/index.php/gr/2012-06-19-08-28-32> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁵³Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Κανονισμός Σπουδών ΕΣΔΑ, διαθέσιμο στο <http://www.ekdd.gr/ekdda/index.php/gr/2012-06-19-09-55-44> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁵⁴Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ειδική Γραμματεία Υδάτων, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/?tabid=246> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁵⁵Τις προστατευόμενες περιοχές μπορούν να διαχειρίζονται Φορείς Διαχείρισης ή υφιστάμενες δημόσιες υπηρεσίες, ειδικές υπηρεσίες και ΝΠΔΔ. Επίσης καταρτίζονται πενταετή σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Με τα σχέδια αυτά, προσδιορίζονται οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχείρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=433> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁵⁶Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Δ/νση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.hcg.gr/node/130> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Αρχών, καθώς και για την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας στους τομείς πρόληψης και καταπολέμησης ρύπανσης της θάλασσας και των ακτών, διοργανώνει εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με τις νέες τεχνικές για την αντιμετώπιση των περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης, όπως και σεμινάρια για τις λιμενικές αρχές και τους Περιφερειακούς Σταθμούς Καταπολέμησης Ρύπανσης, σχετικά με την σωστή ανταπόκρισή τους σε ερωτήματα-καταγγελίες των πολιτών.³⁵⁷

Αναγνώριση και υποστήριξη των ενώσεων, οργανισμών ή ομάδων που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία

Αναφορικά με την αναγνώριση και υποστήριξη των ενώσεων, οργανισμών ή ομάδων που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία, στην Ελλάδα οι ΜΚΟ είναι επίσημα εγγεγραμμένοι σε μητρώα και αναγνωρισμένοι εταίροι σε πολλά Υπουργεία. Το 2007, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας είχε καταγράψει περίπου 260 ΜΚΟ που ενεργοποιούνται σε περιβαλλοντικά θέματα. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει μόνο ένας φορέας ο οποίος είναι αρμόδιος για την καταγραφή των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Επίσης, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας τηρεί μητρώο των ΜΚΟ που έχει κατά καιρούς χρηματοδοτήσει είτε πάγια είτε για διεξαγωγή συγκεκριμένων έργων, μετά από συγκεκριμένη πρόσκληση.

Σύμφωνα με το αρ. 3 παρ. 6 και αρ. 6 του Ν.3199/2003, ο οποίος ενσωματώνει την Οδηγία - Πλαίσιο για τα νερά, εξασφαλίζεται η ενεργός εμπλοκή των ενδιαφερόμενων μερών (πολιτών και ΜΚΟ), μέσω της εκπροσώπησής τους στο εθνικό, καθώς και στα 13 περιφερειακά Συμβούλια για τα Νερά (στις 13 υδάτινες περιοχές) που έχουν δημιουργηθεί σαν μέρος της διοικητικής διάρθρωσης της χώρας. Επίσης τα Διοικητικά Συμβούλια των Φορέων Διαχείρισης³⁵⁸, απαρτίζονται από εκπροσώπους των κεντρικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών, τοπικών ομάδων ενδιαφερόμενων, ερευνητών και ΜΚΟ. Επιπλέον, η Επιτροπή Natura 2000³⁵⁹, απαρτίζεται από εκπροσώπους από Υπουργεία, Πανεπιστήμια και ΜΚΟ. Τέλος, αναπτύσσεται το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο (ΕΑΝ), το οποίο αποσκοπεί στην ανταλλαγή πληροφορίας μεταξύ των οργανισμών που ασχολούνται με την αγροτική ανάπτυξη και περιλαμβάνει ως μέλη Επιμελητήρια, Ερευνητικά Κέντρα, περιβαλλοντικές οργανώσεις, Ομάδες Τοπικής Δράσης LEADER, καθώς και Υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση ή/και εφαρμογή Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.³⁶⁰

Επίσης, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθώς και άλλα Υπουργεία, προσκαλούν εκπρόσωπους των ΜΚΟ να συμμετέχουν σαν ειδικοί σε διεθνείς συναντήσεις. Τέλος, οι ΜΚΟ μπορούν να συμμετέχουν σε προπαρασκευαστικές συναντήσεις σε εθνικό επίπεδο, ενόψει διεθνών συναντήσεων.

Μέτρα για την ενθάρρυνση των οικονομικών παραγόντων

Οι ελληνικές αρχές οφείλουν να ενθαρρύνουν τους οικονομικούς παράγοντες των οποίων οι δραστηριότητες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να ενημερώνουν τακτικά το κοινό σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και προϊόντων, όπου ενδείκνυται, στο πλαίσιο εθελοντικών συστημάτων οικολογικού σήματος ή οικολογικού ελέγχου ή με άλλα μέσα και να αναπτύσσουν μηχανισμούς

³⁵⁷Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁵⁸Σύμφωνα με τους Ν. 1650/1985 και 2742/1999, έχουν ιδρυθεί στις προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας 27 Φορείς Διαχείρισης, οι οποίοι με τον Νόμο 4109/2013 (ΦΕΚ Α 16), έχουν περιοριστεί σε 13.

³⁵⁹Η περιοχή «Natura» προβλέπεται από το Ν. 2742/1999

³⁶⁰Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

με σκοπό να εξασφαλισθεί ότι διατίθενται στο κοινό επαρκείς πληροφορίες για προϊόντα, ούτως ώστε οι καταναλωτές να είναι σε θέση να κάνουν περιβαλλοντικές επιλογές εν γνώσει του θέματος.

Για την εγγραφή στο EMAS και πιστοποίηση κατά ISO14001, όπως και για απονομή του οικολογικού σήματος (ECO LABEL), υπάρχουν Επιχειρησιακά Προγράμματα, μεταξύ άλλων, για χρηματοδότηση διάφορων επιχειρήσεων, ακόμη και μικρομεσαίων, καθώς και για βιομηχανικές και τουριστικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, όλες οι επιχειρήσεις που είναι καταγεγραμμένες στο Μητρώο EMAS υποβάλλουν τακτικά ενημερωμένη περιβαλλοντική κατάσταση, συμπεριλαμβανομένης μεταξύ άλλων της επίδρασης των δραστηριοτήτων τους και των προϊόντων τους. Για την προώθηση του σήματος EMAS στην αγορά, η εγγραφή των οργανισμών παραμένει δωρεάν. Το εθνικό αρμόδιο όργανο για το EMAS (η Ελληνική Επιτροπή EMAS) θα έχει πρόσβαση στο ΗΠΜ, μετά από ειδική ηλεκτρονική άδεια, για την ανάκτηση κάθε σχετικής περιβαλλοντικής πληροφορίας, διευκολύνοντας έτσι τον έλεγχο συμμόρφωσης των οργανισμών EMAS με τις νομοθετικές και κανονιστικές απαιτήσεις. Ο Ν.4014/2011 ορίζει ακόμη ότι οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την εφαρμογή του EMAS όταν καταρτίζουν το πρόγραμμα των περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων, με τη δυνατότητα λιγότερο συχνών επιθεωρήσεων στους εγγεγραμμένους στο EMAS οργανισμούς. Τέλος, προκειμένου να διευκολύνεται η πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία, η επίσημη ιστοσελίδα του EMAS αναβαθμίζεται τακτικά και το μητρώο EMAS σχεδιάστηκε το Σεπτέμβριο του 2012, έτσι ώστε να παρέχει επιπρόσθετη πληροφορία για όλους τους εγγεγραμμένους οργανισμούς και ιστοσελίδες, καθώς και για όλες τις περιβαλλοντικές δηλώσεις που είναι διαθέσιμες σε ηλεκτρονική μορφή των εγγεγραμμένων οργανισμών στο EMAS.³⁶¹

Επίσης, το ευρωπαϊκό ECO LABEL έχει απονεμηθεί σε 18 καθαριστικά προϊόντα (2 εταιρίες), σε 281 προϊόντα βαφών και βερνικιών (22 εταιρίες) και 10 ξενοδοχεία. Οι παραπάνω άδειες, τώρα εν ισχύ, έχουν εκδοθεί από το Εθνικό Αρμόδιο Όργανο – Το Ελληνικό Συμβούλιο των Βραβείων ECO LABEL – ASAOS, που αποτελεί μέρος του Ελληνικού Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.³⁶²

Μέτρα για την προώθηση της συμμετοχής του κοινού

Ο Ν.4014/2011 συμβάλει σημαντικά στην εφαρμογή του στόχου αναφορικά με την συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις για ειδικές δραστηριότητες, καθότι αποσκοπεί στην επιτάχυνση των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης και χορήγησης αδειών, στην αποκέντρωση αρμοδιοτήτων για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, στη μείωση των γραφειοκρατικών και διοικητικών επιβαρύνσεων, ενισχύοντας τη διαφάνεια και προωθώντας τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει πραγματοποιήσει εκτεταμένη δημόσια διαβούλευση επί όλων των επί προετοιμασία Σχεδίων Διαχείρισης Υδατικών Πόρων, τα οποία είναι διαθέσιμα στην επίσημη ιστοσελίδα της, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην προώθηση της συμμετοχής του κοινού στην προετοιμασία πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον.

Οι προσπάθειες από ελληνικής πλευράς της ενίσχυσης της αποτελεσματικής συμμετοχής του κοινού κατά την προετοιμασία εκτελεστικών κανονισμών που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στο περιβάλλον, πραγματοποιείται μέσω της Πρωτοβουλίας «Ανοιχτή Διακυβέρνηση» (Opengov.gr). Η πρωτοβουλία αυτή

³⁶¹Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁶²Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2009, προκειμένου να διασφαλιστεί η πληροφόρηση και συμμετοχή των πολιτών και των ενδιαφερομένων στο μηχανισμό λήψης αποφάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, παρέχεται η δυνατότητα ηλεκτρονικής διαβούλευσης των σχεδίων νόμων και αποφάσεων της κυβέρνησης, μέσω σχετικής ηλεκτρονικής ιστοσελίδας. Το Opengov.gr συνδυάζει πολιτικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά. Βασίζεται σε ένα πλαίσιο πολιτικών αρχών όπως η διαφάνεια, η διαβούλευση, η λογοδοσία και η αποκέντρωση. Στο επίκεντρο της ανοικτής διακυβέρνησης είναι οι ανάγκες των πολιτών για πληροφόρηση, αξιοκρατία και συμμετοχή στη διαδικασία διαμόρφωσης των αποφάσεων. Σχεδόν εξ' ολοκλήρου, όλα τα νομοσχέδια ή ακόμη και οι πολιτικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης αναρτώνται σε ειδική ιστοσελίδα πριν από την υποβολή τους στο Κοινοβούλιο. Οι πολίτες και οι οργανισμοί μπορούν να υποβάλουν άρθρο-προς-άρθρο σχόλια, προτάσεις και κριτική. Επίσης, μέσω της εν λόγω ιστοσελίδας, οι πολίτες μπορούν να ενημερωθούν σχετικά με τις νομοθετικές πρωτοβουλίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και να συμμετάσχουν στη δημόσια διαβούλευση. Μέχρι σήμερα, έχουν πραγματοποιηθεί συνολικά 508 διαβουλεύσεις επί νομοσχεδίων, υπό προετοιμασία κοινών υπουργικών αποφάσεων, κανονισμών και πολιτικών πρωτοβουλιών και υποβλήθηκαν 137.564 παρατηρήσεις/σχόλια. Η έκθεση διαβούλευσης που συντάσσεται βάσει όλων των παρατηρήσεων, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την υποβολή του νομοσχεδίου στο Κοινοβούλιο³⁶³.

Μία καινοτόμος δράση που αποσκοπεί να φέρει στο προσκήνιο τις δημιουργικές ιδέες, τους ανθρώπους και τους τρόπους να εισαχθεί η καινοτομία στις σχέσεις του πολίτη και των επιχειρήσεων με το δημόσιο, είναι τα εργαστήρια περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Η διαδικτυακή πλατφόρμα Labs.OpenGov.gr αποτελεί βήμα διαλόγου, ώστε να αποκτήσουν νέα διάσταση συμμετοχική και αποκεντρωμένη, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των δημόσιων ηλεκτρονικών υπηρεσιών.³⁶⁴

Επίσης, στην αρχή κάθε τακτικής συνόδου του Κοινοβουλίου, συστήνονται η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας του Περιβάλλοντος και η υποεπιτροπή της για τους υδάτινους πόρους, προκειμένου να συμβάλλουν στην εξέταση και στη συζήτηση περιβαλλοντικών θεμάτων.

Μέτρα διευκόλυνσης πρόσβασης στην δικαιοσύνη

Σημαντικός θεσμός για την προώθηση της εφαρμογής των διατάξεων για την πρόσβαση στην δικαιοσύνη είναι, όπως προαναφέρθηκε, ο Συνήγορος του Πολίτη, μια ανεξάρτητη αρχή η οποία παρέχει δωρεάν τις υπηρεσίες της στο κοινό και είναι μια επιλογή διαθέσιμη στους πολίτες πριν από την απόφασή τους να προσφύγουν δικαστικά για την επίλυση των διαφορών τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη, όπως θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο, έχει λάβει πολυάριθμες δημόσιες καταγγελίες και αναφορές σχετικά με την άρνηση από πλευράς της διοίκησης της πρόσβασης των πολιτών σε περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Τέλος, ο πρόεδρος του δικαστηρίου μπορεί, μετά από αίτηση του αιτούντος, να απαλλάσσει φτωχούς διαδίκους από την υποχρέωση καταβολής των απαραίτητων τελών για την υποβολή της αίτησης, εάν αποφανθεί ότι ο αιτών είναι σε κακή οικονομική κατάσταση. Επιπλέον, ο Ν.3226/2004 προβλέπει την παροχή νομικής υποστήριξης σε φτωχούς διαδίκους, σε περιπτώσεις αστικού, εμπορικού και ποινικού δικαίου.³⁶⁵

³⁶³Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Υπηρεσίες του Opengov, διαθέσιμο στο <http://www.opengov.gr/home/services> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁶⁴Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Υπηρεσίες του Opengov, οπ.π. (σημ.363)

³⁶⁵Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

Παρατηρούμε λοιπόν ότι, σε εθνικό επίπεδο έχει καταβληθεί αξιόλογη προσπάθεια εναρμόνισης με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμφωνίες και Οδηγίες αντίστοιχα, αναφορικά με τις υποχρεώσεις εφαρμογής της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία. Ωστόσο, όπως θα αναλυθεί και στην επόμενη ενότητα, τα προβλήματα εφαρμογής είναι πολλά και τα αίτια απορρέουν τόσο από την πλευρά της Διοίκησης, όσο και από την πλευρά των ίδιων των πολιτών.

Β. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Είναι προφανές ότι ο βαθμός αποτελεσματικότητας των εργαλείων που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς, προκειμένου να επιτευχθεί η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, εξαρτάται από τα γενικότερα χαρακτηριστικά των δημοκρατικών θεσμών και της πολιτικής και κοινωνικής ανάπτυξης κάθε χώρας. Για να λειτουργούν όμως στην πράξη και να αποβαίνουν χρήσιμα και αποτελεσματικά τα δημόσια διαδικαστικά δικαιώματα, απαιτούν οπωσδήποτε ελάχιστες συνθήκες δημοκρατίας, με εκλεγμένη Κυβέρνηση, οργανωμένη Διοίκηση, σχετικά ανεξάρτητη Δικαιοσύνη και ενισχυμένο ρόλο της Κοινωνίας των Πολιτών. Δεδομένου ότι αυτές οι έννοιες μόλις πρόσφατα έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται σε αρκετές περιοχές του πλανήτη, η νέα γενιά περιβαλλοντικών δικαιωμάτων αποτελεί ακόμη προνόμιο του αναπτυγμένου κόσμου, χωρίς βεβαίως και ο ανεπτυγμένος κόσμος να μπορεί απαραίτητα να εγγυηθεί αποτελεσματική προστασία και καλύτερη ποιότητα περιβάλλοντος.³⁶⁶

Η αποτελεσματικότητα των χρησιμοποιούμενων εργαλείων εξαρτάται επίσης από την εν γένει νοοτροπία των πολιτών, την πολιτική βούληση των ασκούντων την εξουσία, καθώς και από την υποδομή των υπηρεσιών της κεντρικής Διοίκησης, αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Προϋποθέσεις αποτελούν η σωστή οργάνωση και εύρυθμη λειτουργία της Διοίκησης, η πολιτική κουλτούρα, η αποδεσμευμένη από εμμονές ως προς την έννοια του εμπιστευτικού, διοικητική πρακτική και αντίστοιχα, η απαλλαγμένη από καχυποψία έναντι των υπηρεσιών, νοοτροπία των πολιτών. Προϋποθέτει επίσης ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι -δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς- έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία που έχει για την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημοκρατία γενικότερα, η τήρηση των κανόνων της πληροφόρησης των πολιτών στα διάφορα στάδια διαδικασίας νομοθέτησης και διοικητικής δράσης, καθώς και η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας στις διαδικασίες αυτές.³⁶⁷

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2014, το 95% των Ευρωπαίων πολιτών των 28 κρατών-μελών απάντησε ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι πολύ ή αρκετά σημαντική για αυτούς (βλ. Σχεδιάγραμμα 1 του Παραρτήματος). Ειδικότερα για την Ελλάδα, το ποσοστό αυτό αγγίζει το 97%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος. Παρόλα αυτά, μόνο 62% των ερωτηθέντων νιώθουν καλά ενημερωμένοι για περιβαλλοντικά ζητήματα, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να συναντώνται σε χώρες όπως η Φινλανδία (83%), η Σουηδία (82%) και η Δανία (81%). Στην Ελλάδα αυτό το ποσοστό αγγίζει το 59% (βλ. Σχεδιάγραμμα 2 και Πίνακα 2 του Παραρτήματος).

Οι αιτίες του ελλείμματος περιβαλλοντικής πληροφόρησης που παρατηρείται στην Ελλάδα είναι αρκετές. Τα εργαλεία που έχουν χρησιμοποιηθεί από πλευράς ελληνικής πολιτείας για να εγγυηθούν την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία πολλές φορές δεν είναι αρκετά, ενώ υπάρχουν πράξεις και παραλείψεις της Διοίκησης, οι οποίες κάθε άλλο παρά προάγουν την διαφάνεια, την άμεση δημοκρατία, την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του συστήματος.

³⁶⁶Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

³⁶⁷Βλ. Λιάσκα Α., οπ.π. (σημ.107), σελ.232

Η Κρατική ανεπάρκεια

Βασικό πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι η ενσωμάτωση των αντίστοιχων διεθνών Συμβάσεων και ευρωπαϊκών Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη γίνεται σχεδόν αυτούσια, χωρίς να υπάρχει η πολιτική κυρίως βούληση για την θέσπιση αυστηρότερων ρυθμίσεων από πλευράς ελληνικής πολιτείας, δηλαδή η εισαγωγή μέτρων που δύναται να παρέχουν ευρύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες, εκτενέστερη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και ευρύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.³⁶⁸ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Ν.3422/2005 περί κύρωσης της Σύμβασης Aarhus, όπως και η αντίστοιχη ΚΥΑ για την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Επίσης, οι ρυθμίσεις που θεσπίζονται τις περισσότερες φορές δεν είναι κατάλληλα ενσωματωμένες στις ιδιαιτερότητες του ελληνικού συστήματος και δεν επιτρέπουν την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της περιβαλλοντικής προστασίας και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της διοικητικής δράσης. Οι νομοθετικές διατάξεις δηλαδή, παραγνωρίζουν τις πραγματικές δυνατότητες των υφιστάμενων υποδομών - ιδίως σε εξειδικευμένο προσωπικό και οικονομικά μέσα - των αρμοδίων για την υλοποίησή τους φορέων.³⁶⁹ Για παράδειγμα, οι διατάξεις της αντίστοιχης ΚΥΑ οι οποίες θεσπίζουν υποχρεώσεις για ενεργητική πληροφόρηση του κοινού, προϋποθέτουν μεταξύ άλλων, την δημιουργία και τήρηση μητρώων, τα οποία η ελληνική δημόσια διοίκηση μπορεί λόγω της ανεπάρκειας υλικοτεχνικών υποδομών και εξειδικευμένου προσωπικού να μην είναι σε θέση να εφαρμόσει.

Πολλές φορές μάλιστα, οι νομοθετικές διατάξεις είναι διατυπωμένες με ασαφή τρόπο, αφήνοντας «παράθυρο» για αποκλίσεις και εξαιρέσεις από τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τις αντίστοιχες διεθνείς Συμβάσεις και ευρωπαϊκές Οδηγίες. Με αυτόν τον τρόπο, αποκλίνουν από το πνεύμα των ευρωπαϊκών νομοθετημάτων και σε πολλές περιπτώσεις έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις τους. Για παράδειγμα, οι εξαιρέσεις που θεσπίζονται αναφορικά με την τήρηση, από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης, των προθεσμιών για την παροχή της περιβαλλοντικής πληροφορίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.44 παρ.3 του Π.Δ. 28/2015 (Αρ.3 παρ.3 της ΚΥΑ), θέτουν ζητήματα συμβατότητας με την Οδηγία 2003/4/ΕΚ, καθότι εξαιρέσεις από την προβλεπόμενη προθεσμία δεν συμβαδίζουν με το πνεύμα της εν λόγω Οδηγίας και μπορούν να δημιουργήσουν ασάφειες σχετικά με την εφαρμογή της.³⁷⁰

Άλλες πάλι φορές, υπάρχει καθυστέρηση ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ρυθμίσεων στην ελληνική έννομη τάξη ή ακόμα και εκπρόθεσμη ενσωμάτωσή τους. Ενδεικτική είναι η καθυστέρηση με την οποία μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο το 2006, η ευρωπαϊκή Οδηγία 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες³⁷¹, αλλά και η εκπρόθεσμη ενσωμάτωση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ.

Ένα άλλο στοιχείο είναι το πρόβλημα της πολυνομίας στην Ελλάδα. Οι συνεχείς τροποποιήσεις ή αντικαταστάσεις νόμων σε μικρό χρονικό διάστημα, δημιουργούν σύγχυση στην δημόσια διοίκηση αλλά και στους πολίτες, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να ενημερώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να εφαρμόζουν σωστά την περιβαλλοντική νομοθεσία και να γνωρίζουν επακριβώς τα δικαιώματα και τις

³⁶⁸Βλ. Δικαίος Ε. «Περιβαλλοντικό έλλειμμα στην Ελλάδα: εκφάνσεις, αίτια, ευθύνες ,διέξοδος» Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Δεκέμβριος 2007, διαθέσιμο στο

<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3178&catpid=1> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁶⁹Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

³⁷⁰ Βλ. Karageorgou V., οπ.π. (σημ.3), σελ. 5

³⁷¹Βλ. Λιάσκα Α., οπ.π. (σημ.107), σελ.232

υποχρεώσεις τους. Χαρακτηριστικές είναι οι διατάξεις περί πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, οι οποίες έχουν τροποποιηθεί αρκετές φορές. Μάλιστα, μόλις το 2015 κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο, μαζί με τις διατάξεις της αντίστοιχης ΚΥΑ περί πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία (Π.Δ.28/2015).

Επίσης, το πρόβλημα τις πολιτικής αστάθειας που αντιμετωπίζει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα λόγω της οικονομικής κρίσης, οδηγεί σε συχνές αλλαγές δομών, ηγεσιών και πολιτικών, οι οποίες δεν εξασφαλίζουν την συνέχεια της διοίκησης και ένα σταθερό νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο στην ελληνική πολιτεία, το οποίο ο πολίτης μπορεί να εμπιστευτεί και στο οποίο μπορεί να βασίζεται.

Συνήθως, λείπει και η πολιτική βούληση για την ορθή εφαρμογή και την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Επειδή τις περισσότερες φορές οι περιβαλλοντικές διατάξεις στην ελληνική έννομη τάξη κατοχυρώνουν την προστασία του περιβάλλοντος και τα δικαιώματα των πολιτών μόνο από την πλευρά της γραμματικής τους διατύπωσης, προκειμένου να λειτουργήσουν ως ένα βαθμό κατευναστικά απέναντι στο αίσθημα του πολίτη για εξασφάλιση των συνθηκών σταθερότητας και κοινωνικής ασφάλειας και για να μην θίξουν την εικόνα της χώρας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, στην πράξη, πλήθος περιβαλλοντικών νόμων αδυνατούν να εφαρμοστούν ή εφαρμόζονται πλημμελώς, εξαιτίας της ασάφειας, της αοριστίας και της πολυπλοκότητάς τους. Αλλά και η μη συμμετοχή των πολιτών στην διαδικασία θέσπισης κανονισμών που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος δεν επιτρέπει να προωθούνται τα συμφέροντα όσο το δυνατόν περισσότερων ομάδων του πληθυσμού, ώστε να διασφαλίζεται και η συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία.³⁷²

Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί επίσης και η υποστελέχωση των ελεγκτικών μηχανισμών του Κράτους, όπως της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, αδυνατώντας με αυτόν τον τρόπο να εγγυηθούν στον πολίτη την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και ειδικότερα στον τομέα της πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Δεδομένου ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού και η αρμοδιότητά της εν λόγω υπηρεσίας εκτείνεται σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, το έλλειμμα ελέγχου καθίσταται αρκετά μεγάλο. Υπολογίζεται ότι, η εν λόγω Υπηρεσία διενεργεί κατά μέσο όρο περίπου 150 ελέγχους το χρόνο, αν και μόνο οι ετήσιες καταγγελίες που δέχεται υπερβαίνουν τις 500.³⁷³

Επιπλέον, η αδιαφάνεια που χαρακτηρίζει την ανάθεση έργων που θίγουν το περιβάλλον, σε συνδυασμό με το ανεπαρκές σύστημα πληροφόρησης των ενδιαφερομένων πολιτών από τους αρμόδιους φορείς, τροφοδοτούν συχνά την καχυποψία κατοίκων ή τοπικών φορέων στην περιοχή των οποίων αυτά πρόκειται να ανεγερθούν. Κατά συνέπεια, συχνά υφίστανται έντονες αντιδράσεις από τον τοπικό πληθυσμό, ακόμα και απέναντι σε έργα που τελικά μπορεί να ωφελούν τους ίδιους και το περιβάλλον.³⁷⁴ Με αυτόν τον τρόπο χάνονται σημαντικές επενδύσεις για την χώρα, οι οποίες μπορεί να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην προστασία του περιβάλλοντος.

Το έλλειμμα της πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες κατόπιν αιτήσεως των πολιτών

Άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι ότι κάποιες φορές, υπάρχει αδυναμία του Κράτους να εξασφαλίσει ότι οι υπάλληλοι και οι αρχές συνδράμουν και παρέχουν οδηγίες στο κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους, που σύμφωνα με τις εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές, σχετίζονται με ανεπαρκή στήριξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, με την έλλειψη

³⁷²Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

³⁷³Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

³⁷⁴Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

συνεργασίας μεταξύ συναρμόδιων αρχών, με την έλλειψη ικανοποιητικών οικονομικών πόρων εξ' αιτίας της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης, με την υποστελέχωση κάποιων υπηρεσιών της κεντρικής και αποκεντρωμένης διοίκησης, καθώς και με τη μειωμένη εξειδίκευση των δημοσίων υπαλλήλων, ειδικά όταν απαιτείται συνεργασία μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών³⁷⁵. Η έλλειψη ικανών πόρων εμποδίζει την στελέχωση και τον εξοπλισμό της δημόσιας διοίκησης με εξειδικευμένο προσωπικό και την δημιουργία ανθρώπινης και τεχνικής υποδομής.³⁷⁶

Αναφορικά με την πρόσβαση των πολιτών στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, οι δημόσιες αρχές στην πλειοψηφία τους χορηγούν την ζητούμενη πληροφορία που κρατείται από αυτές ή για αυτές, σε κάθε αιτούντα. Όμως, εξ αιτίας έλλειψης προσωπικού και φόρτου εργασίας, οι προθεσμίες που έχουν τεθεί από τον νόμο δεν γίνονται πάντα σεβαστές. Το κύριο εμπόδιο που αναφέρεται είναι η έλλειψη ανθρώπινων και άλλων πόρων (προσωπικό και χρηματοδότηση). Άλλα εμπόδια που αναφέρουν οι εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές είναι το διοικητικό βάρος λόγω έλλειψης προσωπικού, ειδικότερα όταν σε κάποιες περιπτώσεις το αίτημα είναι πολύ γενικό ή παράλογο και οι υπάλληλοι χρειάζεται να βοηθήσουν τον αιτούντα να εξειδικεύσει ή να υποβάλλει συνοδευτικά έγγραφα με περισσότερες λεπτομέρειες, οι καθυστερήσεις που οφείλονται στην πολυπλοκότητα της ζητούμενης πληροφορίας η οποία χρειάζεται χρόνο και συνεργασία με άλλες υπηρεσίες για να χορηγηθεί, περιορισμένες δυσκολίες που αφορούν στην ερμηνεία του όρου «περιβαλλοντική πληροφορία», η μη συστηματική τήρηση αρχείων από κάποιες υπηρεσίες, η έλλειψη υλικής και τεχνολογικής υποδομής (έλλειψη τήρησης αρχείων μελετών, έλλειψη ηλεκτρονικών υπολογιστών και προγραμμάτων για την τήρηση δεδομένων), η έλλειψη ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης, ο αυξανόμενος όγκος δουλειάς, η έλλειψη επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα σε Υπουργεία και Περιφερειακές υπηρεσίες, η έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού, ειδικότερα στις περιφερειακές υπηρεσίες, η έλλειψη κατάλληλης υποδομής των υπηρεσιών, η έλλειψη εμπειρίας των υπαλλήλων και ειδικότερα των ΟΤΑ στα περιβαλλοντικά θέματα, ώστε να χορηγούν στους πολίτες ολοκληρωμένες απαντήσεις, καθώς και η έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ των βάσεων δεδομένων.³⁷⁷

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Συνήγορο του Πολίτη, οι δημόσιες αρχές είναι ακόμα επιφυλακτικές στο να επιτρέψουν πρόσβαση σε όλη την περιβαλλοντική πληροφορία, παρόλο που η εθνική νομοθεσία έχει συγκεκριμένες ρυθμίσεις επ' αυτού, λόγω της κουλτούρας των δημοσίων υπαλλήλων και της μυστικοπάθειας που διέπει την Διοίκηση. Ενθαρρυντικό είναι βέβαια το γεγονός ότι διανύουμε μια περίοδο μετάβασης της Δημόσιας Διοίκησης, όπου γίνονται προσπάθειες αναδιοργάνωσης της δομής της, επιδιώκεται η βελτίωση του οριζόντιου συντονισμού σε κεντρικό επίπεδο, η βελτιστοποίηση της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων, η προώθηση της διοικητικής επάρκειας και η αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων, ο εκσυγχρονισμός, ο εξορθολογισμός, καθώς και η προσαρμογή της στα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα, προκειμένου να γίνει πιο αποτελεσματική και να παρέχει καλύτερες υπηρεσίες στους πολίτες.³⁷⁸ Τις περισσότερες φορές όμως, αυτές οι προσπάθειες αποτελούν απλά κυβερνητικές εξαγγελίες, προεκλογικές δεσμεύσεις και ευχολόγια και απέχουν πολύ από το να υλοποιηθούν και να αποφέρουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, διότι συνήθως, όπως προαναφέρθηκε, δεν υπάρχει η πολιτική βούληση.

³⁷⁵Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁷⁶Βλ. Παλαιολόγου Ν., οπ.π. (σημ.10), σελ.190

³⁷⁷Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁷⁸Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

Άλλες φορές, προβάλλεται ως πρόφαση από τις Δημόσιες Αρχές ότι το αίτημα για πληροφόρηση είναι καταχρηστικό, ενώ αυτό δεν αποδεικνύεται, μιας και οι ίδιες ουδέποτε απάντησαν στα προγενέστερα αιτήματα ή δεν έχουν παράσχει τα ζητούμενα έγγραφα.³⁷⁹

Επίσης, έχουν καταγραφεί διαμαρτυρίες για απροθυμία των υπηρεσιών να χορηγήσουν την αιτούμενη περιβαλλοντική πληροφορία σε ψηφιακή μορφή και μέσω διαδικτύου, επικαλούμενες προστασία πνευματικών δικαιωμάτων. Ενδεικτικό είναι επίσης ότι κάποιες φορές η Διοίκηση, προκειμένου να προστατέψει προσωπικά δεδομένα ή δικαιώματα πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας κατά την χορήγηση πληροφοριών, απαιτεί την προσκόμιση εισαγγελικής παραγγελίας. Ωστόσο, όπως έχει κριθεί από την νομολογία, η χορήγηση εγγράφων και η νόμιμη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αποτελεί αποκλειστικά αρμοδιότητα της Διοίκησης και δεν τελούν υπό την έγκριση εισαγγελέα. Ακόμα δηλαδή και όταν η έγκριση αυτή υπάρχει, δεν καθιστά άνευ ετέρου νόμιμη την χορήγηση στοιχείων και η σχετική ευθύνη βαρύνει αποκλειστικά την Διοίκηση. Η απαίτηση εισαγγελικής παραγγελίας λοιπόν, αποτελεί μια αυθαίρετη ενέργεια της Διοίκησης, η οποία συντάσσεται άμεσα με την ευθυνοφοβία, την μυστικοπάθεια ή ακόμα με διάθεση ταλαιπωρίας των πολιτών.³⁸⁰

Το έλλειμμα κατοχής και διάδοσης της περιβαλλοντικής πληροφορίας

Αναφορικά με την υποχρέωση των δημοσίων αρχών να κατέχουν και να προσαρμόζουν στα νέα δεδομένα περιβαλλοντικές πληροφορίες που είναι σχετικές με το λειτούργημά τους, πιθανά προβλήματα μπορεί να προκύψουν από καθυστερημένη ροή πληροφοριών στην κεντρική διοίκηση, από καθυστερήσεις στην διάθεση Εκθέσεων και δεδομένων προς το κοινό, από την έλλειψη προσωπικού, καθώς και από την έλλειψη συστηματικά οργανωμένων αρχείων ορισμένων υπηρεσιών.³⁸¹

Ένα άλλο σημαντικό εμπόδιο είναι ότι οι Εκθέσεις συμμόρφωσης που υποβάλλει η Ελλάδα αλλά και τα περισσότερα κράτη, συντάσσονται πρόχειρα, μέσα σε πνεύμα «ωραιοποίησης» της τρέχουσας κατάστασης και συνήθως είναι ελλιπείς, ώστε να αδυνατούν να παρέχουν την πλήρη εικόνα στους πολίτες, αλλά και στα όργανα που ελέγχουν την εφαρμογή των νόμων. Επίσης, σύμφωνα με τις απόψεις μικρού αριθμού πολιτών, η μέχρι τώρα ανάρτηση της έκθεσης συμμόρφωσης με τη Σύμβαση Aarhus, καθώς και των άλλων εκθέσεων που περιέχουν περιβαλλοντική πληροφορία μόνο στην αγγλική γλώσσα, αποτελεί εμπόδιο για την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία.

Αναφορικά με την εξασφάλιση παροχής και διάδοσης επαρκών πληροφοριών στο κοινό κατά διαφανή και ευπρόσιτο τρόπο, καθώς και σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων οι οποίες είναι ευπρόσιτες στο κοινό μέσω δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων, ένα από τα βασικά προβλήματα, όπως προαναφέρθηκε, είναι ότι το κοινό δεν γνωρίζει ποιες πληροφορίες είναι διαθέσιμες και από ποια δημόσια αρχή. Για τον λόγο αυτό, είναι απαραίτητη η ορθή ενημέρωση σχετικά με τις αρμοδιότητες και τις πληροφορίες που κατέχει η κάθε δημόσια αρχή, καθώς και η τήρηση καταλόγων ή μητρώων εγγράφων από την πλευρά των δημοσίων αρχών. Παρόλα αυτά, τα προβλεπόμενα από τη σχετική νομοθεσία μητρώα ή κατάλογοι δεν διατίθενται στο κοινό από την ελληνική δημόσια διοίκηση. Υποκαθίστανται σε κάποιο βαθμό από τη «Διαύγεια», η οποία έχει άλλη δομή και

³⁷⁹Βλ. Μαυρομάτη Ε. «Χορήγηση διοικητικών εγγράφων και περιβαλλοντική πληροφόρηση» στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010, σελ.76

³⁸⁰Βλ. Φυτράκης Ε. «Η εισαγγελική παραγγελία χορήγησης εγγράφων» στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010, σελ.141-142

³⁸¹Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

μηχανή αναζήτησης που χρήζει βελτιώσεων. Το τελευταίο διάστημα μάλιστα, έχει επιδεινωθεί η προσπελασιμότητα και το φαινόμενο της δημοσίευσης ελλιπών εγγράφων (για παράδειγμα χωρίς χάρτες ή υποστηρικτικές μελέτες). Μάλιστα, κάποιες από τις ελλείψεις αυτές, αμβλύνονται από την «Υπερδιαύγεια» που αποτελεί ιδιωτική πρωτοβουλία.

Μία από τις σπάνιες εξαιρέσεις στη γενικότερη κακή κατάσταση της διάθεσης περιβαλλοντικής πληροφορίας προς το κοινό, είναι ο κατάλογος γεωχωρικών δεδομένων ανά Υπουργείο που παρέχει η Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών. Δύο ακόμα αξιοσημείωτες GIS εφαρμογές είναι το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος και η πύλη Latomet για τις λατομικές δραστηριότητες, αν και δεν έχουν συνοδευτικές πληροφορίες (π.χ., σχετικές διοικητικές πράξεις).³⁸²

Σε κάθε περίπτωση, σημαντικό είναι να μπορεί να εξασφαλίζεται κάθε φορά τόσο η ποσότητα, όσο και η ποιότητα των περιβαλλοντικών πληροφοριών. Ωστόσο, η γνώση της φύσεως και των φυσικών διεργασιών, είναι ακόμα πολύ περιορισμένη. Υπάρχει σε πολλά πεδία επιστημονική αβεβαιότητα, όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, το οποίο έχει διχάσει ερευνητές και κατ' επέκταση την κοινή γνώμη. Η έλλειψη βεβαιότητας λοιπόν, εμποδίζει τις δημόσιες αρχές στο να δημοσιεύουν πληροφορίες. Επίσης, υπάρχει σημαντική έλλειψη βασικών δεδομένων, στατιστικών, δεικτών και άλλων ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων που απαιτούνται για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών συνθηκών και τις περισσότερες φορές, οι πληροφορίες που είναι διαθέσιμες δεν είναι επεξεργασμένες κατάλληλα για τους τελικούς χρήστες.³⁸³

Όσον αφορά στα σημεία επαφής, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας διατηρεί έναν «Ενημερωτικό Μηχανισμό Σύμβασης Åarhus», ο οποίος δεν ανανεώνεται αρκετά συχνά για να είναι χρήσιμος. Επίσης, δεν μπορούν να ανευρεθούν εξειδικευμένα σημεία επαφής σχετικά με την Σύμβαση σε άλλα Υπουργεία. Αναφορικά με την πληροφόρηση του κοινού για τις νέες Οδηγίες, μόνη οδός ηλεκτρονικά παραμένει η κεντρική ιστοσελίδα του Υπουργείου, αφού δεν έχει ακόμη προωθηθεί περαιτέρω το σχέδιο για τη σχετική με τη Σύμβαση του Åarhus ιστοσελίδα.³⁸⁴

Αναφορικά με το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος ή Ηλεκτρονικό Περιβάλλον (e-ΠΕΡ), μόνο εγγεγραμμένοι χρήστες μπορούν να έχουν πρόσβαση στο πληροφοριακό αυτό σύστημα, οι οποίοι προκειμένου να εγγραφούν, έχουν παρουσιάσει τους λόγους για τους οποίους αναζητούν την πρόσβαση στο συγκεκριμένο πληροφοριακό σύστημα, γεγονός που αντίκειται στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο.³⁸⁵

Η χώρα συμμετέχει, όπως έχει υποχρέωση από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, στο Ευρωπαϊκό μητρώο έκλυσης και μεταφοράς ρύπων (E-PRTR) και στον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Πέρα από αυτά, δεν υπάρχει άλλο μητρώο: η έλλειψη είναι εμφανής στην χρήση ύδατος και ενέργειας, καθώς ο ιστότοπος για την διαχείριση υδατικών πόρων, περιλαμβάνει μόνο ένα χάρτη των σημείων παρακολούθησης. Επιπλέον, το «Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια» απαιτεί κωδικό και η πύλη Geodata προσφέρει

³⁸² Βλ. WWF Hellas, «Δεσμεύσεις για εφαρμογή – Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα», Ετήσια έκθεση, Ιούνιος 2013, σελ.6-7, διαθέσιμο και στο http://www.oke.gr/notice/not_26_08_13.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁸³Βλ. Τσάλας Γ.-Γρηγορίου Π. «Κοινοτικές Στρατηγικές για το Περιβάλλον» εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, σελ.102-103

³⁸⁴Βλ. Λιάσκα Α., οπ.π. (σημ.107), σελ.232

³⁸⁵ Βλ. Karageorgou V., οπ.π. (σημ.3), σελ.8

ένα χάρτη «Ζήτησης ενέργειας για θέρμανση από νοικοκυριά» προέλευσης από το ΚΕΠΕΑ , με στοιχεία του 2001.³⁸⁶

Επιπλέον, η πρόσβαση σε σχέδια νόμων αναφορικά με το περιβάλλον δεν είναι πάντα εύκολη μέσω της ιστοσελίδας του Υπουργείου, καθώς αυτή δεν ενημερώνεται πολύ συχνά.³⁸⁷

Τέλος, σύμφωνα με την ένατη Έκθεση του Δικτύου Πληροφόρησης και Παρακολούθησης ΕΙΟΝΕΤ, η Ελλάδα παρέχει ανεπαρκείς πληροφορίες ή τις παρέχει εκπρόθεσμα ή και καθόλου, για την κατάσταση του ατμοσφαιρικού, υδάτινου και φυσικού περιβάλλοντος.³⁸⁸

Το έλλειμμα εκπαίδευσης και πληροφόρησης του κοινού

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ελληνική πολιτεία, εκτός του ελλείμματος περιβαλλοντικής πληροφόρησης του κοινού, υφίσταται και έλλειμμα εκπαίδευσής του σε περιβαλλοντικά θέματα. Η ανεπάρκεια εκπαίδευσης και πληροφόρησης συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού, σε συνδυασμό με την απουσία επαρκών κινήτρων, δύναται να διογκώσουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Για παράδειγμα, η έλλειψη εκπαίδευσης και πληροφόρησης των αγροτών, αλλά και η απουσία ικανοποιητικών κινήτρων για την καλλιέργεια προσοδοφόρων και φιλικών προς το περιβάλλον φυτών, συνεπάγεται την εμμονή πολλών αγροτών σε υδροβόρες καλλιέργειες, μη ενδεδειγμένες για το τοπικό περιβάλλον και μη ανταγωνιστικές για την αγορά. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, η ελληνική γεωργία καταναλώνει ποσοστό 87% της συνολικής κατανάλωσης νερού, γεγονός που οδηγεί σε κατασπατάληση φυσικών πόρων.³⁸⁹

Επιπλέον, η περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί προαιρετική ύλη για τα σχολεία και πολύ απέχει από του να είναι γενικευμένη.³⁹⁰ Κατ' αυτόν τον τρόπο, η υλοποίηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης επαφίεται επί της ουσίας στην ευαισθησία των εκάστοτε εκπαιδευτικών, που συχνά δεν έχουν την απαιτούμενη ενημέρωση και κατάρτιση. Ναι μεν τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί σημαντικά τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) σε όλη την επικράτεια, πλην όμως, δεν δίδεται η δέουσα σημασία στην εκπαιδευτική τους αποστολή.³⁹¹

Από πλευράς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ο ρόλος τους στην διάδοση της περιβαλλοντικής πληροφορίας είναι ισχνός, καθότι δεν προβάλλουν έντονα τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Ακόμα και όταν το κάνουν, μιλούν με ασάφεια, χωρίς να παραθέτουν στοιχεία τα οποία διαθέτουν επιστημονική επάρκεια. Επίσης, η προβολή περιβαλλοντικών εκπομπών δεν γίνεται συστηματικά, αλλά μόνο όποτε το επιβάλει η επικαιρότητα.³⁹²

³⁸⁶Βλ. WWF Hellas, οπ.π. (σημ.382), σελ.6-7

³⁸⁷ Βλ. Jendroska J., οπ.π. (σημ.2), σελ.9

³⁸⁸ Βλ. Καρνάς Κ. «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές» στο Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών – «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές», σελ.2, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk700e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁸⁹Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

³⁹⁰Βλ. Δωροβίνης Β. «Η συμμετοχή των πολιτών σύμφωνα με την Σύμβαση του Άρχους, η ισχύουσα στην Ελλάδα πρακτική και η απροθυμία της Διοίκησης» στο Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών – «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές», σελ.34, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk700e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁹¹Βλ. Δικαίος Ε. οπ.π. (σημ.368)

³⁹²Βλ. Αργείτη Ε. «Ο ρόλος των ΜΜΕ στην αειφορία και το περιβάλλον» στο Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη» .Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002.Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003, σελ.283

Προς επίρρωση αυτού και αναφορικά με τα μέσα πληροφόρησης που χρησιμοποιούνται από τους Ευρωπαίους πολίτες για περιβαλλοντικά ζητήματα σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2014, ενώ η τηλεόραση παραμένει το κυριότερο μέσο, η χρησιμοποίηση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αυξάνεται ραγδαία. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το ποσοστό των πολιτών που χρησιμοποιούσαν την τηλεόραση για να ενημερωθούν το 2011 άγγιζε το 72%, το ποσοστό αυτό το 2014 έχει μειωθεί στο 65%. Αντίθετα, η χρησιμοποίηση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αυξήθηκαν, από 30% το έτος 2011, στο 41% το 2014. Άλλα μέσα πληροφόρησης που χρησιμοποιούν οι πολίτες, είναι οι εφημερίδες, οι ταινίες και τα ντοκιμαντέρ, το ραδιόφωνο, οι συζητήσεις με τον κοινωνικό περίγυρο κ.α., σε ποσοστά που αποτυπώνονται στο Σχεδιάγραμμα 3 του Παραρτήματος. Επίσης, αναφορικά με το ποσοστό των ανθρώπων που χρησιμοποιούν την τηλεόραση ως μέσο πληροφόρησης για περιβαλλοντικά ζητήματα, την μεγαλύτερη διαφορά σε σχέση με τα επίπεδα του 2011 την έχει η Ελλάδα, όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα 3 του Παραρτήματος. Επίσης, το ποσοστό των Ελλήνων πολιτών που εμπιστεύεται τους ΜΚΟ για την περιβαλλοντική τους πληροφόρηση, αγγίζει το 39%, ενώ μόνο 27% των Ελλήνων εμπιστεύεται την τηλεόραση, όπως αναγράφεται στους Πίνακες 4 και 5 του Παραρτήματος.

Επιπρόσθετα, υφίσταται παντελής έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης των πολιτών για το δικαίωμά τους να ζητούν στοιχεία σχετικά με το περιβάλλον από τις δημόσιες αρχές, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να κινηθούν προκειμένου να ζητήσουν αυτά τα στοιχεία. Παντελής έλλειψη ενημέρωσης των πολιτών υπάρχει επίσης και για το δικαίωμα πρόσβασής τους σε διοικητικές ή δικαστικές αρχές, όταν το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες για το περιβάλλον παραβιαστεί. Σε άλλες περιπτώσεις, υπάρχουν πολίτες οι οποίοι δεν γνωρίζουν την υποχρέωση των Δημοσίων Αρχών περί τήρησης συγκεκριμένων περιβαλλοντικών στοιχείων. Ως αποτέλεσμα είτε οι αιτήσεις των πολιτών είναι αόριστες και ασαφείς είτε η αρμόδια δημόσια αρχή δίδει επιλεκτικά στον αιτούντα «ανώδυνες» περιβαλλοντικά πληροφορίες, μιας και είναι αδύνατο για τον πολίτη να ελέγξει εάν οι αρμόδιες αρχές του έδωσαν το σύνολο των σχετικών περιβαλλοντικών στοιχείων που τηρούν στο αρχείο τους.³⁹³ Πολλές φορές, οι πολίτες μπορεί να μην κάνουν και καθόλου αιτήματα για παροχή πληροφοριών επειδή δεν γνωρίζουν το δικαίωμά τους αυτό.³⁹⁴

Το έλλειμμα συμμετοχής του κοινού

Είναι φανερό ότι η ελληνική πολιτεία δεν ενθαρρύνει την συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα. Για παράδειγμα, αναφορικά με την συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις για ειδικές δραστηριότητες, πιθανές καθυστερήσεις μπορεί να προκύψουν κατά τη διαδικασία δημοσιοποίησης στο κοινό των Μελετών Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Τις περισσότερες μάλιστα φορές, το χρονικό περιθώριο που έχει τεθεί για να λάβουν γνώση οι πολίτες είναι απαγορευτικό για σοβαρή και ολοκληρωμένη ενημέρωση. Οι ΜΠΕ πολλές φορές μπορεί να μην είναι πλήρεις ή να αποκρύπτουν στοιχεία και να παρουσιάζονται με πολύ τεχνοκρατικό τρόπο για τον μέσο πολίτη. Επίσης, μικρός αριθμός πολιτών με σχόλια στο στάδιο της διαβούλευσης αναφέρει ότι η ανάρτηση της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, συχνά στη μη τελική της μορφή, σε τοπική

³⁹³Βλ. Κεφαλογιάννη Λ., Συνοδινός Χ., «Πληροφόρηση του κοινού για περιβαλλοντικά ζητήματα, στοιχεία και έγγραφα» Άρθρο στο ΠερΔικ 2/2001, σελ. 178, διαθέσιμο στο

<https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/20/issues/39/lemmas/206733?searchid=92303>

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

³⁹⁴Βλ. Holsen S. and Pasquier M., οπ.π. (σημ.37), σελ. 221,222

εφημερίδα συνήθως χαμηλής κυκλοφορίας, δεν αποτελεί κατάλληλο και επαρκή τρόπο ενημέρωσης του κοινού ώστε να συμμετέχει επί της ουσίας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα.³⁹⁵

Αναφορικά με την προώθηση της συμμετοχής του κοινού στην προετοιμασία πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον, οι διαδικασίες συμμετοχής του κοινού μπορεί να είναι χρονοβόρες και δαπανηρές, με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται η έγκαιρη υλοποίηση της νομοθετικής πράξης για τη δημόσια διαβούλευση. Επίσης, πολλές φορές τα περισσότερα νομοσχέδια ψηφίζονται με την διαδικασία του κατεπείγοντος, ώστε να μην υπάρχει χρόνος για ενημέρωση και διαβούλευση με το ενδιαφερόμενο κοινό. Ένα άλλο εμπόδιο είναι η περιορισμένη ικανότητα και προθυμία του κοινού για συμμετοχή, καθώς και σε ορισμένες περιπτώσεις, το μεγάλο ποσοστό των μη σχετικών με το θέμα πληροφοριών και απόψεων του κοινού.³⁹⁶ Πρόβλημα αποτελεί επίσης το γεγονός ότι η υποχρέωση συσκέψεων με τους πολίτες και τους φορείς κατά την προετοιμασία ενός σχεδίου νόμου περιορίζεται στην πλατφόρμα της ανοιχτής διακυβέρνησης, ενώ είναι εξαιρετικά αμφίβολο κατά πόσο λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις και τα σχόλιά τους.

Επίσης, οι περισσότερες ιστοσελίδες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, περιλαμβάνουν μία σύνοψη της ισχύουσας νομοθεσίας. Για παράδειγμα, στον δύσκολο τομέα του πολεοδομικού σχεδιασμού, μπορεί να βρεθεί μία περίληψη του ισχύοντος συστήματος, με μεγάλες όμως ελλείψεις: ενδεικτικά, απουσιάζουν τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια σε ισχύ και σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να βρεθεί το πολεοδομικό καθεστώς μίας οποιασδήποτε περιοχής. Παρόλα αυτά, μερικές ιστοσελίδες ενημερώνουν για κάποια επίκαιρα νομοθετήματα: ένα παράδειγμα είναι η ιστοσελίδα για τις εγκυκλίους και διευκρινίσεις στον τομέα της δόμησης. Αντίθετα, ο «Ενημερωτικός Μηχανισμός Σύμβασης Århus» είναι επικίνδυνα ανενήμερος. Στο κεφάλαιο της βιομηχανίας για παράδειγμα, μπορούμε να βρούμε μόνο ένα νόμο, που οι κρίσιμες διατάξεις του έχουν καταργηθεί από το 2005.³⁹⁷

Το έλλειμμα της πρόσβασης στην δικαιοσύνη

Όσον αφορά στην προώθηση της εφαρμογής των διατάξεων για την πρόσβαση του κοινού στην δικαιοσύνη, βασικό πρόβλημα είναι ότι το εθνικό δικαιοσύνη, μη έχοντας ακόμα συλλάβει σε όλες του τις διαστάσεις το έννομο αγαθό του περιβάλλοντος και μη έχοντας ενσωματώσει πλήρως τις περιβαλλοντικές αρχές, είναι εξαιρετικά επιφυλακτικό στην αναγνώριση για τον καθένα ενός δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Έτσι, οι υποστηρικτές του περιβάλλοντος θα πρέπει να αποδεικνύουν κάθε φορά το έννομο συμφέρον που έχουν, για να νομιμοποιούνται να ζητούν δικαστικά την προστασία του περιβάλλοντος.³⁹⁸

Επίσης, δεν υπάρχει η δυνατότητα λήψης προσωρινών μέτρων για θέματα μη τήρησης της διαδικασίας ενημέρωσης και διαβούλευσης. Μέχρι σήμερα, στα περισσότερα Κράτη Μέλη, η απουσία μιας τέτοιας πρόβλεψης έχει ως αποτέλεσμα ουσιαστικά τη μη εφαρμογή του δικαίου.³⁹⁹ Επιπλέον, τα έξοδα δικαστικής διαδικασίας, παρότι δεν είναι απαγορευτικά για την πλειονότητα των πολιτών, έχουν αυξηθεί σύμφωνα με νέο

³⁹⁵Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁹⁶Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

³⁹⁷Βλ. WWF Hellas, οπ.π. (σημ.382), σελ.6-7

³⁹⁸Βλ. Νικολόπουλος Τ., οπ.π. (σημ.151)

³⁹⁹Βλ. Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β., οπ.π. (σημ.11)

νόμο που τέθηκε σε ισχύ το 2011. Τέλος, σημαντικό πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι η Διοίκηση συχνά, μπορεί να μην εφαρμόζει τις δικαστικές αποφάσεις.⁴⁰⁰

Επίσης, πολλές ΜΚΟ στη Ελλάδα, αν και δραστηριοποιούνται στον τομέα του περιβάλλοντος, δεν είναι αναγνωρισμένες προκειμένου να μπορέσουν να προσφύγουν δικαστικά για περιβαλλοντικά θέματα. Ως εκ τούτου, η πραγματικότητα αυτή δεν επιτρέπει πολλές φορές την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η Σύμβαση, σχετικά με την υπαγωγή περιβαλλοντικών υποθέσεων στην κρίση των δικαστηρίων.⁴⁰¹

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί ότι, αρχικά ένας μικρός αριθμός ενδικοφανών προσφυγών υποβάλλονταν ενώπιον των Ειδικών Επιτροπών Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας⁴⁰², για την τροποποίηση ή επανεξέταση των πράξεων ή παραλείψεων της δημόσιας αρχής σχετικά με την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, καθώς και για αποζημίωση λόγω υπέρβασης από τη δημόσια αρχή των προβλεπόμενων προθεσμιών για απάντηση στο αίτημά του πολίτη. Ωστόσο, οι εν λόγω Ειδικές Επιτροπές, καταργήθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 25 παρ.5 του Ν.4210/2013 (ΦΕΚ Α 254), χωρίς ειδική πρόβλεψη για την ανάθεση ή μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων των Επιτροπών αυτών σε άλλη δημόσια αρχή ή δημόσιο φορέα. Για τον λόγο αυτό, η Διεύθυνση Διεθνών & Ευρωπαϊκών Δραστηριοτήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ως αρμόδια για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ στην εσωτερική έννομη τάξη και εστιακό σημείο (focal point) της Σύμβασης Åarhus, έχει απευθύνει ερώτημα στις Υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης σχετικά με το εφαρμοζόμενο σήμερα νομοθετικό καθεστώς ένδικης προστασίας του πολίτη, όταν το αίτημά του προς τις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών δεν ικανοποιείται ή ικανοποιείται πλημμελώς. Εν αναμονή της απάντησης αυτής και μέχρι τη νομοθετική ή διοικητική επίλυση του θέματος, η αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου έχει συστήσει στους

⁴⁰⁰Βλ. Δωροβίνης Β. « Η Σύμβαση του Άαρχους και η Ελλάδα», Αθήνα, Φεβρουάριος 2005, σελ.5 διαθέσιμο στο http://library.tee.gr/digital/m2045/m2045_dorovinis.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴⁰¹Βλ. Παπαδημητρίου Γ. «Το χάσμα μεταξύ κανόνων και εφαρμογής τους» Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Φεβρουάριος 2008, διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3270&lang=1&catid=1> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴⁰²Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.5 παρ.7 και 8 του ν.1943/1991, όπως αντικαταστάθηκε με τις διατάξεις του Ν.3230/2004 και του Ν.2690/99, συνιστάται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Ειδική Επιτροπή Εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, για θέματα αρμοδιότητας των Υπουργείων, αποτελούμενη από συμβούλους ή παρόδρους του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή του Νομικού Συμβουλίου και υπαλλήλους του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου, συνιστάται στην έδρα κάθε Περιφέρειας, Ειδική Επιτροπή εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, για θέματα υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, όπως αυτός οριοθετείται από τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 2190/1994, όπως ισχύει κάθε φορά, που λειτουργούν στη συγκεκριμένη Περιφέρεια, αποτελούμενη από συμβούλους ή παρόδρους του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή εφέτες διοικητικών δικαστηρίων και υπαλλήλους της Περιφέρειας αυτής. Οι διατάξεις αυτές καταργήθηκαν με τη παρ.5 του άρθρου 25 του Ν.4210/2013 (ΦΕΚ Α 254/21.11.2013). Επίσης με το άρθρο 25 του αυτού νόμου ορίζεται ότι: "Από τη δημοσίευση του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αρχίζει η ισχύς του παρόντος άρθρου και παύουν να ισχύουν όλες οι διοικητικές πράξεις που αφορούν στη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία των οκτώ (8) Ειδικών Επιτροπών Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας, καθώς και εκείνες που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση των παραπάνω διατάξεων. Αιτήσεις για την καταβολή πλήρους αποζημίωσης, οι οποίες έχουν υποβληθεί και εκκρεμούν για εξέταση στις Ειδικές Επιτροπές Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας, καθώς και οι σχετικές αιτήσεις που υποβάλλονται από την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και εφεξής, διαβιβάζονται στα αρμόδια ελεγκτικά όργανα."

πολίτες να υποβάλλουν τις καταγγελίες τους στο Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και στο Συνήγορο του Πολίτη, προς αξιολόγηση.⁴⁰³

Επίσης, με τις διατάξεις του ίδιου νόμου καταργήθηκε και το δικαίωμα αποζημίωσης των πολιτών.⁴⁰⁴ Παρατηρούμε λοιπόν ότι, λόγω της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας συρρικνώνονται τα δικαιώματα που έχουν σχέση με την ορθή λειτουργία της διοίκησης, αποδυναμώνοντας ταυτόχρονα την δράση του πολίτη έναντι αυτής. Η αποζημίωση προς τον πολίτη ήταν ένα έστω συμβολικό μέρος της ικανοποίησης, για την αδράνεια, αμέλεια ή αδιαφορία της διοίκησης και ένα κίνητρο για την Διοίκηση να εφαρμόζει αποτελεσματικά τον Νόμο.

Τέλος, σημαντικό πρόβλημα αποτελεί και η έλλειψη νομολογίας και σχετικής δικαστικής πρακτικής, αναφορικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας περί πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, η οποία θα διευκόλυνε τους πολίτες και τις δημόσιες αρχές στην αποτελεσματική άσκηση αυτού του δικαιώματος. Έτσι, πέρα από την σχετική Απόφαση του ΣτΕ περί άμεσης εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας, δεν υπάρχει σχετική νομολογία για την έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας, για την έννοια της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία η οποία κατέχεται από και για τις δημόσιες αρχές ή για τις εξαιρέσεις που θεσπίζονται αναφορικά με την τήρηση των προθεσμιών, οι οποίες διατυπώνονται με γενικό και αφηρημένο τρόπο και δύναται να δημιουργήσουν σύγχυση και ασάφειες τόσο στους πολίτες όσο και στην ίδια την διοίκηση, περιορίζοντας έτσι το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες.⁴⁰⁵

Η ανεπάρκεια των πολιτών

Από την άλλη πλευρά βέβαια, μεγάλο μερίδιο ευθύνης φέρει και ο ίδιος ο πολίτης, ο οποίος συνήθως έχει θεωρητικό ενδιαφέρον για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, ενώ σε γενικές γραμμές παραμένει αδιάφορος και απαθής, πολλές φορές συχνά και για να εξυπηρετήσει το ατομικό του συμφέρον. Κάποιες φορές, μπορεί να παρασύρεται, εκτός των άλλων και από το γενικότερο κλίμα ηθικής χαλάρωσης και κρίσης θεσμών και αξιών που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη κοινωνία. Έτσι, δεν δραστηριοποιείται και δεν επιδιώκει την ενημέρωση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, αισθανόμενος ότι πρόκειται για μάταιες προσπάθειες που θα καταπνιγούν μέσα στην γενικότερη αసుδοσία, ενώ συχνά και η εκλογή εκπροσώπων του γίνεται με άλλα κριτήρια, συνήθως ατομοκεντρικά και όχι περιβαλλοντικά.⁴⁰⁶

⁴⁰³Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ΥΠΑΠΕΝ –ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ Σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος ένδικης προστασίας των πολιτών σε θέματα πρόσβασης στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, 11/02/2015, διαθέσιμο στο www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=bARsOI6DRZQ%3d&tabid=467&language=el-GR προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴⁰⁴Το δικαίωμα αποζημίωσης, το οποίο προβλεπόταν από τις διατάξεις του Ν. 1943/1991, όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του Ν.3242/2004, καταργήθηκε με τη παρ.1 του άρθρου 25 του Ν.4210/2013.

⁴⁰⁵ Βλ. Karageorgou V., οπ.π. (σημ.3), σελ.4-5

⁴⁰⁶Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

Οι Υποθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.1 παρ.1 του Ν.3094/2003, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, η ανεξάρτητη αρχή "Συνήγορος του Πολίτη", έχει ως αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ., για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας. Επίσης, έχει ως αποστολή του την προάσπιση και προαγωγή των συμφερόντων του παιδιού, καθώς και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων, χωρίς διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Σύμφωνα με την παρ.2 του ίδιου άρθρου, ο Συνήγορος του Πολίτη επικουρείται από έξι Βοηθούς Συνηγόρους. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναθέτει σε Βοηθούς Συνηγόρους την εκτέλεση των καθηκόντων του Συνηγόρου για το Παιδί, καθώς και την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Ο Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι δεν ευθύνονται, δεν διώκονται και δεν εξετάζονται, για γνώμη που διατύπωσαν ή πράξη που διενήργησαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Σύμφωνα με το Αρ.3 παρ.1, ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος για θέματα που ανάγονται στις υπηρεσίες: α) του Δημοσίου, β) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, γ) των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δ) των κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, των δημόσιων επιχειρήσεων, των επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεων των οποίων τη διοίκηση ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος. Εξαιρούνται οι Τράπεζες και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Σύμφωνα με την παρ.3 του ίδιου άρθρου, ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνά ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων. Ιδίως, ερευνά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες όργανο δημόσιας υπηρεσίας ατομικό ή συλλογικό: i) προσβάλλει, με πράξη ή παράλειψη, δικαίωμα ή συμφέρον προστατευόμενο από το Σύνταγμα και το νόμο, ii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από τελεσίδικη ή προσωρινά εκτελεστή δικαστική απόφαση, iii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από διάταξη νόμου ή από ατομική διοικητική πράξη, iv) ενεργεί ή παραλείπει νόμιμη οφειλόμενη ενέργεια, κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας ή κατά κατάχρηση εξουσίας. Επίσης, σύμφωνα με την παρ.4, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δικαστικής αρχής και σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.4 παρ.4, στην περίπτωση που έχει ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή, δεν επιλαμβάνεται του θέματος πριν αποφασίσει το αρμόδιο όργανο ή παρέλθει άπρακτη προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της προσφυγής.

Σύμφωνα με το Αρ.4, ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου, ή ενώσεως προσώπων ή δύναται να επιληφθεί υποθέσεων και αυτεπαγγέλτως.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.2 παρ.1 του Π.Δ.273/99 «Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, το έργο της Αρχής οργανώνεται στους εξής έξι κύκλους δραστηριότητας: α) Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, β) Κοινωνικής Προστασίας, γ) Ποιότητα Ζωής, δ) Σχέσεων

Κράτους - Πολίτη), ε) Δικαιωμάτων του Παιδιού και στ) Ισότητας των Φύλων. Την ευθύνη λειτουργίας κάθε κύκλου έχει ένας Βοηθός Συνήγορος.

Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής, δέχεται πλήθος αναφορών από πολίτες που καταγγέλλουν τη δημόσια διοίκηση για διαφθορά, αδιαφορία, ανεπίτρεπτες συνθήκες εξυπηρέτησης, σπατάλη χρόνου και πόρων. Σε γενικές γραμμές, τα αίτια που επιβαρύνουν καθημερινά την ομαλή λειτουργία των υπηρεσιών είναι η υποστελέχωση ή/και η έλλειψη ικανά καταρτισμένου προσωπικού, η έλλειψη μηχανοργάνωσης και υλικοτεχνικών μέσων, η ελλιπής ενημέρωση - επιμόρφωση των στελεχών, η διχογνωμία ή και πολλές φορές η αδυναμία «επικοινωνίας» μεταξύ των συναρμόδιων φορέων, καθώς και η πολυνομία και η πολυπλοκότητα της ισχύουσας νομοθεσίας. Σε αυτά, προστίθενται πλέον και οι ευρύτερες θεσμικές μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν με τον Ν.3852/2010, οι οποίες διεύρυναν το πεδίο των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης χωρίς ωστόσο να έχει δημιουργηθεί ένα ασφαλές πλαίσιο λειτουργίας που θα αντιμετωπίζει τις διαπιστωθείσες αδυναμίες και ανεπάρκειες του συστήματος. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι υπηρεσίες ασφυκτιούν, αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στα καθήκοντά τους και σε πολλές περιπτώσεις αδρανούν, με αποτέλεσμα σε αυτό το ομιχλώδες τοπίο να γεννώνται και να αναπτύσσονται φαινόμενα διαφθοράς και αδιαφάνειας.⁴⁰⁷

Στον Συνήγορο κατατίθενται μεγάλος αριθμός αναφορών από πολίτες, αλλά και ΜΚΟ, οι οποίοι προσκρούουν στην άρνηση της διοίκησης να τους επιτρέψει την πρόσβαση σε ιδιωτικά ή διοικητικά έγγραφα που βρίσκονται στο αρχείο της. Η άρνηση της δημόσιας διοίκησης μπορεί να είναι και σιωπηρή. Άλλες φορές, η διοίκηση μπορεί να αμφισβητεί τον χαρακτηρισμό ενός εγγράφου ως διοικητικού ή θεωρεί το αίτημα καταχρηστικό ή επικαλείται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, με αξιοσημείωτη επιμονή στα επιχειρήματα αυτά.⁴⁰⁸

Ο Συνήγορος του πολίτη έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου δεν έχει ακόμα δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε να καθίσταται εφικτή η συστηματική διάθεση και διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών στο κοινό. Ως αποτέλεσμα, πολλές φορές αυτή η Ανεξάρτητη Αρχή καλείται να ενημερώσει τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες τόσο για την σχετική νομοθεσία, όσο και για τον τρόπο εφαρμογής και ερμηνείας αυτής. Επίσης, έχει διερευνήσει με επιτυχία υποθέσεις που εμπίπτουν στα πλαίσια της περιβαλλοντικής πληροφόρησης, πολύ πριν την ενσωμάτωσή της στο εσωτερικό δίκαιο. Κάποιες μάλιστα από αυτές τις υποθέσεις έχουν αναφερθεί στις ετήσιες Εκθέσεις της Αρχής.⁴⁰⁹

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η **υπόθεση 20328/2005**, σχετικά με την άρνηση Δήμου να παραδώσει αντίτυπο Μελέτης που είχε διενεργηθεί ενόψει της δημιουργίας υπόγειου γκαράζ. Η Αρχή, έλαβε υπόψη το γεγονός ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις «άμεσης ενέργειας» (effet direct) της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ, από 14.02.2005 (ήτοι από την ημερομηνία κατάργησης της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ, όπως μνημονεύονταν στο Αρ.11 της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ), ήδη δηλαδή πριν από την μεταφορά της στην ελληνική έννομη τάξη. Επίσης, αποφάνθηκε ότι η Μελέτη αυτή, αν και δεν αφορούσε ΜΠΕ, εντούτοις ενέπιπτε στις διατάξεις του Αρ.7 παρ.2 εδ.ζ της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ, καθότι αποτελούσε μελέτη με αντίκτυπο στο περιβάλλον, σύμφωνα με τις εν λόγω διατάξεις, διότι συνδέονταν με την ατμοσφαιρική και ηχητική ρύπανση. Έτσι, διατύπωσε σχετική γνωμοδότηση

⁴⁰⁷Βλ. Συνήγορος του Πολίτη «Ετήσια Έκθεση 2010», σελ.91, διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/resources/docs/annual_2010_p_z.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴⁰⁸Βλ. Συνήγορος του Πολίτη «Ετήσια Έκθεση 2007», σελ.149, διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/resources/docs/6dkratos_politis.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴⁰⁹Βλ. Μαυρομάτη Ε., οπ.π. (σημ.379), σελ.76

προς τον Δήμο, ο οποίος τελικά επέτρεψε την πρόσβαση στο συγκεκριμένο έγγραφο, με μελέτη στα γραφεία της υπηρεσίας, όπως προβλέπουν οι διατάξεις του Αρ.5 παρ.4 του Ν.2690/99.⁴¹⁰

Χαρακτηριστικό παράδειγμα επίσης, αποτελεί η υποχρέωση λειτουργίας σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας, σύμφωνα με τα όρια της εκπεμπόμενης ακτινοβολίας που ορίζει ο Ν.3431/2006, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. Κατά την αιτιολογική Έκθεση του Νόμου, οι αντιδράσεις του κοινού στην εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας οφείλονται μεταξύ άλλων, στην έλλειψη έγκαιρης, έγκυρης και πλήρους ενημέρωσης του κοινού. Δυνάμει όμως των διατάξεων του Αρ.7 της ΚΥΑ Η.Π.11764/653/2006, η οποία ενσωμάτωσε την Οδηγία 2003/4/ΕΚ, ο εθνικός νομοθέτης αποσκοπεί αφενός στο δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και αφετέρου στην διασφάλιση ότι, οι περιβαλλοντικές πληροφορίες παρέχονται σταδιακά και διαδίδονται στο κοινό προκειμένου να επιτυγχάνεται η ευρύτερη δυνατή διάθεση και διάδοσή τους. Επίσης, η ακτινοβολία εμπίπτει στην έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρ.2 της εν λόγω ΚΥΑ. Παρόλα αυτά, αμφισβητείται αν οι αρμόδιες υπηρεσίες της διοίκησης θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στην παραπάνω υποχρέωση, καθώς η παράλειψη καταγραφής όλων των σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας καθιστά αδύνατη την παροχή σχετικών πληροφοριών στο ενδιαφερόμενο κοινό. Ο Συνήγορος, έχει ζητήσει την καταγραφή αυτή ήδη από το 2003, με ειδική έκθεσή του για το θέμα.⁴¹¹

Σχετικά με την άρνηση παροχής πληροφοριών για την ποιότητα του πόσιμου νερού, σύμφωνα με την **υπόθεση 10140/2004** του Συνηγόρου, χαρακτηριστική είναι η αναφορά πολιτών με αντικείμενο την μικροβιακή ρύπανση του πόσιμου νερού στον Δήμο Μουρεσίου του Νομού Μαγνησίας, από την ανεξέλεγκτη διάθεση αστικών λυμάτων. Ο Δήμος αρνήθηκε την πρόσβαση στις ζητούμενες πληροφορίες, ισχυριζόμενος ότι το πόσιμο νερό της περιοχής δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα, επικαλούμενος τακτικές δειγματοληψίες από την Χημική Υπηρεσία Βόλου σε συνεργασία με το Γενικό Χημείο του Κράτους. Η Χημική Υπηρεσία Βόλου απέστειλε στον Συνήγορο δελτία αναλύσεων, σύμφωνα με τα οποία το πόσιμο νερό σε κάποια δημοτικά διαμερίσματα του νομού δεν ανταποκρίνονταν στις παραμετρικές τιμές που καθορίζονται από την νομοθεσία. Ο Συνήγορος επεσήμανε ότι ο ισχυρισμός του Δήμου περί καταλληλότητας του πόσιμου νερού ήταν αναληθής και ότι ο Δήμος δεν είχε ενημερώσει, ως όφειλε από την κείμενη νομοθεσία, τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες για το πρόβλημα, παρά το γεγονός ότι είχε λάβει γνώση των γνωματεύσεων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το πρόβλημα εγκυμονούσε κινδύνους για την δημόσια υγεία, ο Συνήγορος ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στο πλαίσιο της διοικητικής εποπτείας που ασκεί στους ΟΤΑ και επιπλέον, επεσήμανε στον Δήμο Μουρεσίου να τηρεί τις υποχρεώσεις του.⁴¹²

Σε άλλη περίπτωση και σύμφωνα με την **υπόθεση 9527/2005**, ο Συνήγορος κλήθηκε να παρέμβει ύστερα από άρνηση της Διοίκησης να ανταποκριθεί στο αίτημα οικολογικής ομάδας για παροχή πληροφοριών που αφορούσε το πόσιμο νερό στον Δήμο Ιεράπετρας. Η ισχύουσα Οδηγία 2003/4/ΕΚ αναφέρει, ότι για την πρόσβαση στις πληροφορίες δεν χρειάζεται να συντρέχει έννομο συμφέρον. Ύστερα από παρέμβαση της Αρχής, η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ιεράπετρας απάντησε στα αιτήματα της οικολογικής ομάδας και δημοσιοποίησε τα αποτελέσματα των αναλύσεων του πόσιμου νερού.⁴¹³

⁴¹⁰Βλ. Μαυρομάτη Ε., οπ.π. (σημ.379), σελ.74,75

⁴¹¹Συνήγορος του Πολίτη «Ετήσια Έκθεση 2006», σελ.143, διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/resources/docs/7_annual_ap_pz_06.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴¹²Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, οπ.π. (σημ. 408), σελ.143-144

⁴¹³Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, οπ.π. (σημ. 408), σελ.145

Σύμφωνα με την **υπόθεση 5691/2006**, ο Συνήγορος ερευνήσε αναφορά σχετικά με την άρνηση αναπτυξιακής εταιρίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Καβάλας να χορηγήσει στους ενδιαφερόμενους πολίτες στοιχεία που συλλέχθηκαν για λογαριασμό της εταιρίας, με την προφορική αιτιολογία ότι τίθεται ζήτημα προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων. Η Αρχή επεσήμανε ότι η άρνηση χορήγησης πρέπει να είναι έγγραφη και αιτιολογημένη, σύμφωνα με τις διατάξεις των Αρ.3 και 4 της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006. Επίσης, ο κάτοχος της πληροφορίας δεν μπορεί να απαιτήσει από τους πολίτες να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους ζητούν πρόσβαση στην πληροφορία. Επίσης, αποφάνθηκε ότι τα συλλεγόμενα στοιχεία για το περιβάλλον δεν αποτελούν προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτό συνάγεται τόσο από τις διατάξεις του Αρ.2 παρ.1 του Ν.2121/1993 (δεν αποτελούν τα συλλεγόμενα για το περιβάλλον στοιχεία πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα της επιστήμης), όσο και από τον ορισμό της περιβαλλοντικής πληροφορίας, σύμφωνα με το Αρ.2 της εν λόγω ΚΥΑ. Σε ότι αφορά στις μετρήσεις, ο Συνήγορος απεφάνθη ότι αφενός αποτυπώνουν μια δεδομένη χρονική στιγμή και αφετέρου, μπορεί να διενεργούνται στο διηνεκές και συνεπώς μπορεί να χορηγούνται ανά πάσα στιγμή, χωρίς να απαιτείται η ολοκλήρωση της μελέτης, γεγονός που δεν μπορεί να αποτελέσει επιχείρημα για την μη χορήγηση των στοιχείων. Τέλος, δεν τίθεται ζήτημα προστασίας προσωπικών δεδομένων, διότι οι πληροφορίες (στοιχεία και μελέτες) για το περιβάλλον προφανώς δεν αφορούν σε δεδομένα φυσικών προσώπων, αλλά στο περιβάλλον.⁴¹⁴

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η **υπόθεση 4004/2008**, κατά την οποία υποβλήθηκε αναφορά που αφορούσε στην νομιμότητα οικοδομικών εργασιών για την ανέγερση ξενοδοχειακής μονάδας. Ο αναφερόμενος, ο οποίος είχε έννομο συμφέρον και δη ειδικό λόγω δικαστικής διαφοράς, ζήτησε από την Περιφέρεια πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου που συνοδεύει την απόφαση έγκρισης για την κατασκευή της μονάδας. Η δυνατότητα πρόσβασης όχι μόνο δεν έγινε δεκτή, αλλά ζητήθηκε εισαγγελική παραγγελία, με την επίκληση προστασίας προσωπικών δεδομένων. Στην συνέχεια και ενώ αυτή προσκομίστηκε, η Περιφέρεια δεν διευκόλυνε την πρόσβαση στον φάκελο, προβάλλοντας την ανάγκη γνωμοδότησης του νομικού συμβούλου του Γενικού Γραμματέα και ενημερώνοντας τον ενδιαφερόμενο ότι θα εξαντληθεί το εικοσαήμερο που προβλέπει ο ΚΔΔ. Ο Συνήγορος επεσήμανε ότι οι διατάξεις του ΚΔΔ δεν περιέχουν μόνο ρυθμίσεις προθεσμίας, αλλά και ουσίας σε ότι αφορά στην πρόσβαση σε δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα και ότι τα έγγραφα βάσει των οποίων εγκρίθηκε η ανέγερση της ξενοδοχειακής μονάδας δεν αφορούν την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ούτε αποτελούν απόρρητα στοιχεία βάσει των προβλεπόμενων στις διατάξεις του ΚΔΔ. Έκρινε επίσης ότι η μη διευκόλυνση της άμεσης πρόσβασης στα στοιχεία του φακέλου ήταν καταρχάς ανατιολόγητη. Επίσης, σύμφωνα με την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και τις διατάξεις του Ν.2472/1997, επιτρέπεται η παροχή στοιχείων, ακόμα και αν περιέχουν απλά προσωπικά δεδομένα. Επιπλέον, ο ενδιαφερόμενος προσκόμισε εισαγγελική παραγγελία, παρότι η απαίτηση αυτή δεν προέκυπτε από τον νόμο και τέλος, το εικοσαήμερο είναι το ανώτατο όριο που θέτει ο νόμος για την παροχή στοιχείων και όχι η οριζόμενη μέρα, εφόσον δεν υπάρχει βέβαια αντικειμενικός λόγος καθυστέρησης, που εν προκειμένω, δεν φαινόταν να υπάρχει.⁴¹⁵

Ομοίως, σύμφωνα με την Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2012, το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης αρνήθηκε να χορηγήσει έγγραφα για παράνομες κατασκευές σε παραθαλάσσια περιοχή, επικαλούμενο το άρθρο 5 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και τη μη ύπαρξη εύλογου ενδιαφέροντος που να προκύπτει κατ' αντικειμενικό τρόπο, χωρίς όμως να αιτιολογεί τον χαρακτηρισμό των

⁴¹⁴Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, οπ.π. (σημ. 408), σελ.147

⁴¹⁵Βλ. Μαυρομάτη Ε., οπ.π. (σημ.379), σελ.69,70

εγγράφων ως απορρήτων ή τον τρόπο με τον οποίο η χορήγησή τους θα μπορούσε να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΣΕΕΔΔ χορήγησε τελικά τα έγγραφα.⁴¹⁶

Σε μια άλλη αναφορά (**υπόθεση 15588/2008**), ο ενδιαφερόμενος ζήτησε την συνδρομή της Αρχής, καθώς δεν του χορηγούσαν τα πρακτικά συζήτησης του Δημοτικού Συμβουλίου, που αφορούσαν την επιλογή θέσης για την εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού και επιπλέον δεν τον ενημέρωναν αναφορικά με τα σχετικά ως προς την επιλογή ζητήματα. Ο Συνήγορος επεσήμανε στον Δήμο ότι η μονάδα βιολογικού καθαρισμού αποτελεί μονάδα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, τόσο ως προς το αντικείμενό της, όσο και ως προς τις τυχόν επιπτώσεις από την εγκατάστασή της και επομένως, η υπηρεσία ήταν υποχρεωμένη να παρέχει πληροφόρηση για τα ανωτέρω διοικητικά έγγραφα, αλλά και για τυχόν μελέτες επιπτώσεων τα οποία εμπίπτουν στις διατάξεις του Αρ.7 παρ.2 εδ.ζ της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006. Επιπλέον, είχε την υποχρέωση να παράσχει και τις επιπλέον πληροφορίες, στο πλαίσιο του Αρ.3 παρ.1 έως 3 της προαναφερόμενης ΚΥΑ.⁴¹⁷

Άλλο παράδειγμα είναι όταν η Αρχή διαμεσολάβησε, σύμφωνα με την **υπόθεση 6405/2007**, κατά την οποία η Δ/ση του Υπουργείου Ανάπτυξης αρνήθηκε να χορηγήσει σε πολίτη έγγραφα που αφορούσαν σε άδεια ηλεκτροπαραγωγής μιας εταιρίας και συγκεκριμένα τις σχετικές εισηγήσεις της Δ/σης και τις αιτήσεις της εταιρίας, με το σκεπτικό ότι οι εισηγήσεις δεν αναφέρονται ρητά στο Αρ.5 παρ.1 του ΚΔΔ και συνεπώς, δεν αποτελούν διοικητικά έγγραφα, οι δε αιτήσεις της εταιρίας είναι ιδιωτικά έγγραφα και εμπίπτουν στο βιομηχανικό απόρρητο.⁴¹⁸

Τα αποτελέσματα του ελλείμματος περιβαλλοντικής πληροφόρησης που παρατηρείται στην Ελλάδα, είναι η αδιαφάνεια, η έλλειψη ελέγχου κρατικών και μη δρώντων, η έλλειψη περιβαλλοντικά φιλικών επενδύσεων, η ασυδοσία, η μη εφαρμογή των νόμων και τελικά η καταστροφή του περιβάλλοντος. Καταδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο η άμεση σχέση μεταξύ ορθής περιβαλλοντικής πληροφόρησης και προστασίας του περιβάλλοντος.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η Ελλάδα, ενώ έχει τυπικά συμμορφωθεί με τα προαπαιτούμενα των πυλώνων της Σύμβασης, είναι δεδομένο ότι η εφαρμογή της έχει ακόμη πολύ δρόμο να διανύσει. Απαιτείται λοιπόν η Διοίκηση να αναπτύξει σχέση εμπιστοσύνης με τους πολίτες. Περαιτέρω, απαιτείται η ενημέρωση και η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, με σκοπό τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ενημέρωσης.⁴¹⁹

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει μεσολαβήσει ουκ ολίγες φορές για την επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν αναφορικά με την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, οι οποίες παρεμβάσεις συνήθως στέφονται με επιτυχία, όπως αποδεικνύεται και από τις Ετήσιες Εκθέσεις που η Αρχή αυτή δημοσιεύει. Τα πορίσματα γνωστοποιούνται στις αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες, καθώς και στον πολίτη που υπέβαλε τη σχετική αναφορά. Στο πόρισμα μπορεί να τάσσεται προθεσμία, μέσα στην οποία οι αρμόδιες υπηρεσίες οφείλουν να ενημερώσουν την Αρχή για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων ή για τους

⁴¹⁶Βλ. Συνήγορος του Πολίτη «Ετήσια Έκθεση 2012», σελ.98, διαθέσιμο στο <http://www.synigoros.gr/resources/docs/09parembasi-dioikisi.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴¹⁷Βλ. Μαυρομάτη Ε., οπ.π. (σημ.379), σελ.75

⁴¹⁸Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, οπ.π. (σημ. 411), σελ.154

⁴¹⁹Βλ. Λιάσκα Α., οπ.π. (σημ.107), σελ.232

λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Αν η μη αποδοχή δεν δικαιολογείται επαρκώς, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει την άρνηση εφαρμογής των προτάσεών του.⁴²⁰

Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη είναι λοιπόν πολύ σημαντικός στην διάδοση και εμπέδωση των σχετικών υποχρεώσεων από την διοίκηση, οι οποίες απορρέουν από την περιβαλλοντική νομοθεσία και δη της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία. Χαρακτηριστική είναι και η πρωτοβουλία του Συνηγόρου να δημιουργήσει μια ιστοσελίδα για το περιβάλλον, στην οποία θα παρέχεται πρόσβαση στις κυριότερες υποθέσεις που έχουν απασχολήσει την αρχή για τα θέματα αυτά (www.synigoros.gr/perivallon)⁴²¹.

Πρωταγωνιστής όμως σε αυτήν την προσπάθεια πρέπει να είναι η κοινωνία των πολιτών, με την ενεργοποίηση της οποίας θα καταστεί δυνατή η σφυρηλάτηση μιας σύγχρονης οικολογικής συνείδησης. Η ελληνική πολιτεία από μόνη της, όπως δείχνουν καθημερινά οι πράξεις και οι παραλείψεις της, δεν είναι σε θέση να εγγυηθεί την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Γι' αυτό είναι σημαντικό να εντείνουμε τις πιέσεις μας με ατομικές πρωτοβουλίες, προκειμένου να πεισθεί η πολιτεία, ώστε να ενστερνισθεί τη λογική μιας σύγχρονης περιβαλλοντικής πολιτικής και διακυβέρνησης.⁴²²

⁴²⁰Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Αρ.4 Π.Δ. 273/1999, η στην ιστοσελίδα «Συνήγορος του Πολίτη», διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/?i=stp.el.273_1999 προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴²¹Βλ. Λιάσκα Α., «Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους μέσω των αναφορών στον Συνήγορο του Πολίτη-Πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση» στο Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών – «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές», σελ.25,26, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴²²Βλ. Παπαδημητρίου Γ., οπ.π. (σημ.401)

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Προκειμένου να διαφυλαχθεί το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες τόσο σε διεθνές, όσο και σε ευρωπαϊκό αλλά και σε εθνικό επίπεδο.

Εξάλλου, σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2014, το 31% των Ευρωπαίων πολιτών θεωρεί ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι η παροχή περισσότερης περιβαλλοντικής πληροφορίας, μαζί με την επιβολή υψηλότερων προστίμων στους παραβάτες (40%), καθώς και τα χρηματοδοτικά κίνητρα (33%), όπως αποτυπώνεται στο Σχεδιάγραμμα 4 του Παραρτήματος. Ειδικότερα, 6 κ-μ θεωρούν ότι η παροχή πληροφορίας σε περιβαλλοντικά ζητήματα αποτελεί το πιο αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Αυτά είναι η Φινλανδία (48%), η Κύπρος (47%), η Ιρλανδία (44%), η Κροατία (41%), η Εσθονία (41%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (39%). Στην Ελλάδα αυτό το ποσοστό ανέρχεται στο 44%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 7 του Παραρτήματος.

Εστιάζοντας στις προσπάθειες σε εθνικό επίπεδο, οι προτεινόμενοι τρόποι ενίσχυσης του εν λόγω δικαιώματος είναι οι εξής:

Αναφορικά με την ενσωμάτωση των διεθνών Συμβάσεων και των ευρωπαϊκών Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη, οι οποίες προάγουν και προστατεύουν το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, απαραίτητη κρίνεται η θέσπιση αντίστοιχων νομοθετικών ρυθμίσεων που διακρίνονται από σαφήνεια, πληρότητα και συμβατότητα από πλευράς περιεχομένου, με τις διατάξεις και το εν γένει «πνεύμα» της οικείας κοινοτικής Οδηγίας και της Σύμβασης.⁴²³

Επιπλέον, αυτές οι ρυθμίσεις θα πρέπει να ενσωματώνονται άμεσα στην ελληνική έννομη τάξη και να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες στα ελληνικά δεδομένα, να μην παραγνωρίζουν δηλαδή τις πραγματικές δυνατότητες σε εξειδικευμένο προσωπικό και οικονομικά μέσα, ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη εφαρμογή τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση επίσης, αποτελεί η εξασφάλιση ενός σταθερού νομοθετικού πλαισίου, το οποίο δεν θα μπερδεύει τον πολίτη και το οποίο ο πολίτης θα μπορεί να εμπιστευτεί. Επειδή στην ελληνική έννομη τάξη οι τροποποιήσεις ή αντικαταστάσεις νόμων είναι πολλές, επιβάλλεται η κωδικοποίηση τόσο του εθνικού αλλά και του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος.⁴²⁴

Οι πολίτες, τα στελέχη της Διοίκησης, οι δικαστικοί λειτουργοί, αλλά κυρίως η πολιτική ηγεσία, θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν την σημασία που έχει για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά τελικώς και για την εμβάθυνση του περιεχομένου της δημοκρατίας, η τήρηση των κανόνων της πληροφόρησης των πολιτών στα διάφορα στάδια των διαδικασιών νομοθέτησης και διοικητικής δράσης και η ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας στις διαδικασίες αυτές. Στη χώρα μας, η πολιτική ηγεσία και η Διοίκηση δεν φαίνεται ότι έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία της ενημέρωσης και συμμετοχής αυτής, η οποία θα επέτρεπε την απρόσκοπτη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι η κύρωση της Σύμβασης του Aarhus πέρασε απαρατήρητη. Παρά το γεγονός ότι η ίδια η Σύμβαση επιβάλλει ευρεία δημοσιοποίηση των

⁴²³ Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.4), σελ.5

⁴²⁴ Βλ. Προτάσεις στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.293

δυνατοτήτων πληροφόρησης και συμμετοχής που παρέχονται στο κοινό, ουδεμία ή έστω ελάχιστη δημοσιότητα δόθηκε στην υπογραφή της και στη ψήφιση του σχετικού κυρωτικού νόμου.⁴²⁵

Επιπλέον, οι δομές του κράτους και οι αρμοδιότητες των φορέων είναι σημαντικό να μην αλλάζουν κάθε φορά που αλλάζει και η κυβέρνηση, ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχεια της Διοίκησης και η απρόσκοπτη και αποτελεσματική λειτουργία αυτής.

Η αποτελεσματική εφαρμογή της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία εξαρτάται λοιπόν από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι σχετίζονται με το πολιτικό σύστημα στο σύνολό του, τη νοοτροπία των πολιτών, των στελεχών και υπαλλήλων που ασκούν τις σχετικές αρμοδιότητες στα διάφορα επίπεδα εξουσίας, καθώς και την υποδομή των υπηρεσιών του Κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Απαραίτητη κρίνεται λοιπόν η καλή οργάνωση και λειτουργία της Διοίκησης, η ύπαρξη πολιτικής κουλτούρας και διοικητικής πρακτικής αποδεδειγμένης από μυστικοπάθεια και από εμμονές στις έννοιες του απορρήτου και του εμπιστευτικού και αντιστοίχως, νοοτροπία των διοικουμένων απαλλαγμένη από την καχυποψία έναντι των Αρχών.⁴²⁶ Η διαφάνεια λοιπόν της διοικητικής δράσης είναι απαραίτητη, ώστε να οικοδομηθεί σχέση επικοινωνίας και εμπιστοσύνης μεταξύ διοίκησης και διοικουμένου.

Επιπλέον, οι δημόσιες αρχές χρειάζονται αποτελεσματικούς μηχανισμούς προκειμένου να παρέχουν περιβαλλοντική πληροφόρηση. Αυτό σημαίνει ενίσχυση των κρατικών μηχανισμών, μέσω της παροχής κατάλληλων υποδομών και μέσω της προώθησης της διαφάνειας, της λογοδοσίας και των δίκαιων διοικητικών και δικαιοδοτικών θεσμών.⁴²⁷

Απολύτως απαραίτητη κρίνεται επίσης η εξασφάλιση δομών και υποδομών προς ενθάρρυνση της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, η επαρκής στελέχωση των φορέων και ιδίως των ελεγκτικών μηχανισμών επιτήρησης και επιβολής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς επίσης και η τήρηση ψηφιακού αρχείου από πλευράς των δημοσίων υπηρεσιών, στο οποίο θα μπορούν να έχουν πρόσβαση και οι πολίτες. Επίσης, η χρησιμοποίηση Ολοκληρωμένων Πληροφοριακών Συστημάτων στις δημόσιες υπηρεσίες και η χρησιμοποίηση κοινών βάσεων δεδομένων, είναι ένας τρόπος να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ τους.⁴²⁸

Επίσης, θα πρέπει να διασφαλίζονται από πλευράς του Κράτους οι κατάλληλες υποδομές, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία ακόμα και στα άτομα με ειδικές ανάγκες, χωρίς διακρίσεις.

Επίσης, θα πρέπει να υπάρχουν κατάλληλη νομοθεσία, κανονισμοί, δράσεις, πολιτικές και προγράμματα που προωθούν την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και την συμμετοχή στην διαδικασία λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα. Επιπλέον, θα πρέπει να εξασφαλίζεται η πλήρης συμμετοχή του κοινού στην διαμόρφωση των πολιτικών, προκειμένου να υπάρξει απρόσκοπτη εφαρμογή τους και αυτό θα μπορέσει να γίνει μόνο με την κατάλληλη πληροφόρησή τους στα περιβαλλοντικά θέματα. Πολύ σημαντικό

⁴²⁵Βλ. Μενουδάκος Κ., «Η Σύμβαση του Άρχους και η νομολογία του ΣτΕ για την πληροφόρηση και την συμμετοχή των πολιτών» στο «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές», σελ. 18, Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ.24-25, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴²⁶Βλ. Μενουδάκος Κ., οπ.π. (σημ.425), σελ.24-25

⁴²⁷Βλ. United Nations Environmental Programme, οπ.π. (σημ.87), σελ.87

⁴²⁸ Βλ. Πορίσματα στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.292

επίσης είναι να εξασφαλίζεται ισότιμα η πρόσβαση και η συμμετοχή των γυναικών και να μην υπάρχουν διακρίσεις.⁴²⁹

Κεντρικό ζητούμενο για τον Έλληνα νομοθέτη θα πρέπει να είναι η θέσπιση του κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου, το οποίο θα συμβάλει στην μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, με στόχο κυρίως την ενίσχυση της σχέσης επικοινωνίας κράτους-πολίτη.⁴³⁰ Σημαντική λοιπόν είναι η προώθηση και περαιτέρω χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και άλλων μέσων επικοινωνίας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ανάπτυξης στο διαδίκτυο των βασικών πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, καθώς και μέσω της απόκτησης πλήρους πρόσβασης και χρήσης γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών διαστημικής τεχνολογίας, όπως δορυφορικές εικόνες, τεχνολογία τηλεπισκόπησης και παγκόσμιο σύστημα εντοπισμού θέσης, καθώς και αεροφωτογραφίες.⁴³¹

Υπάρχει ανάγκη επίσης να δοθεί υψηλός βαθμός προτεραιότητας στην εξάλειψη των σημερινών κενών, όσον αφορά στα σημερινά δεδομένα για το περιβάλλον, στην βελτίωση της συγκρισιμότητας και της διαφάνειας των δεδομένων αυτών, στην τυποποίηση των επιστημονικών και τεχνικών λεπτομερειών όσον αφορά στην ανάκτηση, ταξινόμηση και ερμηνεία των πληροφοριών, ώστε να βελτιστοποιηθεί η αξία και η χρησιμότητα των δεδομένων που συγκεντρώνονται στους διάφορους διοικητικούς και επιχειρηματικούς χώρους και στις διάφορες γεωγραφικές περιοχές και επίπεδα, καθώς και στην αξιοποίηση και στην αύξηση της πείρας και του δυναμικού του στατιστικού συστήματος σε όλα τα επίπεδα, ώστε να παράγουν αξιόπιστες περιβαλλοντικές στατιστικές σε τακτά διαστήματα, οι οποίες θα μπορούν να είναι συγκρίσιμες και να συνδέονται με τις παραδοσιακές επίσημες στατιστικές στους οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς.⁴³²

Απαραίτητο είναι επίσης να τηρούνται εθνικά μητρώα, τα οποία θα είναι προσπελάσιμα και προσβάσιμα από όλες τις χώρες. Επίσης, θα πρέπει να αυξηθεί η ποσότητα και η ποιότητα των Εκθέσεων που υποβάλλει η Ελλάδα σε τοπικό, περιφερειακό και ενωσιακό επίπεδο, αναφορικά με την εφαρμογή των περιβαλλοντικών συμφωνιών και οι οποίες θα πρέπει να αποτυπώνουν την πραγματική κατάσταση του περιβάλλοντος, να είναι ανεξάρτητες και να αποτελούν εργαλείο αξιολόγησης και βελτίωσης των μέτρων που έχουν ληφθεί σε εθνικό επίπεδο. Τα πρότυπα εκθέσεων (formats) είναι ένα σημαντικό εργαλείο, ώστε να εξασφαλίζεται η ομοιομορφία των εκθέσεων και η συγκρισιμότητά τους.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει επίσης να δοθεί στην βελτίωση της συλλογής και διάδοσης των περιβαλλοντικών πληροφοριών, ώστε να δημιουργηθεί μια σταθερή βάση για την ανάληψη εθνικής δράσης σε αυτόν τον τομέα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζουν και τα ήδη υπάρχοντα δίκτυα σε εθνικό ή υπερεθνικό επίπεδο, μεταξύ διοικητικών οργάνων, μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών φορέων καθώς και τα δίκτυα της Κοινωνίας των Πολιτών, τα οποία λειτουργούν ως αποθετήριο γνώσης και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής αλλά και την απαραίτητη συναίνεση για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής

⁴²⁹Βλ. United Nations Environmental Programme, οπ.π. (σημ.87), σελ.87

⁴³⁰Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.161), σελ.166-167

⁴³¹Βλ. UNEP "Fourth Programme for the Development and Periodic Review of Environmental Law" Nairobi, 16–20 February 2009, σελ.8, διαθέσιμο και στο www.unep.org/delc/Portals/119/MontevideoIV.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

⁴³²Βλ. Τσάλας Γ.-Γρηγορίου Π., οπ.π. (σημ.383), σελ.103-104

νομοθεσίας.⁴³³ Επιπλέον, θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα δημιουργίας ενός διεθνούς δικτύου περιβαλλοντικών οργανισμών.⁴³⁴

Το διαδίκτυο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επαύξηση της πρόσβασης του κοινού στις ειδήσεις και στην διευκόλυνση της διάδοσης πληροφοριών. Σημαντική είναι και η διατήρηση αρχείων του διαδικτύου, τα οποία συμβάλλουν ουσιαστικά στην διατήρηση και διάθεση των ειδήσεων και των πληροφοριών, αποτελούν δε σημαντική πηγή για την εκπαίδευση και για ιστορική έρευνα, διότι είναι ευχερώς προσβάσιμα στο κοινό και κατά κανόνα δωρεάν. Σημαντικό βέβαια είναι οι πληροφορίες αυτές να είναι ορθές και έγκυρες και να επικαιροποιούνται τακτικά.⁴³⁵ Επίσης, τα στοιχεία για την κατάσταση του περιβάλλοντος σε Περιβαλλοντικά Δίκτυα, καθώς και η καταγραφή των πληροφοριών αυτών σε διάφορα μητρώα, θα πρέπει να εξασφαλίζεται απρόσκοπτα.

Σημαντική επίσης είναι και δημοσίευση ειδικού τεύχους για τα δικαιώματα του πολίτη και την προστασία του περιβάλλοντος, το οποίο θα διατίθεται δωρεάν και σε ηλεκτρονική μορφή.⁴³⁶

Ο ρόλος του Συνηγού του Πολίτη είναι επίσης πολύ σημαντικός στην ενίσχυση του δικαιώματος πρόσβασης των πολιτών στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, όμως δεδομένου ότι ο θεσμός αυτός έχει πολλές αρμοδιότητες, η θέσπιση ενός εξειδικευμένου σώματος για την παροχή πληροφοριών, ο Επίτροπος Πληροφόρησης, κρίνεται απαραίτητος. Αυτός ο θεσμός πρωτοπαρουσιάστηκε στον Καναδά και ήδη υπάρχει σε πολλές χώρες. Ο ρόλος του είναι να παρεμβαίνει, προκειμένου να επιλύει αποκλειστικά ζητήματα ελλιπούς ή μη συμμόρφωσης της διοίκησης αναφορικά με την παροχή πληροφορίας, κατόπιν αιτημάτων των πολιτών. Το πλεονέκτημα που παρουσιάζει η λειτουργία αυτού του θεσμού είναι η εξειδίκευση των υπαλλήλων που απασχολούνται στον συγκεκριμένο φορέα σε θέματα περιβαλλοντικής πληροφόρησης. Βασικό είναι τα μέλη του βέβαια να απολαμβάνουν λειτουργικής ανεξαρτησίας. Στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνονται η παροχή συμβουλών και βοήθειας τόσο στους πολίτες, όσο και στους δημόσιους λειτουργούς, αναφορικά με την νομοθεσία πρόσβασης στην πληροφορία, η υπόδειξη ορθού τρόπου υποβολής των αιτημάτων στους πολίτες, καθώς και η ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την σχετική νομοθεσία. Ο θεσμός αυτός μπορεί να αποδειχθεί καλύτερος και από την ενίσχυση του δικαιώματος πρόσβασης στην δικαιοσύνη, καθώς όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει μεγάλη εξειδίκευση στο συγκεκριμένο πεδίο και επιπλέον, οι διαδικασίες επίλυσης των αναδυόμενων προβλημάτων είναι λιγότερο χρονοβόρες και δαπανηρές.⁴³⁷

Αναφορικά με την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, η Ελλάδα θα πρέπει να εκμεταλλευτεί τους πόρους που διατίθεται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και να καταρτίσει προγράμματα ενημέρωσης και εκπαίδευσης των μαθητών, της τοπικής κοινωνίας, των φοιτητών, των ερευνητών, των καθηγητών, των επαγγελματιών και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σημαντικό είναι επίσης να επενδύσει στα προγράμματα κατάρτισης των εργαζομένων του δημοσίου τομέα σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει σε αυτό το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης, αλλά

⁴³³Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.161), σελ.138-141

⁴³⁴Βλ. Τσάλτας Γ.-Γρηγορίου Π., οπ.π. (σημ.383), σελ.155

⁴³⁵Βλ. Ιγγλεζάκης Ι. «Το Δικαίωμα στην ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του» Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2014, σελ.156,163

⁴³⁶Βλ. Προτάσεις στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.293

⁴³⁷Βλ. Holsen S. And Pasquier M., οπ.π. (σημ.37), σελ. 223-233

και η Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Με αυτόν τον τρόπο, θα δοθεί έμφαση στην αλλαγή της νοοτροπίας και της κουλτούρας των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά θα δοθεί ώθηση και στην εξειδίκευσή τους, ώστε να παρέχουν απρόσκοπτα πληροφορίες και να λειτουργούν πιο αποτελεσματικά.

Αυτό που χρειάζεται οπωσδήποτε να ρυθμιστεί είναι μια συνεπής στάση απέναντι στα περιβαλλοντικά ζητήματα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, με την ενσωμάτωση στο καθημερινό τους πρόγραμμα περιβαλλοντικών εκπομπών. Δύο έως πέντε λεπτά καθημερινά μπορεί να είναι αρκετά για ενημέρωση και επιμόρφωση των πολιτών σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα, τις ακολουθούμενες πολιτικές, τις λύσεις, τα δικαιώματά του και τις υποχρεώσεις του απέναντι στις μελλοντικές γενιές, καθώς και τον ρόλο που αυτός μπορεί να διαδραματίσει για την βιώσιμη ανάπτυξη.⁴³⁸

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση θα πρέπει επίσης να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των σχολικών προγραμμάτων, ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.⁴³⁹ Η εισαγωγή του μαθήματος της περιβαλλοντικής αγωγής σε όλα τα σχολεία της χώρας, καθώς και η συστηματική διεξαγωγή ενημερωτικής εκστρατείας από τις αρμόδιες Αρχές προς τον πολίτη για περιβαλλοντικά ζητήματα και σχετικές δράσεις είναι επίσης απαραίτητα.⁴⁴⁰ Ακόμα και στα Πανεπιστήμια, θα πρέπει να υπάρξουν περισσότερα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών αναφορικά με το περιβάλλον ή ειδικά μαθήματα για τον συγκεκριμένο κλάδο σε όλο και περισσότερα προπτυχιακά προγράμματα.

Επίσης, σημαντική είναι και η διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων, για την διεύρυνση και ενίσχυση διακλαδικών και σφαιρικών προσεγγίσεων σε ζητήματα προστασίας περιβάλλοντος.⁴⁴¹

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών βέβαια, δεν προωθείται πια μόνο από τα υπάρχοντα δίκτυα ενημέρωσης όπως είναι η τηλεόραση και το ραδιόφωνο, αλλά και μέσα από εναλλακτικούς τρόπους ενημέρωσης, όπως είναι η δημιουργία δικτύων άμεσης επικοινωνίας μελών και υποστηρικτών, η χρήση του διαδικτύου, ηλεκτρονικά περιοδικά που αποστέλλουν οι ΜΚΟ, οπτικοακουστικό υλικό, διοργάνωση σεμιναρίων, εκδηλώσεων, ημερίδων, καθώς και διοργάνωση θεατρικών και μουσικών δρώμενων. Επίσης, οι ΜΚΟ συμβάλλουν στην δημιουργία διαλόγου και σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ διαφόρων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες ενδεχομένως να βλέπουν με δυσπιστία η μία την άλλη.⁴⁴²

Γι' αυτό, απαραίτητη παρουσιάζεται επίσης η καταγραφή των περιβαλλοντικών οργανώσεων και δημιουργία δικτύου πληροφοριών για την δραστηριότητά τους.⁴⁴³

Ο ρόλος των ΟΤΑ είναι επίσης νευραλγικός, καθώς ως φορείς βρίσκονται εγγύτερα στον πολίτη σε διοικητικό επίπεδο και μπορούν να δράσουν πιο άμεσα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων αλλά και για την ενημέρωση των πολιτών. Ως φορείς λοιπόν, είναι αρμόδιοι για την συνειδητοποίηση της κοινής

⁴³⁸Βλ. Αργείτη Ε., οπ.π. (σημ.392), σελ.283

⁴³⁹Βλ. Τσάλτας Γ.-Γρηγορίου Π., οπ.π. (σημ.383), σελ.118

⁴⁴⁰Βλ. Δικαίος Ε., οπ.π. (σημ.368)

⁴⁴¹Βλ. Προτάσεις στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.293

⁴⁴²Βλ. Χρυσόγελος Ν. «Διάσκεψη για την βιώσιμη ανάπτυξη: Ανεπαρκείς δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002.Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003, σελ.294

⁴⁴³Βλ. Προτάσεις στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.293

γνώμης της περιφέρειάς τους, σχετικά με το σύνολο των περιβαλλοντικών προβλημάτων που αυτή αντιμετωπίζει, την προώθηση του τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και την άμεση λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η υλοποίηση όλων των παραπάνω μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την υιοθέτηση μικρών Agenda 21, προγραμμάτων Δράσης δηλαδή, σε τοπικό επίπεδο.⁴⁴⁴

Θα απαιτηθεί επίσης μια σφαιρική στρατηγική για την ενημέρωση του κοινού, των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, των περιφερειακών και των τοπικών αρχών, καθώς και των ΜΚΟ, σχετικά με τους μακροπρόθεσμους και τους ενδιάμεσους στόχους της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και σχετικά με τις δικές τους ευθύνες και τις δυνατότητες να συμβάλλουν. Η στρατηγική θα πρέπει να προβλέπει την δημιουργία συγκεκριμένων δομών, σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, που θα διευκολύνουν την συμμετοχή των πολιτών και των φορέων.⁴⁴⁵

Αναφορικά με την προώθηση της συμμετοχής του κοινού στην προετοιμασία πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον λοιπόν, θα πρέπει να αποφεύγεται η ψήφιση νόμων με την διαδικασία του κατεπείγοντος, ώστε να εξασφαλίζεται ότι υπάρχει επαρκής χρόνος για την δημόσια διαβούλευση, η οποία γίνεται πλέον διαδικτυακά.

Πρέπει επίσης να εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις πρακτικής εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου, ώστε να δημιουργηθεί στους πολίτες η αίσθηση ότι η συμμετοχή τους θα ληφθεί υπόψη και μπορεί να επηρεάσει τις λαμβανόμενες αποφάσεις. Με τον τρόπο αυτό, θα ενθαρρυνθούν οι πολίτες και οι συλλογικοί φορείς εκπροσώπησής τους να μετέχουν δημιουργικά στις αποφάσεις που συνδέονται με τα θέματα περιβάλλοντος.⁴⁴⁶

Αναφορικά με την συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις για ειδικές δραστηριότητες, θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι οι ΜΠΕ δημοσιεύονται έγκαιρα και με κάθε πρόσφορο μέσο και είναι πλήρεις και απλές, ώστε ο πολίτης να τις αντιλαμβάνεται και να έχει ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με το επικείμενο έργο ή δραστηριότητα, έτσι ώστε να μπορεί να υποβάλλει ολοκληρωμένες προτάσεις.

Ο ιδιωτικός τομέας επίσης, φέρει σημαντικό μερίδιο ευθύνης στην κατάλληλη πληροφόρηση των πολιτών. Οι ΜΠΕ που εκπονούνται από τον κύριο του έργου ή της δραστηριότητας, οφείλουν να είναι ολοκληρωμένες, να αποτυπώνουν το πραγματικό αντίκτυπο του επικείμενου έργου ή της δραστηριότητας στο περιβάλλον και να προβάλλουν εναλλακτικές λύσεις, προκειμένου να διατυπωθούν επί της ουσίας γνώμες και απόψεις οι οποίες θα ληφθούν πραγματικά υπόψη.

Το οικολογικό σήμα επίσης, είναι ένα σημαντικό μέσο εξασφάλισης πληροφοριών προς τους καταναλωτές για τα προϊόντα που καταναλώνουν, ότι εφαρμόζονται για την παραγωγή του περιβαλλοντικά φιλικές πρακτικές και παρέχει αποτελεσματικές και αξιόλογες εγγυήσεις.⁴⁴⁷

Τέλος, σε κάθε περίπτωση κομβικής σημασίας είναι και ο ρόλος των εθνικών δικαστηρίων, τα οποία έχουν την «τελευταία λέξη» τόσο σε θέματα ερμηνείας των οικείων διατάξεων όσο και κυρίως στην επίλυση συγκρούσεων μεταξύ των αντικρουόμενων προστατευόμενων αγαθών, ήτοι του δικαιώματος πρόσβασης στην

⁴⁴⁴Βλ. Τσάλτας Γ. «Περιβάλλον και Κοινωνία των Πολιτών» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη» .Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002.Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003, σελ.278

⁴⁴⁵Βλ. Τσάλτας Γ.-Γρηγορίου Π., οπ.π. (σημ.383), σελ.118

⁴⁴⁶Βλ. Μενουδάκος Κ., οπ.π. (σημ.425), σελ.24

⁴⁴⁷Βλ. Τσάλτας Γ.-Γρηγορίου Π., οπ.π. (σημ.383), σελ.118

περιβαλλοντική πληροφορία ως προϋπόθεση για την άσκηση σχετικών δικαιωμάτων, αλλά και για τον έλεγχο αποτελεσματικότητας της περιβαλλοντικής πολιτικής και των αγαθών που προστατεύονται από τις σχετικές εξαιρέσεις (δημόσια ασφάλεια, πνευματική ιδιοκτησία, επιχειρηματικό απόρρητο κ.τ.λ.).⁴⁴⁸

Αναφορικά με την εξασφάλιση της πρόσβασης στην δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα, η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να είναι δυνατή χωρίς συνήγορο και με μειωμένο παράβολο, ώστε να μπορούν να εξυπηρετηθούν και οι λιγότερο οικονομικά εύρωστοι πολίτες, χωρίς διακρίσεις.⁴⁴⁹ Επίσης, θα πρέπει να υπάρξει νομοθετική πρόβλεψη για την δυνατότητα λήψης προσωρινών μέτρων, για θέματα μη τήρησης της διαδικασίας ενημέρωσης και διαβούλευσης.

Η καταγραφή των περιβαλλοντικών οργανώσεων όπως προαναφέρθηκε, είναι πολύ σημαντική και στην πρόσβαση στην δικαιοσύνη, ώστε να είναι αναγνωρισμένες για να μπορούν να προσφεύγουν δικαστικά. Επιβάλλεται συνεπώς να εκσυγχρονιστεί το θεσμικό οπλοστάσιο, για να διευκολυνθεί όχι μόνο η ατομική αλλά και η συλλογική άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων πρόσβασης.⁴⁵⁰ Επιπλέον, θα πρέπει να αναζητηθούν τρόποι για την διευκόλυνση παροχής συμβουλών από δικηγόρους προς πολίτες και περιβαλλοντικές οργανώσεις σε ζητήματα προστασίας περιβάλλοντος.⁴⁵¹

Εξαιρετικά σημαντικός στην υλοποίηση των αρχών της Σύμβασης του Aarhus θα είναι ο ρόλος των δικαστών. Από την πρακτική των δικαστηρίων θα εξαρτηθεί τελικώς, αν οι ρήτρες της Σύμβασης θα παραμείνουν στο χώρο του soft law ή θα αναχθούν σε δεσμευτικούς κανόνες με συγκεκριμένες συνέπειες σε περίπτωση παραβίασής τους.⁴⁵²

Η ενίσχυση του δικαιώματος πρόσβασης θα μπορούσε να επιτευχθεί και μέσω της ενίσχυσης της ικανότητας των εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας να εκτιμούν τα περιβαλλοντικά ζητήματα και τις ανησυχίες. Προς τούτο, θα πρέπει να εκπαιδεύονται ειδικά σε ζητήματα περιβαλλοντικού δικαίου και βιώσιμης ανάπτυξης, προκειμένου να ερμηνεύουν τον νόμο και να εξισορροπούν τα συμφέροντα υπέρ της προστασίας της δημόσιας υγείας και της προστασίας του περιβάλλοντος/διατήρησης της φύσης.⁴⁵³

Απαραίτητη καθίσταται επίσης η επεξεργασία εκλαϊκευμένου τρόπου, με τις σημαντικότερες έως σήμερα περιβαλλοντικές υποθέσεις που απασχόλησαν τα ελληνικά δικαστήρια, μαζί με νομολογία αλλά και παρουσίαση των βασικών σκέψεων για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων.⁴⁵⁴

Τέλος, θα πρέπει να υπάρξει νομοθετική πρόβλεψη για την δυνατότητα διοικητικής προσφυγής των πολιτών, μέσω της επαναφοράς των Ειδικών Επιτροπών Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας και μέσω της επαναφοράς του δικαιώματος της αποζημίωσης των πολιτών για πράξεις η παραλείψεις των δημοσίων αρχών.

⁴⁴⁸ Βλ. Καραγεώργου Β., οπ.π. (σημ.4), σελ.5

⁴⁴⁹Βλ. ΥΠΕΚΑ, οπ.π. (σημ.327)

⁴⁵⁰Βλ. Παπαδημητρίου Γ., οπ.π. (σημ.401)

⁴⁵¹Βλ. Προτάσεις στο «Η διεύθυνση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.293

⁴⁵²Βλ. Μενουδάκος Κ., οπ.π. (σημ.425), σελ.25

⁴⁵³Βλ. United Nations Environmental Programme, οπ.π. (σημ.87), σελ.87

⁴⁵⁴Βλ. Προτάσεις στο «Η διεύθυνση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994, σελ.293

Τον πιο σημαντικό ρόλο βέβαια καλείται να διαδραματίσει ο ίδιος ο πολίτης, ο οποίος θα πρέπει να είναι πιο ενεργός και να μην μένει αδιάφορος και απαθής. Επίσης, δεν θα πρέπει να προτάσσει το δικό του ατομικό συμφέρον, αλλά θα πρέπει να σκέφτεται πιο ορθολογικά και συλλογικά, τόσο ως καταναλωτής, όσο και ως ψηφοφόρος. Επίσης πρέπει να δραστηριοποιείται και να επιδιώκει την ενημέρωση, προκειμένου να εντείνει τις πιέσεις προς πάσα κατεύθυνση, ώστε να ενστερνισθεί η πολιτεία τη λογική μιας σύγχρονης περιβαλλοντικής πολιτικής και διακυβέρνησης, με σκοπό να διασφαλίσει την προστασία του υπέρτατου αγαθού, το υγιές περιβάλλον και να εξασφαλίσει την αειφορική διαχείρισή του, ώστε να μπορούν να το απολαμβάνουν και οι μελλοντικές γενιές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η περιβαλλοντική ενημέρωση αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της δημοκρατίας. Είναι ένα μέσο ενίσχυσης της διαφάνειας, καθώς προάγει την άμεση, συμμετοχική δημοκρατία, καθώς και την ανοιχτή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου. Συνδέεται επίσης με διάφορες γενικές αρχές του περιβαλλοντικού και διοικητικού δικαίου, όπως την αρχή της φανεράς δράσης των διοικητικών οργάνων, την αρχή της πρόληψης και την αρχή προφύλαξης. Επιπλέον, ενισχύει την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης, συμβάλλοντας στην καλή διακυβέρνηση και την περιβαλλοντική προστασία.

Τα οφέλη που προκύπτουν από την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία είναι πολλά. Το δικαίωμα αυτό αποτελεί ένα μέσο δημοκρατικού ελέγχου της διοικητικής δράσης, κατά πόσο δηλαδή η διοίκηση τηρεί τους κανόνες που απορρέουν από τις διεθνείς ή ευρωπαϊκές συνθήκες στο εξωτερικό και κατά πόσο εφαρμόζει τους νόμους στο εσωτερικό. Επιπλέον, η σωστή και έγκαιρη πληροφόρηση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή του κοινού στις περιβαλλοντικές αποφάσεις, η οποία μπορεί με την σειρά της να συμβάλλει στον έλεγχο της διοικητικής δράσης, συμπληρωματικά με τους λιγοστούς πόρους που διαθέτουν τα κράτη ή οι διεθνείς ή περιφερειακοί οργανισμοί για παρακολούθηση, έλεγχο και επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Τέλος, η πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες μπορεί να αφυπνίσει και να ευαισθητοποιήσει το κοινό, ώστε να φέρει σημαντικά ζητήματα στο προσκήνιο του δημοσίου διαλόγου και να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει εγκαίρως τα περιβαλλοντικά προβλήματα, προτού αυτά πάρουν ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

Η έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας, καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτήν, κατοχυρώνονται σε διάφορα κείμενα, τόσο μαλακού όσο και σκληρού δικαίου, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Η κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και ειδικότερα μεταξύ των Κρατών, καθιερώνεται νομικά ως αναγκαιότητα, ιδιαίτερα λόγω της διεθνοποίησης και της αυξανόμενης έντασης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, που καθιστούν εμφανές ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα δεν γνωρίζουν σύνορα, οπότε επιβάλλεται η αντιμετώπισή τους συλλογικά. Πρώτος χώρος ανάπτυξης της αρχής της πληροφόρησης, θεωρείται η διεθνής ρύθμιση του καθεστώτος των γλυκών νερών, όπου τα κράτη της άνω ροής, προκαλούν διασυνοριακούς κινδύνους για τα κράτη της κάτω ροής.

Από την άλλη πλευρά, έχει αναπτυχθεί έντονος προβληματισμός στον χώρο του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος, αναφορικά με την σκοπιμότητα θέσπισης ενός ουσιαστικού δικαιώματος στο περιβάλλον, όπως έχει ήδη προβλεφθεί σε διάφορες συνταγματικές τάξεις, ιδίως στην Ευρώπη, ή αν θα ήταν πιο εποικοδομητική η ανάπτυξη ορισμένων διαδικαστικών πλευρών του δικαιώματος αυτού, όπως το δικαίωμα πληροφόρησης και συμμετοχής σε περιβαλλοντικά θέματα.

Οι διεθνείς συνθήκες λοιπόν, περιλαμβάνουν διατάξεις που κατοχυρώνουν την ανταλλαγή των περιβαλλοντικών πληροφοριών μεταξύ των Κρατών, θεσπίζουν υποχρεώσεις ανταλλαγής Εκθέσεων και υποχρεώσεις διαβούλευσης μεταξύ των Κρατών, μηχανισμούς έγκαιρης προειδοποίησης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης προκειμένου να προστατευτεί η υγεία και η ζωή των πολιτών, περιλαμβάνουν υποχρεώσεις επιτήρησης και μηχανισμούς συμμόρφωσης των Κρατών, υποχρεώσεις πρόσβασης των πολιτών στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, αλλά και εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.

Η πιο ολοκληρωμένη σύμβαση διεθνώς, αναφορικά με την κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, την συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά ζητήματα, καθώς και του δικαιώματος πρόσβασης στην δικαιοσύνη σε περίπτωση παραβίασης των δύο παραπάνω δικαιωμάτων, είναι η Σύμβαση του Århus, η οποία έχει ως σκοπό να συμβάλλει στην προστασία του δικαιώματος κάθε ατόμου να ζει σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και ευημερία του. Η Σύμβαση αυτή είναι μεγάλης σημασίας, καθότι συνδέει ρητά την προστασία του περιβάλλοντος με τα ανθρώπινα δικαιώματα, κατοχυρώνοντας βασικές αρχές του δικαίου περιβάλλοντος, όπως την αρχή της πρόληψης, της προφύλαξης, της έγκαιρης προειδοποίησης, της ενημέρωσης και συμμετοχής των πολιτών, της αναλογικότητας, της βιώσιμης ανάπτυξης, την αρχή της μη διάκρισης, της άμεσης δημοκρατίας, καθώς και της διαφάνειας. Παρότι έχει επικριθεί για το γεγονός ότι μπορεί να περιέχει αόριστες και φιλελεύθερες διατάξεις, οι οποίες πολλές φορές δίνουν στα Κράτη την διακριτική ευχέρεια να λειτουργούν κατά το δοκούν και οι οποίες δεν επηρεάζουν άμεσα τους ιδιωτικούς φορείς, καθώς και το γεγονός ότι δεν παρέχει αποτελεσματικό μηχανισμό συμμόρφωσης των Κρατών, εν τούτοις, αποτελεί μια μορφή νομικής, αλλά κυρίως πολιτικής δέσμευσης των Κρατών περί ουσιαστικής συμμετοχής του κοινού στα περιβαλλοντικά θέματα.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και παρότι οι ιδρυτικές συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν περιλάμβαναν ρυθμίσεις ούτε για την προστασία του περιβάλλοντος, ούτε για το δικαίωμα πληροφόρησης και συμμετοχής του κοινού, εν τούτοις η ανάγκη αυτή προέκυψε σταδιακά, προκειμένου να προστατευτούν η ελεύθερη αγορά και ο ελεύθερος ανταγωνισμός μεταξύ των Κρατών μελών, αλλά και ως αντίβαρο στο γενικό αίσθημα των ευρωπαίων πολιτών περί αδιαφανούς τρόπου λειτουργίας των ενωσιακών οργάνων. Έτσι, θεσπίστηκαν πολυάριθμοι Κανονισμοί, Αποφάσεις και Οδηγίες, που ενίσχυσαν το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στα έγγραφα, θέσπισαν την υποχρέωση ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού σε σχέση με υφιστάμενες ή και με σχεδιαζόμενες δραστηριότητες που μπορεί να έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις και συντάχθηκαν με το διεθνές θεσμικό πλαίσιο, ως αποτέλεσμα της επιρροής που άσκησαν οι εξελίξεις στο διεθνές πεδίο με την υπογραφή της Διακήρυξης του Ρίο, της Agenda 21, καθώς και της Σύμβασης του Århus.

Σε εθνικό επίπεδο, το ελληνικό Σύνταγμα θεωρείται γενικά πρωτοποριακό ως προς τις εγγυήσεις που παρέχει, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος. Επίσης, η Ελλάδα ήταν από τις λίγες ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες διέθεταν νομικά κείμενα που προέβλεπαν την ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού αναφορικά με τις ΜΠΕ, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 80', δηλαδή πολύ πριν την έκδοση αντίστοιχων Οδηγιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η υπογραφή της Σύμβασης του Århus από την Ελλάδα επίσης, σηματοδότησε μια νέα εποχή στην περιβαλλοντική πληροφορία και ρύθμισε το θέμα συνολικά, διότι μέχρι τότε μόνο αποσπασματικά προβλεπόταν η δυνατότητα των πολιτών να έχουν πρόσβαση σε περιβαλλοντικά δεδομένα.

Στην Ελλάδα, έχουν γίνει κάποια βήματα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι υπάλληλοι και οι αρχές συνδράμουν και παρέχουν οδηγίες στο κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Επίσης, έχουν θεσπιστεί μέτρα προώθησης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, μέτρα διευκόλυνσης της πρόσβασης των πολιτών σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, μέτρα για την προώθηση της συμμετοχής του κοινού και της διευκόλυνσης πρόσβασής του στην δικαιοσύνη, καθώς και μέτρα για την ενθάρρυνση των οικονομικών παραγόντων. Επιπλέον, υπάρχει προσπάθεια προσαρμογής των κατεχόμενων από τις δημόσιες αρχές περιβαλλοντικών πληροφοριών στα νέα δεδομένα και τις ραγδαίες εξελίξεις της ΤΠΕ και είναι εύλογη η προσπάθεια διάθεσης στο κοινό επαρκών πληροφοριών κατά διαφανή και ευπρόσιτο τρόπο, καθώς και σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων. Σημαντική επίσης προσπάθεια καταβάλλεται

από την ελληνική δημόσια διοίκηση, αναφορικά με την προοδευτική καθιέρωση ενός συνεπούς συστήματος καταλόγων ή μητρώων ρύπανσης εθνικής κλίμακας, σε μια διαρθρωμένη, μηχανογραφημένη και προσιτή στο κοινό βάση δεδομένων. Τέλος, έχει προωθηθεί σε κάποιο βαθμό η αναγνώριση και υποστήριξη των ενώσεων, οργανισμών ή ομάδων που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία.

Παρόλα τα βήματα που έχουν γίνει για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό των Ελλήνων πολιτών δεν θεωρεί τον εαυτό του καλά ενημερωμένο για περιβαλλοντικά ζητήματα και σε αυτό συντελούν διάφοροι παράγοντες.

Τα εργαλεία που έχουν χρησιμοποιηθεί από πλευράς ελληνικής πολιτείας για να εγγυηθούν την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία πολλές φορές δεν είναι αρκετά, ενώ υπάρχουν πράξεις και παραλείψεις της Διοίκησης, οι οποίες κάθε άλλο παρά προάγουν την διαφάνεια, την άμεση δημοκρατία, την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του συστήματος.

Η κρατική ανεπάρκεια είναι έκδηλη σε πολλά επίπεδα. Υπάρχει πρόβλημα πολυνομίας, έλλειψη πολιτικής βουλήσεως για την εφαρμογή της νομοθεσίας, διατάξεις οι οποίες μεταφέρονται αυτούσια στην ελληνική έννομη τάξη παραγνωρίζοντας τις δυνατότητες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και των διαθέσιμων υποδομών, δυσχεραίνοντας με αυτόν τον τρόπο την εφαρμογή των μέτρων. Επίσης, το πρόβλημα τις πολιτικής αστάθειας που αντιμετωπίζει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα λόγω της οικονομικής κρίσης, οδηγεί σε συχνές αλλαγές δομών, ηγεσιών και πολιτικών, οι οποίες δεν εξασφαλίζουν την συνέχεια της διοίκησης και ένα σταθερό νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο στην ελληνική πολιτεία, το οποίο ο πολίτης μπορεί να εμπιστευτεί και να βασίζεται σε αυτό.

Έκδηλη είναι και η ανεπάρκεια δομών, η υποστελέχωση φορέων και ελεγκτικών μηχανισμών, η ανεπάρκεια τόσο στην εκπαίδευση, όσο και στην πληροφόρηση του κοινού και των δημοσίων λειτουργιών, αλλά και ο ρόλος των ΜΜΕ στην διάδοση της περιβαλλοντικής πληροφορίας είναι ασθενικός. Ως αποτέλεσμα, ο πολίτης δεν γνωρίζει ποιες πληροφορίες είναι διαθέσιμες και από ποια δημόσια αρχή.

Προβλήματα παρουσιάζονται και στην υποχρέωση των αρχών περί ενεργητικής πληροφόρησης, διότι τα προβλεπόμενα από την νομοθεσία μητρώα ή κατάλογοι δεν διατίθεται στο κοινό από την δημόσια διοίκηση ή είναι δύσκολη η πρόσβαση σε αυτά. Επίσης, οι Εκθέσεις συμμόρφωσης που υποβάλλει η Ελλάδα αλλά και τα περισσότερα κράτη, συντάσσονται πρόχειρα, μέσα σε πνεύμα «ωραιοποίησης» της τρέχουσας κατάστασης και συνήθως είναι ελλιπείς, ώστε να αδυνατούν να παρέχουν την πλήρη εικόνα στους πολίτες αλλά και στα όργανα που ελέγχουν την εφαρμογή των νόμων.

Αναφορικά με την προώθηση της συμμετοχής του κοινού τόσο σε ειδικές δραστηριότητες και έργα, όσο και στην προετοιμασία πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον, αυτή διόλου δεν ενθαρρύνεται είτε γιατί οι ΜΠΕ πολλές φορές μπορεί να μην είναι πλήρεις, να δημοσιεύονται σε εφημερίδες χαμηλής κυκλοφορίας ή να αποκρύπτουν στοιχεία και να παρουσιάζονται με πολύ τεχνοκρατικό τρόπο για τον μέσο πολίτη είτε γιατί τις περισσότερες φορές τα νομοσχέδια ψηφίζονται με την διαδικασία του κατεπείγοντος, ώστε να μην υπάρχει χρόνος για ενημέρωση και διαβούλευση με το ενδιαφερόμενο κοινό.

Τέλος, υπάρχουν αρκετά προβλήματα και στην πρόσβαση στην ελληνική δικαιοσύνη, διότι οι διαδικασίες είναι δαπανηρές και χρονοβόρες. Ακόμα, η ίδια η νομοθεσία, έχει καταργήσει τις δομές που θα εξασφάλιζαν την

πρόσβαση στην διοικητική διαδικασία επίλυσης μιας διαφοράς, πριν την πρόσβαση στα δικαστήρια, καθώς και το δικαίωμα αποζημίωσης των πολιτών.

Το προαναφερθέν έλλειμμα καταδεικνύει και η εμπειρία του Συνηγού του Πολίτη, από τις υποθέσεις που έχει κατά καιρούς χειριστεί κατόπιν καταγγελιών των πολιτών, στις περιπτώσεις που η Διοίκηση για διάφορους λόγους, αρνείται να χορηγήσει περιβαλλοντικές πληροφορίες στους πολίτες, προβάλλοντας εμπόδια τα οποία δεν βρίσκουν έρεισμα στον νόμο, καταστρατηγώντας με αυτόν τον τρόπο την περιβαλλοντική νομοθεσία.

Από την άλλη πλευρά βέβαια, μεγάλο μερίδιο ευθύνης φέρει και ο ίδιος ο πολίτης, ο οποίος μερικές φορές παραμένει αδιάφορος και απαθής συχνά και για να εξυπηρετήσει το ατομικό του συμφέρον.

Τα αποτελέσματα της προβληματικής εφαρμογής των διατάξεων από την ελληνική δημόσια διοίκηση, τα οποία οδηγούν στην μη ορθή πληροφόρηση ή και καθόλου πληροφόρηση των πολιτών για θέματα περιβάλλοντος, συνοψίζονται στην αδιαφάνεια, την έλλειψη ελέγχου κρατικών και μη δρώντων, την έλλειψη περιβαλλοντικά φιλικών επενδύσεων, την ασυδοσία, την μη εφαρμογή των νόμων και τελικά την ίδια την καταστροφή του περιβάλλοντος. Καταδεικνύεται λοιπόν με αυτόν τον τρόπο η άμεση σχέση μεταξύ ορθής περιβαλλοντικής πληροφόρησης και προστασίας του περιβάλλοντος.

Απαραίτητο λοιπόν είναι να χτιστεί μια σχέση εμπιστοσύνης Κράτους και πολίτη, που θα επιτρέπει την ενημέρωση και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον.

Σε ένα πρώτο επίπεδο, βασική προϋπόθεση για την κατοχύρωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των εργαλείων που χρησιμοποιούνται κατά καιρούς προκειμένου να επιτευχθεί η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, είναι ελάχιστες συνθήκες δημοκρατίας, ήτοι εκλεγμένη Κυβέρνηση, οργανωμένη Διοίκηση, σχετικά ανεξάρτητη Δικαιοσύνη και ενισχυμένος ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η αποτελεσματικότητα των χρησιμοποιούμενων εργαλείων εξαρτάται επίσης από την εν γένει νοοτροπία των πολιτών, από την πολιτική βούληση των ασκούντων την εξουσία, από την υποδομή των υπηρεσιών της κεντρικής Διοίκησης αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης, από την σωστή οργάνωση της Διοίκησης, την νοοτροπία των δημοσίων λειτουργών, αλλά και την απαλλαγμένη από καχυποψία νοοτροπία των πολιτών.

Σε εθνικό επίπεδο, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η εξασφάλιση ενός σταθερού νομοθετικού πλαισίου, το οποίο δεν θα μπερδεύει τον πολίτη και το οποίο θα μπορεί να εμπιστευτεί. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί ως ένα βαθμό, μέσω της κωδικοποίησης τόσο του εθνικού αλλά και του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος. Επιπλέον, οι δομές του κράτους και οι αρμοδιότητες των φορέων είναι σημαντικό να μην αλλάζουν κάθε φορά που αλλάζει και η κυβέρνηση, ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχεια της Διοίκησης και η απρόσκοπτη και αποτελεσματική λειτουργία αυτής. Απαραίτητη κρίνεται επίσης η θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων που διακρίνονται από σαφήνεια, πληρότητα και συμβατότητα από πλευράς περιεχομένου, με τις διατάξεις του διεθνούς και ενωσιακού δικαίου. Επιπλέον, αυτές οι ρυθμίσεις θα πρέπει να ενσωματώνονται άμεσα στην ελληνική έννομη τάξη και να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες στα ελληνικά δεδομένα.

Επίσης, οι πολίτες, τα στελέχη της Διοίκησης, οι δικαστικοί λειτουργοί, αλλά κυρίως η πολιτική ηγεσία, θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν την σημασία που έχει για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά τελικώς και για την εμβάθυνση του περιεχομένου της δημοκρατίας, η τήρηση των κανόνων της πληροφόρησης των πολιτών

στα διάφορα στάδια των διαδικασιών νομοθέτησης και διοικητικής δράσης και η ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας στις διαδικασίες αυτές.

Σημαντική είναι και η εξασφάλιση επαρκών υποδομών από πλευράς του Κράτους, καθώς και η εξασφάλιση επαρκούς στελέχωσης των φορέων με εξειδικευμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό. Η εκπαίδευση είναι επίσης σημαντική και για τους πολίτες, η οποία οφείλει να εξασφαλίζεται ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Θα πρέπει επίσης να γίνει μέγιστη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Η χρησιμοποίηση Ολοκληρωμένων Πληροφοριακών Συστημάτων στις δημόσιες υπηρεσίες και η χρησιμοποίηση κοινών βάσεων δεδομένων είναι ένας τρόπος να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των φορέων. Η χρησιμοποίηση επίσης του διαδικτύου είναι πολύ σημαντική για την διάδοση της γνώσης, καθώς και η απόκτηση πλήρους πρόσβασης και χρήσης γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών διαστημικής τεχνολογίας, όπως δορυφορικές εικόνες, τεχνολογία τηλεπισκόπησης και παγκόσμιο σύστημα εντοπισμού θέσης, καθώς και αεροφωτογραφίες.

Υπάρχει ανάγκη επίσης να δοθεί υψηλός βαθμός προτεραιότητας στην εξάλειψη των σημερινών κενών, όσον αφορά στα σημερινά δεδομένα για το περιβάλλον, στην βελτίωση της συγκρισιμότητας και της διαφάνειας των δεδομένων αυτών, στην τυποποίηση των επιστημονικών και τεχνικών λεπτομερειών όσον αφορά στην ανάκτηση, ταξινόμηση και ερμηνεία των πληροφοριών, ώστε να βελτιστοποιηθεί η αξία και η χρησιμότητα των δεδομένων που συγκεντρώνονται στους διάφορους διοικητικούς και επιχειρηματικούς χώρους και στις διάφορες γεωγραφικές περιοχές και επίπεδα.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει επίσης να δοθεί στην βελτίωση της συλλογής και διάδοσης των περιβαλλοντικών πληροφοριών, ώστε να δημιουργηθεί μια σταθερή βάση για την ανάληψη εθνικής δράσης σε αυτόν τον τομέα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζουν και τα ήδη υπάρχοντα δίκτυα σε εθνικό ή υπερεθνικό επίπεδο μεταξύ διοικητικών οργάνων, μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών φορέων καθώς και τα δίκτυα της Κοινωνίας των Πολιτών, τα οποία λειτουργούν ως αποθετήριο γνώσης και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής

Απαραίτητο είναι επίσης να τηρούνται εθνικά μητρώα, τα οποία θα είναι προσπελάσιμα και προσβάσιμα από όλες τις χώρες. Επίσης, θα πρέπει να αυξηθεί η ποσότητα και η ποιότητα των Εκθέσεων που υποβάλλει η Ελλάδα σε τοπικό, περιφερειακό και ενωσιακό επίπεδο.

Απαραίτητη κρίνεται επίσης και η συγκρότηση υπεύθυνου εθνικού περιβαλλοντικού σχεδιασμού και η θέσπιση θετικών κινήτρων - κυρίως οικονομικών, διότι ο ιδιωτικός τομέας επίσης φέρει σημαντικό μερίδιο ευθύνης στην κατάλληλη πληροφόρηση των πολιτών και στην περιβαλλοντική προστασία.

Αναφορικά με την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, η Ελλάδα θα πρέπει να εκμεταλλευτεί τους πόρους που διατίθεται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και να καταρτίσει προγράμματα ενημέρωσης και εκπαίδευσης των μαθητών, της τοπικής κοινωνίας, των φοιτητών, των ερευνητών, των καθηγητών, των επαγγελματιών και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη είναι επίσης πολύ σημαντικός στην ενίσχυση του δικαιώματος πρόσβασης των πολιτών στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, όμως δεδομένου ότι ο θεσμός αυτός έχει επιφορτιστεί με πολλές αρμοδιότητες, η θέσπιση ενός εξειδικευμένου σώματος για την παροχή πληροφοριών, ο Επίτροπος Πληροφόρησης, κρίνεται απαραίτητος. Το πλεονέκτημα που παρουσιάζει η λειτουργία αυτού του θεσμού,

είναι η εξειδίκευση των υπαλλήλων που απασχολούνται στον συγκεκριμένο φορέα σε θέματα περιβαλλοντικής πληροφόρησης. Ο θεσμός αυτός μπορεί να αποδειχθεί καλύτερος και από την πρόσβαση στην δικαιοσύνη, καθώς όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει μεγάλη εξειδίκευση στο συγκεκριμένο πεδίο και επιπλέον, οι διαδικασίες επίλυσης των αναδυόμενων προβλημάτων είναι λιγότερο χρονοβόρες και δαπανηρές.

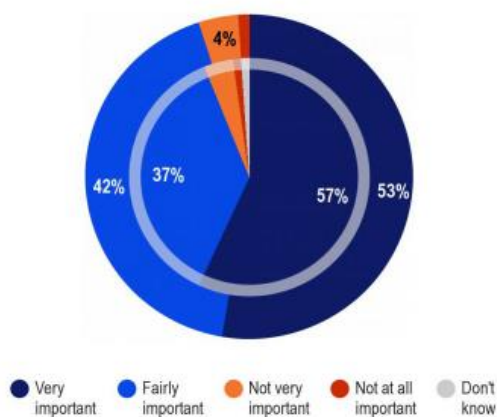
Απαιτείται επιπλέον να εκσυγχρονιστεί η δικαστική διαδικασία και να γίνει λιγότερο χρονοβόρα αλλά και λιγότερο δαπανηρή για τον αιτούντα, ώστε να μπορέσει να είναι πιο αποτελεσματική.

Πρωταγωνιστής βέβαια σε αυτήν την προσπάθεια πρέπει να είναι η Κοινωνία των Πολιτών. Τον πιο σημαντικό ρόλο λοιπόν, καλείται να διαδραματίσει ο ίδιος ο πολίτης, ο οποίος θα πρέπει να είναι πιο ενεργός και να μην μένει αδιάφορος και απαθής. Επίσης, δεν θα πρέπει να προτάσσει το δικό του ατομικό συμφέρον, αλλά θα πρέπει να σκέφτεται πιο ορθολογικά και συλλογικά, τόσο ως καταναλωτής, όσο και ως ψηφοφόρος. Επίσης πρέπει να δραστηριοποιείται και να επιδιώκει την ενημέρωση, προκειμένου να εντείνει τις πιέσεις προς πάσα κατεύθυνση, ώστε να ενστερνισθεί η Πολιτεία τη λογική μιας σύγχρονης περιβαλλοντικής πολιτικής και διακυβέρνησης, με σκοπό να διασφαλίσει την προστασία του υπέρτατου αγαθού, το υγιές περιβάλλον και να εξασφαλίσει την αειφορική διαχείρισή του, ώστε να μπορούν να το απολαμβάνουν και οι μελλοντικές γενιές.-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

QA1. How important is protecting the environment to you personally?

Inner pie : EB75.2 Apr/May 2011
Outer pie : EB81.3 Apr/May 2014

EU28

Πηγή: Special Eurobarometer “Attitudes of European citizens towards the environment”, European Union, 2014, σελ. 9, διαθέσιμο και στο http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_416_en.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

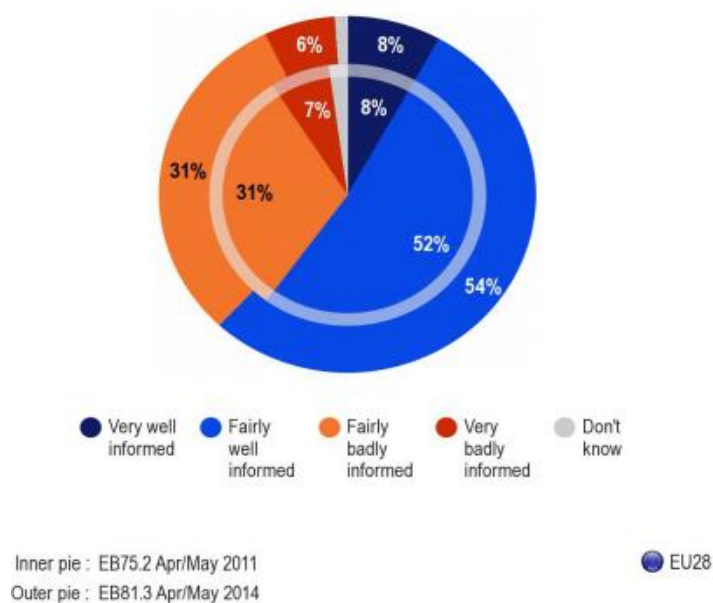
ΠΙΝΑΚΑΣ 1

		Total 'Important'	Diff. EB81.3 - EB75.2	Total 'Not important'	Diff. EB81.3 - EB75.2	Don't know	Diff. EB81.3 - EB75.2
EU28		95%	+1	5%	=	0%	-1
SE		100%	+2	0%	-2	0%	=
MT		99%	-1	1%	+1	0%	=
SI		99%	+1	1%	-1	0%	=
CY		98%	-2	2%	+2	0%	=
EL		97%	-1	3%	+1	0%	=
LU		97%	+1	3%	=	0%	-1
NL		97%	+4	3%	-4	0%	=
PT		97%	+2	3%	-2	0%	=
DK		96%	=	4%	=	0%	=
EE		96%	+2	4%	-1	0%	-1
ES		96%	+2	4%	-1	0%	-1
BE		95%	=	5%	=	0%	=
FR		95%	-2	5%	+2	0%	=
IT		95%	+1	4%	-2	1%	+1
HU		95%	-1	5%	+1	0%	=
BG		94%	-4	5%	+4	1%	=
DE		94%	-1	6%	+1	0%	=
IE		94%	=	6%	=	0%	=
SK		94%	-1	6%	+2	0%	-1
FI		94%	+1	6%	-1	0%	=

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.10

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

QA3. In general, do you consider that you are very well, fairly well, fairly badly or very badly informed about environmental issues?

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.36

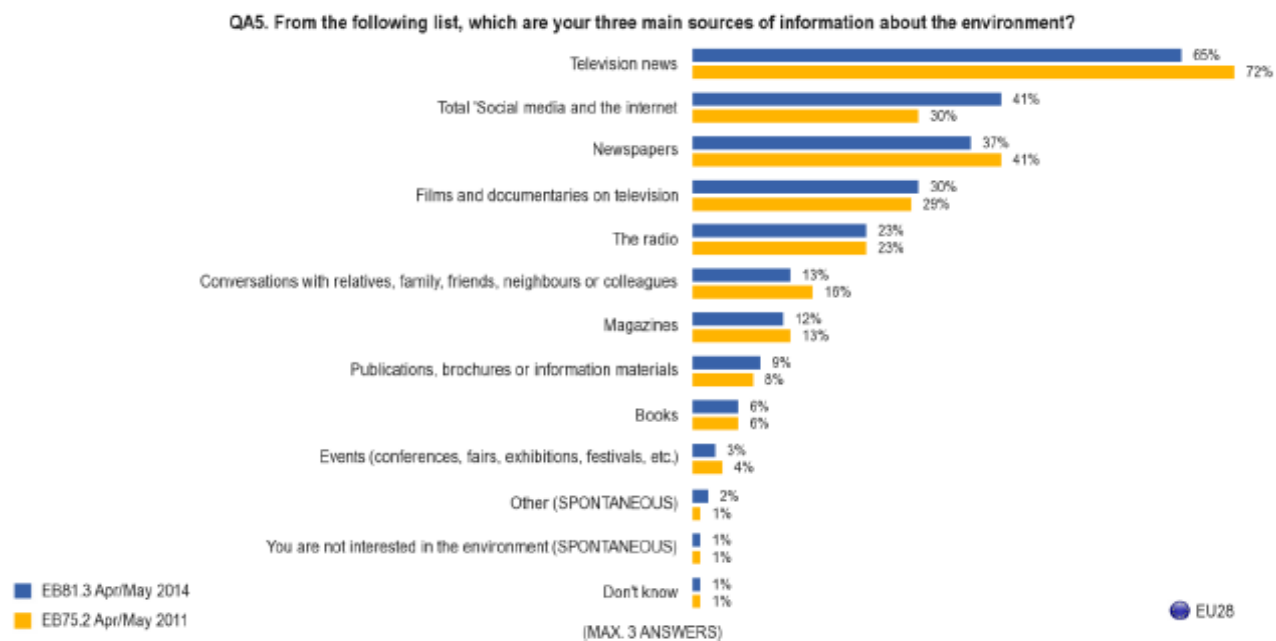
ΠΙΝΑΚΑΣ 2

QA3 In general, do you consider that you are very well, fairly well, fairly badly or very badly informed about environmental issues?

		Total 'Well informed'	Diff. EB81.3 - EB75.2	Total 'Badly informed'	Diff. EB81.3 - EB75.2	Don't know	Diff. EB81.3 - EB75.2
	EU28	62%	+2	37%	-1	1%	-1
	PT	65%	+19	35%	-18	0%	-1
	HU	69%	+14	31%	-13	0%	-1
	RO	58%	+11	42%	-7	0%	-4
	SI	82%	+11	18%	-10	0%	-1
	FI	83%	+11	17%	-11	0%	=
	ES	56%	+10	44%	-9	0%	-1
	IE	68%	+8	31%	-7	1%	-1
	CY	69%	+8	31%	-8	0%	=
	EL	59%	+7	41%	-6	0%	-1
	BG	54%	+6	44%	-4	2%	-2
	LV	65%	+6	34%	-6	1%	=
	LT	61%	+6	38%	-6	1%	=
	MT	80%	+5	19%	-5	1%	=
	EE	69%	+4	30%	-4	1%	=
	AT	64%	+4	35%	-4	1%	=
	PL	65%	+4	27%	-6	8%	+2
	SK	58%	+4	40%	-2	2%	-2

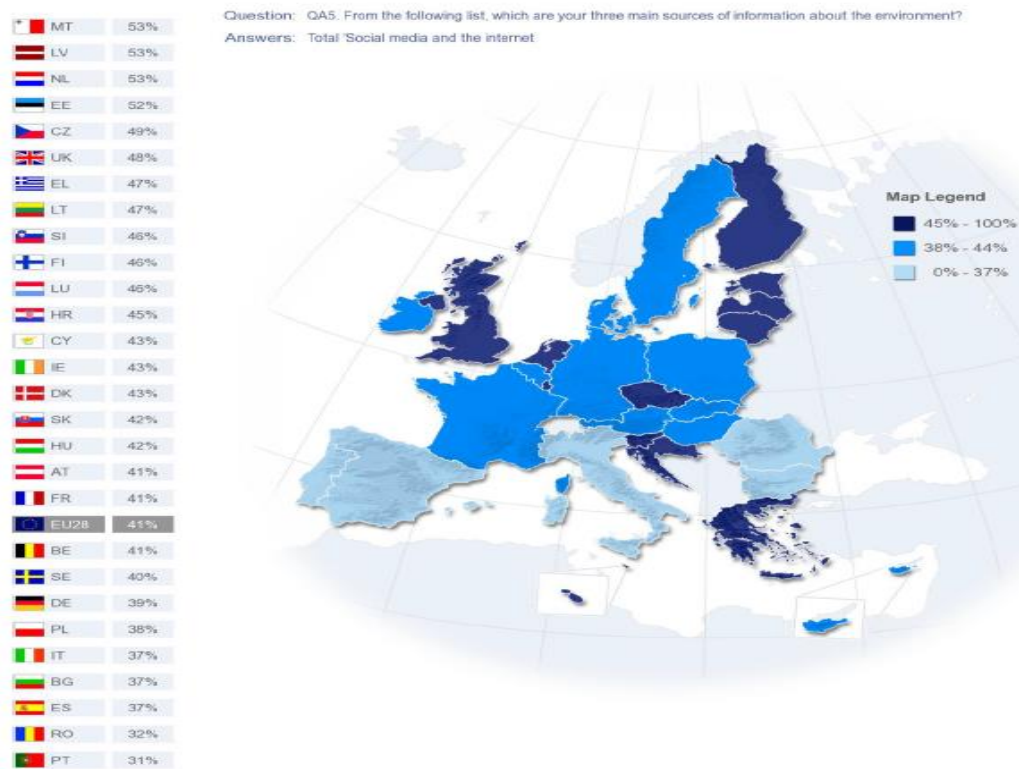
Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.37

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.42

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.43

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

QA5 From the following list, which are your three main sources of information about the environment? (MAX. 3 ANSWERS)

		Television news	Diff. EB81.3 - EB75.2	The Internet and social media				Newspapers	Diff. EB81.3 - EB75.2
				Social media	The Internet (other websites, blogs, forums, etc.)	Total 'Social media and the internet'	Diff. EB81.3 - EB75.2		
	EU28	65%	-7	11%	35%	41%	+11	37%	-4
	BE	69%	-2	16%	30%	41%	+7	41%	-8
	BG	80%	-11	9%	33%	37%	+12	23%	-19
	CZ	67%	-8	9%	44%	49%	+15	35%	-5
	DK	76%	-4	14%	33%	43%	+2	54%	+3
	DE	67%	-6	10%	32%	39%	+8	46%	-6
	EE	62%	-3	11%	47%	52%	+1	44%	+4
	IE	62%	-7	15%	35%	43%	+15	45%	-11
	EL	61%	-20	7%	46%	47%	+22	18%	-8
	ES	67%	-12	11%	33%	37%	+11	29%	-2
	FR	55%	-9	8%	36%	41%	+8	37%	=
	HR	69%	-	15%	35%	45%	-	37%	-
	IT	63%	-9	9%	34%	37%	+13	24%	-10
	CY	68%	-7	13%	38%	43%	+17	28%	-6
	LV	72%	-4	13%	46%	53%	+2	24%	-8
	LT	74%	-2	9%	43%	47%	+7	36%	-9
	LU	50%	-12	9%	41%	46%	+12	49%	-9
	HU	72%	-6	8%	38%	42%	+12	36%	=
	MT	63%	-5	24%	44%	53%	+14	30%	-8
	NL	70%	+3	16%	41%	53%	+10	56%	-3
	AT	55%	-10	8%	35%	41%	+16	49%	-1
	PL	55%	-10	7%	33%	38%	+7	24%	=
	PT	83%	+1	7%	26%	31%	+15	27%	+7
	RO	70%	-6	7%	27%	32%	+8	25%	-7
	SI	68%	-9	8%	43%	46%	+7	42%	-2
	SK	65%	-6	8%	39%	42%	+6	28%	-2
	FI	65%	-7	12%	41%	46%	+1	62%	+3
	SE	68%	-6	14%	32%	40%	+8	60%	-4
	UK	68%	-7	17%	36%	48%	+13	48%	-8

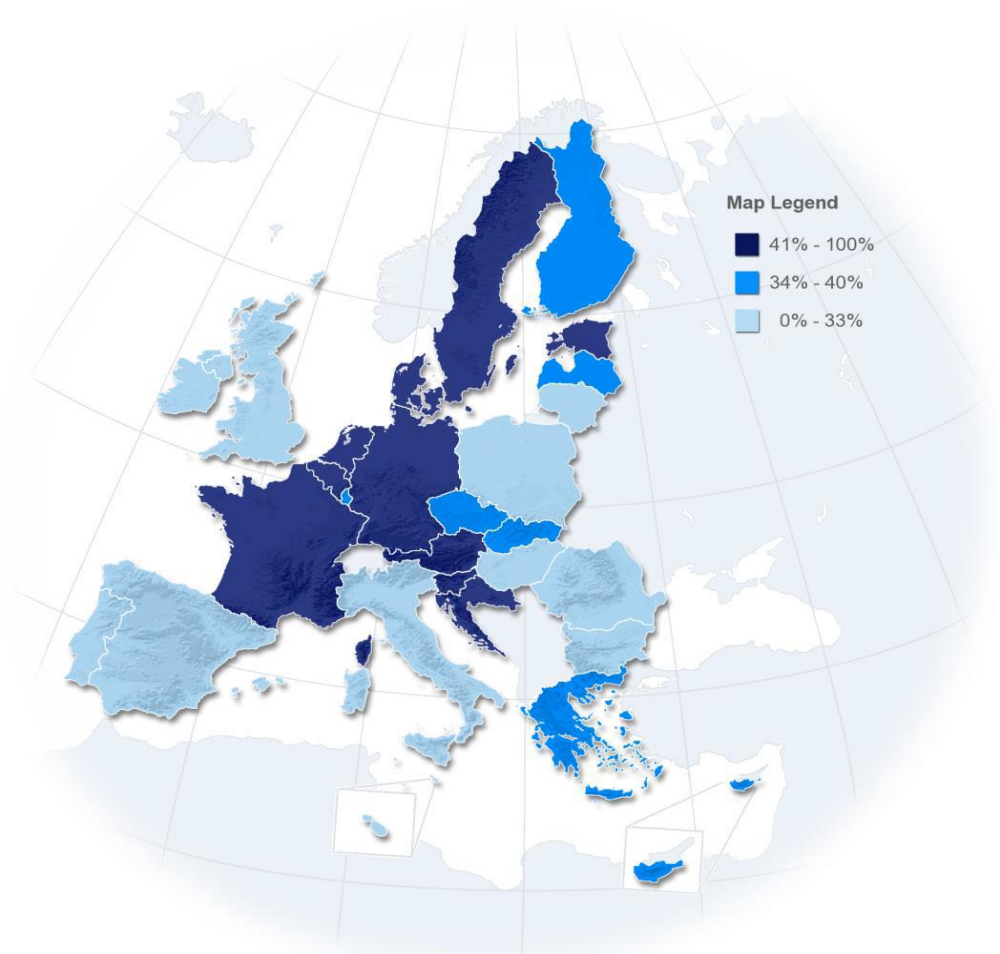
Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.44

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

 SE	60%
 AT	56%
 DE	55%
 DK	48%
 FR	47%
 SI	44%
 NL	44%
 EE	44%
 HR	43%
 BE	41%
 LU	40%
 FI	40%
 EL	39%
 CY	39%
 CZ	38%
 EU28	37%
 LV	35%
 SK	34%
 PT	33%
 ES	32%
 IT	30%
 MT	29%
 IE	28%
 LT	27%
 BG	23%
 UK	23%
 HU	23%
 PL	23%
 RO	22%

Question: QA6. From the following list, who do you trust most when it comes to providing reliable information about environmental issues?

Answers: Environmental protection associations

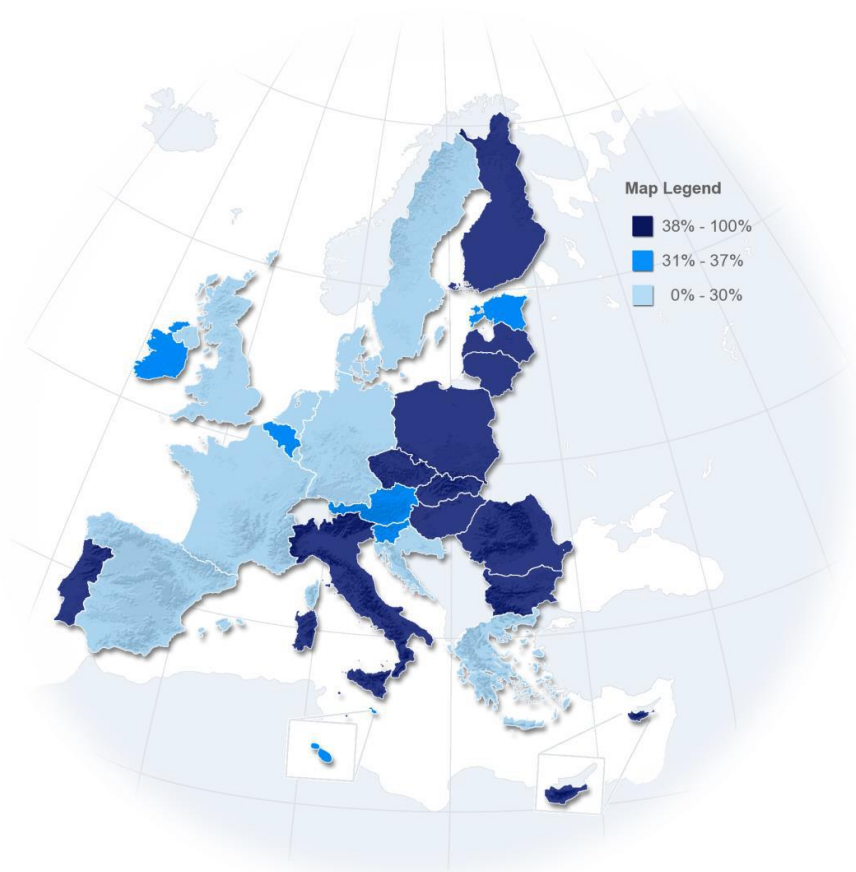
Πηγή: Βλ οπ.π. Special Eurobarometer, σελ.48

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

	RO	61%
	PT	60%
	BG	56%
	HU	49%
	FI	44%
	IT	42%
	CZ	41%
	SK	40%
	PL	40%
	LT	40%
	CY	39%
	LV	38%
	SI	36%
	EE	35%
	BE	34%
	IE	34%
	EU28	34%
	MT	33%
	AT	31%
	SE	30%
	DE	29%
	UK	29%
	NL	28%
	EL	27%
	FR	27%
	HR	25%
	DK	25%
	ES	25%
	LU	25%

Question: QA6. From the following list, who do you trust most when it comes to providing reliable information about environmental issues?

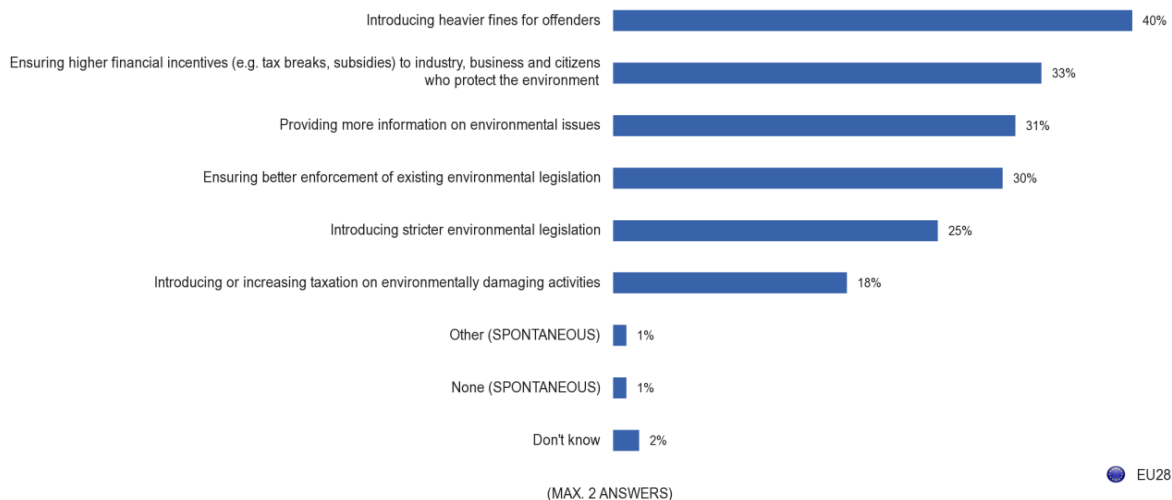
Answers: Television

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.49

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

QA17. In your opinion, which of the following would be the most effective way(s) of tackling environmental problems?

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.80

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

QA17 In your opinion, which of the following would be the most effective way(s) of tackling environmental problems? (MAX. 2 ANSWERS)

		Introducing heavier fines for offenders	Ensuring higher financial incentives (e.g. tax breaks, subsidies) to industry, business and citizens who protect the environment	Providing more information on environmental issues	Ensuring better enforcement of existing environmental legislation	Introducing stricter environmental legislation	Introducing or increasing taxation on environmentally damaging activities
	EU28	40%	33%	31%	30%	25%	18%
	BE	39%	37%	30%	36%	25%	17%
	BG	52%	23%	20%	22%	35%	19%
	CZ	58%	27%	23%	28%	31%	19%
	DK	33%	57%	34%	26%	15%	20%
	DE	46%	32%	23%	38%	24%	25%
	EE	39%	33%	41%	20%	19%	25%
	IE	40%	30%	44%	30%	19%	13%
	EL	49%	28%	44%	19%	32%	16%
	ES	41%	30%	38%	31%	26%	14%
	FR	36%	32%	33%	29%	22%	25%
	HR	38%	27%	41%	27%	29%	14%
	IT	38%	31%	34%	31%	28%	12%
	CY	40%	30%	47%	21%	34%	13%
	LV	31%	47%	28%	31%	22%	17%
	LT	43%	28%	26%	33%	30%	16%
	LU	44%	31%	36%	28%	26%	21%
	HU	33%	33%	23%	25%	38%	15%
	MT	38%	16%	41%	46%	28%	13%
	NL	26%	54%	27%	33%	19%	29%
	AT	34%	38%	28%	34%	25%	19%
	PL	41%	36%	24%	25%	21%	13%
	PT	46%	21%	33%	31%	32%	12%
	RO	43%	21%	31%	27%	32%	11%
	SI	41%	47%	23%	22%	28%	16%
	SK	43%	35%	24%	27%	34%	13%
	FI	26%	45%	48%	27%	24%	15%
	SE	20%	56%	29%	34%	22%	28%
	UK	37%	30%	39%	27%	19%	16%
Highest percentage per country		Lowest percentage per country					
Highest percentage per item		Lowest percentage per item					

Πηγή: Βλ. σπ.π. Special Eurobarometer, σελ.81

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκιζάρη – Ξανθοπούλου Α. «Οι νέοι μηχανισμοί περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2003
- Γρηγορίου Π., Τσάλτας Γ., Σαμιώτης Γ. «Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1993
- Δούση Εμ. «Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση : Ρίο+20: Υποσχέσεις με αβέβαιη εφαρμογή», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014
- Ιγγλεζάκης Ι. «Το Δικαίωμα στην ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2014
- Καραγεώργου Β. «Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη - Όψεις μιας αναδυόμενης νομικής αρχής», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 2013
- Καραγεώργου Β. «Η διοικητική διαδικασία υπό την επίδραση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 2005
- Κουτούπα-Ρεγκάκου Ε. «Δίκαιο του περιβάλλοντος - Γενικό μέρος - Ειδικό μέρος: Φύση και βιοποικιλότητα, ατμόσφαιρα και κλίμα, ύδατα, απόβλητα, βιοτεχνολογία», Εκδ. Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα 2008
- Κυριτσάκη Ι. «Το δικαίωμα στο περιβάλλον υπό το πρίσμα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 2010
- Λαζαράκος Γ. «Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία : ανοιχτή διοίκηση και κοινωνία της πληροφορίας», Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα 2006
- Ραυτόπουλος Ε. «Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή Plus Ultra» Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006
- Ραυτόπουλος Ε. «Το νέο καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την προστασία του περιβάλλοντος της Μεσογείου. Το πρόβλημα και τα κείμενα της ελληνικής μετάφρασης» Εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004
- Σαμιώτης Γ., Τσάλτας Γ. «Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος, Τόμος Ι, Διεθνείς Πολιτικές και Δίκαιο του Περιβάλλοντος», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1990
- Σιούτη Γλ. «Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011
- Σωτηρόπουλος Β. «Περαιτέρω χρήση πληροφοριών του Δημόσιου Τομέα - Ερμηνεία Ν.3448/2006», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007

- Τσάλτας Γ., Πλατιάς Χ. «Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον, Ανατομία μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής», Εκδ.Σιδέρη, Αθήνα 2010
- Τσάλτας Γ., Γρηγορίου Π. «Κοινοτικές Στρατηγικές για το Περιβάλλον» εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994
- Τσοκανάς Ν. «Όψεις της αστικής ευθύνης για το περιβάλλον και το διεθνές δίκαιο», Νόμος και Φύση, Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου-28, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011
- WWF ΕΛΛΑΣ - ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ «Νομικός οδηγός για το περιβάλλον», Αθήνα 2009, διαθέσιμο και στο http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF%20Ellas_Nomikos_Odigos.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015.

Συμβολές σε συλλογικούς τόμους

- Ανδρικάκη Κ. «Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα. Οριοθέτηση του Δικαιώματος», στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010
- Αργεΐτη Ε. «Ο ρόλος των ΜΜΕ στην αιεφορία και το περιβάλλον» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002, Εκδ.Σιδέρη, Αθήνα 2003
- Βαλαώρα Τ. «Ο κοινωνικός ρόλος των Μη κυβερνητικών οργανώσεων. Δράση και παραδείγματα από τον περιβαλλοντικό χώρο» στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994
- Γαβουνέλη Μ. «Περιβαλλοντικά δικαιώματα των πολιτών: Το παράδειγμα της Σύμβασης του Άαρχους» στο «Η προστασία του περιβάλλοντος στο δίκαιο και στην πράξη», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008
- Διαμαντούρος Ν. «Το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010
- Δωροβίνης Β. «Η συμμετοχή των πολιτών σύμφωνα με την Σύμβαση του Άαρχους, η ισχύουσα στην Ελλάδα πρακτική και η απροθυμία της Διοίκησης» στο «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές», Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015.
- Καλογήρου-Τσαχάλη Α. «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές», παρέμβαση στο Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Καραγεώργου Β. «Ο ρόλος των εργαλείων περιβαλλοντικής πολιτικής: Από την κυριαρχία των κανονιστικών εργαλείων στην αναγκαιότητα συνδυαστικής προσέγγισης» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη» .Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002.Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003
- Καρνάς Κ. «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές» στο Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών
- Λιάσκα Α., «Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους μέσω των αναφορών στον Συνήγορο του Πολίτη-Πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση» στο «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές», Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Μαντέλης Α. «Ενέργεια και Βιώσιμη ανάπτυξη», στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002, Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003
- Μαυρομάτη Ε. «Χορήγηση διοικητικών εγγράφων και περιβαλλοντική πληροφόρηση» στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010
- Μενουδάκος Κ. «Η Σύμβαση του Άαρχους και η νομολογία του ΣτΕ για την πληροφόρηση και την συμμετοχή των πολιτών» στο «Η Εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές», Ισοκράτης-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 18, διαθέσιμο και στο <http://documents.scribd.com.s3.amazonaws.com/docs/4a3pk7o0e81ob2s2.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Παλαιολόγου Ν. «Θέματα προστασίας του Ελληνικού Περιβάλλοντος ενώπιον των κοινοτικών οργάνων» στο «Η διεύθυνση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994
- Ρακιντζής Λ. «Περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα» στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010
- Ραυτόπουλος Ε. «Όψεις της διαδρομής του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος από την Στοκχόλμη στο Γιοχάνεσμπουργκ (1972-2002)» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002, Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003
- Σαρτζετάκης Ε. «Οικονομική μεγέθυνση, ανάπτυξη και βιώσιμη ανάπτυξη» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη» .Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002.Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003

- Σιούτη Γλ. «Το δικαίωμα πληροφόρησης των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος» στο «Η διείσδυση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα» επιμ. Παπαδημητρίου Γ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994
- Τσάλτας Γ. «Περιβάλλον και Κοινωνία των Πολιτών» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002, Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003
- Φουτράκης Ε. «Η εισαγγελική παραγγελία χορήγησης εγγράφων» στο «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» επιμ.Σπανού Κ., εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2010
- Χρυσόγελος Ν. «Διάσκεψη για την βιώσιμη ανάπτυξη: Ανεπαρκείς δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας» στο «Γιοχάνεσμπουργκ. Το περιβάλλον μετά την Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002, Εκδ.Σιδέρης, Αθήνα 2003

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – Ξενόγλωσση

- Boyle A. “The Role of International Human Rights Law in the Protection of the Environment” in «Human Rights approaches to environmental protection» edit. Alan Boyle and M.Anderson, Oxford University Press, 2008
- Douglas – Scott S. “Environmental Rights in the European Union-Participatory Democracy or Democratic Deficit?” in «Human Rights approaches to environmental protection» edit.Alan Boyle and M.Anderson, Oxford University Press, 2008
- Jan H. Jans, Hans H. B. Vedder “European Environmental Law: After Lisbon”, Europa Law Publishing, 4rd edition, 2012
- Jendroska J. “Public Information and Participation in EC Environmental Law. Origins, Milestones and Trends” in «Reflections on 30 Years of the EU Environmental Law. A high Level of protection?» Edited by Prof.Marcory R., Europa Law Publishing, Groningen 2006
- Kramer L. “EU Environmental Law” Seventh Edition, Sweet and Maxwell, London 2012
- Louka El. «International Environmental Law - Fairness, Effectiveness and World Order», Oxford University Press, 2006
- Pallemarts M. “Introduction at “The Aarhus Convention at Ten - Interactions and Tensions between Conventional International Law and EU Environmental Law”, edit. by Pallemarts M., Europa Law Publishing, 2011
- Sands, Ph. “Principles of International Environmental Law”, Second Edition, Cambridge University Press, 2003

➔ United Nations Environmental Programme “Training Manual on International Environmental Law”, UNDP, 2006, διαθέσιμο και στο
http://www.unep.org/environmentalgovernance/Portals/8/documents/training_Manual.pdf
προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Wates J. “The Future of the Aarhus Convention” in “The Aarhus Convention at Ten-Interactions and Tensions between Conventional International Law and EU Environmental Law”, edit. by Pallemmaerts M., Europa Law Publishing, 2011

ΑΡΘΡΑ-ΜΕΛΕΤΕΣ - Ελληνόγλωσσα

➔ Αλεξανδροπούλου Δ. «Η δημοσιότητα των ατομικών διοικητικών πράξεων και το Διαδίκτυο» Άρθρο στο ΠερΔικ 1/2013, σελ. 10, διαθέσιμο και στο
<https://www.nbonline.gr/journals/51/volumes/260/issues/1110/lemmas/4867070?searchid=92299>
προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Γεραπετρίτης Γ. «Το δικαίωμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης: Σύγχρονες τάσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη», Άρθρο στο ΠερΔικ 2/2000, σελ.172, διαθέσιμο και στο
<https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/21/issues/43/lemmas/222025> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Γεροντέλη Α., Μιχαηλίδου Ε. «Διάσκεψη Κορυφής Rio+20 (UNCSD) – Το μέλλον που θέλουμε (The future we want) – Μετά είκοσι έτη», Οκτώβριος 2012, διαθέσιμο στο
<http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Geronteli%20Michailidou%20-%20Rio+20.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Δικαίος Ε. «Περιβαλλοντικό έλλειμμα στην Ελλάδα: εκφάνσεις, αίτια, ευθύνες , διέξοδος», Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Δεκέμβριος 2007, διαθέσιμο στο
<http://www.nomosphysis.org/articles.php?artid=3178&catpid=1> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Δωροβίνης Β. «Η Σύμβαση του Άαρχους και η Ελλάδα», Αθήνα, Φεβρουάριος 2005, διαθέσιμο στο
http://library.tee.gr/digital/m2045/m2045_dorovinis.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος «Έγγραφο καθοδήγησης για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού μητρώου ρυπογόνων εκπομπών (EPER)», Νοέμβριος 2000, διαθέσιμο και στο
http://www2.unitar.org/cwm/publications/cbl/prtr/pdf/cat3/eper_gr.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Έκθεση του Διαμεσολαβητή «Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής και τα δικαιώματα των πολιτών», Ιούλιος 2011 διαθέσιμο και στο
http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/ombudsman/syntheseanalysis_el.pdf
προσπελάστηκε στις 14/11/2015

➔ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος «Το ΕΔΠΠΠ συνδέει - Κοινοποίηση περιβαλλοντικών πληροφοριών στην Ευρώπη» Brochure No 1/2012, διαθέσιμο και στο
www.eea.europa.eu/el/publications/to-edppp-sundeei/at_download/file προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος «Ποιοι είμαστε, τι κάνουμε, πώς το κάνουμε» Brochure No 2/2015, διαθέσιμο και στο [http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environment.nsf/4EE38EE104D5AA21C225798F00275EE0/\\$file/EEA.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environment.nsf/4EE38EE104D5AA21C225798F00275EE0/$file/EEA.pdf) προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Ζιάμος Γ., Παναγιωτόπουλος Π., Ρουμελιώτου Β. «Βασικές θέσεις εισηγητών - Η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και η συμμετοχή πολιτών σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον στην ελληνική έννομη τάξη» Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Αθήνα, 04/06/2002, Πανεπιστήμιο Αθηνών, διαθέσιμο και στο <http://www.nomosphysics.org.gr/articles.php?artid=129&lang=1&catpid=6> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Καραγεώργου Β. «Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα υπό το πρίσμα της επιρροής της Σύμβασης Άρχους και της πρόσφατης νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Άρθρο στο Περ Δικ 2/2013, σελ.201, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/266/issues/1158/lemmas/4872695> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Καραγεώργου Β. «Η Συμβολή της Απόφασης 3943/1995 του ΣτΕ στην διασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία». Εισήγηση για τον υπό δημοσίευση τιμητικό τόμο του κ.Μενουδάκου
- Κεφαλογιάννη Λ., Συνοδινός Χ. «Πληροφόρηση του κοινού για περιβαλλοντικά ζητήματα, στοιχεία και έγγραφα» Άρθρο στο Περ Δικ 2/2001, σελ.178, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/20/issues/39/lemmas/206733?searchid=92303> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Λιάσκα Α. «Δέκα χρόνια μετά τη Σύμβαση του Άρχους», Άρθρο στο Περ Δικ 2/2008, σελ. 232, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/137/issues/488/lemmas/4641010> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Λιάσκα Α. «Η Επιτροπή Συμμόρφωσης στο πλαίσιο της Σύμβασης του Άρχους» , Άρθρο στο Περ Δικ 4/2011, σελ.608, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/209/issues/1037/lemmas/4794416?searchid=92300> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Νικολόπουλος Τ. «Οι αρχές του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος» , Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Νοέμβριος 2000, διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysics.org.gr/articles.php?artid=34&lang=1&catpid=1> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Παπαδημητρίου Γ. «Το χάσμα μεταξύ κανόνων και εφαρμογής τους», Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Φεβρουάριος 2008, διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysics.org.gr/articles.php?artid=3270&lang=1&catpid=1> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Σιούτη Γλ. «Η εξέλιξη στο ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος στους τομείς της περιβαλλοντικής προστασίας και της περιβαλλοντικής πληροφόρησης», Άρθρο στο Νόμος και Φύση, Ιανουάριος 2010 διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=4048&lang=1&catid=2> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Σμπώκος Γ. «Το «πράσινο ξέπλυμα» και η περιβαλλοντική πληροφόρηση», Άρθρο στο ΠερΔικ 1/2009, σελ.59, διαθέσιμο και στο <https://www.nbonline.gr/journals/5/volumes/147/issues/528/lemmas/4697102> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Συνήγορος του Πολίτη
 - «Ετήσια Έκθεση 2012», διαθέσιμο στο <http://www.synigoros.gr/resources/docs/09parembasi-dioikisi.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
 - «Ετήσια Έκθεση 2010», διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/resources/docs/annual_2010_p_z.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
 - «Ετήσια Έκθεση 2007», διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/resources/docs/6dkratos_politis.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
 - «Ετήσια Έκθεση 2006», διαθέσιμο στο http://www.synigoros.gr/resources/docs/7_annual_ap_pz_06.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ΥΠΕΚΑ «Σύμβαση Άρχους-Εθνική Έκθεση Εφαρμογής της Ελλάδας 2013», διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=hu8BaSezzzM%3D&tabid=467&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- WWF Hellas «Δεσμεύσεις για εφαρμογή – Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα», Ετήσια έκθεση, Ιούνιος 2013, διαθέσιμο και στο http://www.oke.gr/notice/not_26_08_13.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

ΑΡΘΡΑ-ΜΕΛΕΤΕΣ - Ξενόγλωσσα

- A report by FERN: «Accessing environmental information in and from the European Community - A practical guide to your right to know», November 2007, διαθέσιμο και στο <http://www.ucastverejnosti.cz/dokumenty/fernalyza.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Bende Toth “Public participation and democracy in practice— Åarhus Convention Principles as democratic institution building in the developing world” Journal of Land Resources & environmental law (vol.30 no.2), διαθέσιμο και στο http://www.sze.hu/~smuk/WinSem2015/Greendemocracy/Toth_green%20democracy.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Berthier A. & Prof. Krämer L. “The Åarhus Convention: Implementation and compliance in EU law” The European Union Åarhus Centre, διαθέσιμο και στο <http://www.clientearth.org/reports/20141028-the-aarhus-convention-implementation-and-compliance-in-EU-law.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Cramer B. "The human right to information, the environment and information about the environment: from the universal declaration to the Aarhus convention" *Communication Law and Policy*, 14:1, p.p.73-103
Published online: 29 Dec 2008, διαθέσιμο και στο
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10811680802577707> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Dellinger M. "Ten Years of the Åarhus Convention: How Procedural Democracy Is Paving the Way for Substantive Change in National and International Environmental Law" *University of South Dakota Law School*, December 15, 2011, διαθέσιμο και στο
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2004513&download=yes
προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Ebbesson J. "Participatory and Procedural Rights in Environmental Matters: State of Play" Draft Paper. Stockholm University, High Level Expert Meeting on the New Future of Human Rights and Environment: Moving the Global Agenda Forward Co-organized by UNEP and OHCHR Nairobi, 30 November-1 December 2009, διαθέσιμο και στο
<http://www.unep.org/environmentalgovernance/Portals/8/documents/Paper%20participatory%20procedural%20rights.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Gwynne M.D. "The Global Environment Monitoring System (GEMS) of UNEP", Substance of paper presented at the Royal Swedish Academy of Sciences, Stockholm, 26 November 1981, διαθέσιμο και στο
<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=5941180#>
προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Holsen S. and Pasquier M. "Insight on Oversight: The Role of Information Commissioners in the Implementation of Access to Information Policies" *Journal of Information Policy*, Vol. 2 (2012), p.p. 214-241
Published by: Penn State University Press, διαθέσιμο και στο
<http://www.jstor.org/stable/pdf/10.5325/jinfopoli.2.2012.0214.pdf?acceptTC=true>
προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Karageorgou V. "National Report on Access to Environmental Information", Greece, Avosetta Meeting 28/29-05-2015, διαθέσιμο στο www.avosetta.org προσπελάστηκε στις 15/11/2015
- Kravchenko S. "The Åarhus Convention and Innovations in Compliance with Multilateral Environmental Agreements" *University of Oregon Colorado Journal of International Environmental Law and Policy*, Vol. 18, No. 1, 2007, p.p. 8, διαθέσιμο και στο
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1076746&download=yes
προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Kremlis G. "The Aarhus Convention and its implementation in the European Community". Seventh International Conference on Environmental Compliance and Enforcement, p.p.141-143, διαθέσιμο και στο
http://www.inece.org/conference/7/vol1/22_Kremlis.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Lautenbacher C. "The Global Earth Observation System of Systems: Science Serving Society" *Volume 22, Issue 1, February 2006*, p.p. 8–11, διαθέσιμο και στο
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0265964605001220> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Lee M. and Abbot C. “The Usual Suspects? Public Participation under the Åarhus Convention” The Modern Law Review, Vol. 66, No. 1 (Jan., 2003), p.p. 80-108 Published by: on behalf of the Wiley Modern Law Review, διαθέσιμο και στο <http://www.jstor.org/stable/pdf/1097549.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Mason M. “Information disclosure and environmental rights: the Åarhus Convention”, Global Environmental Politics 10 (3) p.p.10-31, The MIT Press, 2010, διαθέσιμο στο <http://core.ac.uk/download/pdf/215375.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Special Eurobarometer “Attitudes of European citizens towards the environment”, European Union, 2014, διαθέσιμο και στο http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_416_en.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- UNECE “The Åarhus Convention: An implementation Guide” (second edition), Published: June 2014, διαθέσιμο και στο http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_Implementation_Guide_interactive_eng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- UNEP “Fourth Programme for the Development and Periodic Review of Environmental Law” Nairobi, 16–20 February 2009, διαθέσιμο και στο www.unep.org/delc/Portals/119/MontevideoIV.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- United Nations Economic Commission for Europe “Quick guide to the Åarhus Convention. Protecting your environment. The power is in your hands. Quick guide to the Åarhus Convention”. Geneva 2014, διαθέσιμο και στο www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_brochure_Protecting_your_environment_eng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ - ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

Πρωτογενείς Πηγές σε Διεθνές επίπεδο

- Agenda 21 (UNCED), διαθέσιμο και στο <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal (UNEP), διαθέσιμο και στο www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/text/BaselConventionText-e.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Caring For The Earth: A Strategy for Sustainable Living (IUCN-UNEP-WWF), διαθέσιμο και στο <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/CFE-003.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Cartagena Protocol on Biosafety (UNEP), διαθέσιμο και στο <https://bch.cbd.int/database/attachment/?id=10694> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Convention For The Protection Of The Marine Environment Of The North-East Atlantic (OSPAR Convention), διαθέσιμο και στο www.ospar.org/site/assets/files/1290/ospar_convention_e_updated_text_in_2007_no_revs.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Convention on Access to Information, Public Participation in Decision Making and Access to Justice in Environmental Matters, Århus, Denmark, 25 June 1998 (UNECE), διαθέσιμο και στο <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Convention on Biological Diversity (UNEP), διαθέσιμο και στο: <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Convention on Civil Liability for Damage resulting from Activities Dangerous to the Environment (Council of Europe), διαθέσιμο και στο rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007c079 προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Convention on Early Notification of a Nuclear Accident (IAEA), διαθέσιμο και στο : <https://www.iaea.org/sites/default/files/infirc335.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context - Espoo Convention (UNECE), διαθέσιμο και στο www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/Espoo_Convention_authentic_ENG.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Convention On The Transboundary Effects Of Industrial Accidents (UNECE), διαθέσιμο στο <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2006/teia/Convention%20E%20no%20annex%20I.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment (UNEP), διαθέσιμο και στο <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Future We Want – Outcome document (UN Conference on Sustainable Development), διαθέσιμο και στο <https://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ International Covenant on Civil and Political Rights (UNHR), διαθέσιμο και στο <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ International Convention for the Prevention of Pollution from Ships – MARPOL (IMO), διαθέσιμο στο <http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-for-the-Prevention-of-Pollution-from-Ships-%28MARPOL%29.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Johannesburg Declaration on Sustainable Development (WSSD), διαθέσιμο και στο <http://www.joburg.org.za/pdfs/johannesburgdeclaration.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Kiev Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers – PRTR (UNECE), διαθέσιμο και στο

http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/prtr/Protocol%20texts/PRTR_Protocol_e.pdf
προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Kyoto Protocol To The United Nations Framework Convention On Climate Change (UNFCCC), διαθέσιμο και στο www.kyotoprotocol.com/resource/kpeng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Our Common Future - Report of the World Commission on Environment and Development, διαθέσιμο και στο <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development, διαθέσιμο και στο http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Rotterdam Convention On The Prior Informed Consent Procedure For Certain Hazardous Chemicals And Pesticides In International Trade (UNEP), διαθέσιμο και στο https://www.unido.org/fileadmin/user_media/Services/Environmental_Management/GUDDIS/Legal_Frameworks/rotterdam_convention.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Stockholm Convention On Persistent Organic Pollutants (UNEP), διαθέσιμο και στο chm.pops.int/Portals/0/download.aspx?d=UNEP-POPS-COP-CONVTEXT-2009.En.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- The NEPA Statute, διαθέσιμο και στο https://ceq.doe.gov/laws_and_executive_orders/the_nepa_statute.html προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- The United Nations World Charter for Nature (UN General Assembly), διαθέσιμο και στο <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- The Universal Declaration of Human Rights (UN General Assembly), διαθέσιμο και στο http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), διαθέσιμο και στο: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD), διαθέσιμο και στο <http://www.unccd.int/Lists/SiteDocumentLibrary/conventionText/conv-eng.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), διαθέσιμο και στο https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- United Nations Rio Declaration on Environment and Development 1992, United Nations, διαθέσιμο και στο <http://www.jus.uio.no/lm/environmental.development.rio.declaration.1992/portrait.a4.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ UN Watercourses Convention, διαθέσιμο στο <http://www.unwatercoursesconvention.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Vienna Convention Layer on the Protection of the Ozone Layer (UNEP), διαθέσιμο και στο <http://www.jus.uio.no/lm/ozone.layer.protection.convention.vienna.1985/portrait.a4.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Δευτερογενείς Πηγές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

- ➔ Commission Staff Working Document EU Shared Environmental Information System Implementation Outlook Brussels, 25.1.2013 SWD(2013) 18 final, διαθέσιμο και στο ec.europa.eu/environment/archives/seis/pdf/seis_implementation_en.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Council Directive 90/219/EEC of 23 April 1990 on the Contained Use Of Genetically Modified Micro-Organisms, διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=URISERV:I21157&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ – Ελληνόγλωσσα

Πρωτογενείς Πηγές σε Περιφερειακό - Ευρωπαϊκό Επίπεδο

- ➔ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την ΕΕ και της Συνθήκης για την λειτουργία της ΕΕ– Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C115, της 9^{ης} Μαΐου 2008, διαθέσιμο και στο http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=ELhttp://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_el.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Συμβούλιο της Ευρώπης), διαθέσιμο και στο http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Λευκή Βίβλος για την διακυβέρνηση, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=URISERV:I10109&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Δευτερογενείς Πηγές σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο

- ➔ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 66/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 σχετικά με το οικολογικό σήμα της ΕΕ (EU Ecolabel), διαθέσιμο και στο eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:027:0001:0019:EL:PDF προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25^{ης} Νοεμβρίου 2009, περί της εκούσιας συμμετοχής οργανισμών σε κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) και για την κατάργηση του Κανονισμού 761/2001 και των αποφάσεων της Επιτροπής 2001/681/ΕΚ και 2006/193/ΕΚ. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L 342 της 22ας Δεκεμβρίου 2009, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός 401/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Απριλίου 2009 για τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L 126 της 21^{ης} Μαΐου 2009, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0401&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός 166/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Ιανουαρίου 2006 για τη σύσταση ευρωπαϊκού μητρώου έκλυσης και μεταφοράς ρύπων και για την τροποποίηση των Οδηγιών 91/689/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:033:0001:0017:EL:PDF> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1367/ 2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6^{ης} Σεπτεμβρίου 2006 για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της σύμβασης του Århus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L264 της 25^{ης} Σεπτεμβρίου 2006, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1367&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, διαθέσιμο και στο http://www.europarl.europa.eu/RegData/PDF/r1049_el.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0045:el:HTML> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1210/90 του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1990 για την ίδρυση του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος και του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31990R1210&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Απόφαση 2008/401/ΕΚ, Ευρατόμ της Επιτροπής της 30ής Απριλίου 2008, για την τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού της όσον αφορά τις λεπτομερείς διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ.

1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας τις διατάξεις της σύμβασης του Århus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, διαθέσιμο και στο

eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0401&from=EL

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Απόφαση της Επιτροπής 2008/50/ΕΚ της 13ης Δεκεμβρίου 2007 για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη σύμβαση του Århus όσον αφορά τις αιτήσεις εσωτερικής επανεξέτασης διοικητικών πράξεων, διαθέσιμο και στο

eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0050&from=EN

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου της 17ης Φεβρουαρίου 2005 για σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005D0370&from=EL>

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2008) 46 τελικό, της 1^{ης} Φεβρουαρίου 2008, «Η πορεία προς το Ενιαίο Σύστημα Πληροφοριών για το Περιβάλλον», διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0046&from=EL>

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Οδηγία 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2011/92/ΕΕ σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, διαθέσιμο και στο

eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0052&from=EL

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Οδηγία 2012/18/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Ιουλίου 2012 για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες και για την τροποποίηση και στη συνέχεια την κατάργηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου, διαθέσιμο στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0018&from=EL>

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (κωδικοποιημένο κείμενο), διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0092&from=EL>

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L41 της 14^{ης} Φεβρουαρίου 2003, διαθέσιμο και στο

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0004&from=EL>
προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- Οδηγία 2003/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη», διαθέσιμο και στο http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:4a80a6c9-cdb3-4e27-a721-d5df1a0535bc.0003.02/DOC_1&format=PDF προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 2003/98/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Νοεμβρίου 2003 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L 345/90, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0090:0096:EL:PDF> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Πρόταση - Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα COM(2003) 624 τελικό, διαθέσιμο και στο <http://users.uoa.gr/~gdellis/D-PerivallonDikastikiProstasia/Protasi%20Odigias%20gia%20prosvasi%20sti%20dikaiosyni.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, διαθέσιμο και στο https://www.espa.gr/el/Documents/Sea_Directive.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000 για την θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, διαθέσιμο και στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=F1AF2ARLHmo%3d&tabid=248&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 96/62/EK του Συμβουλίου, της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 1996 για την εκτίμηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31996L0062&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 96/61/EK του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0061:el:HTML> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 92/72/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 1992, σχετικά με την ατμοσφαιρική ρύπανση από το όζον, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0072&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- Οδηγία 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 7ης Ιουνίου 1990, σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31990L0313&from=EL>

προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1985 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31985L0337&from=EL> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Οδηγία 84/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1984 σχετικά με την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από βιομηχανικές εγκαταστάσεις, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0360:EL:HTML> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Οδηγία 82/501/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 1982, περί του κινδύνου ατυχημάτων μεγάλης εκτάσεως τον οποίον περικλείουν ορισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες, διαθέσιμο και στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31982L0501&from=EN> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Δευτερογενείς Πηγές σε Εθνικό Επίπεδο

- ➔ Ν.4305/2014 «Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα, τροποποίηση του ν. 3448/2006 (Α' 57), προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας, ρυθμίσεις θεμάτων Εισαγωγικού Διαγωνισμού Ε.Σ.Δ.Δ.Α. και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 237 Α' / 31.10.2014), διαθέσιμο και στο https://www.mou.gr/elibrary/N4305_fek237_31102014.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ν.4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑ» (ΦΕΚ 209 Α' / 21.09.2011), διαθέσιμο και στο www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Y1xOrJ90MSE%3d&tabid=506&language=el-GR προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ν.3861/2010 «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 112/Α/13.7.2010) διαθέσιμο και στο <https://et.diavgeia.gov.gr/legislationdocs/%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%99%CE%91/%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%99/%CE%9D.%203861-2010%20-%20%CE%95%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7%20%CE%88%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ν.3448/2006 «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (ΦΕΚ 57/Α/15.3.2006), διαθέσιμο και στο http://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3448_15_03_06.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ N.3422/2005 «Κύρωση της Σύμβασης του Aarhus για την πρόσβαση σε πληροφορίες, την συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα» (ΦΕΚ 303 Α'/13.12.2005), διαθέσιμο και στο http://mio-ecsde.org/epeaek09/basic_docs/AARHUS%20CONVENTION%20RATIF%20LAW%28FEK%29.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ N.2690/99 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 45/09.03.1999), διαθέσιμο και στο <http://www.poes.gr/images%5Cnomoi%5Ckodikes-kanonismoi%5Ckodikas-dd.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ N.1943/1991 «Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμιση του προσωπικού της και άλλες συναφείς διατάξεις» (ΦΕΚ 50 Α'/11.04.1991), διαθέσιμο και στο http://www.et.gr/ideos-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wGVo0BSic6eqXdtvSoClrL8J6SjldSFK_HtlI9LGdkF53UIxsx942CdyqXSQYNUqAGCF0IfB9HI6qSYtMQEkEHLwnFqmgJSA5WIsIuV-nRwO1oKqSe4BIOTSpEWYhszF8P8UqWb_zFijHGIPtIq3UgDnbavM56FSAPD6fTyM5IjFDquW_iYupw προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ N.1599/86 «Σχέσεις Κράτους-Πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 75 Α'/ 11.06.1986), διαθέσιμο και στο http://www.syros.aegean.gr/users/tsp/yd/n_1599.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ N.1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 160 Α'/15-16.10.1986), διαθέσιμο και στο <http://politics.wwf.gr/images/stories/political/nomothesia/n1650-1986.pdf> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ Π.Δ.28/2015 «Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία» (ΦΕΚ 34 Α'/23.03.2015), διαθέσιμο και στο http://www.ydmed.gov.gr/wp-content/uploads/20150323_opengov_kwdikas_fek34A.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ ΚΥΑ οικ.1649/45/14.01.2014 «Εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α' της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής υπ' αριθμ. 1958/2012 (ΦΕΚ Α' 21), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 19 παράγραφος 9 του ν. 4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας», διαθέσιμο και στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Z4mhJrv3Ko0%3D&tabid=804&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ ΚΥΑ 15078/2012 Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 19883/2008 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 1957 Β /2008) με τίτλο «Διάρθρωση της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού Περιβαλλοντικών Δράσεων στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 5γ του άρθρου 5 του ν.3614/2007» (ΦΕΚ Β'980), διαθέσιμο και στο http://www.mou.gr/elibrary/KYA15078_FEK980_29032012.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ ΚΥΑ 9269/470/2007 «Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3010/2002» (Β' 1391) και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της οδηγίας 2003/35/ΕΚ «σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των Οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΟΚ του Συμβουλίου» (ΦΕΚ 286 Β'/02.03.2007), διαθέσιμο και στο www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/286b_07.1173953316183.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ ΚΥΑ 11764/653/2006 για την « Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ «για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ» του Συμβουλίου.- Αντικατάσταση της υπ αριθ. 77921/1440/95 κοινής υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ Β'327), διαθέσιμο και στο http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/b327_06.1144056313149.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ ΚΥΑ Η.Π. 37111/2021/2003 «Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του αρθ. 5 του ν. 1650/86 όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθ. 3 του ν. 3010/02» (ΦΕΚ 1391 Β'/29.09.2003), διαθέσιμο και στο www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/b1391_2003.1122370966271.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ ΚΥΑ 77921/1440/1995 «Ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον» (ΦΕΚ Β' 327), διαθέσιμο και στο https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A5%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%91%CF%80%CF%8C%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B7_77921/1440/1995 προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ ΚΥΑ 75308/5512/1990 «Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των Έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του Άρθρου 5 του Ν.1650/86» (ΦΕΚ 691 Β'/02.11.1990), διαθέσιμο και στο http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/691-90.1111227152669.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

Άλλες Πηγές σε Εθνικό Επίπεδο

- ➔ Αιτιολογική έκθεση Ν.4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑ», διαθέσιμο και στο www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-areta-eis-ekthesi.pdf προσπελάστηκε στις 14/11/2015

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ - Ελληνόγλωσσες

- ➔ Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, διαθέσιμο στο <http://www.gedd.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Δ/νση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.hcg.gr/node/130> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Εθνική Τράπεζα Πληροφοριών Υδρολογικής και Μετεωρολογικής Πληροφορίας, διαθέσιμο στο

- ➔ www.hydroscope.gr προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.e-per.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Εθνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο, διαθέσιμο στο <http://www.eysped.gr/el/Pages/epedi.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια, διαθέσιμο και στο <http://195.251.42.2/cgi-bin/nisehist.sh> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=348> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=407&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ειδική Γραμματεία Υδάτων, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/?tabid=246> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Εναλλακτική Διαχείριση Συσκευών και άλλων Προϊόντων, διαθέσιμο στο <http://anakyklosi.ypeka.gr/general/general.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Επιμόρφωση στο ΙΝΕΠ, διαθέσιμο στο <http://www.ekdd.gr/ekdda/index.php/gr/2012-06-19-08-28-32> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Επίσημος Ιστότοπος της ΕΕ, διαθέσιμο στο http://europa.eu/index_el.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων για το Περιβάλλον, διαθέσιμο στο <http://www.eea.europa.eu/el/about-us/countries-and-eionet> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ευρωπαϊκό Μητρώο Ρυπογόνων Εκπομπών (EPER), διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-1618_el.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, διαθέσιμο στο <http://www.eea.europa.eu/el> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, διαθέσιμο στο <http://www.ombudsman.europa.eu/el/home.faces> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ ΕΥΣΔΕΠ, διαθέσιμο στο <http://www.eysped.gr/el/Pages/Default.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο, διαθέσιμο στο <http://eprm.ypeka.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Κανονισμός Σπουδών ΕΣΔΑ, διαθέσιμο στο <http://www.ekdd.gr/ekdda/index.php/gr/2012-06-19-09-55-44> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Μητρώα αδειών-Πίνακες, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=701&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Περιβαλλοντική αδειοδότηση, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=804&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=433> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Συνήγορος του Πολίτη, διαθέσιμο στο <http://www.synigoros.gr/?i=stp.el> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, διαθέσιμο στο <http://www.seedd.gr/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας- Περιβαλλοντική Πληροφορία, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=467&language=el-GR> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για Έργα ΑΠΕ, διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=546> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Υπηρεσίες του Opengov, διαθέσιμο στο <http://www.opengov.gr/home/services> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

- ➔ WWF Hellas, διαθέσιμο στο <http://www.wwf.gr/guides> προσπελάστηκε στις 14/11/2015

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ - Ξενόγλωσσες

- ➔ Århus Clearinghouse for Environmental Democracy, διαθέσιμο στο <http://aarhusclearinghouse.unece.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Chernobyl Nuclear Accident, διαθέσιμο στο <https://www.iaea.org/newscenter/focus/chernobyl> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Eur-Lex, διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ European E-Justice Portal, διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/portal/index_en.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Global Reporting Initiative, διαθέσιμο στο <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ InforMEA, διαθέσιμο στο <http://www.informea.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ INFOTERRA, διαθέσιμο στο <http://www.unep.org/Documents.multilingual/Default.asp?DocumentID=71&ArticleID=972&l=en> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ MDG's and Beyond 2015 - Goal 8: Develop A Global Partnership For Development, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/global.shtml> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Millennium Development Goals Reports, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/reports.shtml> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Rio +20, UN Conference on Sustainable Development, διαθέσιμο στο <http://www.uncsd2012.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Shared Environmental Information System, διαθέσιμο στο <http://ec.europa.eu/environment/archives/seis/index.htm> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Sustainable Development Goals, διαθέσιμο στο <https://sustainabledevelopment.un.org/topics> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ The European Pollutant Release and Transfer Register (E-PRTR), διαθέσιμο στο <http://prtr.ec.europa.eu/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ UNECE, διαθέσιμο στο <http://www.unece.org/info/ece-homepage.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ UNEP, διαθέσιμο στο <http://www.unep.org/about/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ United Nations Global Compact, διαθέσιμο στο <https://www.unglobalcompact.org/> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ UN System – Wide Earthwatch, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/earthwatch/about/about.html> προσπελάστηκε στις 14/11/2015
- ➔ Your Voice in Europe, διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm προσπελάστηκε στις 14/11/2015